

საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობათა უნივერსიტეტი

ღავით გეგმავიძე, ავთანდილ ხაჭალია

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2011

წიგნში განხილულია თანამედროვე საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის თეორიისა და პრაქტიკის საკითხები: საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის ცნებისა და არსის განსაზღვრის პრობლემები, წყაროები, საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის რეგულირების ასპექტები და სხვა დებულებები საერთაშორისო ორგანიზაციების საკითხებზე.

განკუთვნილია საერთაშორისო სამართლის პრობლემებით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრისათვის.

რეკენზენტები: სამართლის დოქტორი დავით პატარაია
სამართლის დოქტორი კახი ყურაშვილი

© გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2011

© დ. გეფერიძე, ა. ხაზალია

ISBN 978-9941-10-372-8

ავტორებისაგან.....	4
§1. საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნის მოკლე ისტორია.....	5
§2. საერთაშორისო ორგანიზაციების ცნება და კლასიფიკაცია	10
§3. საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალსუბიექტობა.....	17
§4. საერთაშორისო ორგანიზაციებში წევრობა.....	35
§5. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია.....	44
§6. საერთაშორისო ეკონომიკური, სამხედრო და პოლიტიკური ორგანიზაციები.....	66
§7. საერთაშორისო საკრედიტო, სავალუტო-საფინანსო და სავაჭრო ორგანიზაციები.....	89
§8. საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციები	96
§9. საერთაშორისო საავიაციო ორგანიზაციები.....	101
§10. საერთაშორისო ორგანიზაციები განათლების, კულტურისა და ჯანდაცვის სფეროში.....	112
§11. თანამედროვე საერთაშორისო სასამართლო დაწესებულებების ბირითადი საქმიანობის შესახებ.....	125
§12. საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები.....	136
§13. საერთაშორისო კონფერენციები.....	143
დანართი	
1. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდება.....	150
2. საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტი.....	191
3. ევროპის საბჭოს წესდება.....	213
4. ევროკავშირი და საქართველო. შეთანხმება პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ	229
ლიტერატურა.....	310

დღემდე ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში შექმნილია გარკვეული სამეცნიერო ლიტერატურა საერთაშორისო ორგანიზაციების შესახებ. ვგულისხმობთ გივი ჟვანიას, ლევან ალექსიძის, ნოდარ კიკვაძის, ვასილ ჭყოიძის, ლევან ბოძაშვილის, დავით ძამუკაშვილის, ვახტანგ ქარუმიძის და სხვათა მონოგრაფიებს, სახელმძღვანელოებს, სტატიებს, ნარკვევებს საერთაშორისო და რეგიონული ორგანიზაციების შესახებ, რომლებშიც გამოთქმულია მეტად საინტერესო მოსაზრებები და შეხედულებები.

სამწუხაროდ, შესაბამისი ლიტერატურა საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის შესახებ არ არსებობს. საჭიროება კი, საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის კვლევისა, საკმაოდ დიდია, სასწარაფოა და აუცილებელი.

სწორედ ამიტომ ჩავთვალეთ საჭიროდ, გვეცადა, ერთი მხრივ, დარგში არსებული სიტუაციის შეფასება და, მეორე მხრივ, ზემოთ აღნიშნული მეცნიერებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების შესაბამისი მასალების ფონზე საერთაშორისო სამართლის სისტემაში მიმდინარე პროცესების წარმოჩენა, ზოგიერთი წაკითხული ლექციის კურსის გამოყენებით პრაქტიკული საქმიანობის განსახორციელება.

წიგნის მიზანია, გააცნოს დაინტერესებულ პირებს საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის, როგორც სპეციფიკური დარგის თავისებურებანი.

პრაქტიკოსი ქართველი სპეციალისტების ნაშრომები და გამოცდილება, საერთაშორისო ორგანიზაციების პრაქტიკა და არსებული მრავალი დოკუმენტი საჭიროა ვისწავლოთ საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, საჭიროა სხვათა გამოცდილების გაზიარება

მადლიერების გრძნობით გვინდა ავღნიშნოთ საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობათა უნივერსიტეტის მხარდაჭერა ამ წიგნის გამოცემაში, გვინდა გამოვხატოთ ჩვენი გულწრფელი პატივისცემა უნივერსიტეტის რექტორის ბატონ ზაურ ამილახვარის მიმართ.

პროფესორები დავით გუფურიძე, ავთანდილ ზაზალოა

§1. საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნის მოკლე ისტორია

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის დარგია, რომლის პრინციპები და ნორმები აწესრიგებს საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნასა და საქმიანობას, მათ ურთიერთობას სამართლის სხვა სუბიექტებთან.

„კონფერენციებისგან განსხვავებით, რომლებიც დროებით სახელმწიფოთაშორისი თათბირების სახეს ატარებენ, საერთაშორისო ორგანიზაციები მუდმივი სახელმწიფოთაშორისი დაწესებულებანია, რომლებიც ხანგრძლივი ვადით ან უვადოდ იქმნება პოლიტიკური, ადმინისტრაციული, ეკონომიკური, კულტურული და სხვა მიზნების განსახორციელებლად“¹.

„საერთაშორისო ორგანიზაციის ცნება XX საუკუნის პირველ ნახევარში წარმოიშვა, მაგრამ ამგვარი ორგანიზაციების შექმნის ცდები შორეულ წარსულში გვხვდება. ეს, უმთავრესად, მშვიდობის დაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციების პროექტებია, რომელთა განხორციელება შეუძლებელი იყო განუწყვეტილი ომიანობის პირობებში“².

XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი საერთაშორისო ადმინისტრაციული სამართლის ნაწილად ითვლებოდა. როგორც საერთაშორისო სამართლის გამოჩენილი სპეციალისტი პ. კაზანსკი აღნიშნავდა: „საერთაშორისო ადმინისტრაციას დიდი მომავალი ელის. საერთაშორისო სამართლის განვითარებას ძირითადად სწორედ ეს სამართალი განა-

¹ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010. გვ. 101.

² იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003. გვ. 37.

პირობებს. მსოფლიოს თანამედროვე ყოფა-ცხოვრება ისეთ ამოცანებს წამოჭრის, რომელთა მოგვარება ცალკეულ ქვეყნებსა და ხალხებს არ შეუძლიათ. ისინი იძულებულნი არიან, გაერთიანდნენ მსხვილ მსოფლიო კავშირებად, რათა შეთანხმებულად მიაღწიონ საერთო მიზნებს“.¹

ცნობილმა რუსმა იურისტმა, საერთაშორისო სამართლის მკვლევარმა ნ. გოლუბევმა XX საუკუნის დასაწყისში დეტალურად გააანალიზა საერთაშორისო ორგანოებისა და ორგანიზაციების წარმოშობის ისტორია. მან შეკრიბა საერთაშორისო ადმინისტრაციული კომისიების შექმნის ყველა მაგალითი, ყურადღებით გამოიკვლია საერთაშორისო ორგანიზაციების ყოველი დაწესებულებისა და მთელი ამ ინსტიტუტის განვითარება, გამოავლინა კომისიების იურიდიული ბუნება და მათი წარმოქმნის მიზეზები. თავის სადოქტორო დისერტაციაში „XIX საუკუნის საერთაშორისო ადმინისტრაციული კომისიები. თეორიული და პრაქტიკული ნარკვევები“. (იაროსლავი, 1908 წ.). ნ. გოლუბევმა შემდეგი ინსტანციების წარმოშობის ისტორია და სამართლებრივი სტატუსი ჩამოაყალიბა: 1) სანიტარიული კომისიების; 2) დაწესებულებების, რომლებიც შეიქმნა უსაფრთხოებისა და ნაოსნობისთვის აფრიკაში, აზიასა და ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე; 3) ფინანსური საბჭოების, რომლებიც თვალყურს ადევნებენ სახელმწიფო სესხისა და საფინანსო კონტროლის მართვის სამსახურებს; 4) ცალკეული დარგების უსაფრთხოებისა და კეთილმოწყობის კომისიების; 5) ევროპის მდინარეების საერთაშორისო მართვის.²

საერთაშორისო ორგანიზაციები სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობების ძირითად ორგანიზატორებად გვევლინებიან. როგორც ფ. მარტენსი აღნიშნავდა, „ცივილიზებული ერები საჭიროებენ საერთაშორისო კავშირებს, რათა საკუთარი დამოუკიდებელი პოლიტიკური თვითმყოფადობის შენარჩუნება შეძლონ. ის მთავრობა, რომელიც ფეხს არ უწყობს და არ იყენებს სხვა სახელმწიფოთა მთავრობების

¹ იხ. Казанский П.Е. Учение о международной администрации. Одесса, 1901., С. 36 .

² იხ. Грабарь В.Э. Материалы к истории международного права в России (1647-1917). М., 1958 С. 425-426.
<http://lib.rus.ec/b/252797>.

მიგნებებსა და მიღწევებს სამხედრო ტექნიკასა და ხელოვნებაში, საკუთარ ქვეყანას თავდაცვის საშუალებების გარეშე ტოვებს. საერთაშორისო ურთიერთობებს არც ექნებოდა აზრი, თუკი სახელმწიფო-თაშორის ურთიერთობებში მიუკარებლობა დაისადგურებდა“.¹

ჩვ. წ. აღ.-მდე VI საუკუნეში ძველ საბერძნეთში შეიქმნა პირველი მუდმივი საერთაშორისო გაერთიანებები.² ეს იყო ქალაქებისა და თემთა კავშირები (მაგალითად, ლაკედემიისა და დოლოსის სიმახიები), ან ქალაქებისა და ხალხების რელიგიურ-პოლიტიკური კავშირები (მაგალითად, დელფოს-თერმოპილეს ამფიქტიონია). ისინი მომავალი საერთაშორისო ორგანიზაციების პირველსახეს წარმოადგენდნენ. ფ. ფ. მარტენსი სრულიად სამართლიანად აღნიშნავდა, რომ „თუმცა ამ კავშირების შექმნა მხოლოდ რელიგიური მიზნებით იყო განპირობებული, ისინი მაინც ღიდ გავლენას ახდენდნენ ბერძნული სახელმწიფოების ურთიერთობებზე: სხვა ფაქტორების მსგავსად, ისინი აახლოებდნენ ხალხს და ხელს უშლიდნენ მათ ჩაკეტილობას“.³

საერთაშორისო ორგანიზაციების განვითარების შემდგომ ეტაპზე მოგვევლინა საერთაშორისო ეკონომიკური და საბაჟო გაერთიანებების შექმნა. პირველი ასეთი გაერთიანება გახლდათ ჰანზის სავაჭრო კავშირი, რომელმაც მთელი ჩრდილოეთ გერმანია გამოიყვანა შუასაუკუნეობრივი ბარბაროსობის მდგომარეობიდან. XIX საუკუნის დასაწყისში შეიქმნა გერმანიის საბაჟო კავშირი. ყველა სახელმწიფო, რომელიც ამ კავშირში შევიდა, უნდა დამორჩილებოდა ერთნაირ კანონებს საქონლის შემოტანასთან, გატანასა და ტრანზიტთან დაკავშირებით. ყველა საბაჟო მოსაკრებელი ითვლებოდა ზიარად და კავშირის წევრთა მიერ ქვეყნის მოსახლეობის რიცხოვნობის მიხედვით ნაწილდებოდა.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის დარგის სპე-

¹ იხ. Мартенс Ф.Ф. Современное международное право цивилизованных народов, М., 1996, Т. 1, 163 - 164, 167.

² იხ. საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმოშობის ისტორიის ანალიზი მოცემულია ნაშრომებში: ლ. კომაროვსკი, „საერთაშორისო ფედერალიზმი. კაცობრიობის იურიდიული ორგანიზაციის იდეა პოლიტიკურ სწავლებაში XVIII საუკუნის ბოლომდე“.

³ იხ. Мартенс Ф.Ф. Современное международное право цивилизованных народов, М., 1996, Т. 1, С. 45

ციალისტები მიიჩნევენ, რომ პირველ მთავრობათაშორის ორგანიზაციას (ამ სიტყვის კლასიკური გაგებით) 1831 წელს შექმნილი რეინზე ნაოსნობის ცენტრალური კომისია წარმოადგენდა¹.

XIX საუკუნის მეორე ნახევარში შეიქმნა მიწისმზომელთა საერთაშორისო კავშირი (1864 წ.), ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირი (მსოფლიო სატელეგრაფო კავშირი, 1865 წ.), ზომისა და წონის საერთაშორისო ბიურო (1875 წ.), ლიტერატურისა და მხატვრული საკუთრების დამცავი საერთაშორისო კავშირი (1886 წ.), სარკინიგზო მიმოსვლების საერთაშორისო კავშირი (1890 წ.). ამ ორგანიზაციებს გააჩნდათ მუდმივი ორგანოები და შტაბ-ბინები, ჰყავდათ ფიქსირებული წევრები. მათი კომპეტენცია შემოიფარგლებოდა სპეციალიზებული პრობლემების განხილვით.

„XX საუკუნის დამდეგს, საერთაშორისო ეკონომიკური და ტექნიკური ურთიერთობების განვითარების შედეგად, იქმნებოდა სტაბილური საერთაშორისო ორგანიზაციები (საერთაშორისო სატელეგრაფო კავშირი – 1865 წ., მსოფლიო საფოსტო კავშირი – 1874 წ., მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია – 1873 წ., ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია – 1883-1886 წწ., ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირი – 1865 წ., საერთაშორისო კავშირი საბაჟო ტარიფების გამოქვეყნების დარგში – 1890 წ. და სხვა) და ორგანოები.“²

პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ სახელმწიფოები შეუდგნენ მშვიდობისა და საერთაშორისო უსაფრთხოების დამცავი საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნას. 1919 წელს ვერსალის ხელშეკრულებით³ შეიქმნა ერთა ლიგა, რომლის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა საყოველთაო მშვიდობის შენარჩუნება და სახელმწიფოთა საერთაშორისო თანამშრომლობის მხარდაჭერა. ერთა ლიგა გაუქმდა 1946 წლის 18 აპრილს.

„ფაქტობრივად ეს იყო საყოველთაო უშიშროებისა და მშვი-

¹ http://www.wikiznanie.ru/ru-wz/index.php/%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D0%BD_%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%B0

² იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003. გვ. 36.

³ Версальский договор 1919 года, http://www.hrono.ru/dokum/191_dok/19190628versal.php.

დობის განმტკიცების მიზნით უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნის პირველი მცდელობა¹.

ერთა ლიგის ძირითად ორგანოებს წარმოადგენდა ლიგის წევრ-სახელმწიფოთა წარმომადგენლების ანსამბლეა, საბჭო და მუდმივი სამდივნო.

ერთა ლიგა აღიარებდა, რომ ყოველგვარი ომი „მთელი ლიგის ინტერესთა სფეროშია“ და ამ უკანასკნელმა უნდა მიმართოს ყველა ზომას მშვიდობის შესანარჩუნებლად. ლიგის ნებისმიერი წევრის მოთხოვნისთანავე დაუყოვნებლივ იკრიბებოდა საბჭო. ერთა ლიგის წევრთა შორის კონფლიქტის წამოჭრის შემთხვევაში, ეს კონფლიქტი უნდა განეხილა მესამე მხარეს, ანუ სასამართლოს ან ერთა ლიგის საბჭოს.

თუკი ერთა ლიგის რომელიმე წევრი, აღებული მოვალეობების მიუხედავად, ომს წამოიწყებდა, მაშინ ლიგის დანარჩენი წევრები ვალდებული იყვნენ, გაეწყვიტათ მასთან ყოველგვარი სავაჭრო და ფინანსური ურთიერთობა, ხოლო საბჭო ვალდებული იყო შეეთავაზებინა დაინტერესებული მთავრობისთვის, გამოეყვანათ ამა თუ იმ რაოდენობის სამხედრო კონტინგენტი ლიგის მოვალეობებისადმი პატივისცემის შენარჩუნების მიზნით (წესდების მუხ.16).

ერთა ლიგის წესდება ითვალისწინებდა ეროვნული შეიარაღების მინიმუმამდე დაყვანას, ამავე დროს, ეროვნული უსაფრთხოების დაცვასა და სახელმწიფოთა მიერ იმ საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებას, რომელსაც მათ კოორდინირებული მოქმედება აკისრებდა. ლიგის საბჭოს ევალებოდა, სხვადასხვა სახელმწიფოთა გეოგრაფიული მდებარეობისა და თავისებურებების გათვალისწინებით, მოემზადებინა შეიარაღების შეზღუდვის გეგმები და განსახილველად წარედგინა ისინი დაინტერესებული მთავრობებისათვის.

სპეციალისტების აზრით, ერთა ლიგამ თავი ვერ გაართვა ძირითად საწესდებო ამოცანას, რომელიც საერთაშორისო კონფლიქტების მსოფლიო დარეგულირებას უკავშირდებოდა. მან ვერ შეძლო მეორე მსოფლიო ომის თავიდან აცილება, აგრეთვე ვერ

¹ თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი. თბ., 2003. გვ. 117.

აღკვეთა იაპონიის თავდასხმა ჩინეთზე, იტალიისა – ეთიოპიაზე, გერმანიისა – ავსტრიასა და ჩეხოსლოვაკიაზე, იტალიისა – ესპანეთზე და ა. შ.

ამჟამად მსოფლიოში არსებობს 20 ათასზე მეტი საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელთა უმრავლესობა არასამთავრობოა. საერთაშორისო ორგანიზაციების რეგისტრაციას ახდენს საერთაშორისო ასოციაციების კავშირი¹, რომელიც დაფუძნდა 1907 წელს და ფუნქციონირებს ბრიუსელში. იგი აკუმულირებას უკეთებს ძირითად მონაცემებს საერთაშორისო ორგანიზაციების შესახებ და აქვეყნებს მათ წელიწადში ერთხელ საერთაშორისო ორგანიზაციების ჟურნალში „საერთაშორისო ასოციაციები“. ეს გამოცემა ინგლისურენოვანია.

§2. საერთაშორისო ორგანიზაციების ცნება და კლასიფიკაცია

საერთაშორისო ორგანიზაციები – ეს არის სახელმწიფოთა გაერთიანება, რომელიც შექმნილია საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამისად და საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ, სამეცნიერო-ტექნიკურ, სამართლებრივ და სხვა სფეროებში თანამშრომლობისათვის, რომელთაც აქვთ საამისოდ აუცილებელი ორგანოები, გააჩნიათ უფლებები და მოვალეობები, რომლებიც თანხვედრაშია სახელმწიფოთა უფლებამოვალეობებთან და ავტონომიური ნება, რომლის მოცულობაც განისაზღვრება წევრი-სახელმწიფოების მიერ.

ცნობილმა ქართველმა მეცნიერმა, სამართლის მკვლევარმა პროფესორმა ვახტანგ ქარუმიძემ თავის სახელმძღვანელოში „საერთაშორისო ორგანიზაციები“ დეტალურად გააანალიზა საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმოშობის ისტორია, განიხილა მათი საერთაშორისო აქტებისა და კონვენციების ძირითადი დებულებები და შეკრიბა ძირითადი ინფორმაცია საერთაშორისო ორგანიზაციების შესახებ. მეცნიერის აზრით, „საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, როგორც სასწავლო დისციპლინა, საერთაშორისო სამართლისა და პოლიტიკური მეცნიერების ერთ-ერთი დარგი და შემადგენელი

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://www.uia.be>

ნაწილია. იგი იკვლევს საერთაშორისო ორგანიზაციების, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის, წარმოშობის, დამკვიდრებისა და განვითარების კანონზომიერების, მათი ურთიერთობის პრინციპებს; განსაზღვრავს მათ ადგილს და მნიშვნელობას საერთაშორისო ურთიერთობებში.¹¹

„საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი – დარგი თანამედროვე საერთაშორისო სამართლისა, იმ ნორმათა ერთობლიობაა, რომლებიც არეგულირებს საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნას, მათ სამართლებრივ სტატუსს, განსაზღვრავს უფლებამოსილებასა და საქმიანობის წესს. საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი აერთიანებს როგორც საერთაშორისო ორგანიზაციების საერთო პრინციპებსა და ნორმებს, ასევე იმ ინდივიდუალურ პრინციპებსა და ნორმებს, რომლებიც ასახავს ცალკეული ორგანიზაციების ან ორგანიზაციათა ჯგუფის სპეციფიკას.“¹²

ყოველი საერთაშორისო ორგანიზაცია ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა ფლობდეს ქვემოთ ჩამოთვლილ ექვს ნიშან-თვისებას:

1. უნდა იყოს შექმნილი საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამისად. ამ ნიშან-თვისებას საფუძველშივე გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. ნებისმიერი საერთაშორისო ორგანიზაცია უნდა შეიქმნას თანასწორობის საფუძველზე. კერძოდ, ამა თუ იმ ორგანიზაციის დაფუძნებამ არ უნდა შელახოს ცალკეულ სახელმწიფოთა და მთელი საერთაშორისო საზოგადოების საყოველთაოდ აღიარებული ინტერესები. ორგანიზაციის სადამფუძნებლო დოკუმენტი უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს, პირველ რიგში კი, *jus cogens* პრინციპებს. 1986 წელს მიღებული ვენის კონვენციის 53-ე მუხლის თანახმად, (რომელიც სახელმწიფოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის დადებულ ხელშეკრულებებს შეეხება), საერთაშორისო სამართლის იმპერატიული ნორმას წარმოადგენს ნორმა, რომელიც მიღებულია და აღიარებულია სახელმწიფოთა საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ როგორც ნორმა, რომლისგანაც გადახვევა დაუშვებელია

¹ იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003. გვ. 28.

² იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ., 2003. გვ. 266.

და რომელიც შეიძლება შეიცვალოს მხოლოდ საერთაშორისო სამართლის შემდგომი ნორმით, რომელიც იმავე ხასიათის მატარებელია.

თუკი საერთაშორისო ორგანიზაცია შექმნილია არასამართლებრივად ან მისი საქმიანობა ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართლის ნორმებს, მაშინ ასეთი ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტი უნდა ჩაითვალოს არარად და მისი მოქმედებაც უმოკლეს ვადაში უნდა შეწყდეს.

2. შექმნა საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე, როგორც წესი, საერთაშორისო ორგანიზაციები საერთაშორისო ხელშეკრულებების (კონვენციების, შეთანხმებების, ტრაქტატების, პროტოკოლის და სხვ.) საფუძველზე იქმნება. მსგავსი ხელშეკრულებების ობიექტად გვევლინება. ხელშეკრულების სუბიექტების (მხარეებისა) და თვით საერთაშორისო ორგანიზაციის დამოკიდებულება. სადამფუძნებლო აქტის მხარეებად სუვერენული სახელმწიფოები გამოდიან, თუმცა ბოლო წლებში საერთაშორისო ორგანიზაციების სრულუფლებიან წევრებად გვევლინებიან ასევე მთავრობათაშორისი ორგანიზაციები. ასე, მაგალითად, ევროკავშირი თევზჭერის არაერთი საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრია.

საერთაშორისო ორგანიზაციები შეიძლება შეიქმნას სხვა ორგანიზაციების რეზოლუციების შესაბამისად, რომელთაც უფრო ზოგადი კომპეტენცია გააჩნიათ. გაეროს სასურსათო და სასოფლო-სამეურნეო ორგანიზაციის რეზოლუციების შესაბამისად, შექმნილია კონსა თევზჭერის შესახებ ინდოეთის ოკეანეში, ასევე კომიტეტი თევზჭერის შესახებ ცენტრალურ-აღმოსავლეთ ატლანტიკაში. მოცემულ შემთხვევაში ზღაბსტებული ორგანიზაციის რეზოლუცია ხასიათდება როგორც არა მხოლოდ საერთაშორისო ორგანიზაციის აქტი, არაქდ როგორც სახელმწიფოთაშორისი შეთანხმების სპეციფიკური ფორმა და შესაბამისად. საერთაშორისო ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტს წარმოადგენს მსგავსად შექმნილ ყველა საერთაშორისო ორგანიზაციას გააჩნია ორგანიზაციული სტრუქტურა, რომელიც დამახასიათებელია მთავრობათაშორისი ორგანიზაციებისათვის.

სამთავრობათაშორისი საერთაშორისი ორგანიზაცია იქმნება საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტის - სუვერენული

სახელმწიფოების მიერ, რომელნიც განსაზღვრავენ ამ ორგანიზაციების კომპეტენციასა და სტრუქტურას, მის საერთაშორისო-სამართლებრივ სუბიექტუნარიანობას“.¹

„საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებისთვის სავალდებულოა: 1. დამფუძნებელი დოკუმენტის (წესდება, ხელშეკრულება, პროგრამა, შეთანხმება და სხვა) მიღება; 2. საერთაშორისო ორგანიზაციის სტრუქტურის განსაზღვრა და ამოქმედება; 3. ხელმძღვანელი ორგანოების (კონფერენცია, სესია, ასამბლეა, აღმასრულებელი საბჭო, სამდივნო, გენერალური მდივანი, პრეზიდენტი და სხვა) შექმნა და ფუნქციონირება.“²

3. თანამშრომლობა საქმიანობის კონკრეტულ სფეროებში. საერთაშორისო ორგანიზაციები იქმნება ამა თუ იმ სფეროში სახელმწიფოთა ძალისხმევის კოორდინაციისათვის.

საერთაშორისო ორგანიზაციები აერთიანებენ სახელმწიფოთა ძალისხმევას პოლიტიკურ (ეუთო), სამხედრო (ნატო), სამეცნიერო-ტექნიკურ (ბირთვული კვლევების ქვროპული ორგანიზაცია), ეკონომიკურ (ევროკავშირი), სავალუტო-ფინანსურ, სოციალურ და სხვა მრავალ სფეროში. ამასთან, ზოგიერთი ორგანიზაცია უფლებამოსილია, მოახდინოს სახელმწიფოთა საქმიანობის კოორდინაცია პრაქტიკულად ყველა სფეროში (გაერო და სხვ.).

საერთაშორისო ორგანიზაციები წევრ-სახელმწიფოთა შორის შუამავლებად გვევლინებიან. ხშირ შემთხვევაში სახელმწიფოები საერთაშორისო ორგანიზაციებს განსახილველად განსაკუთრებულად რთულ საკითხებს ანდობენ. საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორც წესი, თავიანთ თავზე იღებენ იმ საკითხების უმეტესობას, რომელთა გარშემოც წარსულში სახელმწიფოებს ორმხრივი ან მრავალმხრივი ურთიერთობა ჰქონდათ.³ თუმცა ყველა ორგანიზაცია როდი შეძლებს სახელმწიფოსთან გათანაბრებას საერთაშორისო ურთიერთობების ამა თუ იმ სფეროში. ამ ორგანიზაციების ნებისმიერი უფლებამოსილება თვით სახელმწიფოთა მიერ განისაზღვრება. საერთაშორისო ურთიერ-

¹ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010. გვ. 103.

² იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ. 2003, გვ. 43.

³ იხ. Тункин Г. И. Теория международного права, М., 1970. С. 343.

კავშირების სხვა ფორმებთან ერთად (მრავალმხრივი კონსულტაციები, კონფერენციები, კრებები, სემინარები და სხვ.) საერთაშორისო ორგანიზაციები გვევლინებიან თანამშრომლობის ორგანოდ საერთაშორისო ურთიერთობების სპეციფიკურ პრობლემებთან დაკავშირებით.

4. შესაბამისი საორგანიზაციო სტრუქტურის არსებობა. ეს საერთაშორისო ორგანიზაციების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ნიშანს წარმოადგენს. იგი ხაზს უსვამს საერთაშორისო ორგანიზაციის მუდმივობის ხასიათს, რითაც განარჩევს მას საერთაშორისო თანამშრომლობის სხვა ფორმებისაგან.

საერთაშორისო ორგანიზაციებს აქვთ შტაბ-ბინები, ჰყავთ წევრები სუვერენული სახელმწიფოების სახით და გააჩნიათ ძირითადი და დამხმარე ორგანოების აუცილებელი სისტემა. უმაღლეს ორგანოს სესია წარმოადგენს, რომელიც წელიწადში ერთხელ (ზოგჯერ კი ორ წელიწადში ერთხელ) მოიწვევა. აღმასრულებელ ორგანოებად საბჭოები გვევლინება. აღმასრულებელ აპარატს აღმასრულებელი მდივანი (გენერალური დირექტორი) წარმოადგენს. ყველა ორგანიზაციას ჰყავს მუდმივი ან ღროებითი აღმასრულებელი ორგანოები სხვადასხვა სამართლებრივი სტატუსითა და კომპეტენციით.

„საერთაშორისო ორგანიზაციები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან კომპეტენციის მიხედვით – ზოგად საერთაშორისო ორგანიზაციას მიეკუთვნებიან ის ორგანიზაციები, რომელთა მიზანია საკითხთა ფართო სპექტრის რეგლამენტაცია, ხოლო სპეციალური კომპეტენციის მქონე, ანუ სპეციალიზებული ორგანიზაციები ვიწრო, სპეციალური დანიშნულების საკითხების მოწესრიგებას ემსახურება.“¹

5. ორგანიზაციების უფლება-მოვალეობები. ზემოთ აღინიშნა, რომ ორგანიზაციების უფლება-მოვალეობები თვით წევრი-სახელმწიფოების უფლება-მოვალეობებისაგან გამომდინარეობს. მხოლოდ მხარეებზეა დამოკიდებული, რომ მოცემული ორგანიზაცია ფლობს სწორედ ამ (და არა სხვაგვარ) უფლებათა კომპლექსს და მასზე მხოლოდ მოცემული ვალდებულებების შესრულებაა დაკისრებული.² წევრ-სახელმწიფოებთან შეუთანხმებლად არც ერთ ორგანიზაციას არ შეუძლია

¹ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010. გვ. 104.

² იხ. Малинин С.А. Мирное использование атомной энергии. М. 1971, С.116

განსაზღვროს ქმედებები, რომელიც წევრი-სახელმწიფოს ინტერესებს შეეხება. ნებისმიერი ორგანიზაციის უფლება-მოვალეობები ზოგადი ფორმით განმტკიცებულია მის სადამფუძნებლო აქტში, უმაღლესი და აღმასრულებელი ორგანოების რეზოლუციებში, ორგანიზაციათა შორის შეთანხმებებში. ეს დოკუმენტები განსაზღვრავს წევრი-სახელმწიფოების გადაწყვეტილებებს, რომლებიც შემდგომში იმპლემენტირებული უნდა იყოს შესაბამისი საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ. სახელმწიფო უფლებამოსილია, აუკრძალოს ორგანიზაციას ესა თუ ის ქმედება, და ორგანიზაცია ვერ გადაამეტებს თავის უფლებამოსილებას. მაგალითად, ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს წესდების მე-3 პუნქტი უკრძალავს ამ სააგენტოს (თავისი ფუნქციების შესრულებისას, რაც წევრი-სახელმწიფოებისთვის დახმარების აღმოჩენას გულისხმობს) იმ პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო თუ სხვა სახის მოთხოვნებით ხელმძღვანელობას, რომელიც შეუთავსებელია ამ ორგანიზაციის წესდების მოთხოვნებთან.

„საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდება – საერთაშორისო ორგანიზაციის დამფუძნებელი აქტია, რომელიც განსაზღვრავს საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზნებს, ამოცანებსა და საქმიანობას, ორგანიზაციისა და მისი ძირითადი ორგანოების სტრუქტურას, მათ კომპეტენციას, მათი შექმნის წესს, ამ ორგანოებში წევრთა წარმომადგენლობის საკითხებს; ასევე – ორგანიზაციის გადაწყვეტილებათა მიღების წესს, მათ იურიდიულ ძალასა და აღსრულების მეთოდებს; ორგანიზაციაში გაწევრიანების, მისგან გამოსვლის, გაძევების ან წევრობის შეჩერების წესებს; იმ მექანიზმებს, რომელთა მეშვეობით გვარდება წევრებს შორის წარმოშობილი დავები“¹.

6. ორგანიზაციათა დამოუკიდებელი საერთაშორისო უფლება-მოვალეობები. საუბარია საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ ავტონომიური ნების ფლობაზე, რომელიც წევრი-სახელმწიფოების ნებისაგან განსხვავებულია. ეს ნიშანი გულისხმობს, რომ თავისი კომპეტენციის ფარგლებში ნებისმიერი ორგანიზაცია უფლებამოსილია, დამოუკიდებლად აირჩიოს იმ უფლება-მოვალეობების შესრულების ხერხები და მეთოდები, რომლებსაც მას წევრი-სახელმწიფოები აკისრებენ.

¹ თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ., 2003, გვ. 266-267.

ამ უკანასკნელთათვის, ჩვეულებრივ, მნიშვნელობა არა აქვს, თუ როგორ შეასრულებს ორგანიზაცია მასზე დაკისრებულ კონკრეტულ საქმეს თუ ზოგადად, წესდებით დაკისრებულ მოვალეობებს. სწორედ თვით ორგანიზაციამ, როგორც საერთაშორისო სამართლის და კერძო სამართლის სუბიექტმა, თავისი საქმიანობისათვის უნდა შეარჩიოს საჭირო და რაციონალური მეთოდები და საშუალებები. ამ შემთხვევაში წევრი-სახელმწიფოები აკონტროლებენ იმას, თუ რამდენად სამართლებრივად ახორციელებენ ორგანიზაციები თავიანთ ავტონომიურ ნებას.

„საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის წყაროებს მიეკუთვნება: ა) საერთაშორისო ორგანიზაციების სადამფუძნებლო აქტები; ბ) საერთაშორისო ხელშეკრულებები და სხვა შეთანხმებები; გ) საერთაშორისო ჩვეულებები; დ) საერთაშორისო ორგანიზაციების გადაწყვეტილებანი. საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, როგორც თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის შემადგენელი ნაწილი, უნდა შეესაბამებოდეს იმ საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს, რომლებიც დაფიქსირებულია გაეროს წესდებაში“¹.

საერთაშორისო ორგანიზაციები ერთმანეთთან და ყველა სახელმწიფოსთან ურთიერთობას წარმართავენ საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპების შესაბამისად. ესენია: სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის პრინციპი; ძალის გამოყენებაზე ან ძალით დამუქებაზე უარის თქმა; სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობის პრინციპი; საზღვრების ურღვევობის პრინციპი; სხვა სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპი; ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემა; საერთაშორისო დავების მშვიდობიანი მოწესრიგების პრინციპი; სახელმწიფოთა მოვალეობა ითანამშრომლონ ერთმანეთთან წესდების შესაბამისად და საერთაშორისო სამართლით განსაზღვრულ ვალდებულებათა კეთილსინდისიერი შესრულება. ამიტომ საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი სწორედ ამ პრინციპებს ემყარება.

¹ იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ., 2003. გვ. 266.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის განსაკუთრებულ ნაწილს შეადგენს ის შეთანხმებები, რომლებიც არეგულირებენ საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლებრივ სტატუსს, სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე ამ ორგანიზაციების, აგრეთვე საერთაშორისო ორგანიზაციებში სახელმწიფოთა მუდმივი წარმომადგენლობების პრივილეგიებსა და იმუნიტეტებს.¹

ამდენად, საერთაშორისო მთავრობათაშორისი ორგანიზაცია – ეს არის სუვერენულ სახელმწიფოთა ან საერთაშორისო ორგანიზაციათა ნებაყოფლობითი გაერთიანება, რომელიც შექმნილია სახელმწიფოთაშორისი შეთანხმების ან საერთაშორისო ორგანიზაციის რეზოლუციის საფუძველზე. ორგანიზაცია იქმნება სახელმწიფოთა საქმიანობის კოორდინაციისათვის თანამშრომლობის კონკრეტულ სფეროში. მას გააჩნია მთავარი და დამხმარე ორგანოთა შესაბამისი სისტემა, ფლობს ავტონომიურ ნებას, რომელიც განსხვავებულია მისი შემადგენელი წევრების ნებისაგან.

§3. საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალსუბიექტობა

სამართალსუბიექტობა – საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის უფლება, გამოიყენოს საერთაშორისო სამართლით განსაზღვრული უფლება-მოვალეობანი, დაამყაროს სამართალურთიერთობანი სხვა სუბიექტებთან.²

საერთაშორისო ორგანიზაცია არ შეიძლება განვიხილოთ, როგორც წევრ-სახელმწიფოთა უბრალო ჯამი, ან თუნდაც მათი კოლექტიური უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირი, რომელიც მათი სახელით გამოდის. თავისი აქტიური როლის შესასრულებლად ორგანიზაციას უნდა ჰქონდეს განსაკუთრებულ სამართალსუბიექტობა, რომელიც განსხვავდება მისი წევრების სამართალსუბიექტობის უბრალო ერთიანობისაგან. მხოლოდ ამ წინაპირობის არსებობის შემთხვევაში აქვს საერთაშორისო ორგანიზაციის ზემოქმედებას ამა თუ იმ სფეროზე რაიმე აზრი.

¹ იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ., 2003. გვ. 266.

² იქვე გვ. 309.

საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალსუბიექტობა თავის თავში ოთხ ელემენტს აერთიანებს, ესენია: ა) უფლებაუნარიანობა, ანუ იმის შესაძლებლობა, რომ გქონდეს უფლებები და მოვალეობები; ბ) ქმედუნარიანობა, ანუ ორგანიზაციის შესაძლებლობა, თავისივე ქმედებებით განახორციელოს საკუთარი უფლებები და მოვალეობები; გ) შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღოს საერთაშორისო სამართალშემოქმედების პროცესში; დ) შესაძლებლობა, იყოს იურიდიულად პასუხისმგებელი საკუთარ ქმედებებზე.

საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალსუბიექტობის ერთ-ერთი მთავარი ატრიბუტია მისი ნების არსებობა, რომელიც შესაძლებლობას აძლევს ორგანიზაციას, მონაწილეობა მიიღოს საერთაშორისო ურთიერთობებში და წარმატებით განახორციელოს თავისი ფუნქციები. უცხოელ მეცნიერთა უმეტესობა აღნიშნავს, რომ მთავრობათშორისი ორგანიზაციები ავტონომიურ ნებას ფლობენ. საკუთარი ნების, გარკვეული უფლებებისა და მოვალეობების გარეშე ორგანიზაცია ნორმალურად ვერ იფუნქციონირებდა და ვერ შეასრულებდა მასზე დაკისრებულ ამოცანებს.¹ ნების დამოუკიდებლობა იმაში ვლინდება, რომ მას შემდეგ, რაც ორგანიზაცია შეიქმნება სახელმწიფოთა მიერ, მისი ნება უკვე სულ სხვა ხარისხის მარჯვენებელია და განსხვავდება ამ სახელმწიფოების ინდივიდუალური ნებისაგან. საერთაშორისო ორგანიზაციის ნება არ წარმოადგენს წევრი-სახელმწიფოების ნებათა ჯამს და არც მათი შერწყმისაგან მიღებულ სიდიდეს. იგი განსხვავებულია საერთაშორისო სამართლის სხვა სუბიექტთა ნებისგანაც. საერთაშორისო ორგანიზაციის ნების წყაროდ გვევლინება სადამფუძნებლო აქტი, როგორც წევრი-სახელმწიფოების ნებათა შეჯერების შედეგად მიღებული პროდუქტი.²

ურუგვაელი იურისტი ე. არეჩაგა მიიჩნევს, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციებს აქვთ საკუთარი სამართალსუბიექტობა და საერთაშორისო თვალსაზრისით დამოუკიდებელ და წევრ-სახელმწიფოთაგან განყენებულ პოზიციას იკავებენ.³ ჯერ კიდევ 1949 წელს

¹ იხ. Малинин С.А. О правосубъектности международных организаций, М. 1992, С. 116.

² იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003. გვ. 38.

³ იხ. Аречага Э. Современное международное право. М. 1983, С. 256.

საერთაშორისო სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება, რომ გაერო საერთაშორისო სამართლის სუბიექტია. სასამართლომ სავსებით მართებულად შენიშნა, რომ გაეროს აღიარება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტად არ გულისხმობს მის აღიარებას სახელმწიფოდ, ან იმის მტკიცებას, რომ გაერო სახელმწიფოს ტოლფასი სამართალსუბიექტობის, უფლებებისა და მოვალეობების მატარებელია. გაერო მით უფრო არ წარმოადგენს რაიმე „ხესახელმწიფოს“, რაც არ უნდა მოიაზრებოდეს ამ ცნებაში. გაერო არის საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი, რომელსაც შეუძლია ჰქონდეს საერთაშორისო უფლებები და მოვალეობები; მას შეუძლია წარმოაჩინოს საკუთარი უფლებები საერთაშორისო-სამართლებრივი მოთხოვნების გათვალისწინების გზით.¹ მთელი რიგი მთავრობათშორისო ორგანიზაციების სადამფუძნებლო აქტებში პირდაპირაა მითითებული, რომ ორგანიზაციები საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებია. მაგალითად, ატომური კვლევების გაერთიანებული ინსტიტუტის წესდებაში (მიღებულია 1965 წ. 23 სექტემბერს) აღნიშნულია, რომ ინსტიტუტი, მთავრობათშორისო ორგანიზაციების სტატუსთან შესაბამისად, საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის მატარებელია (მე-5 მუხლი).

ყოველი საერთაშორისო ორგანიზაცია მხოლოდ მისდამი განკუთვნილი სამართალსუბიექტობის მოცულობით სარგებლობს და ამ სამართალსუბიექტობის საზღვრები, პირველ ყოვლისა, სადამფუძნებლო აქტითაა განსაზღვრული. ორგანიზაცია ვერ განახორციელებს სხვა ქმედება, გარდა იმისა, რაც განსაზღვრულია მის წესდებასა და დოკუმენტებში (მაგალითად, პროცედურულ წესებსა და უმაღლესი ორგანოს რეზოლუციებში).

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალსუბიექტობის ყველაზე მნიშვნელოვან ნიშნებს წარმოადგენს:

1. საერთაშორისო პირის ზარისხის აღიარება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების მხრიდან. მოცემული კრიტერიუმის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ წევრი-სახელმწიფოები და შესაბამისი საერთაშორისო ორგანიზაციები აღიარებენ და პატივს სცემენ შესაბამისი

¹ იხ. <http://www.icj-cij.org/docket/files/1/1645.pdf>

მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების უფლებებსა და მოვალეობებს, მათ კომპეტენციას, უფლებამოსილებათა წრეს, რომელიც ამ ორგანიზაციას და მის თანამშრომლებს გარკვეული პრივილეგიებითა და იმუნიტეტით აღჭურავს და ა. შ. სადამფუძნებლო აქტის შესაბამისად, ყველა მთავრობათაშორისო ორგანიზაცია იურიდიულ პირს წარმოადგენს. წევრი-სახელმწიფოები ანიჭებენ მათ იმ მოცულობის სამართლებრივ ქმედუნარიანობას, რაც აუცილებელია მათი ფუნქციების შესრულებისათვის.

მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების რელიეფურობა საკმაოდ კარგად ვლინდება წარმომადგენლობითი ინსტიტუტის მეშვეობით. მსგავსი ორგანიზაციების სადამფუძნებლო აქტებში ხაზგასმულია, რომ მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ორგანიზაციაში დელეგატთა თანაბარი რაოდენობით უნდა იყოს წარმოდგენილი.

მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების საერთაშორისო სტატუსის ხარისხის აღიარებაზე სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან ის ფაქტიც მიუთითებს, რომ მაღალი რანგის მქონე მთელი რიგი მთავრობათაშორისი ორგანიზაციები აქტიურად თანამშრომლობენ ერთმანეთთან (მაგალითად, ევროკავშირი ბევრი მთავრობათაშორისი ორგანიზაციის წევრია). შემდგომ ფაქტორად გვევლინება მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების მიერ ერთმანეთში გაფორმებული ზოგადი (მაგალითად, თანამშრომლობის) ან კონკრეტული ხასიათის მქონე (ცალკეული ღონისძიებების შესრულების შესახებ) შეთანხმებები. მსგავსი ხელშეკრულებების გაფორმების სამართალუნარიანობა გათვალისწინებულია „სახელმწიფოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს ან საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის ხელშეკრულებათა სამართლის შესახებ“¹ ვენის კონვენციის მე-6 მუხლში, რომელიც 1986 წლის 21 მარტსაა მიღებული და სახელმწიფოთა და საერთაშორისო ორგანიზაციათა შორის ან თვით საერთაშორისო ორგანიზაციათა შორის ხელშეკრულების დადების უფლებამოსილებებს შეეხება. (საქართველო არ არის აღნიშნული კონვენციის მონაწილე – დგ).

¹ <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1167795>.

2. განცალკევებული უფლებებისა და მოვალეობების არსებობა. მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების სამართალსუბიექტობის ეს კრიტერიუმი გულისხმობს, რომ ორგანიზაცია ფლობს იმდაგვარ უფლებებსა და მოვალეობებს, რომლებიც განსხვავებულია სახელმწიფოთა უფლებებისა და მოვალეობებისაგან და რომელთა განხორციელებაც საერთაშორისო დონეზეა შესაძლებელი. ასე, მაგალითად, იუნესკოს წესდებაში¹ ჩამოთვლილია ორგანიზაციის შემდეგი მოვალეობები: ა) ერთა შორის დაახლოებისა და ურთიერთგაგების ხელშეწყობა ყველა არსებული საინფორმაციო საშუალების გამოყენებით; ბ) სახალხო განათლების განვითარებისა და კულტურის გავრცელების ხელშეწყობა; გ) დახმარება ცოდნის შენახვაში, გაღრმავებასა და გავრცელებაში.

3. საკუთარი ფუნქციების თავისუფლად შესრულების უფლება. ყოველ მთავრობათაშორისო ორგანიზაციას გააჩნია საკუთარი სადამფუძნებლო აქტი (კონვენციის, წესდების ან უფრო განცალკევებული უფლება-მოვალეობების შემცველი რეზოლუციის სახით), პროცედურული წესები, საფინანსო წესები და სხვა დოკუმენტები, რომელიც ამ ორგანიზაციის შიდა სამართლის ფორმულირებას ახდენს. ხშირ შემთხვევაში საკუთარი ფუნქციების შესრულებისას მთავრობათაშორისი ორგანიზაციები ზემოხსენებული კომპეტენციით ხელმძღვანელობენ. საკუთარი ფუნქციების შესრულებისას ისინი გარკვეულ სამართლებრივ ურთიერთობებს ამყარებენ წევრ-სახელმწიფოებთან. ასე, მაგალითად, გაერო უზრუნველყოფს, რომ მისმა არაწევრმა სახელმწიფოებმა იმოქმედონ მისივე წესდების მე-2 მუხლის შესაბამისად, რადგან ეს, შესაძლოა, აუცილებელი გახდეს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებისათვის.

მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების დამოუკიდებლობა გამოიხატება იმ გაწერილი ნორმების რეალიზებაში, რაც ამ ორგანიზაციების ავტონომიურ უფლებას წარმოადგენს. ორგანიზაციები უფლებამოსილნი არიან, შექმნან ნებისმიერი დამხმარე ორგანო, რაც აუცილებელია მსგავსი ორგანიზაციების ფუნქციების შესასრულებლად. მთავრობათაშორისი ორგანიზაციებს შეუძლიათ მიიღონ პრო-

¹ <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001255/125590r.pdf#constitution>.

ცელურული და სხვა ადმინისტრაციული წესები. ორგანიზაციებს უფლება აქვთ, ხმის უფლება ჩამოართვან ნებისმიერ წევრს, რომელმაც საწევროს შეტანა დააგვიანა. მთავრობათშორის ორგანიზაციებს შეუძლიათ მოსთხოვონ თავიანთ წევრ-სახელმწიფოებს ახსნა-განმარტება, თუკი ისინი არ ასრულებენ მათი საქმიანობის პრობლემებთან დაკავშირებულ რეკომენდაციებს.

4. ხელშეკრულებების დადების უფლება. მოლაპარაკებათა წარმოების სამართლებრივი უფლება მთავრობათშორისი ორგანიზაციების საერთაშორისო სამართალსუბიექტობის ერთ-ერთ ძირითად კრიტერიუმად უნდა ჩაითვალოს, რადგან საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანია საერთაშორისო სამართლის ნორმათა შემუშავების შესაძლებლობა.

თავიანთი უფლებამოსილების რეალიზების ფარგლებში მთავრობათშორისი ორგანიზაციების მიერ გაფორმებულ ხელშეკრულებებს სახალხო-სამართლებრივი, კერძოსამართლებრივი ან შერეული ხასიათი აქვთ. საერთო ჯამში, ყველა ორგანიზაცია უფლებამოსილია გააფორმოს საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რასაც ითვალისწინებს ვენის კონვენცია „სახელმწიფოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს ან საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის ხელშეკრულებათა სამართლის შესახებ“. ამ კონვენციის პრეამბულაში ნათქვამია, რომ „საერთაშორისო ორგანიზაცია ფლობს ხელშეკრულების გაფორმების იმ უფლებას, რაც აუცილებელია მისი ფუნქციების შესასრულებლად და ორგანიზაციის მიზნების მისაღწევად“. მოცემული კონვენციის მე-6 მუხლის თანახმად, „საერთაშორისო ორგანიზაციის უფლება ხელშეკრულებების დადების შესახებ ამ ორგანიზაციის წესდებით რეგულირდება“.¹

ზოგიერთი ორგანიზაციის სადამფუძნებლო ხელშეკრულებაში (მაგალითად, ნატო, საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია) არაფერია ნათქვამი ამ ორგანიზაციის მიერ ხელშეკრულების დადებისა და მათში მონაწილეობის შესახებ. ამ შემთხვევაში გამოიყენება შესაბამისი კომპეტენციის წესები. სხვა ორგანიზაციათა წესდებაში

¹ <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1167795>.

გარკვევით არის აღნიშნული ორგანიზაციათა უფლების შესახებ – გააფორმონ საერთაშორისო ხელშეკრულებები. ასე, მაგალითად, გაეროს სამრეწველო განვითარების ორგანიზაციის¹ წესდების მე-19 მუხლი უფლებას აძლევს გენერალურ დირექტორს, ამ ორგანიზაციის სახელით გააფორმოს ხელშეკრულებები, რომლებიც დაამყარებენ შესაბამის ურთიერთობებს გაეროს სისტემის სხვა ორგანიზაციებთან, აგრეთვე სხვა მთავრობათაშორისო და სამთავრობო ორგანიზაციებთან. სათანამგზავრო კავშირის საერთაშორისო კომპანიის კონვენცია ითვალისწინებს ამ ორგანიზაციის უფლებას, გააფორმოს ხელშეკრულებები სახელმწიფოებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან (მუხ. 25-).

ასევე მაგალითად, საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის შესახებ ჩიკაგოს კონვენციის 65-ე მუხლის შესაბამისად, „იქაოს საბჭომ, ორგანიზაციის სახელით, შეიძლება დადოს შეთანხმება სხვა საერთაშორისო დაწესებულებებთან საერთო სამსახურის შენახვის და პერსონალის მიმართ საერთო წესების მიღების თაობაზე და ასამბლეის დასტურით შეუძლია შევიდეს ისეთ სხვა შეთანხმებაში, რომლებიც ხელს უწყობენ ორგანიზაციის მუშაობას“.

საერთაშორისო ორგანიზაციების ხელშეკრულებები თავიანთი სამართლებრივი ბუნებითა და იურიდიული ძალით არ განსხვავდება შეთანხმებებისაგან, რომლებიც გაფორმებულია პირველადი საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს შორის, რაც გარკვევით არის აღნიშნული 1969 წელს მიღებულ ვენის კონვენციაში საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესახებ (მუხ. მე-3).

ამდენად, ტ. კოვალიოვას მართებული მოსაზრების თანახმად, იმ ხელშეკრულებების საერთაშორისო ხასიათს, რომელსაც სახელმწიფოთაშორისი ორგანიზაციები აფორმებენ, შემდეგი ფაქტორები განსაზღვრავს: 1) მსგავსი ხელშეკრულებების მხარეები საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები არიან; 2) დარეგულირების საგანი შედის საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროში; 3) ამ ხელშეკრულებებით დადგენილი ნორმები, რომლებიც განსაზღვრავენ მხარეთა უფლება-მოვალეობებს, საერთაშორისო სამართლის ნორმათა

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://www.unido.org>.

სისტემაში შედის; 4) მსგავს შეთანხმებათა გაფორმების პროცედურა ძირითადად შეესაბამება იმ პროცედურას, რაც დადგენილია საერთაშორისო სამართლით საერთაშორისო ხელშეკრულებების გაფორმებისათვის, ამ პროცედურის არსი კი საერთაშორისო სამართლის სუბიექტთა ნების შეთანხმებაში მდგომარეობს; 5) საკითხები, რომლებიც წამოიჭრება მსგავსი ხელშეკრულებების გაფორმებისას, არ შედის სახელმწიფოთა ეროვნული სამართლის მოქმედების არეალში, თუ თვით ხელშეკრულება არ ითვალისწინებს რაიმე განსხვავებულს.¹

5. საერთაშორისო სამართლის ნორმების შემუშავებაში მონაწილეობა. საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედებითი პროცესი გულისხმობს საქმიანობას, რომელიც მიმართულია სამართლებრივი ნორმების შექმნისკენ, აგრეთვე მათი შემდგომი სრულყოფისკენ, შეცვლისა და გაუქმებისკენ. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ არც ერთი საერთაშორისო ორგანიზაცია (მათ შორის, უნივერსალურიც, მაგალითად, გაერო და მისი სპეციალიზებული დაწესებულებები) არ ფლობს „საკანონმდებლო“ უფლებამოსილებას. კერძოდ, ეს ნიშნავს, რომ ნებისმიერი ნორმა, რომელიც შედის საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მიღებულ რეკომენდაციებში, ხელშეკრულებების წესებსა და პროექტებში, უნდა იყოს აღიარებული სახელმწიფოს მიერ, როგორც საერთაშორისო-სამართლებრივი ნორმა.

საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალშემოქმედებითი პროცესი განუსაზღვრელი როდია. ორგანიზაციის სამართალშემოქმედების მოცულობა და სახე მკაცრად განისაზღვრება მის სადამფუძნებლო ხელშეკრულებაში. იმდენად, რამდენადაც ყველა ორგანიზაციის წესდება ინდივიდუალურია, საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედებითი პროცესის მოცულობა, სახეები და მიმართულებები ერთმანეთისგან განსხვავდება. უფლებამოსილებათა კონკრეტული მოცულობა, რომელიც საერთაშორისო ორგანიზაციებს სამართალშემოქმედებითი პროცესისთვის განეკუთვნება, შესაძლებელია მხოლოდ

¹ ტ. კოვალიოვა, სახელმწიფოთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედება და მისი სახეები, კალინინგრადი, 1999. გვ. 23.

ამ ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტის ანალიზის საფუძველზე განისაზღვროს.

საერთაშორისო-სამართლებრივ ლიტერატურაში გამოთქმულია ორი მოსაზრება საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალშემოქმედებითი პროცესის საფუძვლიანობის შესახებ. ავტორთა ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციას შეუძლია შეიმუშაოს და დანერგოს სამართლებრივი ნორმები იმ შემთხვევაშიც კი, თუკი ამაზე არაფერია ნათქვამი ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტში. ზოგიერთი მიიჩნევს, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედებითი შესაძლებლობები მათ სადამფუძნებლო აქტს უნდა ემყარებოდეს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თუკი საერთაშორისო ორგანიზაცია, მისი წესებიდან გამომდინარე, არ არის აღჭურვილი სამართალშემოქმედებითი ფუნქციებით, მას არა აქვს სამართალშემოქმედებითი პროცესის განხორციელების უფლება. ასე, მაგალითად, კ. სკუბიშევსკის აზრით, იმისთვის, რომ ორგანიზაციამ დააკმაყოფილოს არა მხოლოდ მისი შინაგანი სამართლის, არამედ სხვა სამართლის ნორმები, მას უნდა გააჩნდეს საამისო უფლებამოსილება, რომელიც განმტკიცებული იქნება მის წესდებაში ან სხვა ხელშეკრულებაში, რომელიც დადებულია წევრი-სახელმწიფოების მიერ.¹ დაახლოებით ამ პოზიციას უჭერს მხარს პ. როდონოვი. მისი აზრით, საერთაშორისო ორგანიზაციას არ შეიძლება მივუდგეთ ნაგულისხმევი კომპეტენციის პოზიციიდან, რადგან ამ კომპეტენციამ შესაძლოა მიგვიყვანოს სადამფუძნებლო აქტის რევიზიამდე. პ. როდონოვი მიიჩნევს, რომ სამართალშემოქმედების შესაძლებლობები და ზღვარი აღნიშნული უნდა იყოს საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდებაში.²

სამართალშემოქმედებითი საერთაშორისო ორგანიზაციის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ავტორთა პირველი ჯგუფი უფრო რეალური პოზიციის მომხრეა. მაგალითად, ბევრი ორგანიზაციის წესდებაში არ არსებობს პუნქტი იმის შესახებ, რომ ორგანიზაცია უფლე-

¹ იხ. Skubiszewski K. Uchwały prawotwórcze organizacji międzynarodowych. Poznań. 1965, s. 178 .

² იხ. Радойнов П. Правотворческие функции на международной организации. София, 1975, С. 84.

ბამოსილია, იხელმძღვანელოს საერთაშორისო სამართლის ნორმებით. მიუხედავად ამისა, ორგანიზაციები აქტიურად მონაწილეობენ სამართალშემოქმედებითი პროცესის ყველა სტადიაში. ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ის გარემოება, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციები არ ფლობენ საერთაშორისო-სამართლებრივი ნორმების ფორმირებაში მონაწილეობის თანაბარ შესაძლებლობებს (უფრო ზუსტად, კომპეტენციას). საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედებითი საქმიანობა ყოველთვის გარკვეული მიმართულების მატარებელია და შეთანხმებული უნდა იყოს ამ ორგანიზაციის მიზნებთან. საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალშემოქმედებით პროცესში მონაწილეობის კონკრეტული ფორმები და ხარისხი, საბოლოო ჯამში, ამ ორგანიზაციის ფუნქციებზეა დამოკიდებული.

მნიშვნელოვანია გავარკვიოთ ის, ფლობს თუ არა ყველა საერთაშორისო ორგანიზაცია სამართალშემოქმედებით უფლებამოსილებას. ამისთვის აუცილებელია განვიხილოთ ზოგადად სამართალშემოქმედებითი პროცესის სტადიები, უფრო კონკრეტულად კი გავერკვეთ საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედებით საქმიანობაში.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედების ერთ-ერთი ძირითადი კრიტერიუმი მათი სამართალსუბიექტობაა. საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები არ არიან საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები და, ამდენად, ვერ მიიღებენ მონაწილეობას სამართალშემოქმედებით პროცესში. თუმცა ამ ორგანიზაციების როლის უარყოფა საერთაშორისო ურთიერთობებში და მათში სამართლებრივი ელემენტების გარკვეული მინიმუმის არსებობის (რაც ხელს უწყობს ამ ორგანიზაციების ქმედუნარიანობას) იგნორირება, ობიექტურ ფაქტებზე თვალის დახუჭვას ნიშნავს. მეორე მხრივ, ამ ორგანიზაციების გათანაბრება მთავრობათაშორისო ორგანიზაციებთან, მათი აღიარება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებად, რბილად რომ ვთქვათ, არარეალურია. გ. ტუნკინი აღნიშნავს, რომ მსგავსი ორგანიზაციების დოკუმენტების შესაბამისი პროექტები ზუსტად იმავე ადგილს იკავებს ნორმათწარმოების პროცესთან მიმართებაში,

რასაც საერთაშორისო სამართლის დოქტრინა.¹

სამართალშემოქმედებითი სრული მოცულობით, აღჭურვილნი არიან მხოლოდ ის საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთაც ხელეწიფებათ სამართლებრივი ნორმების შემუშავება, მათი დახვეწა და შეცვლა.

საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალშემოქმედება კანონზომიერია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი იგი მიმართულია საერთაშორისო სამართლის პროგრესული განვითარებისაკენ. ეს გამოძღინარეობს გაეროს წესდების² პრეამბულის პირველი და მე-13 მუხლებიდან. საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალშემოქმედებითი საქმიანობის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს აგრეთვე ის, რომ ამ ხერხით შემუშავებული ნორმები უნდა შეესაბამებოდეს იმპერატიულ ნორმებს, საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს.

ამდენად, შეგვიძლია გამოვიტანოთ რამდენიმე დასკვნა საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალშემოქმედებასთან დაკავშირებით: 1) სამართალშემოქმედება სრული მოცულობით დამახასიათებელია მხოლოდ იმ საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის, რომლებიც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები არიან; 2) საერთაშორისო ორგანიზაციები ახორციელებენ სამართალშემოქმედებას იმ ღოზითა და მიმართულებით, როგორც ეს განსაზღვრულია მათ სადამფუძნებლო აქტებში.

იმ ნორმების შექმნის პროცესში, რომლებიც არეგულირებენ სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობებს, საერთაშორისო ორგანიზაციას შეუძლია სხვადასხვა როლში მოგვევლინოს. კერძოდ, სამართალშემოქმედებითი პროცესის საწყის ეტაპზე საერთაშორისო ორგანიზაციას შეუძლია: ა) იყოს გარკვეული საერთაშორისო ხელშეკრულების დადების ინიციატორი; ბ) გამოვიდეს, როგორც აღნიშნული ხელშეკრულების ტექსტის ავტორი; გ) მოიწვიოს შემდგომში სახელმწიფოთა დიპლომატიური კონფერენცია ხელშეკრულების ტექსტის შეჯერების მიზნით; დ) თვითონვე შეასრულოს მსგავსი კონ-

¹ იხ. Тункин Г. И. Теория международного права. М. 1970. С. 214.

² იხ. დანართი №1.

ფერენციის როლი, განახორციელებს რა ხელშეკრულების ტექსტის შეთანხმებას და დამტკიცებას თავის მთავრობათაშორის ორგანოში; ე) შეასრულოს დეპოზიტარიის ფუნქცია ხელშეკრულების დადების შემდეგ; ვ) ისარგებლოს გარკვეული ვალდებულებებით იმ ხელშეკრულების ინტერპრეტირების ან გადახედვის შემთხვევაში, რომლის მიღებაშიც თვითონ მონაწილეობდა.

საერთაშორისო ორგანიზაციები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ საერთაშორისო სამართლის ჩვეულებითი ნორმების ფორმირებაში. ამ ორგანიზაციების გადაწყვეტილებები გაულენას ახდენს ყოველდღიური ცხოვრებისეული ნორმების ჩასახვაზე, განმტკიცებასა თუ შეწყვეტაზე.

ამდენად, საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალშემოქმედებას, შესაძლოა, სხვადასხვა ფორმა ჰქონდეს: დამხმარის სახით პროცესში მონაწილეობით დაწყებული, დამთავრებული თვით ამ ორგანიზაციის მიერ შექმნილი სამართლებრივი ნორმებით, რომლებიც აუცილებელია წევრი-სახელმწიფოებისთვის, ზოგიერთ შემთხვევაში კი იმ სახელმწიფოებისთვისაც, რომლებიც არ არიან ორგანიზაციის წევრები.

საერთაშორისო ორგანიზაციის სამართალშემოქმედებითი საქმიანობის მეთოდს წარმოადგენს იმ სამართლებრივ ქმედებათა ერთობლიობა, რომლებიც სამართლის ნორმათა შექმნისკენაა მიმართული. ცხადია, საერთაშორისო ორგანიზაციის ყველა სახის სამართლებრივი ქმედება წარმოადგენს სამართალშემოქმედების აქტს. საერთაშორისო ორგანიზაციები ქმნიან საერთაშორისო სამართლის ნორმებს. საერთაშორისო სამართლის ნორმად შეიძლება მივიჩნიოთ ქცევის წესი, რომელიც შემდეგი სახის მოთხოვნებს აკმაყოფილებს: 1) არეგულირებს საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს შორის ურთიერთობებს; 2) აუცილებელია საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებისათვის; 3) ატარებს ზოგად ხასიათს, ანუ არ არის შეზღუდული კონკრეტული ადრესატით ან კონკრეტული სიტუაციებით.

6. პრივილეგიებისა და იმუნიტეტის ფლობის უფლება¹. „საერ-

¹ დაწვრილებით იხილეთ „საერთაშორისო ორგანიზაციების პრივილეგიები და

თაშორისო ორგანიზაციებთან სახელმწიფოთა წარმომადგენლობების პერსონალის პრივილეგიები და იმუნიტეტი, წესისამებრ, აღნიშნული პერსონალის პროვილეგიებსა და იმუნიტეტის შინაარსს განსაზღვრავს თვით საერთაშორისო ორგანიზაცია. ზოგჯერ ეს ორგანიზაცია (მისი აღმასრულებელი ორგანო) და დაინტერესებული სახელმწიფო დებენ საქციალურ შეთანხმებას, რომელიც განამტკიცებს ამ წარმომადგენლობის სტატუსს.¹

პრივილეგიებისა და უფლებების გარეშე წარმოუდგენელია ნებისმიერი საერთაშორისო ორგანიზაციის ნორმალური პრაქტიკული საქმიანობა. ზოგიერთ შემთხვევაში პრივილეგიებისა და იმუნიტეტის ზარისხი განისაზღვრება საქციალური შეთანხმებით, სხვა შემთხვევაში კი – ეროვნული კანონმდებლობით. თუმცა საერთო ფორმით პრივილეგიებისა და იმუნიტეტის უფლება განმტკიცებულია თითოეული ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტით. ასე, მაგალითად, გაერო იყენებს თავისი წევრების ტერიტორიაზე იმ სახის პრივილეგიებსა და იმუნიტეტს, რომელიც აუცილებელია მისი მიზნების მიღწევისათვის (წესდების მუხ. 105-ე)². ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის ქონება და აქტივები, სადაც არ უნდა იყოს ის და ვინც არ უნდა იყოს მათი მფლობელი, სარგებლობს იმუნიტეტით ჩხრეკისაგან, კონფისკაციისაგან, ექსპროპრიაციისაგან ან სხვა ნებისმიერი სახის ამოღებისა და გასხვისებისაგან აღმასრულებელი ან საკანონმდებლო ქმედებების გზით (ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის სადამფუძნებლო შეთანხმება, მუხ. 47-ე). უფრო დეტალურად ამა თუ იმ ორგანიზაციის პრივილეგიები და იმუნიტეტი განისაზღვრება შტაბ-ბინის შესახებ გაფორმებულ შეთანხმებაში, ასევე სახელმწიფოებსა თუ ორგანიზაციებში რომელიმე ორგანიზაციის წარმომადგენლობის გახსნისას. გაეროს წარმომადგენლობის შტაბ-ბინა ხელშეუხებელია. გაეროს წარმომადგენლობის არქივი და მისდამი განკუთვნილი ყველა დოკუმენტი, სადაც და ვის ხელშიც არ უნდა იყოს ის, ხელშეუხებელია. გაეროს წარმომადგენლობა და

იმუნიტეტები“, ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010. გვ. 187-189.

¹ იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ., 2003. გვ. 261.

² იხ. დანართი №1.

მისი აქტივები, შემოსავლები და სხვა ქონება თავისუფალია ყველა სახის გადასახადისაგან, მოსაკრებლისა და ბეგარისაგან, ასევე საბა-
ჟო გადასახადისაგან, საიმპორტო და საექსპორტო აკრძალვებისაგან,
სამსახურებრივი მოხმარების საგნების, აგრეთვე პირადი გამოცე-
მების შემოტანისა და გატანის დროს. გაეროში მოსამსახურე პირები
არ ექვემდებარებიან სასამართლო პასუხისმგებლობას არანაირი გამ-
ონათქვამის ან წერილობითი სახის განაცხადის, ან ქმედების გამო,
გაეროს პროგრამის ან მასთან დაკავშირებული სხვა ღონისძიების
განხორციელების პერიოდში.

მაგალითად, თანამდებობის პირები და სუბიექტები, რომლე-
ბიც მოწვეულნი არიან ატომური კვლევების გაერთიანებული ინსტი-
ტუტის¹ მიერ, შემდეგი პრივილეგიებითა და იმუნიტეტით სარგე-
ბლობენ: ა) არ ექვემდებარებიან სასამართლო და ადმინისტრაციულ
პასუხისმგებლობას იმ ქმედებებისთვის, რომელიც მათ სამსახურე-
ბრივი მოვალეობის შესრულების პერიოდში ჩაიდინეს (აღნიშნული
იმუნიტეტი ვრცელდება მათზე ორგანიზაციაში მუშაობის ვადის დას-
რულების შემდგომაც); ბ) თავისუფლდებიან სახელმწიფო სამსახურე-
ბრივი პასუხისმგებლობისაგან; გ) თავისუფლდებიან საშემოსავლო
გადასახადისაგან; დ) თავისუფლდებიან საემიგრაციო შეზღუდვებისა
და უცხო ქვეყნის მოქალაქედ დარეგისტრირების აუცილებლობისა-
გან; ე) უფლება აქვთ, განბაჟების გარეშე შემოიტანონ ავეჯი, სა-
შინაო და პირადი მოხმარების საგნები თანამდებობის დაკავების შემ-
თხვევაში. ბ), დ) და ე) პუნქტების მოთხოვნები ამ თანამდებობის
პირების იმ ოჯახის წევრებზეც ვრცელდება, რომლებიც მათთან
ერთად ცხოვრობენ.

თუმცა პრივილეგიები და იმუნიტეტი შესაბამის პირებს ენი-
ჭებათ ორგანიზაციის ინტერესებიდან და არა პირადი სარგებლიდან
გამომდინარე. უმაღლესი თანამდებობის პირი (გენერალური მდივანი,
გენერალური დირექტორი და ა. შ.) უფლებამოსილია და მოვალეა
უარი თქვას იმუნიტეტზე, რომელიც მინიჭებულია ამა თუ იმ პირი-
სათვის იმ შემთხვევაში, როცა იმუნიტეტი ხელს უშლის სამარ-
თალწარმოებას და მასზე უარის თქმა ორგანიზაციის ინტერესების

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://www.jinr.ru>.

დაუზიანებლად არის შესაძლებელი.

ნებისმიერ ორგანიზაციას შეუძლია ყველა შემთხვევაში დაეყრდნოს იმუნიტეტს, როცა იგი სხვა ქვეყანაში თავისივე ინიციატივით შედის სამოქალაქო ურთიერთობებში.

7. საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესრულების უზრუნველყოფის უფლება. საერთაშორისო ორგანიზაციების აღჭურვა საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესრულების უზრუნველყოფის უფლებით მიუთითებს ორგანიზაციის დამოუკიდებელ ხასიათზე წევრ-სახელმწიფოებთან მიმართებაში და წარმოადგენს სამართალსუბიექტობის ერთ-ერთ ძირითად ნიშანს.

ამასთან, ძირითად საშუალებებად გვევლინება საერთაშორისო კონტროლისა და პასუხისმგებლობის ინსტიტუტები, რომლებიც ხშირად სანქციებსაც იყენებენ. საკონტროლო ფუნქციები ორი ძირითადი მეთოდით ხორციელდება: წევრი-სახელმწიფოების მიერ მოხსენებებით წარმოდგენის გზით და საკონტროლო ობიექტის ან სიტუაციის ადგილზე დაკვირვებითა და გამოკვლევით.¹

კონტროლის ყველაზე გავრცელებულ ფორმად წევრი-სახელმწიფოების მიერ მოხსენებების წარმოდგენა გვევლინება. მაგალითად, იუნესკო ავალდებულებს წევრ-სახელმწიფოებს, გენერალური კონფერენციის მიერ დადგენილ ვადებში და ფორმით, წარმოადგინონ მოხსენებები, რომლებშიც მოყვანილი იქნება ცნობები კანონების, დებულებებისა და სტატისტიკური მონაცემების შესახებ განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის სფეროებში, ასევე სახელმწიფოს მხრიდან გენერალური კონფერენციის მიერ გაწეული რეკომენდაციებისა და კონფერენციების შესრულების შესახებ (VIII მუხლი).

ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს წესდება ითვალისწინებს კონტროლის განსაკუთრებულ ინსტიტუტს – გარანტიების სისტემას (მუხლი XII). ამ კონტროლს გადის ყველა ის ატომური ობიექტი, რომლის პროექტიც გათვალისწინებულია ატომ-

¹ დაწვრ. იხ. Валеев Р. М. Контроль в современном международном праве. Казань, 2003, С. 17.

<http://www.lawlibrary.ru/izdanie27784.html>.

ური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს მიერ. კონტროლის ძირითად ფორმას წარმოადგენს სახელმწიფოების მხრიდან მოწოდებული ინფორმაციებისა და მოხსენებების ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოსეული ანალიზი, აგრეთვე ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს წარმომადგენელთა დაკვირვებები და ინსპექცია უშუალოდ ადგილებზე.

საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ გამოყენებული საერთაშორისო-სამართლებრივი სანქციები, შესაძლებელია, ორ ჯგუფად დაიყოს: ა) სანქციები, რომელთა განხორციელება დასაშვებია ყველა საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ; ბ) სანქციები, რომელთა განხორციელების უფლებასაც მკაცრად განსაზღვრული ორგანიზაციები ფლობენ.

კერძოდ, პირველი ჯგუფის სანქციებს, მიეკუთვნება ორგანიზაციის წევრობის შეჩერება; ორგანიზაციიდან გარიცხვა; წევრობაზე უარის თქმა; საერთაშორისო მოლაპარაკებიდან გამოთიშვა, თანამშრომლობის ამა თუ იმ საკითხიდან ჩამოცილების სახით.

მეორე ჯგუფში შემავალი სანქციების გამოყენება თვით ორგანიზაციის მიერ შესრულებულ მიზნებზეა დამოკიდებული. მაგალითად, გაეროს უშიშროების საბჭო საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებისა და აღდგენის მიზნით უფლებამოსილია გამოიყენოს იძულებითი ქმედებები საჰაერო, საზღვაო და სახმელეთო ძალების გამოყენებით. ასეთი ქმედებები შეიძლება მოიცავდეს დემონსტრაციებს, ბლოკადას ან სხვა ოპერაციებს, რომელსაც გაეროს წევრი-სახელმწიფოების საჰაერო, საზღვაო ან სახმელეთო ძალები განხორციელებენ (გაეროს წესდების 42-ე მუხლი)¹.

ბირთვული ობიექტების ექსპლუატაციის წესების უხეშად დარღვევის შემთხვევაში ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტო უფლებამოსილია გამოიყენოს ე. წ. „კორექტული ზომები“, თვით ამ ობიექტის ექსპლუატაციის შეჩერების განკარგულების გაცემის ჩათვლით.

მთავრობათაშორის ორგანიზაციებს უფლება აქვთ, უშუალო მონაწილეობა მიიღონ მათსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს ან

¹ იხ. დანართი №1

სახელმწიფოებს შორის წამოჭრილი დავების გადაჭრაში და გამოიყენონ ისეთივე მშვიდობიანი მეთოდები, რომელსაც მსგავს შემთხვევებში ჩვეულებრივ იყენებენ ხოლმე საერთაშორისო სამართლის პირველადი სუბიექტები – სუვერენული სახელმწიფოები.

8. საერთაშორისო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა

„საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის მოქმედება ან უმოქმედობა, რომელიც არღვევს საერთაშორისო-სამართლებრივ ნორმას, სუბიექტის საერთაშორისო-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას იწვევს.“¹

გვევლინებიან რა დამოუკიდებელ წარმონაქმნებად, საერთაშორისო ორგანიზაციები საერთაშორისო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის სუბიექტებს წარმოადგენენ.

ასე, მაგალითად, საერთაშორისო ორგანიზაციებმა უნდა იკისრონ პასუხისმგებლობა თავიანთი თანამდებობის პირების უკანონო ქმედებებზე. ორგანიზაციის პასუხისმგებლობის საკითხი შეიძლება დადგეს მის მიერ პრივილეგიებისა და იმუნიტეტის ბოროტად გამოყენების შემთხვევაში. უნდა ვივარაუდოთ, რომ პოლიტიკური პასუხისმგებლობის საკითხი შეიძლება დადგეს ორგანიზაციის მიერ თავისი ფუნქციების დარღვევის, სხვა ორგანიზაციებსა და სახელმწიფოებთან დადებული შეთანხმებების შეუსრულებლობის, საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების საშინაო საქმეებში ჩარევის შემთხვევაში.

ხელშეკრულება იმ სახელმწიფოთა საქმიანობის პრინციპების შესახებ, რომლებიც იკვლევენ და გამოიყენებენ კოსმოსურ სივრცეს მთვარისა და სხვა ციური სხეულების ჩათვლით (მიღებულია 1967 წელს), საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ კოსმოსში საქმიანობისთვის ადგენს სოლიდარულ (თანაბარ) პასუხისმგებლობას ამ ორგანიზაციისა და ხელშეკრულების მონაწილე წევრი-სახელმწიფოებისათვის (მუხ. VI)².

¹ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010. გვ. 155.

² Договор о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела, <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1293575>

1972 წელს მიღებული კონვენცია კოსმოსური ობიექტების მიერ მიყენებული საერთაშორისო პასუხისმგებლობის შესახებ¹ აკონკრეტებს მოცემული ხელშეკრულების ნორმას. თუკი რომელიმე საერთაშორისო მთავრობათაშორისი ორგანიზაცია პასუხს აგებს მიყენებულ ზიანზე, ეს პასუხისმგებლობა თანაბრად ნაწილდება როგორც ორგანიზაციაზე, ისე კონვენციის ხელისმომწერ წევრ-სახელმწიფოებზე. ამასთან, აუცილებელია შენარჩუნებულ იქნეს ორი პირობა: ა) ნებისმიერი პრეტენზია ზიანის კომპენსაციის შესახებ წაყენება მხოლოდ ამ ორგანიზაციას; ბ) თუკი ორგანიზაციამ ექვსი თვის განმავლობაში არ გადაიხდა ზიანის კომპენსაცია, მომჩივან სახელმწიფოს შეუძლია დასვას საკითხი ამ ორგანიზაციის წევრ-სახელმწიფოების პასუხისმგებლობის შესახებ, რათა მათ გადაიხადონ აღნიშნული თანხა.

ორგანიზაციის მატერიალური პასუხისმგებლობის საკითხი შესაძლოა დადგეს მის მიერ საკუთარი თანამშრომლების, ექსპერტების კანონიერი უფლებების დარღვევის, ასევე ფინანსების გადახარჯვის შემთხვევაში და ა. შ. ორგანიზაციები პასუხისმგებლები არიან იმ მთავრობების წინაშე, რომელთა ქვეყნებშიც განლაგებულია მათი შტაბ-ბინები. ისინი პასუხს აგებენ უკანონო ქმედებებზე, ვთქვათ, მიწის უსაფუძვლო გასხვიებაზე, კომუნალური გადასახადების გადაუხდელობაზე, სანიტარიული ნორმების დარღვევაზე და ა. შ.

მაგალითისთვის, სახელმწიფოებს ეკისრებათ საერთაშორისო პასუხისმგებლობა უცხო ქვეყნის საჰაერო სივრცეში სუვერენიტეტის დარღვევის გამო. ისინი პოლიტიკურად პასუხისმგებელნი არიან საერთაშორისო საჰაერო სამართლის ნორმებისა და პრინციპების დარღვევაზე, კერძოდ, ის შეიძლება გამოიხატოს იკაოს (სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია) ასამბლეაში ხმის უფლების შეჩერების ფორმით საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის შესახებ ჩიკაგოს კონვენციის 88-ე მუხლის შესაბამისად².

¹ Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами <http://infopravo.by.ru/fed1991/ch04/akt16268.shtml>

² კონვენცია საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის შესახებ, http://intlaw.ge/?lang=geo&go=sact_xelshckrulebcbi

§4. საერთაშორისო ორგანიზაციებში წევრობა

როგორც წესი, ორგანიზაციების სადამფუძნებლო აქტები შეიცავს შემდეგი სახის მითითებებს ორგანიზაციაში წევრების შესვლისა და გამოსვლის კრიტერიუმების შესახებ:

1 წევრთა კატეგორიები საერთაშორისო ორგანიზაციებში. პრაქტიკაში დამახასიათებელია საერთაშორისო ორგანიზაციების წევრთა დაყოფა ორ კატეგორიად: სრულუფლებიანი და არასრულუფლებიანი წევრები. სრულუფლებიანებს განეკუთვნება სახელმწიფოები, ხოლო არასრულუფლებიანებს – არათვითმართვლი ტერიტორიები და თვითზოგიერთი სუვერენული სახელმწიფო. რუსი იურისტები გამოდიან ასოცირებული წევრობის ინსტიტუტის ლიკვიდაციის წინადადებით და მიიჩნევენ, რომ ეს ინსტიტუტი შეუთავსებელია 1960 წლის 14 დეკემბერს მიღებულ გაეროს დეკლარაციასთან კოლონიალური ქვეყნებისა და ხალხებისადმი დამოუკიდებლობის მინიჭების შესახებ¹.

საერთაშორისო ორგანიზაციების მონაწილეთა დაყოფა სრულუფლებიანებად და არასრულუფლებიანებად როგორც ამართლებს სახელმწიფო-მეტროპოლიების უპირატესობას კოლონიებთან შედარებით. საერთაშორისო მთავრობათაშორისი ორგანიზაციები ერთი რიგისა და თანაბარი უფლებების მქონე წევრებს აერთიანებენ, ამიტომ მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების კლასიფიკაცია სრულუფლებიანებად და არასრულუფლებიანებად ეწინააღმდეგება თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის ნორმებს.

გამართლებულად არ შეიძლება მივიჩნიოთ საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრების კლასიფიკაცია პირველად და შემდგომში შემოერთებულ წევრებად.

„პირველად წევრებად“ იწოდებიან სახელმწიფოები, რომლებიც მონაწილეობდნენ ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტის შემუშავებელ კონფერენციაში, ხელი მოაწერეს ამ დოკუმენტს და მოახდინეს მისი რატიფიცირება დადგენილ ვადებში. ინგლისურ ენაზე ასეთი სახელმწიფოები იწოდებიან „Original members“.

¹ Декларация о предоставлении независимости колониальным странам и народам 1960 года, http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_36490.html.

მოკლედ განვიხილოთ საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრთა კიდევ ერთი კატეგორია, რომელთაც „ნაწილობრივ წევრებს“ უწოდებენ. ამ კატეგორიის წევრობის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ სახელმწიფოები (ან შესაბამისი საერთაშორისო ორგანიზაციები) მონაწილეობენ საერთაშორისო ორგანიზაციის კონკრეტული ორგანოს მუშაობაში და არ წარმოადგენენ ორგანიზაციის წევრებს საყოველთაოდ აღიარებული თვალსაზრისით. ასეთი ფორმა შესაძლებლობას აძლევს ორგანიზაციას, საკუთარ სამსახურში ჩააბას ყველას სახელმწიფო, რომელიც დაინტერესებულია ამა თუ იმ პრობლემის მოგვარებაში, ორგანიზაციაში ოფიციალური წევრობის პროცედურის გვერდის ავლით.

წევრობის ზემოაღნიშნული ფორმა ფართოდ არის დანერგილი საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციაში. ასე, მაგალითად, ამ ორგანიზაციის წევრ-სახელმწიფოებს უფლება აქვთ მონაწილეობა მიიღონ უშიშროების კომიტეტის სხდომებზე, როცა საზღვაო ნაოსნობის ტექნიკურ საკითხებთან დაკავშირებული საერთაშორისო კონვენციების ცვლილებების საკითხები განიხილება (კერძოდ, საუბარია ისეთ კონვენციებზე, როგორიცაა: საზღვაო ზომალდების შეჯახების აღკვეთის საერთაშორისო წესები (1972 წ.), საზღვაო ზომალდებიდან დაბინძურების აღკვეთის საერთაშორისო კონვენცია (1973 წ., შესწორებები შეტანილია 1978 წ.), ზღვაზე ადამიანის სიცოცხლის დაცვის კონვენცია (1974 წ.)¹

2. ორგანიზაციაში გაწევრიანების პირობები. პრაქტიკულად ყველა ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტი ადგენს, რომ ორგანიზაციაში გაწევრიანება შეუძლია ყველა იმ სახელმწიფოს, რომელიც იზიარებს ამ ორგანიზაციის პრინციპებს. როგორც წესი, ორგანიზაციის წევრები ორ კატეგორიად იყოფა: პირველადი წევრები და სხვა წევრები.

პირველადი წევრები არიან სახელმწიფოები, რომლებიც მონაწილეობდნენ ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტის შემუშავებასა და მიღებაში. მათთვის ორგანიზაციაში გაწევრიანების რამდენადმე შეღავათიანი პირობა არსებობს. კერძოდ, ნებისმიერ პირველად წევრს შეუძლია გახდეს ორგანიზაციის წევრი, თუკი იგი უბრალოდ

¹ <http://www.un.org/rw/development/progarcas/global/imo.shtml>

აცნობიერებს და კისრულობს ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტით გათვალისწინებულ მოვალეობებს. სხვა სახელმწიფოები ორგანიზაციაში მიიღებიან ხმების ორი მესამედით.

ორგანიზაციის წევრები შეიძლება გახდნენ: სახელმწიფოები, სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები, სახელმწიფოების ავტონომიური და სხვა ტერიტორიები.

სუვერენული თანასწორობის საერთაშორისოდ აღიარებული პრინციპის თანახმად, ნებისმიერ სახელმწიფოს აქვს უფლება იყოს ან არ იყოს რომელიმე საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრი. ამდენად, სახელმწიფოს შეზღუდვა ნებისმიერ ორგანიზაციაში გაწევრიანებისას საერთაშორისო სამართლის დარღვევას წარმოადგენს.

ცნობილმა ქართველმა მეცნიერმა, საერთაშორისო სამართლის მკვლევარმა, აკადემიკოსმა ლევან ალექსიძემ თავის სახელმძღვანელოში „თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი“ წერს: „საერთაშორისო სამართლის ფარგლებში ყველა სახელმწიფოს თანაბარი უფლებები და მოვალეობები აქვს, ისინი პატივს სცემენ ერთმანეთის უფლებას, თავისი შეხედულებისამებრ განსაზღვრონ, განახორციელონ ურთიერთობა სხვა სახელმწიფოსთან საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად, მათი საზღვრები შეიძლება შეიცვალოს საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად მშვიდობიანი გზით და შეთანხმებით, მათ აგრეთვე უფლება აქვთ ეკუთვნოდნენ ან არ ეკუთვნოდნენ საერთაშორისო ორგანიზაციებს, იყვნენ ან არ იყვნენ ორმხრივი თუ მრავალმხრივი ხელშეკრულების მონაწილენი, კერძოდ, უფლება აქვთ იყვნენ ან არ იყვნენ საკავშირო ხელშეკრულებათა მონაწილენი; მათ აგრეთვე აქვთ ნეიტრალიტეტის უფლება“¹.

ორგანიზაციის წევრი შეიძლება იყოს სხვა საერთაშორისო ორგანიზაცია. მაგალითად, ევროკავშირი ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის, ასევე სამრეწველო და სასოფლო-სამეურნეო ორგანიზაციის წევრია.

ორგანიზაციის წევრი შეიძლება იყოს ავტონომიური ან დამოკიდებული (კოლონიური) ტერიტორიები. მაგალითად, ფარერის კუნძულები, გრენლანდია და ალანდის კუნძულები ჩრდილოეთის საბ-

¹ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010. გვ. 36.

ჭოში თავიანთ წარმომადგენლებს გზავნიან; ფარერის კუნძულებისა და გრენლანდიის დეპუტატები – დანიის დელეგაციის, ზოლო ალანდის კუნძულების დელეგატები – ფინეთის დელეგაციის შემადგენლობაში შედიან.

ასოცირებულ წევრებად, როგორც წესი, დამოკიდებული ტერიტორიები გვევლინება. მაგალითად, ბრიტანეთის ვირჯინიის კუნძულები ასოცირებული წევრების სტატუსით შედის კარიბის თანამეგობრობისა და კარიბის საერთო ბაზარში.

ზოგიერთი ორგანიზაცია, ზოგადი მოთხოვნებიდან გამომდინარე (სადამფუძნებლო აქტის დებულებების მკაცრად შესრულება), პრეტენდენტებს დამატებით მოთხოვნებს უყენებს. ასე, მაგალითად, ნავთობის ექსპორტიორი ქვეყნების ორგანიზაციის წევრობა¹ შეუძლიათ მხოლოდ იმ ქვეყნებს, რომლებიც ნავთობის მნიშვნელოვან ექსპორტს ეწევიან. ასოცირებული ქვეყნის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს ქვეყანას, რომელიც ვერ მოიპოვებს სრულუფლებიანი წევრისთვის საჭირო ხმების რაოდენობას (წესდების მე-7 მუხლია)². შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციაში სხვა (შავიზღვისპირა) ქვეყნებს შეუძლიათ გაწევრიანდნენ მხოლოდ შავი-ზღვისპირა წევრი-სახელმწიფოების თანხმობის შემთხვევაში.

საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციის, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის, განვითარების საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრობა შეუძლიათ მხოლოდ რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის წევრ-სახელმწიფოებს.

3. ორგანიზაციის წევრთა უფლებები და მოვალეობები. სადამფუძნებლო აქტებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების საქმიანობის ანალიზი ცხადყოფს, რომ წევრი-სახელმწიფოების უფლებები და მოვალეობები შეიძლება ორ კატეგორიაში – ინდივიდუალურსა და კოლექტიურში – გავაერთიანოთ.

ორგანიზაციის ნებისმიერი წევრი შეიძლება ფლობდეს ინდივიდუალურ წესებსა და მოვალეობებს, როგორც ამ ორგანიზაციის

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.opec.org.

² Организация стран-экспертов нефти, http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_economic_law/9916/ОРГАНИЗАЦИЯ.

პარტნიორი (მაგ., შეთანხმება შტაბ-ბინის, თანამშრომლობის შესახებ) ან წევრი ქვეყანა.

შერმერსისა და ბლოკერის აზრით, საერთაშორისო ორგანიზაციაში წევრობა ორმაგ ხასიათს ატარებს: ერთი მხრივ, სახელმწიფოები ფუნქციონირებენ, როგორც ორგანიზაციის მექანიზმის დამოუკიდებელი ნაწილები და, მეორე მხრივ, მის უმნიშვნელოვანეს პარტნიორებს წარმოადგენენ. ამდენად, ორგანიზაცია მუშაობს თავის წევრებზე და თავის წევრებთან.¹

როგორც წესი, ინდივიდუალური უფლებები და მოვალეობები განმტკიცებულია სადამფუძნებლო აქტებში ან საერთაშორისო ორგანიზაციის გადაწყვეტილებაში. მაგალითად, ორგანიზაცია ხშირად შეთანხმების დეპოზიტორად გვევლინება. მსგავს მოვალეობათა რიცხვში შედის თითოეული წევრის მოვალეობა, იხადოს საწევრო გადასახადი, დროის გარკვეულ შუალედში წარმოადგინოს ანგარიში სადამფუძნებლო აქტის თუ კონვენციების მოთხოვნების შესრულების შესახებ.

წევრი-სახელმწიფოების კოლექტიური უფლებები და მოვალეობები განმტკიცებულია სადამფუძნებლო აქტში ან საერთაშორისო ორგანიზაციების რეზოლუციებში. მსგავს უფლებებსა და მოვალეობებს საერთო ადრესატები ჰყავს, ანუ მიმართულია ორგანიზაციის ყველა ან ორი, ან ორზე მეტი წევრისადმი და ავალდებულებს მათ მიმართონ საერთო ქმედებებს, რომელიც ორგანიზაციის ყველა წევრის ინტერესებს შეეხება.

ორგანიზაციის წევრი-სახელმწიფოების უფლებები და მოვალეობები შეიძლება სამ ჯგუფად გავაერთიანოთ: ა) უფლებები და მოვალეობები, რომლებიც საერთაშორისო სამართლის ზოგადი პრინციპებიდან და ნორმებიდან გამომდინარეობს; ბ) უფლებები და მოვალეობები, რომლებიც შეეხება სახელმწიფოების მონაწილეობას ორგანიზაციის შიდა საქმიანობის სფეროში; გ) უფლებები და მოვალეობები, რომლებიც ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტის ძირითადი დებულებების დაცვას შეეხება.

¹ Schermers G. and Blokker H. International Institutional Law. The Hague/London/Boston, 1995. P. 65.

4. წევრობის შეწყვეტა. საერთაშორისო ორგანიზაციიდან გამოსვლის პრობლემა უშუალოდ უკავშირდება უფრო ზოგად საკითხს – იმ საერთაშორისო ხელშეკრულების დენონსაციის წესს, რომელიც ე. წ. ინსტიტუციონალურ დოკუმენტს წარმოადგენს (ანუ რომლის საფუძველზეც შეიქმნა თავის დროს ორგანიზაცია). „დენონსაცია საერთაშორისო ხელშეკრულებისა – ხელშეკრულების შეწყვეტის ფორმა. შეიძლება მოხდეს თავად ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობებისა და ვადების მიხედვით. ზოგიერთი საერთაშორისო ხელშეკრულება კრძალავს დენონსაციას. მრავალმხრივი ხელშეკრულების დენონსაცია ხორციელდება მხოლოდ იმ სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც ახდენს მის დენონსაციას.“¹

ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტებში ძირითადად წევრობის შეწყვეტის ხუთ წესზეა საუბარი: ა) ნებაყოფლობითი გასვლა; ბ) ავტომატური გასვლა; გ) გარიცხვა; დ) სახელმწიფოს არსებობის შეწყვეტა; ე) ორგანიზაციის ლიკვიდაცია.

თითქმის ყველა ორგანიზაციის წესდება ითვალისწინებს წევრობის ნებაყოფლობით შეწყვეტას. თუმცა სამართლებრივი თვალსაზრისით, მნიშვნელობა არა აქვს, შეიცავს თუ არა საერთაშორისო ორგანიზაციების წესდებები ნებაყოფლობითი გასვლის კონკრეტული წესების ნუსხას. ორგანიზაციიდან რომელიმე წევრის ნებაყოფლობითი გასვლის დამაბრკოლებელ გარემოებად ვერ იქცევა ის ფაქტიც, თუკი წესდებაში არაფერია ნათქვამი მსგავსი გასვლის შესახებ. ნებაყოფლობითი გასვლის საფუძველს წარმოადგენს სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის პრინციპი, რომლის შესაბამისად, ნებისმიერ სახელმწიფოს აქვს უფლება თვითონ განსაზღვროს ამა თუ იმ ორგანიზაციაში ყოფნის მიზანშეწონილობა.

ორგანიზაციიდან გასვლა ზოგიერთი აუცილებელი პირობის შესრულებას უკავშირდება: აუცილებელია შესაბამისი წერილობითი განაცხადის შეტანა სადამფუძნებლო აქტის დენონსაციის თხოვნით; განისაზღვრება გარკვეული დრო, რომლის შემდეგაც ძალაში შედის განცხადება ორგანიზაციიდან გასვლის შესახებ; განისაზღვრება ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტის ძალაში შესვლის პერიოდი,

¹ იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ. 2003. გვ. 88.

რომლის ამოწურვის შემდეგ გასვლის მსურველს შეუძლია დაიწყოს ორგანიზაციიდან გასვლის პროცედურა; გასვლის წინ აუცილებელია ზოგიერთი ვალდებულების შესრულება; აუცილებელია გასვლის პირობების შეთანხმება უფრო ზოგადი კომპეტენციის მქონე ორგანიზაციებთან.

ავტომატური გასვლა ნებაყოფლობითი გასვლის სახესხვაობაა. მისი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ სახელმწიფო *ipso facto* შექმნილი გარემოებებიდან გამომდინარე, ვალდებულია შეწყვიტოს ორგანიზაციის წევრობა. ასე, მაგალითად, ნებისმიერი სახელმწიფო, რომელიც წყვეტს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრობას, სამი თვის ვადაში ავტომატურად გადის რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის წევრთა სიიდანაც.

გარიცხვა, როგორც წევრობის შეწყვეტის ერთ-ერთი მეთოდი, გამოიყენება სანქციების სახით და თვით ორგანიზაციის ინტერესების დასაცავად. სახელმწიფო, რომელიც სისტემატურად არღვევს ორგანიზაციის წესდებას, შესაძლებელია გაირიცხოს ორგანიზაციიდან იმ შემთხვევაშიც კი, თუკი ორგანიზაციის წესდება არ ითვალისწინებს მსგავს პირობას. ასე, მაგალითად, ევროპის საბჭოს წესდების მე-8 მუხლის თანახმად, ნებისმიერ წევრს, რომელიც სერიოზულად არღვევს ადამიანის უფლებების დაცვის ნორმებს, შესაძლებელია შესთავაზონ ორგანიზაციის დატოვება. თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო კომპანიის ასამბლეას შეუძლია მიიღოს ორგანიზაციიდან სახელმწიფოს გარიცხვის გადაწყვეტილება, თუკი დარწმუნდება, რომ ამ უკანასკნელის მხრიდან ადგილი ჰქონდა მოვალეობის შეუსრულებლობის ფაქტს, რამაც ზიანი მიაყენა ორგანიზაციის ეფექტურ საქმიანობას (თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო კომპანიის კონვენციის 30-ე მუხლი).

წევრი-სახელმწიფოს არსებობის შეწყვეტაში იგულისხმება სახელმწიფოთა სამართალმემკვიდრეობა, ანუ ერთი სახელმწიფოს შეცვლა მეორით. სამართალმემკვიდრეობის პრობლემა შეიძლება დადგეს ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფოს წარმოშობის, სახელმწიფოების გაერთიანების ან ტერიტორიების გამოყოფის შემთხვევაში. საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად, აუცილებელი არაა

ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფო იმთავითვე გახდეს რომელიმე საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრი იმ ფაქტის გამო, რომ სახელმწიფოთა სამართალმემკვიდრეობის მომენტში ორგანიზაციის სადამფუძნებლო აქტი მოიცავდა იმ ტერიტორიას, რომელიც სამართალმემკვიდრე სახელმწიფოს ობიექტს წარმოადგენდა. ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფო უფლებამოსილია გააკეთოს განაცხადი სამართალმემკვიდრეობაზე და ასე განსაზღვროს საკუთარი სტატუსი (ანუ სრულფასოვანი წევრი იყოს თუ დამკვირვებელი) ნებისმიერ ორგანიზაციაში. ორი ან მეტი სახელმწიფოს გაერთიანების შემთხვევაში, როგორც წესი, სამართალმემკვიდრე სახელმწიფო წყვეტს, რომელი სახელმწიფო უნდა დარჩეს ორგანიზაციაში და ვინ უნდა წარმოადგინოს ახალი სახელმწიფო მასში სამომავლოდ.

ორგანიზაციის ლიკვიდაცია გულისხმობს *ipso facto* წევრობის შეწყვეტას. ამჟამად არსებული ორგანიზაციების ლიკვიდირება სხვადასხვა საშუალებითაა შესაძლებელი. განსაკუთრებით რეალურია მისი დატოვება ზოგ სახელმწიფოთა მიერ. მაგალითად, ხმელთაშუა ზღვაში თევზჭერის გენერალური საბჭოს წესდებაში მითითებულია, რომ ეს ორგანიზაცია წყვეტს თავის საქმიანობას, თუკი მისი წევრების რაოდენობა ხუთზე ნაკლები იქნება.

წევრობის შეწყვეტისაგან უნდა განვასხვაოთ წევრობის შეჩერება, თუმცა ამ ორ ცნებას მაინც აქვს საერთო ნიშნები. ჯერ ერთი, ორივე ნებელობითი ქმედების შედეგს წარმოადგენს; მეორეც, ამ ქმედებების შესრულებისას წევრი-სახელმწიფო ფაქტობრივად არ მონაწილეობს ორგანიზაციის მუშაობაში; მესამეც, წევრობის შეწყვეტა და შეჩერება შეიძლება შევაფასოთ, როგორც მართლსაწინააღმდეგო ქმედებებისთვის დაწესებული სანქცია. წევრობის შეწყვეტა წარმოადგენს დასრულებულ პროცესს, ხოლო შეჩერება — დროში განგრძობილი პროცედურაა. წევრობის შეწყვეტის შემდეგ სახელმწიფოს შეუძლია აღადგინოს თავისი მუდმივი წევრობა მხოლოდ ორგანიზაციაში გაწევრიანებისთვის აუცილებელი ყველა მოთხოვნის შესრულების შემდეგ. შეჩერება არ მოითხოვს რაიმე მნიშვნელოვანი საპროცედურო ღონისძიებების შესრულებას. წევრობის შეწყვეტა ძალაში შედის მხოლოდ მაშინ, როცა წევრი-სახელმწიფო შეასრუ-

ლებს თავის ვალდებულებას (მაგალითად, ფინანსურს, ქონებრივს და სხვ.) ორგანიზაციის წინაშე.

წევრობის შეჩერება შესაძლებელია ორი საშუალებით: ნებაყოფლობითა და იძულებით. ნებისმიერი სახელმწიფო უფლებამოსილია შეაჩეროს თავისი წევრობა ორგანიზაციაში გარკვეული დროით. ასეთი ნაბიჯი შესაძლოა ნაკარნახევი იყოს, ვთქვათ, ორგანიზაციის მიერ მიღებული იმ გადაწყვეტილებით, რომელიც ლახავს მოცემული სახელმწიფოს ინტერესებს; ან თვით ამ სახელმწიფოში შექმნილი სიტუაციით, რაც ხელს უშლის სახელმწიფოს სრულფასოვან საქმიანობას ორგანიზაციაში და ა. შ. წევრობის შეჩერების საკითხის განხილვის დაწყება შესაძლებელია სახელმწიფოს მიერ ამ ორგანიზაციის აღმასრულებელი მდივნის (ზოგიერთ ორგანიზაციაში — თავმჯდომარის) საქმის კურსში ჩაყენების შემდეგ. ამასთან, წევრობის შეჩერებისთვის აუცილებელი არაა სხვა სახელმწიფოების თანხმობა.

წევრობის შეჩერება შესაძლებელია იძულებითაც, როგორც სანქცია, თუკი სახელმწიფო არ ასრულებს მასზე დაკისრებულ მოვალეობებს, ან არღვევს სადამფუძნებლო აქტით გათვალისწინებულ პრინციპებს. ასე მაგალითად, თუკი რომელიმე წევრი არ ასრულებს თავის მოვალეობას რეკონსტრუქციისა და განვითარების ევროპული ბანკის წინაშე, ბანკს შეუძლია შეაჩეროს მისი წევრობა მმართველთა საბჭოს დიდი უმრავლესობით, როგორც მინიმუმ, ორი მესამედის გადაწყვეტილებით. წევრობის შეჩერების პერიოდში წევრი კარგავს ყველა უფლებას, გარდა გასვლის უფლებისა, ამავე დროს, მას კვლავინდებურად ეკისრება ორგანიზაციის წინაშე აღრე აღებული ვალდებულებები (რეკონსტრუქციისა და განვითარების ევროპული ბანკის სადამფუძნებლო შეთანხმების 38-ე მუხლი).

წევრობის შეჩერება შესაძლოა იყოს სრული ან ნაწილობრივი (არასრული). წევრობის სრული შეჩერების შემთხვევაში სახელმწიფო კარგავს ორგანიზაციის მთავარ და დამხმარე ორგანოებში მონაწილეობის უფლებას, ორგანიზაციის ოფიციალური ან სხვა სახის დოკუმენტების მიღების უფლებას და ა. შ. წევრობის ნაწილობრივი შეჩერება შედარებით რბილ ხასიათს ატარებს. ასეთ

შემთხვევაში სახელმწიფო დაიშვება მთავარი ორგანოების სესიებზე, თუმცა ხმის უფლების გარეშე.

§5. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია

„მეორე მსოფლიო ომმა დაარწმუნა მსოფლიოს ხალხები, რომ საჭირო იყო მოქმედი და ეფექტური საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნა, რომელიც მტკიცედ დაიცავდა მშვიდობას და გადაარჩენდა მსოფლიოს ახალი სისხლისმღვრელი ომისაგან“.¹

„გაერო სამთავრობათაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაცია, იგი აერთიანებს არა ერებს, არამედ სუვერეტულ სახელმწიფოებად ჩამოყალიბებულ ერებს და ხალხებს“.²

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას (მისი რამოდენიმე ორგანოს სახით) გააჩნია რიგი უფლებები და უფლებაუნარიანობა ცალკეულ საერთაშორისო-სამართლებრივ ურთიერთობებში (როგორც საერთაშორისო კერძო ასევე საერთაშორისო საჯარო სამართლის სფეროში). გაერო არ წარმოადგენს კონფედერაციას, ვინაიდან მას არ გააჩნია სახელმწიფო ხელისუფლება. ასევე გაერო არ წარმოადგენს მსოფლიო ხელისუფლებას, ის დაფუძნებულია იქმნებოდა როგორც სახელმწიფოთა თანამშრომლობის ორგანიზაცია საერთაშორისო ურთიერთობების სხვადასხვა (ფაქტიურად თითქმის ყველა) სფეროში.

გაეროს ძირითადი უფლებაუნარიანობის მახასიათებლები ჩამოყალიბებულია მის წესდებაში, ამ გაერთიანების 1946 წლის კონვენციაში პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ³, გაეროსა და სპეციალიზებულ დაწესებულებებს შორის დადებულ შეთანხმებებში, 1994 წლის კონვენციაში გაეროსა და მასთან დაკავშირებული პერსონალის უსაფრთხოების შესახებ⁴, გაეროს ცენტრალური უწყებების განლაგების შესახებ, გაეროსა და აშშ-ს შორის 1947 წელს დადებულ ხელშეკრულებასა და სხვა მრავალ საერთაშორ-

1 იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ.2010, გვ.106

2 თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი. თბ. 2003, გვ.46

3 http://www.un.org/rw/documents/decl_conv/conventions/privilege.shtml

4 http://www.un.org/rw/documents/decl_conv/conventions/un_personnel_safety.shtml

ისო შეთანხმებაში¹. წესდების 104-ე მუხლის თანახმად, თავისი თითოეული წევრის ტერიტორიაზე ორგანიზაცია სარგებლობს ისეთი უფლებაუნარიანობით, რომელიც შეძლება აუცილებელი გახდეს მის ფუნქციებისა და ამოცანების შესასრულებლად.

გაერო უფლებამოსილია, დადოს ხელშეკრულებები სახელმწიფოებთან და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და მოსთხოვოს მათ ამ ხელშეკრულებების განუხრელი შესრულება. აღნიშნული ხელშეკრულებები წარმოადგენენ საერთაშორისო საჯარო სამართლის მნიშვნელოვან წყაროს (გაეროს წესდების მე-17, 26-ე, 28-ე, 32-ე, 35-ე, 43-ე, 53-ე, 57-ე, 63-ე, 64-ე, 77-ე, 83-ე, 85-ე, 93-ე მუხლები).

ორგანიზაციის წესდების 105-ე მუხლის თანახმად, ორგანიზაცია თავისი თითოეული წევრის ტერიტორიაზე სარგებლობს ისეთი პრივილეგიებითა და იმუნიტეტით, რომლებიც აუცილებელია მისი ამოცანების შესრულებისთვის. გარდა ამისა, ამავე პრივილეგიებით სარგებლობენ ამ გაერთიანების წევრთა წარმომადგენლები და თანამდებობის პირები ორგანიზაციის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული ფუნქციების დამოუკიდებლად შესრულებისას.

გაერო წარმოადგენს იურიდულ პირს და უფლებამოსილია: ა) დადოს ქონებრივი ხასიათის ხელშეკრულებები; ბ) შეიძინოს და განკარგოს უძრავი და მოძრავი ქონება; გ) აღძრას საქმეები სასამართლოში.

როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი, ორგანიზაცია უფლებამოსილია, წარადგინოს იურიდიული ხასიათის პრეტენზიები სახელმწიფოთა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციათა მიმართ.

დაუშვებელია ორგანიზაციის შეზღუდვა ფინანსური კონტროლით, რაიმე სახის წესებით ან მორატორიუმით.

გაეროს წესდების 35-ე და 38-ე მუხლების თანახმად, წევრი სახელმწიფოები აცნობებენ უშიშროების საბჭოს ან გენერალურ ასამბლეას ნებისმიერი სახის დავებისა და ისეთი პირობების შესახებ, რომელთა გაგრძელებამ შესაძლოა საფრთხე შეუქმნას საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებას; ამასთან,

1 http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/headquar.shtml

უშიშროების საბჭოსა და გენერალურ ასამბლეას უფლება აქვთ, წარადგინონ შესაბამისი რეკომენდაციები.

უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია ხელშეკრულების ან ხელშეკრულებების დადებასთან დაკავშირებით აწარმოოს შესაბამისი მოლაპარაკებები სახელმწიფოებთან ან სახელმწიფოთა ჯგუფებთან, ასევე, გააფორმოს ასეთი შეთანხმებები.

წესდების მე-4 მუხლის შესაბამისად, უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია, მოსთხოვოს ორგანიზაციის თითოეულ წევრს შეიარაღებული ძალების გამოყენება 43-ე მუხლის საფუძველზე მათზე დაკისრებული ვალდებულებების შესასრულებლად.

64-ე მუხლი უფლებას ანიჭებს ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა საბჭოს (ეკოსოს), დადოს ხელშეკრულებები ორგანიზაციის წევრებთან მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებზე.

გენერალურ ასამბლეას და უშიშროების საბჭოს უფლება აქვთ, საერთაშორისო სასამართლოს მოსთხოვონ ნებისმიერ იურიდიულ საკითხზე საკონსულტაციო დასკვნების წარდგენა.

გაეროს ნებისმიერ წევრს უფლება აქვს, ჰყავდეს მუდმივი წარმომადგენლობა გაეროში, რომლის თავმჯდომარეობა ენიჭება საგანგებო და სრულუფლებიან ელჩს.

გაერო არის თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის მეორადი, წარმოებული (არატიპური) სუბიექტი, რომელიც შეიქმნა სუვერენულ სახელმწიფოთა ნებით – ამ სამართლის ძირეული, ძველისძველი სუბიექტების მიერ. ეს ორგანიზაცია დაფუძნდა მშვიდობისა და დემოკრატიის საფუძველზე მოქმედებების შეთანხმების ცენტრის სახით საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარების მიზნით. გაერო აღჭურვილია გასნაკუთრებული საერთაშორისო სამართალსუბიექტობით, რომელიც აუცილებელია მისი ფუნქციების შესრულებისთვის. მისი მნიშვნელოვანი მახასიათებლები ურთიერთდაკავშირებულია და ერთობაში ქმნის სპეციფიურ სამართალსუბიექტობას სხვა სამართლებრივ სიბრტყეზე, ვიდრე სახელმწიფოთა სამართალსუბიექტობა. გაერო უფლებამოსილია მხოლოდ მისი წესდების ფარგლებში.

დღეს გაერო წარმოადგენს ყველაზე წარმომადგენლობით

(მასში შედის 193 სახელმწიფო¹) და სრულიად უნივერსალურ (გადასაწყვეტი პრობლემატური საკითხების მიხედვით) სახელმწიფოთაშორის ორგანიზაციას.

მიუხედავად ამისა, არსებული ვითარება მოითხოვს გაეროს მხრიდან გლობალურ და სხვა თანამედროვე პრობლემებისადმი, განსაკუთრებით კი მშვიდობის დაცვის ოპერაციებისადმი სხვა მიდგომებს. იმისათვის, რომ გაუმკლავდეს ყველა პრობლემას, გაერო თავად საჭიროებს განახლებებსა და ახალ პირობებში ადაპტაციას, რომ განაგრძოს მნიშვნელოვანი როლის შესრულება საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებისა და გამყარების საკითხებში, ასევე, სახელმწიფოთა ძალისხმევის კონსოლიდაციაში მეტად საჭირობოროტო პრობლემების გადაჭრის მიზნით.

1 გაეროს გენერალური ასამბლეა

კომპეტენცია. გენერალური ასამბლეა არის ორგანიზაციის ყველაზე წარმომადგენლობითო ორგანო. მასში გაერთიანებულია გაეროს ყველა წევრი.

გაეროს წესდების IV თავის მიხედვით, გენერალური ასამბლეა არის ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანო. წესდების მე-15 მუხლის თანახმად ის იღებს და განიხილავს უშიშროების საბჭოს ყოველწლიურ და სპეციალურ მოხსენებებს. აღნიშნული მოხსენებები უნდა შეიტყუდნენ ანგარიშს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების ზომების შესახებ, რომლებიც უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებით განხორციელდა ან უნდა განხორციელდეს. გენერალური ასამბლეა ასევე იღებს და განიხილავს ორგანიზაციის სახვა ორგანოების მოხსენებებს.

გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია განიხილოს ნებისმიერი საკითხი გაეროს წესდების ფარგლებში და მოამზადოს შესაბამისი რეკომენდაციები წევრი-სახელმწიფოთათვის და უშიშროების საბჭოსთვის. მაგრამ, როდესაც უშიშროების საბჭო ასრულებს მასზე გაეროს წესდებით დაკისრებულ ფუნქციებს რომელიმე დავის ან

¹ <http://www.un.org/rw/members/>

სიტუაციის მიმართ, გენერალურ ასამბლეას არ შეუძლია მიაწოდოს დავასთან ან სიტუაციებთან დაკავშირებული რაიმე სახის რეკომენდაციები, თუ უშიშროების საბჭო თავად არ მოითხოვს ამის შესახებ.

გაეროს წესდების მე-10 მუხლის შინაარსიდან ირკვევა, რომ გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია: ა) გაეროს წესდების ფარგლებში განიხილოს ნებისმიერი საკითხი ან საკმე; ბ) შეიმუშავოს და წარადგინოს რეკომენდაციები წევრი სახელმწიფოებისა და უშიშროების საბჭოსთვის. ის უფლებამოსილია, უშიშროების საბჭოს ყურადღება გაამახვილოს იმ სიტუაციებზე, რომლებიც, შესაძლოა, საფრთხეს უქმნიდეს მსოფლიოში საერთაშორისო მშვიდობასა და უსაფრთხოებას.

გენერალური ასამბლეა ორგანიზებას უწევს კვლევების ჩატარებას და შეიმუშავებს რეკომენდაციებს: ა) პოლიტიკურ სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის ხელშეწყობის, საერთაშორისო სამართლის პროგრესული განვითარების წახალისებისა და მისი კოდიფიკაციის მიზნით; ბ) ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, საგანმანათლებლო, ჯანდაცვის სფეროებში თანამშრომლობის ხელშეწყობის მიზნით, ასევე, განურჩევლად რასისა, სქესისა, ენისა და რელიგიური მწამისა, ყველასათვის ადამიანის ზოგადი თავისუფლებების რეალიზების მიზნით.

მუშაობის განრიგი. გაეროს გენერალური ასამბლეა იკრიბება ყოველწლიურ რიგით და სპეციალურ სხდომებზე, რომლებიც შეიძლება ჩატარდეს მსოფლიოში შექმნილი მდგომარეობიდან გამომდინარე.

ყოველწლიურად სექტემბრის მესამე სამშაბათს იკრიბება გენერალური ასამბლეა. გენერალური მდივანი აცნობებს გაეროს ყველა წევრს სესიის გახსნის შესახებ ჩატარებამდე არანაკლებ 60 დღით ადრე. გენერალური კომიტეტის რეკომენდაციით, ყოველი სესიის დაწყებისთანავე ის ადგენს მორიგი სესიის დახურვის თარიღს.

გენერალური ასამბლეის სპეციალური სესიები იკრიბება 15 დღის განმავლობაში გენერალური მდივნის მიერ უშიშროების საბჭოსგან ან გაეროს წევრების უმეტესი ნაწილისგან მსგავსი სესიის შეკრების შესახებ მოთხოვნის, ან გაეროს წევრების უმეტესი

ნაწილისგან ამ მოთხოვნასთან მიერთების შეტყობინების მიღების მომენტიდან.

სპეციალური საგანგებო სესიები იკრიბება გენერალური მდივნის მიერ უშიშროების საბჭოდან შემოსული და საბჭოს ნებისმიერი ცხრა წევრის თანხმობით, ასევე, სესიებს შორის კომიტეტზე შეთანხმებული გაეროს წევრების უმეტესი ნაწილისგან მოთხოვნის მიღების მომენტიდან 24 საათის განმავლობაში. გაეროს ნებისმიერ წევრს შეუძლია, მოსთხოვოს გენერალურ მდივანს სპეციალური საგანგებო სესიის ჩატარება. გენერალური მდივანი დაუყოვნებლივ აცნობებს ორგანიზაციის სხვა წევრებს ამ მოთხოვნის შესახებ და ითხოვს სხვა წევრების პასუხს ამ მოთხოვნასთან მიერთების შესახებ. თუ 30 დღის განმავლობაში გაეროს წევრთა უმეტესი ნაწილი მიუერთდება აღნიშნულ მოთხოვნას, გენერალური მდივანი უზრუნველყოფს გაეროს გენერალური ასამბლეის სპეციალური სესიის შეკრებას.

გაეროს გენერალური მდივანი მორიგი სესიის დღის წესრიგს წინასწარ ადგენს და უგზავნის ორგანიზაციის წევრებს სესიის გახსნამდე არა უადრეს 60 დღისა. მასში შედის 100 საკითხზე მეტი პუნქტი, რომელთა შორის მუდმივ პუნქტებად რჩება შემდეგი: ა) გენერალური მდივნის მოხსენება ორგანიზაციის მუშაობის შესახებ; ბ) უშიშროების საბჭოს, ეკოსოს-ის, მეურვეობის საბჭოს, საერთაშორისო სასამართლოს, გენერალური ასამბლეის დამხმარე ორგანოებისა და სპეციალიზებული დაწესებულებების მოხსენებები; გ) მომდევნო საანგარიშო წლის ბიუჯეტთან დაკავშირებული ყველა პუნქტი და მოხსენება გასული საანგარიშო წლის შესახებ; დ) გენერალური მდივნის მიერ გენერალურ ასამბლეაზე განსახილველად აუცილებლად მიჩნეული ყველა პუნქტი; ე) გაეროს არაწევრ სახელმწიფოთა მიერ განსახილველად წარდგენილი ყველა პუნქტი.

გაეროს ნებისმიერ წევრს, მის ნებისმიერ მთავარ ორგანოს ან გენერალურ მდივანს შეუძლიათ, მოითხოვონ დღის წესრიგში დამატებითი პუნქტების შეტანა მორიგი სესიის გახსნამდე არანაკლებ 30 დღით ადრე. სპეციალური სესიის დღის წესრიგში წინასწარ შედის მხოლოდ სესიის ჩატარებაზე მოთხოვნაში შეტანილი პუნქტები.

გენერალური ასამბლეის სესიაზე წარმოდგენილ გაეროს

წევრ-სახელმწიფოთა დელეგაციების შემადგენლობა შეიძლება იყოს არაუმეტეს ხუთი წამომადგენლისა და ხუთი მოადგილისა, ასევე, შეიძლება იყოს აუცილებელი რაოდენობა მრჩეველებისა, ტექნიკური მრჩეველებისა, ექსპერტებისა და სხვა თანამდებობის პირებისა.

გენერალური სესიის დღის წესრიგის განმსაზღვრელ ძირითად ორგანოს წარმოადგენს გენერალური კომიტეტი. მის შემადგენლობაში შედის ერთი გენერალური ასამბლეის თავმჯდომარე, 21 თავმჯდომარის მოადგილე და შვიდი მთავარი კომიტეტის თავმჯდომარე. სესიის სხდომაზე დასწრებისა და დისკუსიებში ხმის უფლების გარეშე მონაწილეობის მიღების უფლება აქვთ სხვა კომიტეტების თავმჯდომარეებსაც. გენერალურ კომიტეტს უფლება აქვს, შეიტანოს ცვლილებები გენერალური ასამბლეის რეზოლუციებში, მაგრამ ეს შეიძლება ეხებოდეს მხოლოდ მათ ფორმას და არ უნდა ატარებდეს შინაარსობრივ ხასიათს. ყოველი ასეთი ცვლილება განსახილველად წარედგინება გენერალურ ასამბლეას.

გენერალური ასამბლეის, მისი კომიტეტებისა და ქვეკომიტეტების ოფიციალური და სამუშაო ენებია: ინგლისური, ესპანური, ჩინური, რუსული და ფრანგული. არაბული ენა წარმოადგენს გენერალური ასამბლეის და მისი მთავარი კომიტეტების როგორც ოფიციალურ, ასევე სამუშაო ენას. ყველა რეზოლუცია და სხვა დოკუმენტები ყალიბდება გენერალური ასამბლეის ენებზე. გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებით, მისი და მისი კომიტეტების, ასევე ქვეკომიტეტების დოკუმენტების რედაქციები შეიძლება გამოქვეყნდეს ნებისმიერ სხვა ენაზეც.

გენერალურ ასამბლეას უფლება აქვს, შექმნას თავისი ფუნქციების შესრულებისთვის აუცილებელი კომიტეტები. საკითხებს მეტად დეტალურად განიხილავენ შემდეგ შვიდ კომიტეტში: პირველ კომიტეტში – პოლიტიკურსა და უსაფრთხოების საკითხებს, მათ შორის განიარაღებასაც (გენერალური ასამბლეის XXXI სესიის შემდეგ ეს კომიტეტი ძირითადად დაკავებულია განიარაღების საკითხებით); სპეციალურ-პოლიტიკურ კომიტეტში გადაიცემა პირველი კომიტეტის კომპეტენციაში შემავალი პოლიტიკური საკითხები; მეორე კომიტეტში განიხილავენ ეკონომიკურ და ფინანსურ საკითხებს;

მესამე კომიტეტში – სოციალურ, ჰუმანიტარულ და კულტურულ საკითხებს; მეოთხე კომიტეტში – საერთაშორისო მეურვეობის საკითხებს; მეხუთეში – ადმინისტრაციულ და საბიუჯეტო საკითხებს, მეექვსეში – სამართლებრივ საკითხებს.

ყველა მთავარი კომიტეტი სესიის პირველი კვირის განმავლობაში ირჩევს თავმჯდომარეს, ორ მოადგილესა და მომხსენებელს. მთავარი კომიტეტების თავმჯდომარეები არ იღებენ მონაწილეობას ხმის მიცემაში, მათ ნაცვლად ხმის მიცემა შეუძლია მათი დელეგაციების ნებისმიერ წევრს.

რეზოლუციები და გადაწყვეტილებები. გენერალური ასამბლეა თავის სესიებზე იღებს დადგენილებებს, გადაწყვეტილებებს და ამზადებს რეკომენდაციებს. გაეროს წესდების მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად ტერმინი „დადგენილება“ ნიშნავს გენერალური ასამბლეის მიერ უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციებით მიღებულ აქტებს. ისინი, როგორც წესი, განკუთვნილია წევრ-სახელმწიფოთათვის და მათ თავიანთი უფლებებსა და მოვალეობებს შეახსენებენ. ასევე დადგენილების სახით ფორმდება გაეროში სახელმწიფოთა მიღებისა და გარიცხვის აქტი.

ტერმინი „რეკომენდაცია“ არაერთხელ გვხვდება გაეროს წესდებაში (მუხლები 10, 11, 13 და სხვა). მაგალითად, წესდების მე-11 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია, გადახდოს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებასთან დაკავშირებულ ზოგად პრინციპებს, მათ შორის განიარაღებისა და შეიარაღების რეგულირების განმსაზღვრელ საკითხებს და რეკომენდაცია გაუწიოს ორგანიზაციის წევრებს ან უშიშროების საბჭოს ამ პრინციპების გათვალისწინებით. გაეროს წესდების მე-13 მუხლში აღნიშნულია, რომ გენერალური ასამბლეა ორგანიზებას უწევს კვლევების ჩატარებას და ამზადებს რეკომენდაციებს პოლიტიკურ სფეროში, საერთაშორისო სამართლის პროგრესული განვითარების წახალისებისა და მისი კოდიფიკაციის საკითხებში, ასევე ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, საგანმანათლებლო და სხვა სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის ხელშეწყობის მიზნით. გაეროს ამ მუხლში ხაზგასმულია, თუ რა

შემთხვევებში ამზადებს გენერალური ასამბლეის სხვა სახის რეკომენდაციებს.

ტერმინი „გადაწყვეტილება“ გამოიყენება გაეროს წესდების მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტში. მასში აღინიშნულია, რომ მნიშვნელოვანი საკითხების შესახებ გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებები მიიღება ხმათა უმრავლესობით — ხმის მიცემაში მონაწილე ასამბლეის წევრების 2/3-ით.

აღნიშნული საკითხები მოიცავს: მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების რეკომენდაციებს, უშიშროების საბჭოს არამუდმივი წევრების არჩევის, ორგანიზაციის ახალი წევრების მიღებას, ორგანიზაციის წევრების უფლებებისა და პრივილეგიების დროებით შეჩერებას.

ამგვარად, წესდების მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების შესახებ გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებებს ეწოდება რეკომენდაციები, ხოლო მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, ახალი წევრების მიღებისა და სხვა საკითხების შესახებ — დადგენილებები.

გენერალური ასამბლეის ყველა რეზოლუციას, მიუხედავად მისი დასახელებისა და შინაარსისა, ენიჭება რიგითი ნომერი. სესიის ნომერი აღინიშნება რომაული ციფრით. სპეციალური სესიები ნომრის წინ აღინიშნება ასო „S“-თ, ხოლო საგანგებო სესიები ასოებით — „ES“. ყველა რეზოლუციას ენიჭება თავისი დასახელება.

მიუხედავად მოსახლეობის რაოდენობისა, ყველა წევრ-სახელმწიფოს — დაწყებული ყველაზე დიდით (ჩინეთი — 1,3 მილიარდიანი მოსახლეობით) და დამთავრებული უმცირესით (პალაუ — 16 ათასიანი მოსახლეობით) — გენერალურ ასამბლეაზე აქვთ მხოლოდ ერთი ხმა.

გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებები მნიშვნელოვან საკითხებზე მიიღება ხმათა უმრავლესობით, მონაწილე წევრების 2/3-ით. გაეროს წესდების მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, მნიშვნელოვან საკითხებში შედის: ა) რეკომენდაციები საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების შესახებ; ბ) უშიშროების საბჭოს არამუდმივი წევრების არჩევნები; გ) ეკონომიკურ

და სოციალურ საკითხთა საბჭოს წევრთა არჩევნები; დ) მეურვეების საბჭოს წევრთა არჩევნები; ე) გაეროში ახალი წევრების მიღება; ვ) გაეროს წევრთა უფლებებისა და პრივილეგიების შეჩერება; ზ) გაეროს რიგებიდან წევრების გარისცხვა; თ) მეურვეობის სისტემის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული საკითხები; ი) საბიუჯეტო საკითხები.

სხვა საკითხებზე გადაწყვეტილებები, მათ შორის საკითხების დამატებითი კატეგორიების განსაზღვრა, რომლებიც მიიღება ხმათა 2/3-ით, მიიღება ხმის მიცემაში მონაწილეთა მარტივი უმრავლესობით.

გაეროს წევრი-სახელმწიფო, რომელსაც ერიცხება ორგანიზაციის საწევრო ანარიცხების დავალიანება, კარგავს ხმის უფლებას გენერალური ასამბლეის სხდომაზე. მაგრამ აღნიშნული სანქცია გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც სახელმწიფოს დავალიანება უდრის ან აღემატება წინა ორი წლის საწევრო ანარიცხების ოდენობას. გენერალურ ასამბლეას უფლება აქვს ნება დართოს ამ სახელმწიფოს მონაწილეობა მიიღოს ხმის მიცემაში, თუ ის ცნობს, რომ საწევროს გადახდის ვადის გადაცილება ამ სახელმწიფოსაგან დამოუკიდებელმა მიზეზებმა გამოიწვია.

გაეროს გენერალური ასამბლეის რეზოლუციები, წესდების მე-11 მუხლის თანახმად, არ ატარებენ სავალდებულო ხასიათს. ისინი მხოლოდ რეკომენდაციას უწევენ წევრ-სახელმწიფოებს.

დამხმარე ორგანოები. გაეროს წესდების 22-ე მუხლის თანახმად, გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია, თავისი ფუნქციების შესასრულებლად დააფუძნოს აუცილებელი დამხმარე ორგანოები. ამჟამად ფუნქციონირებს დაახლოებით 100-მდე ასეთი ორგანო. სამართლებრივი სტატუსის მიხედვით, შესაძლებელია, ისინი სამ ჯგუფად დაიყოს: ა) ორგანოები, რომლებიც თავიანთი სტატუსით წარმოადგენენ საერთაშორისო ორგანიზაციებს, ბ) მუდმივი ორგანოები, გ) დროებითი ორგანოები.

2. გაეროს უშიშროების საბჭო

კომპეტენცია. გაეროს წესდების 23-ე მუხლის თანახმად უშიშროების საბჭო შედგება ორგანიზაციის 15 წევრისაგან. მათ შო-

რის 5 არის მუდმივი, კერძოდ: რუსეთი, ჩინეთი, საფრანგეთი, დიდი ბრიტანეთი და აშშ. გენერალური ასამბლეა უშიშროების საბჭოში 2 წლის ვადით არამუდმივი წევრის სტატუსით ირჩევს გაეროს 10 სხვა წევრს. ამ დროს კანდიდატი სახელმწიფოებისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების, ორგანიზაციის სხვა ამოცანების შესრულების, ასევე სამართლიანი გეოგრაფიული განაწილების საკითხებში მონაწილეობის ხარისხს.

საბჭოს არამუდმივი წევრების ადგილები ნაწილდება შემდეგნაირად: აზიიდან აფრიკამდე – 5 წევრი, აღმოსავლეთ ევროპა – 1 წევრი, ლათინური ამერიკა და კარიბის ზღვა – 2 წევრი, დასავლეთი ევროპა, კანადა, ახალი ზელანდია და ავსტრალია – 2 წევრი.

ბოლო წლებში გენერალური ასამბლეის სესიებზე აქტიურად განიხილება უშიშროების საბჭოს წევრთა რაოდენობის 20-მდე და მეტად, მათ შორის მუდმივი ადგილების კი 7-10-მდე გაზრდის საკითხი.

სწრაფი და ეფექტური ქმედებების განსახორციელებლად გაეროს წევრები საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებაზე მთავარ პასუხისმგებლობას აკისრებენ უშიშროების საბჭოს და თანმხლებიან იმაზე, რომ ამ პასუხისმგებლობიდან გამომდინარე, ვალდებულებების შესრულებისას უშიშროების საბჭო მოქმედებს მათი სახელით.

უშიშროების საბჭო გენერალურ ასამბლევას განსახილველად წარუდგენს ყოველწლიურ და საჭიროების შემთხვევაში სპეციალურ მოხსენებებს.

უშიშროების საბჭო, გაეროს წესდების თანახმად, თავისი ვალდებულებებიდან გამომდინარე მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეძლებს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების ხელშეწყობასა და გამყარებას, თუ საბჭოს გადაწყვეტილებები საერთაშორისო საზოგადოების სრული მხარდაჭერით ისარგებლებენ და კონფლიქტებში ჩართული მხარეები სრულად უზრუნველყოფენ ამ გადაწყვეტილებების შესრულებას.

უშიშროების საბჭო აღჭურვილია შემდეგი ფუნქციებით

და უფლებამოსილებებით: ა) გაეროს მიზნისა და პრინციპების გათვალისწინებით საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებას, ბ) საერთაშორისო უთანხმოებების გამომწვევი დავებისა და სიტუაციების გამოძიებას, გ) მსგავსი დავების დარეგულირების მეთოდებისა ან პრობლემების გადაჭრასთან დაკავშირებით რეკომენდაციების წარდგენას, დ) შეიარაღების რეგულირების სისტემის გეგმის შემუშავებას, მშვიდობისათვის საფრთხის ან აგრესიის ფაქტების არსებობის დადგენასა და რეკომენდაციების მომზადებას მისაღებ ზომებთან დაკავშირებით; ე) გაეროს წევრი სახელმწიფოებისათვის ეკონომიკური სანქციებისა და სხვა ზომების გამოყენებისაკენ მოწოდებას, რომელიც არ არის დაკავშირებული აგრესიის თავიდან აცილების ან შეჩერების მიზნით სამხედრო ძალების გამოყენებასთან; ვ) აგრესორის წინააღმდეგ სამხედრო მოქმედებებს; ზ) ახალი წევრების მიღებისა და გაწევრიანების პირობებთან დაკავშირებით, რეკომენდაციების მომზადებას, რომელთა საფუძველზეც სახელმწიფოებს შეეძლებათ გახდნენ საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტის მონაწილე ქვეყნები, თ) სტრატეგიულ რაიონებში გაეროს სამეურვეო ფუნქციების შესრულებას, ი) გენერალური ასამბლეის გენერალური მდივნის დანიშვნის შესახებ რეკომენდაციების წარდგენას და გენერალურ ასამბლეასთან ერთად საერთაშორისო სასამართლოს მოსამართლეების არჩევას, კ) გენერალური ასამბლეისთვის ყოველწლიური და სპეციალური მოხსენებების წარდგენას.

გაეროს, კერძოდ კი უშიშროების საბჭოს, როლი მშვიდობის შენარჩუნებასა და საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სფეროში შემოიფარგლება შემდეგი ოთხი ღონისძიებით:

1. პრევენციული დიპლომატია – წარმოადგენს ქმედებებს, რომელიც მიმართულია მხარეთა შორის დავების გაღვივების თავიდან აცილებისაკენ, არსებული დავების კონფლიქტებში გადაზრდის თავიდან არიდებისა და კონფლიქტების წარმოშობის შემდეგ მათი მასშტაბების შეზღუდვისკენ. 1992 წლის 18 დეკემბრის გაეროს გენერალური ასამბლეის A/RES/47/120 რეზოლუციის თანახმად¹, დიპლომატიურმა პრევენციამ შეიძლება მოითხოვოს ისეთი ზომების

1 <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r120.htm>

შესრულება, როგორცაა ნდობის გამყარება, წინასწარი გაფრთხილება, ფაქტების დადგენა და სხვა, რომელთა შესრულების დროსაც აუცილებელია კონსულტაციების სათანადოდ შეჯერება წევრ-სახელმწიფოებთან, ასევე ტაქტის, კონფიდენციალობის, ობიექტურობისა და ტრანსპარენტობის დაცვა;

2. მშვიდობისმყოფელობა — ეს არის ქმედებები, რომლებიც ითვალისწინებს გაეროს წესდების VI თავში ჩამოყალიბებული მშვიდობიანი საშუალებებით მტრულად განწყობილ მხარეებს შორის შეთანხმების მიღწევას;

3. მშვიდობის შენარჩუნება — ეს არის კონკრეტულ რაიონში გაეროს ყოფნის უზრუნველყოფა, რაც დაკავშირებულია გაეროს სამხედრო, პოლიციური, ხშირად სამოქალაქო პერსონალის რეგიონში განლაგებასთან;

4. კონფლიქტის პერიოდში მშვიდობის განმტკიცება — ეს არის ქმედებები, რომლებიც ითვალისწინებს სახელმწიფოებსა და ხალხებს შორის კონფლიქტის ან კონფლიქტური სიტუაციის ლიკვიდირების შემდეგ ძალადობის გაღვივების თავიდან აცილებას.

აღნიშნული ქმედებების ოთხივე სახეობის შესრულება ყველა წევრის მიერ წარმოადგენს გაეროს ერთიან წვლილს მშვიდობის უზრუნველყოფის საკითხში.

როდესაც უშიშროების საბჭოს ეცნობება მშვიდობისათვის შექმნილი საფრთხის შესახებ, ის სთხოვს მხარეებს, უზრუნველყონ შეთანხმების მიღწევა ყველა მშვიდობიანი საშუალებების გამოყენებით. საბჭომ შესაძლოა ითავოს შუამავლის როლი ან ჩამოაყალიბოს კონფლიქტის დარეგულირების პრინციპები. მას უფლება აქვს, მიმართოს გენერალურ მდივანს, გამოიძიოს შექმნილი სიტუაცია და წარმოადგინოს სათანადო მოხსენება. სამხედრო მოქმედებების დაწყებისას უშიშროების საბჭო იღებს ზომებს ცეცხლის შესაჩერებლად. დაინტერესებულ მხარეთა თანხმობით, დაძაბულობის შემცირებისა და დაპირისპირებული ძალების ერთმანეთისაგან დაშორების მიზნით, მას შეუძლია, გაგზავნოს მშვიდობისმყოფელი მისიები კონფლიქტურ რეგიონებში. უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია, განათავსოს ასეთი ძალები შესაბამის ადგილებში, რათა თავიდან აეცილოთ

კონფლიქტის თავიდან გაღვივება. ის უფლებამოსილია, აიძულოს მხარეები, შეასრულონ მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები (ეკონომიკური სანქციები).

გაეროს მშვიდობისმყოფელების სამართლებრივი სტატუსი განისაზღვრება გაეროსა და მასპინძელ სახელმწიფოს შორის მიღწეული შეთანხმებით, რომლის თანახმად, უშიშროების საბჭოს მიერ მშვიდობის შენარჩუნების ოპერაციის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ, შესაბამისი წევრი სახელმწიფოები ვალდებული არიან, ხელი შეუწყონ ამ ოპერაციის მანდატის შესრულებას.

გაეროს წესდების მე-5 და მე-6 მუხლების თანახმად გენერალურ ასამბლეას უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით უფლება აქვს, შეაჩეროს წევრი ქვეყნის უფლებებისა და პრივილეგიების აღსრულება იმ შემთხვევაში, თუ უშიშროების საბჭოს მიერ ამ სახელმწიფოს მიმართ გამოყენებულ იქნა პრევენციული ან იძულებითი ხასიათის ქმედებები. გაეროს წევრი სახელმწიფო, რომელიც სისტემატურად არღვევს გაეროს წესდების პრინციპებს, უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციის საფუძველზე, შესაძებელია, გაირიცხოს ორგანიზაციიდან გენერალური ასამბლეის მიერ.

უშიშროების საბჭო მოქმედებს ორგანიზაციის ყველა წევრის სახელით. წესდების 25-ე მუხლის თანახმად, ორგანიზაციის წევრები თანხმდებიან, „დაემორჩილონ უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებებს და შეასრულონ ისინი“. 43-ე მუხლის თანახმად, წევრი სახელმწიფოები ვალდებულია იღებენ, უშიშროების საბჭოს მოთხოვნის შესაბამისად და განსაკუთრებული შეთანხმების ან შეთანხმებების საფუძველზე, საერთაშორისო მშვიდობის შენარჩუნებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, საბჭოს განკარგულებაში გადასცეს საჭირო შეიარაღებული ძალები, მომსახურების შესაბამისი საშუალებები, მათ შორის გავლის უფლებაც. მსგავსი შეთანხმება ან შეთანხმებები განსაზღვრავენ შეიარაღებული ძალების სახეობასა და რიცხვს, მათი მზადყოფნის ხარისხს და საერთო განლაგებას, მომსახურებისა და დახმარებისათვის გადასაცემი საშუალებების ხასიათს.

გაეროს წესდება უშიშროების საბჭოს უფლებამოსილებას ანიჭებს, გამოიყენოს ღრობით და იძულებითი ზომები.

ღრობითი ზომები ითვალისწინებს სიტუაციის გაუარესების თავიდან აცილებას. ის არ უნდა ლახავდეს დაინტერესებულ მხარეთა უფლებებს, მოთხოვნებს ან მდგომარეობას. მსგავსი ზომები შეიძლება შეიცავდეს მხარეთა მიმართ მოთხოვნებს, შეწყვიტონ შეიარაღებული მოქმედებები, გაიყვანონ შეიარაღებული ძალები დადგენილ მიჯნებამდე, ასევე მიმართონ მშვიდობიანი დარეგულირების სხვადასხვა პროცედურებს, მათ შორის უშუალო მოლაპარაკებებს, მიმართონ არბიტრაჟს, გამოიყენონ რეგიონული ორგანიზაციები და ორგანოები. ღრობითი ზომები არ ატარებს იძულებით ხასიათს. ისინი არ არის სამართლებრივად სავალდებულო მხარეებისთვის, მაგრამ გაეროს წესდების მე-40 მუხლის შესაბამისად უშიშროების საბჭო „შესაბამისი წესით აღრიცხავს ღრობითი ზომების შეუსრულებლობის ფაქტებს“.

იძულებითი ზომები ითვალისწინებს სხვადასხვა სახის ღონისძიებებს: პირველი – რომლებიც არ უკავშირდება სამხედრო ძალების გამოყენებას და მეორე – რომლებიც სამხედრო ძალების გამოყენებას გულისხმობს (წესდების 22-ე და 41-ე მუხლები). მათი გამოყენება წარმოადგენს უშიშროების საბჭოს ექსკლუზიურ კომპეტენციას, რომელიც მისი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი უფლებამოსილებაა.

წესდების 41-ე მუხლის თანახმად, იძულებითი ზომები, რომელიც არ უკავშირდება შეიარაღებული ძალების გამოყენებას, შეიძლება მოიცავდეს ეკონომიკურ, სარკინიგზო, საზღვაო, საჰაერო, საფოსტო, სატელეგრაფო, რადიოკავშირის და სხვა საკომუნიკაციო საშუალებების, დიპლომატიური ურთიერთობების ნაწილობრივ ან სრულ შეწყვეტას, ასევე მსგავსი ხასიათის სხვა ზომებს.

იმ შემთხვევებში, როდესაც აღნიშნული ზომები აღმოჩნდება არასაკმარისი ან არაეფექტური, უშიშროების საბჭო წესდების 42-ე მუხლის საფუძველზე უფლებამოსილია, საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად გამოიყენოს შეიარაღებული ძალები. გაეროს ყველა წევრი ვალდებულია იღებს, უშიშროების

საბჭოს მოთხოვნის საფუძველზე მას განკარგულებაში გადასცეს შეიარაღებულის ძალები, მომსახურების შესაბამისი საშუალებანი, მათ შორის ტერიტორიაზე, ტერიტორიულ წყლებსა და საჰაეროს სივრცეში გავლის უფლება და გაუწიოს დახმარება.

იძულებითი ზომების განსაკუთრებულ სახეს წარმოადგენს გაეროს წევრი სახელმწიფოს უფლებებისა და პრივილეგიების შეჩერება, როცა უშიშროების საბჭო იღებს გადაწყვეტილებას იძულებითი ხასიათის მოქმედებების გამოყენების შესახებ. მსგავს ზომას წარმოადგენს წესდების დარღვევის გამო (მუხლი მე-6) გაეროს შემადგენლობიდან წევრის გარიცხვაც.

მუშაობის განრიგი. უშიშროების საბჭო დღის წესრიგში განიხილება მშვიდობის საფრთხეთა თავიდან აცილების, კონფლიქტებისა და მათი დარეგულირების, კონტროლის, ზომების მიღებისა და ამ ქმედებების რეგონული და საერთაშორისო მასშტაბით მხარდასაჭერად მობილიზების საკითხები. მუშაობის უწყვეტობის უზრუნველყოფის მიზნით უშიშროების საბჭოს თითოეული წევრი ყოველთვის უნდა იყოს წარდგენილი გაეროში. სხდომებზე ხმის უფლების გარეშე მონაწილეობის მიღება შეუძლია უშიშროების საბჭოს ნებისმიერ არაწევრ სახელმწიფოს, თუ განსახილველი საკითხი რაიმე სახით ეხება მის ინტერესებს. ასევე, საბჭოს სხდომაზე გაეროს არაწევრი სახელმწიფო შეიძლება მიიწვიონ, თუ ის წარმოადგენს განსახილველი დავის ერთ-ერთ მხარეს. საბჭო ამ არაწევრი სახელმწიფოს მონაწილეობისთვის ადგენს ისეთ პირობებს, რომელსაც სამართლიანად მიიჩნევს.

ინგლისური, არაბული, ესპანური, ჩინური, რუსული და ფრანგული ენები უშიშროების საბჭოს როგორც ოფიციალური, ასევე სამუშაო ენებია. ამ ექვსი ენიდან ერთ-ერთზე ნებისმიერი გამოსვლა ითარგმნება დანარჩენ ხუთ ენაზე.

გადაწყვეტილებები და დადგენილებები. უშიშროების საბჭოს თითოეულ წევრს აქვს ერთი ხმა. საკითხების გადასაწყვეტად საჭიროა ხმათა უმრავლესობა ცხრა ხმით, მაგრამ ეს რაოდენობა უნდა მოიცავდეს უშიშროების საბჭოს ხუთივე მუდმივი წარმომადგენლის ხმას. ეს არის მთავარი პრინციპი, რომელსაც განსაკუთრებული

მნიშვნელობა აქვს გაეროს ფარგლებში ყველა სისტემების წარმატებით ფუნქციონირებისათვის. სწორედ ზესახელმწიფოებს ეკისრებათ მთავარი პასუხისმგებლობა ორგანიზაციის ეფექტურ მუშაობაში. რუსეთის ფედერაცია და აშშ ხშირად იყენებენ ვეტოს უფლებას.

უშიშროების საბჭო თავის სხდომებზე იღებს გადაწყვეტილებებს და ამზადებს რეკომენდაციებს. ნებისმიერ შემთხვევაში მათ ეწოდება რეზოლუციები, რომლებიც იურიდიულად სავალდებულოა (მუხლები 25-ე, 48-ე და სხვა).

დამხმარე ორგანოები. წესდების 29-ე მუხლის თანახმად, უშიშროების საბჭოს უფლება აქვს, დააფუძნოს თავისი ფუნქციების შესრულებისთვის აუცილებელი დამხმარე ორგანოები.

აღნიშნული ორგანოები იყოფა ორ ჯგუფად: მუდმივი და დროებით.

მუდმივი ორგანოების რიგებში შედის სამხედრო-სამშტაბო კომიტეტი, ექსპერტთა კომიტეტი, ახალ წევრთა მიღების კომიტეტი და ცენტრალურ დაწესებულებებს გარეთ უშიშროების საბჭოს სხდომების საკითხთა კომიტეტი.

მუდმივი ორგანოების რიგებში ყველაზე მთავარ კომიტეტს წარმოადგენს სამხედრო-სამშტაბო კომიტეტი, რომლის სტატუსი განსაზღვრულია წესდების 47-ე მუხლში.

გაეროს მშვიდობისმყოფელი ძალების სტატუსი. გაეროს მშვიდობის შენარჩუნების პირველ ოპერაციას წარმოადგენს დამკვირვებელთა მისია იერუსალიმში განლაგებული შტაბ-ბინით — 1948 წლის მაისში დაფუძნებული გაეროს დროებითი ზავის პირობების შესრულების მკონტროლებელი ორგანო, რომელიც დღესაც მოქმედებს. 1948 წლიდან გაერომ შეასრულა მშვიდობის შენარჩუნების ასამდე ოპერაცია მსოფლიოს ოთხ კონტინენტზე¹. ყველაზე მასშტაბურებს შორის იყო ოპერაციები კონგოში (ამჟამად—ზაირი), კამბოჯაში, სომალისა და ყოფილ იუგოსლავიაში. დღესდღეობით მიმდინარეობს 16 ოპერაცია გაეროს წევრი 77 სახელმწიფოდან დაახლოებით 70 ათასამდე პერსონალის მონაწილეობით. 1948 წლიდან გაეროს ძალებში მსახურობდა 720 ათასზე მეტი სამხედრო მოსამსახურე,

¹ <http://www.un.org/ru/aboutun/booklet/peace.shtml>

ასევე ჩართული იყო რამოდენიმე ათასი სამოქალაქო პირიც.

ეს ძალები გამოიყენება გაეროს წევრ სახელმწიფოთა საერთო ინტერესების დასაცავად. ისინი აუცილებელია იმისათვის, რომ რეაგირება მოახდინონ გადაულახავ თუ ფაქტობრივ პირდაპირ აგრესიაზე. მაგრამ პრაქტიკაში ხშირად იქმნება ისეთი სიტუაცია, როდესაც იღება შეთანხმებები ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ. შეუსრულებლობის შემთხვევაში ორგანიზაცია იძულებულია, გააგზავნოს სამხედრო შენაერთები მდგომარეობის აღსადგენად და ცეცხლის შეწყვეტის უზრუნველსაყოფად. გაეროს აზრით, მომწიფდა უშიშროების საბჭოს მიერ იძულებითი მშვიდობის დასამყარებლად სამხედრო ქვედანაყოფების გამოყენების აუცილებლობა ზუსტად განსაზღვრულ პირობებში წინასწარ განსაზღვრული ამოცანებით. წევრ-სახელმწიფოთა მიერ გამოყოფილი ასეთი ქვედანაყოფები შესაძლოა გამოყენებულ იქნენ შესაბამის სახელმწიფოთა მოთხოვნის საფუძველზე, რომელთა შემადგენლობა სრულად დაკომპლექტდება მოხალისეებით, რომლებიც თავად განაცხადებენ სურვილს იმსახურონ მსგავს სამხედრო ნაწილებში.

სამხედრო ძალების განლაგება და მათ მიერ ჩატარებული ოპერაციები უნდა განხორციელდეს უშიშროების საბჭოს სანქციით. ისინი დაექვემდებარებიან გაეროს გენერალურ მდივანს. მშვიდობის იძულების ქვედანაყოფები არ უნდა აგვერიოს იმ ძალებში, რომლებიც საბოლოო ჯამში შეიძლება შეიქმნას 42-ე და 43-ე მუხლების თანახმად აგრესიაზე რეაგირების მიზნით ან კიდევ იმ სამხედრო პერსონალში, რომელთა სარეზერვო არსენალის სახით არსებობაზე სამშვიდობო ოპერაციებში გამოსაყენებლად მთავრობები შეთანხმდნენ.

მშვიდობისმყოფელობა ხშირად წარმოადგენს მშვიდობის შენარჩუნების პრელუდიას ზუსტად ისე, როგორც საჭირო აღვილზე გაეროს ძალების განლაგებამ შეიძლება გააფართოვოს კონფლიქტების თავიდან აცილების შესაძლებლობები, უზრუნველყვოს მშვიდობისმყოფელთა ძალისხმევა და ხშირ შემთხვევაში გაზღვს მშვიდობის წინაპირობა.

3. გაეროს სპეციალიზებული ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსი

დუმბარნოტ-ოქსესა (1944წ.) და სან-ფრანცისკოში (1945წ.) ჩატარებულ კონფერენციებზე აქტიურად განიხილებოდა სპეციალიზებული ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსი, რომელთა საქმიანობის სფერო გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საკითხებია. კონფერენციის მონაწილეებმა გადაწყვიტეს, გაეროს წესდებაში შეეტანათ დებულება იმ ორგანიზაციების სტატუსის შესახებ, რომლებიც გაეროს ამ სფეროში შესაბამისი შეთანხმებების საფუძველზე დაუკავშირდებიან.

გაეროს წესდების 57-ე და 63-ე მუხლების შესაბამისად, მთავრობათშორისი შეთანხმებებით შექმნილი და მათ სადამფუძნებლო აქტებში ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურის, განათლების, ჯანდაცვისა და მსგავს სფეროებში განსაზღვრული ფართო საერთაშორისო პასუხისმგებლობით აღჭურვილი სხვადასხვა სპეციალიზებული დაწესებულებები გაეროსთან ამყარებენ კავშირს წესდების შესაბამისად.

ამგვარად, ნებისმიერ სპეციალიზებულ დაწესებულებას აქვს შემდეგი ოთხი განმასხვავებელი ნიშანი: ა) მთავრობათშორისი სადამფუძნებლო აქტი; ბ) ფართო საერთაშორისო პასუხისმგებლობა საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში; გ) გაეროს წესდების დებულებით განსაზღვრული მოქმედების წარმართვა სპეციალურ სფეროში; დ) გაეროსთან კავშირი. თუ პირველი სამი ნიშანი განეკუთვნება სხვა მრავალ მთავრობათშორის ორგანიზაციებს, მეოთხე – გაეროსთან კავშირი – არის დამახასიათებელი მხოლოდ სპეციალიზებული დაწესებულებებისთვის.

გაეროს სპეციალიზებულ დაწესებულებებს წარმოადგენენ შემდეგი ორგანიზაციები: შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია (დაფუძნებულია 1969წ.), გაეროს სასურსათო და სასოფლო-სამეურნეო ორგანიზაცია (1945წ.); განათლების, მეცნიერებისა და კულტურულ საკითხთა გაეროს ორგანიზაცია (1946წ.); ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (1948წ.), რეკონსტრუქციისა და

განვითარების მსოფლიო ბანკი (1945წ.), საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (1956წ.), განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია (1960წ.), საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (1944წ.), სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (1944წ.), საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია (1959), საერთაშორისო ელექტროკავშირი (1865წ.), მსოფლიო საფოსტო კავშირი (1874წ.), მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია (სპეციალიზებულ დაწესებულებად ჩამოყალიბდა 1951 წელს), ინტელექტუალური საკუთრების საერთაშორისო ორგანიზაცია (1970წ.), სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი (1977წ.), საწარმოო განვითარების საკითხთა გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (1966წ.), მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაცია (1974წ.).

გაეროს სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან ურთიერთობაში სრულად გამოიყენება წევრ-სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის შესახებ გაეროს წესდების დებულებები, რომელთა მიხედვით მათი უმთავრესი ვალდებულებაა „განავითარონ მეგობრული ურთიერთობები ერებს შორის ერების თანაბარუფლებიანობისა და თვითგამორკვევის პრინციპების საფუძველზე“ (გაეროს წესდება, პირველი მუხლის მე-2 პუნქტი).

გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებები წარმოადგენენ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს და სარგებლობენ საჯარო-სამართლებრივი უფლებამოსილებით. მათ გააჩნიათ გაეროს წევრ სახელმწიფოთა აკრედიტებული მუდმივი წარმომადგენლობები, თვით ორგანიზაციები და მათი თანამდებობის პირები სარგებლობენ პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით.

სპეციალიზებულ დაწესებულებებს უფლება აქვთ, გაეროს საერთაშორისო სასამართლოდან გამოითხოვონ შესაბამისი დასკვნები. ისინი გამოიმუშავენ და დებენ საერთაშორისო კონვენციებს, აქვთ საკუთარი ავტონომიური ბიუჯეტი. არიან რა განსაკუთრებული სახის საერთაშორისო საჯარო სამართლის სუბიექტები, გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებები სარგებლობენ სათანადო საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით, მკაცრად განსაზღვრული საერთაშორისო უფლებებითა და ვალდებულებებით.

გაეროს სპეციალიზებული სუბიექტების სამართალსუბიექტობა განსაზღვრულია გაეროს წესდებით, თვით ორგანიზაციების სამფუძემდლო აქტებით, სპეციალიზებული დაწესებულებების პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ 1947 წლის კონვენციით, გაეროსა და დაწესებულებებს შორისა და ასევე მასპინძელ სახელმწიფოებთან დადებული შეთანხმებებით.

გაეროს წესდების 58-ე მუხლის თანახმად, ორგანიზაცია ამზადებს რეკომენდაციებს სპეციალიზებული დაწესებულებების პოლიტიკისა და საქმიანობის შესახებ. ამგვარად, გაეროსა და სპეციალიზებულ დაწესებულებებს შორის ურთიერთობები ემყარება კოორდინაციის პრინციპებს, რაც ადასტურებს მათ თვითმყოფადობას.

სპეციალიზებული დაწესებულებების სამართლებრივი სტატუსი. გაეროსა და სპეციალიზებულ დაწესებულებას შორის დადებულ შეთანხმებაში მიეთითება, რომ გაერომ სპეციალიზებულ დაწესებულებად აღიარა სათანადო ორგანიზაცია, რომელიც პასუხს აგებს ისეთი ღონისძიებების ჩატარებაზე, რომლებიც, სადამფუძემდლო აქტის თანახმად, ხელს შეუწყობს ჩამოყალიბებული მიზნების მიღწევას.

ურთიერთწარმომადგენლობა. გაეროს წარმომადგენლებს ხმის მიცემის უფლების გარეშე იწვევენ სპეციალიზებული დაწესებულებების უმაღლესი და აღმასრულებელი ორგანოთა სესიებზე დისკუსიებში მონაწილეობის მისაღებად. ასევე, მათ უფლება აქვთ, მონაწილეობა მიიღონ სპეციალიზებული დაწესებულების ტექნიკური თუ სხვა სახის კომისიათა სხდომებში.

თავის მხრივ, სპეციალიზებული დაწესებულებების წარმომადგენლებს ხმის უფლების გარეშე იწვევენ ეკოსოს-ის, მისი კომისიებისა და კომიტეტების სხდომებზე დასასწრებად, დისკუსიებში მონაწილეობის მისაღებად. ასევე, მათ წარმომადგენლებს იწვევენ გენერალური ასამბლეის, სამეურვეო საბჭოსა და მათი ქვედანაყოფების სხდომებში მონაწილეობის მისაღებად მათ კომპეტენციაში შემავალი დღის წესრიგის მიხედვით.

დღის წესრიგის პუნქტების წარდგენა. აუცილებელი წინასწარი კომსულტაციების შემდეგ სპეციალიზებულ დაწესებულებას უმაღლესი და აღმასრულებელი ორგანოს სხდომის დღის წესრიგში შეაქვს

გაეროს მიერ წარდგენილი საკითხები.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის რეკომენდაციები. ეკოსოსი სპეციალიზებულ დაწესებულებას წარუდგენს მოხსენებებსა და რეკომენდაციებს ეკონომიკური, საციალური, კულტურული, საგანმანათლებლო და ჯანდაცვის საკითხებზე.

ინფორმაციისა და დოკუმენტების ურთიერთგაცვლა. გაერო და სპეციალიზებული დაწესებულება ორივე ორგანიზაციის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად უზრუნველყოფენ ინფორმაციისა და მასალების სწრაფ და სრულ ურთიერთგაცვლას. სპეციალიზებული დაწესებულებები გაეროს წარუდგენენ ყოველწლიურ მოხსენებებს ჩატარებული სამუშაოს შესახებ.

ურთიერთობა საერთაშორისო სასამართლოსთან. სპეციალიზებული დაწესებულება იღებს ვალდებულებას, წარადგინოს ყველა ინფორმაცია, რომელიც შესაძლოა აკრძალოს საერთაშორისო სასამართლომ გაეროს საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტის 34-ე მუხლის საფუძველზე. გენერალური ასამბლეა უფლებას აძლევს სპეციალიზებულ დაწესებულებას, საერთაშორისო სასამართლოსაგან მოითხოვოს საკონსულტაციო დასკვნები სამართლებრივ საკითხებზე, რომელიც მოიცავს სპეციალიზებული დაწესებულების კომპეტენციის ფარგლებს. ეს არ მოიცავს იმ საკითხებს, რომლებიც არ ეხება მსგავსი დაწესებულების კავშირს გაეროსა და სხვა სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან.

სტატისტიკური სამსახურები. გაერო და სპეციალიზებული დაწესებულება ვალდებულებას იღებენ, ყველი ღონე იხმარონ უფრო მჭიდრო თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად, აღკვეთონ სამუშაოების შესრულების არასასურველი დუბლირება და თავიანთი ტექნიკური პერსონალი უფრო წარმეტებით გამოიყენონ სტატისტიკური მონაცემების შესაგროვებლად, ანალიზირების, პუბლიკაციის, სტანდარტიზაციის, მომდევნო დამუშავებისა და გავრცელების საკითხში.

სპეციალიზებული დაწესებულებების თანამდებობის პირები არ ექვემდებარებიან სასამართლო პასუხისმგებლობას მათ მიერ გამოთქმულის ან დაწერილის, ასევე მათ მიერ თანამდებობაზე ყოფნის დროს განხორციელებული ნებისმიერი ქმედების გამო. ისინი სარგე-

ბლობენ სპეციალიზებული დაწესებულებების მიერ მათთვის გადახდილი ხელფასების დაბეგვრის ისეთივე საგადასახადო შეღავათებით, რომლებითაც სარგებლობენ გაეროს თანამდებობის პირები. სპეციალიზებული დაწესებულებების თანამდებობის პირები მეუღლეებთან და მათ კმაყოფაზე მყოფ ნათესავებთან ერთად თავისუფლდებიან საიმიგრაციო შეზღუდვებისა და უცხოელების რეგისტრაციისაგან, ისინი სარგებლობენ რეპატრიაციის უფლებით.

პრივილეგიები და იმუნიტეტი თანამდებობის პირებს ეძლევა მხოლოდ სპეციალიზებული დაწესებულებების ინტერესებიდან გამომდინარე და არა პირადი სარგებლობისთვის.

პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ 1946 წლის კონვენციის საფუძველზე წარმოშობილი ყველა პრობლემა გადაეცემა გაეროს საერთაშორისო სასამართლოს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მხარეები თანხმდებიან, სხვა საშუალებებით გადაჭრან არსებული უთანხმოებები.

გარდა გაეროსთან არსებული შეთანხმებებისა, სპეციალიზებული დაწესებულებები დებენ ხელშეკრულებებს ერთმანეთს შორის. ისინი ეხება ურთიერთთანამშრომლობასა და კონსულტაციებს, ურთიერთწარმომადგენლობას, ინფორმაციისა და დოკუმენტების ურთიერთგაცვლას, სტატისტიკურ მომსახურებას, პერსონალის აყვანას, სპეციალური მომსახურების ღირებულების გადახდასა და სხვ.

§6. საერთაშორისო ეკონომიკური, სამხედრო და პოლიტიკური ორგანიზაციები

1. ევროპის კავშირი¹. ხელშეკრულებას ევროპის კავშირის შესახებ ხელი მოეწერა მასტრიხტში (ნიდერლანდები) 1992 წელს². აღნიშნული ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 1993 წლის 1 ნოემბერს. ამსტერდამში განახლებული და შევსებული ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 1999 წელს. ევროპის კავშირი შედგება საზოგადოებრივი

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://europa.eu/>.

² http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/treaties_maastricht_en.htm.

გაერთიანებისაგან, ხოლო ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, შედგებიან ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანებისაგან, ნახშირისა და ფოლადის ევროპული ერთობისა და ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებისაგან.

ევროპის კავშირის მიზნებს წარმოადგენს ევროპის ხალხთა მჭიდრო კავშირის შექმნა; თანამშრომლობა დაბალანსებული და ხანგრძლივი ეკონომიკური პროგრესის შესაქმნელად შიდასაბაზრო სივრცის გარეშე, ეკონომიკური და სოციალური თანამშრომლობის გაძლიერება, ეკონომიკური და სავალუტო კავშირის შექმნა და ერთიანი სავალუტო სივრცის ჩამოყალიბება, საერთაშორისო სფეროში საკუთარი იდენტურობის დამკვიდრება, განსაკუთრებით ერთიანი საგარეო პოლიტიკის გატარებით უშიშროების სფეროში, ხოლო პერსპექტივაში – თავდაცვის ერთიან პოლიტიკაშიც; საერთო მემკვიდრეობის დაცვა და გაფართოება.

ევროპის კავშირი შემდეგი პრინციპებით ხელმძღვანელობს: მმართველობის დემოკრატიული სისტემების მქონე წევრი-სახელმწიფოების ეროვნული იდენტურობის პატივისცემა; ადამიანის უფლებების პატივისცემა, ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციისა და ევროპის კავშირის ზოგადი სამართლის პრინციპების შესაბამისად, წევრი-სახელმწიფოების კონსტიტუციურ ნორმებთან შეჯერებით.

– ევროპის კავშირის ხელშეკრულების მე-3 მუხლის შესაბამისად, საკუთარი მიზნების მისაღწევად ორგანიზაციის საქმიანობა მოიცავს:

– საბაჟო გადასახადებისა და იმპორტ-ექსპორტზე რაოდენობრივი შეზღუდვის მოხსნას წევრ-სახელმწიფოებს შორის ვაჭრობისას, ასევე მსგავსი ხასიათის სხვა ღონისძიებების გატარებას;

– საერთო სავაჭრო პოლიტიკას;

– შიდა ბაზარს, რომლისთვისაც დამახასიათებელია დარკოლებების აკრძალვა წევრ-სახელმწიფოებს შორის საქონლის, ადამიანების, მომსახურებისა და კაპიტალის თავისუფალ მოძოქცევაზე;

– ზომებს, რომლებიც შიდა ბაზარზე პიროვნებების შესვლასა

და გადაადგილებას შეეხება;

- საერთო პოლიტიკას სოფლის მეურნეობისა და თევზჭერის სფეროებში;

- საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკას;

- დადგენილ სისტემებს, რომლებიც აღკვეთენ დარღვევებს შიდა ბაზარზე;

- წევრი-სახელმწიფოების ეროვნული კანონმდებლობების იმ დონეზე დაახლოებას, რაც აუცილებელია საერთო ბაზრის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის;

- სოციალური სფეროს პოლიტიკას, მათ შორის, ევროპული სოციალური ფონდის საქმიანობასაც;

- ეკონომიკურ და სოციალურ ერთობას;

- გარემოს დაცვის პოლიტიკას;

- კავშირის მრეწველობის კონკურენტუნარიანობის გაზრდას;

- თანამშრომლობას კვლევასა და ტექნოლოგიურ პროგრესში;

- ტრანსევროპული საკომუნიკაციო ქსელებისა და ინფრასტრუქტურის შექმნისა და განვითარების სტიმულირებას;

- წვლილს ჯანდაცვის მაღალი დონის მიღწევაში;

- წვლილს წევრ-სახელმწიფოებში განათლების, პროფესიული სწავლებისა და კულტურის აღორძინებაში;

- თანამშრომლობას განვითარების პოლიტიკაში;

- ზღვისგალმა ქვეყნებთან და ტერიტორიებთან ასოცირებას ვაჭრობის გაფართოებისა და ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაში თანამშრომლობისათვის;

- მომხმარებელთა დაცვის გაძლიერებაში შეტანილ წვლილს;

- ენერგეტიკის, სოციალური დაცვისა და ტურიზმის სფეროებში გატარებულ ღონისძიებებს.

ევროპის კავშირის საერთო საგარეო პოლიტიკისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის მიზნებს წარმოადგენს საერთო ფასეულობების, ძირითადი ინტერესებისა და ევროპის კავშირის დამოუკიდებლობის დაცვა, კავშირისა და მასში შემავალი სახელმწიფოების უსაფრთხოების გაზრდა, საერთაშორისო თანამშრომლობისა და დემოკრატიის

რებული წესები და ამავე წესებით გათვალისწინებული შესაბამისი კონტროლის განხორციელება; გ) საიმპერაციო პოლიტიკა და „მესამე ქვეყნების“ მოქალაქეების მიმართ გასათარებელი ქმედებები, მათ შორის, ევროპის კავშირის ტერიტორიაზე სხვა ქვეყნის მოქალაქეების შესვლისა და გადაადგილების პირობების დარეგულირება, ემიგრანტების განსახლება, არასანქცირებულ ემიგრაციასთან ბრძოლა; დ) ნარკომანიასთან ბრძოლა; ე) სხვა მავნებლობებთან ბრძოლა საერთაშორისო მასშტაბით; ე) სამართლებრივი თანამშრომლობა სამოქალაქო საქმეებში; ზ) თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში და სისხლის სამართლის საქმეების გამოძიება; თ) საბაჟო თანამშრომლობა; ი) ეროვნული საპოლიციო უწყებების თანამშრომლობა (ტერორიზმის, ნარკომანიის და ა. შ. წინააღმდეგ), მათ შორის, ევროპის კავშირის მასშტაბით ევროპის საპოლიციო უწყების (ევროპოლის) ჩარჩოებში ინფორმაციის გაცვლის სისტემის ჩამოყალიბება. ამ საკითხების გადაწყვეტისას ევროკავშირისა და წევრი-სახელმწიფოების ქმედებები უნდა განხორციელდეს 1950 წლის ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის, 1952 წლის დევნილთა კონვენციისა და სხვა საერთაშორისო დოკუმენტების შესაბამისად.

ევროკავშირის ძირითად ორგანოებს წარმოადგენს საბჭო, ეროპარლამენტი, კომისია, სასამართლო და ევროპის საბჭო.

ევროკავშირი საერთაშორისო-სამართლებრივი სუბიექტურ-ნარიანობის მქონე გაერთიანებაა. იგი აღიარებულია დამოუკიდებელ სუბიექტად. რომელსაც უფლება აქვს დადოს ხელშეკრულება როვიარც სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, ასევე ცალკეულ სახელმწიფოსთან. 1996 წელს დაადო საქართველო-ევროკავშირის შეთანხმება პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ¹.

პარტნიორობის მიზანს წარმოადგენს შეთანხმების მონაწილე მხარეთა პოლიტიკური დაილოვისთვის აუჯაღლებელი შესაბამისი ჩარჩოების უზრუნველყოფა, რაც ხელს შეუწყობს მათ შორის მჭიდრო პოლიტიკური ურთიერთობების ჩამოყალიბებას; საბაზრო ეკონომი-

¹ ევროკავშირი და საქართველო. შეთანხმება პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ. 22 აპრილი 1996 წელი. www.parliament.ge.

კაზე დამყარებული ვაჭრობის, ინვესტიციებისა და პარმონიული ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა და, ამდენად, მხარეთა მდგრადი განვითარების წახალისება; პოლიტიკური და ეკონომიკური თავისუფლებების განმტკიცება; საქართველოს ძალისხმევის მხარდაჭერა დემოკრატიის განმტკიცების, ეკონომიკის განვითარებისა და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის დასრულების საკითხში.

მხარეები ერთმანეთს ანიჭებენ განსაკუთრებული უპირატესობის მქონე ქვეყნების რეჟიმს. ერთი ქვეყნის ტერიტორიიდან მეორე ქვეყნის ტერიტორიაზე გადაადგილებისას საქონელი არ იბეგრება არც პირდაპირ, არც ირიბად რაიმე სახის შიდა გადასახადით ან სხვა მოსაკრებლით.

შეთანხმება არ გამორიცხავს აკრძალვას ან შეზღუდვას იმპორტზე, ექსპორტსა და ტრანზიტზე, რომელიც გამართლებულია საზოგადოებრივი მორალის თვალთახედვით, აგრეთვე მართლწესრიგისა და საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვას, ადამიანების, ცხოველებისა და მცენარეების ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის დაცვას, ბუნებრივი რესურსების, ეროვნული, მხატვრული, ისტორიული ან არქეოლოგიური ღირებულებების, ინტელექტუალური შესაძლებლობების დაცვას და ძვირფას მეტალებთან (ოქროსთან ან ვერცხლთან) დაკავშირებული წესების გამოყენებას.

შეთანხმება ითვალისწინებს სოციალური დაცვის, საწარმოებისა და კომპანიების საქმიანობის სფეროებში კოორდინაციული მოქმედების ნორმებს, სავაჭრო ნიშნებისა და სხვა ფინანსურ, აგრეთვე სასაზღვრო მომსახურებას.

შეთანხმების შესრულებაზე დაკვირვების მიზნით დაარსებულია თანამშრომლობის საბჭო. იგი იკრიბება მინისტრების დონეზე. როგორც წესი, წელიწადში ერთხელ. შეთანხმების 83-ე მუხლის შესაბამისად, დაფუძნებულია თანამშრომლობის კომიტეტი, რომელიც შედგება პარლამენტის წევრებისა და ევროპარლამენტისაგან. ეს კომიტეტი რეკომენდაციას აძლევს თანამშრომლობის საბჭოს.

ევროპის კავშირის სამართლებრივი ხიხტემის შესახებ

ევროკავშირის სამართლის პრინციპები დაფიქსირებულია ევროპის ძირითად დებულებებში, ასევე ევროპის სასამართლოს

გადაწყვეტილებებში. ზუსტად ამ უკანასკნელს ეკუთვნის გადაწყვეტი როლი ევროკავშირის სამართლის პრინციპების დეტალური კლასიფიკაციის დამუშავებაში. ევროპის სასამართლომ ფორმულირება გაუკეთა და გაამყარა თავის გადაწყვეტილებებში ძირითადი საწყისების სისტემა, რომლებზე დაყრდნობითაც უნდა ფუნქციონირებდეს და ვითარდებოდეს ევროკავშირის სამართლებრივი სისტემა ევროგაერთიანების სამართლის პრინციპების შესაბამისად. ევროკავშირის სამართლის პრინციპები მოიცავს ორ ჯგუფს: ზოგად პრინციპებს, რომლებიც განსაზღვრავენ ნორმების იურიდიულ ძალასა და ევროკავშირის სამართლის წყაროებს, მათ თანაფარდობას წევრი-ქვეყნების ეროვნულ კანონებთან და სამართლის საერთო პრინციპებს¹.

უზენაესობის პრინციპი ნიშნავს, რომ სამართალში შემავალი სამართლებრივი ნორმები, წესებთან შედარებით, რომელიც დამკვიდრებულია ცალკეული სახელმწიფოების კანონმდებლობებში, სარგებლობენ უპირატესობით და პრიორიტეტით. პრინციპი მოცავს არა მარტო სადამფუძნებლო შეთანხმებებს, არამედ ევროკავშირის ყველა სხვა საკანონმდენლო აქტებს (რეგლამენტები, დირექტივები, დადგენილებები), მათ გააჩნიათ უმაღლესი იურიდიული ძალა ყოველი ქვეყნის ტერიტორიაზე, იმ შემთხვევაშიც, თუ შესაბამისმა ქვეყანამ ხმა არ მისცა მოცემული დოკუმენტის მიღებას. ევროკავშირის ყველა საკანონმდებლო აქტის მთავარი პრინციპების უზენაესობის დაცვის გარანტს წარმოადგენს ევროპის სასამართლო. სახელმწიფოების ეროვნული სასამართლოები წევრი-სახელმწიფოს შიდა კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან შესაბამისობაში დაექვების შემთხვევაში, იღებენ სათანადო გადაწყვეტილებას ძირითადი შეთანხმებების და ევროკავშირის კანონმდებლობის საფუძველზე ან მიმართავენ ევროპის სასამართლოს.

ევროკავშირის სამართლის პირდაპირი მოქმედების პრინციპი. ისევე როგორც უზენაესობის პრინციპი, მეტ-ნაკლები სრული თანმიმდევრული ფორმით დადგენილია ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებით. პრინციპი არის ევროკავშირის სამართლის მთავარი განსხვავება საერთაშორისო სამართლისგან, მისი ნორმებით რეგულირდება,

¹ Кашкин С.И., Право Европейского союза. Учебное пособие., М., 2009.

უპირველეს ყოვლისა, სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების ურთიერთობა. ევროკავშირის ინსტიტუტების მიერ მიღებული რეგლამენტები წარმოადგენენ პირდაპირი მოქმედების აქტებს – საბჭოს მიერ (ევროპარლამენტთან ერთად) მისი დამტკიცების მომენტიდან და ევროკავშირის ნებისმიერი რეგლამენტის ძალაში შესვლიდან, მასში შემავალი ყველა დებულება ხდება ევროკავშირის მთელს ტერიტორიაზე მოქმედი სამართლებრივი ნორმა და სავალდებულოა როგორც წევრი-ქვეყნებისთვის, ასევე ინდივიდებისთვის. რაც შეეხება ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების მუხლებს, სამართლის პირდაპირი მოქმედებისათვის აუცილებელია, რომ მასში შემავალი წესები გადმოცემული იყოს იმპერატიული ფორმით და არ იყოს დამატებით განპირობებული. წევრი-სახელმწიფოების და ინსტიტუტების შემდგომი ქმედებით. თუ მუხლს გააჩნია საერთო პრინციპის ან დეკლარაციის ხასიათი, თუ ის ადგენს ევროკავშირში შემავალი სახელმწიფოების და ინსტიტუტების ქმედების საერთო პროგრამას კონკრეტული სამართლის და ვალდებულებების ზუსტი და სრული მითითებების გარეშე, ამასთან დაკავშირებით სახელმწიფოების, მოქალაქეებისა და იურიდიული პირების მიერ წამოჭრილ ურთიერთობებზე მას პირდაპირი მოქმედება არ ექნება. მაგალითად, ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების მუხლები, რომლებიც ადგენენ ევროკავშირის მიზნებს და ცალკეულ საერთო პოლიტიკას, არ წარმოადგენენ უშუალო მოქმედ წესებს, ანუ, არ ანიჭებენ მოქალაქეებს/იურიდიულ პირებს განსაზღვრულ სუბიექტურ უფლებებს და არ აკისრებენ მათ ვალდებულებებს. პირიქით, მე-12 მუხლი უკრძალავს წევრ-სახელმწიფოებს, გააფართოვონ ან შემოიღონ ახალი შეზღუდვები ორმხრივ ვაჭრობასთან დაკავშირებით, არის უშუალოდ მოქმედი, ვინაიდან „შეიცავს ნათელ და აუცილებელ აკრძალვებს, რომლებიც არის არა პოზიტიური, არამედ ნეგატიურ ვალდებულებებს წარმოადგენს“. თავად ამ აკრძალვის ბუნება იდეალურად შეესაბამება მის შესაძლებლობებს, აღმოაცენოს განსაზღვრული შედეგები უშუალოდ წევრი-სახელმწიფოებისა მათ სუბიექტებთან დამოკიდებულებაში.

ევროკავშირის სამართლის უზენაესობის პრინციპი მიმართულია ყველა იმ ნორმატიული აქტის მთლიანი და ერთგვაროვანი

რელიზაციის უზრუნველსაყოფად, რომლებიც შეადგენენ ევროკავშირის სამართლებრივ სისტემას, სამართლისა და ვალდებულებების დაცვას და რომლებიც აღიარებულია ევროკავშირის სამართლის წყაროებით, ყველა მოქალაქით, სახელმწიფო და არასახელმწიფო ორგანიზაციებით. პრინციპების სხვა ჯგუფი — ეს არის ევროკავშირის სამართლის საერთო პრინციპები, ასევე ფორმულირებული და გამყარებული ევროსამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც განსაზღვრავს შინაარსს და ყველა სამართლებრივი აქტების მიღების მიმდევრობას.

პიროვნების თავისუფლებისა და ძირითადი უფლებების დაცვის პრინციპი — მასტრიხტის შეთანხმების თანახმად, ევროკავშირი „პატივს სცემს პიროვნების ძირითად უფლებებს“, გარანტირებულს ევროპის კონვენციით, უფლებების და ძირითადი თავისუფლებების დაცვის შესახებ და გამომდინარე „წევრი-სახელმწიფოების საერთო კონსტიტუციური ტრადიციებიდან“.

სამართლებრივი განსაზღვრულობის პრინციპის ძირითად ელემენტს წარმოადგენს ევროკავშირის კანონმდებლობის დებულებებისთვის შეუქცევადი ძალის მინიჭება.

პროპორციულობის პრინციპის მიხედვით ნებისმიერი აკრძალვა ან ვალდებულება, რომელიც დაეკისრათ მოქალაქეებს საჯარო ხელისუფლების ორგანოების მიერ, არ უნდა სცილდებოდეს მიღებული ზომების აუცილებელი მიზნების ფარგლებს. თუ კანონი ან სხვა სამართლებრივი აქტი ადგენს ვალდებულებებს, რომლებიც არ შეესაბამება მისი მიღების მიზნებს, იგი უნდა გაუქმდეს. სამართლებრივი აქტის მიზნების ნათელი შეუსაბამობა მათი მიღწევისათვის გათვალისწინებული საშუალებებით ასევე არის საფუძველი სასამართლოს მიერ სამართლებრივი აქტის ან მისი შესაბამისი დებულებების გაუქმების საფუძველი. ეს პრინციპი დაფიქსირებულია ევროკავშირის სადამფუძნებლო ხელშეკრულებაში — „საზოგადოების ნებისმიერი ქმედება არ უნდა სცილდებოდეს არსებული შეთანხმების მიზნების მიღწევის აუცილებლობას“.

თანასწორობის პრინციპი, ანუ ფიზიკური და იურიდიული პირების დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, მიუხედავად განსხვავებული

სოციალური და სამართლებრივი ფაქტორებისა. მოცემული პრინციპი გამყარებულია ხელშეკრულების სხვადასხვა პუნქტში. მაგალითად, 119-ე მუხლი ადგენს მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის პრინციპს შრომის ანაზღაურების შემთხვევაში; 48-ე მუხლი იძლევა ევროკავშირის ქვეყნებში მშრომელთა თანასწორობის გარანტიას მათი სამუშაო ადგილის მიუხედავად; მე-7 მუხლი კრძალავს ეროვნული კუთვნილების მიხედვით, ნებისმიერ დისკრიმინაციას.

სამართლის პროცესუალური პრინციპები: კონფიდენციალურობის პრინციპი, რომლის თანახმად თანამეგობრობის ორგანოებს და ინსტიტუტებს თავისი უფლებების რეალიზაციის პროცესში არ აქვთ უფლება უცხო პირებზე გასცენ ინფორმაცია, რომელიც ეხება მოქალაქეების პირად ცხოვრებას, მეწარმეების კომერციულ საიდუმლოებებს ამ უკანასკნელების თანხმობის გარეშე.

სუბსიდიარულობის პრინციპის შესაბამისად, ევროკავშირი და მისი ინსტიტუტები ვალდებული არიან გამოიჩინონ აქტიურობა იმ შემთხვევაში, როცა წევრ-ქვეყნებს არ შეუძლიათ წარმატებულად და დამოუკიდებლად გადაჭრან საკუთარი მოსახლეობის პრობლემები, ასევე მაშინაც, როცა თანამეგობრობის დონეზე ქმედებას შეუძლია უკეთესი შედეგის მოტანა, ვიდრე პრობლემის გადაჭრას ცალკეული სახელმწიფოების დონეზე.

ევროკავშირის სამართლის სისტემა და წყაროები

ევროკავშირის კომპეტენციის და წყობილების თავისებურებების გათვალისწინებით, სამართლის სისტემაში გამოიყოფა შემდეგი კომპლექსური დარგები: ეკონომიკური ინტეგრაციის სამართალი, მიმართული საერთო ბაზრის პრინციპების, საქონლის მოძრაობის, მომსახურების, მომუშავეთა და კაპიტალების და გადასახადების დაცვისკენ; სამართლებრივი ნორმების ჯგუფები, დამკვიდრებულია ძირითად დებულებებში, ევროკავშირის ინსტიტუტების სამართლებრივ აქტებში, რომლებითაც ხორციელდება ევროკავშირის პოლიტიკის სხვადასხვა სფეროებში საზოგადოებრივი ურთიერთობების რეგულირება, მათ შორის სავალუტო-ეკონომიკური პოლიტიკის; ინსტიტუციური სამართალი, რომელიც არეგულირებს ევროკავშირის ინსტიტუტების უფლებამოსილებას და საქმიანობის ფორმირების

წესს. ზოგიერთ სამეცნიერო ნაშრომში ევროკავშირის ინსტიტუციური სამართალი იყოფა კონსტიტუციურ და ადმინისტრაციულ სამართლად. უკანასკნელი მოიცავს პროცესუალურ ნორმებს, დაკავშირებულს ევროკავშირის ინსტიტუტების გადაწყვეტილებებისა და ქმედებების ევროპის სასამართლოში გასაჩივრებასთან.

პირველადი სამართალი. როგორც ცნობილია, სახელმწიფოებში სამართლის ძირითად საფუძველს წარმოადგენს კონსტიტუცია, რომლის შესაბამისადაც მიიღება სხვა კანონები და ნორმატიული აქტები. ევროკავშირში კონსტიტუციის ფუნქციას ასრულებენ ხელშეკრულება ევროკავშირის შესახებ და ევროკავშირის ძირითადი დადგენილებები, აგრეთვე მათი შემცვლელი და დამატებითი სხვა აქტები. მათ შორის უმნიშვნელოვანესია შეთანხმება ევროკავშირის შესახებ, რომელსაც ბევრი ევროპელი იურისტი და პოლიტიკური მოღვაწე განიხილავს როგორც ევროკავშირის კონსტიტუციას.

მეორეული სამართალი. ევროკავშირის მეორეული სამართლის წყაროს წარმოადგენს პირველ რიგში აქტები, გამოცემული ევროკავშირის ინსტიტუტების მიერ მათი კომპეტენციის ფარგლებში, ასევე კავშირის საერთაშორისო სამართლებრივი აქტები, რომლებიც დადებულია ევროკავშირის ფარგლებში მისი წევრ-სახელმწიფოების მიერ. ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულება ანიჭებს ევროკავშირის ინსტიტუტებს უფლებას, გამოსცენ ნორმატიულ-სამართლებრივი აქტების ორი სახე — რეგლამენტები და დირექტივები. ევროკავშირის კანონმდებლობის ამ წყაროებს შორის განსხვავება, პირველ რიგში, ევროკავშირის სამართლებრივი სისტემის აგებულების ორი ძირითადი მეთოდიდან გამომდინარეობს. უნიფიკაციის მეთოდი გულისხმობს პირდაპირი მოქმედების ნორმატიული აქტების გამოცემას, რომლებიც ცვლიან შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის აქტებს და რომლებიც ადრე საზოგადოებრივი ურთიერთობების განსაზღვრულ სფეროს არეგულირებდნენ. უნიფიკაციის მეთოდი გვთავაზობს ერთიანი სამართლებრივი რეჟიმის შექმნას ეკონომიკის, ტრანსპორტის, კულტურის და სხვა შესაბამის სფეროში. წევრ-სახელმწიფოებში მოქმედი სხვადასხვა კანონებისა და საკანონმდებლო აქტის ნაცვლად მოქმედებას იწყებს ძირითადი კანონი — რეგლამენტი. ევროკავშირის

ინსტიტუტების კანონშემოქმედების მეორე მეთოდია ჰარმონიზაციის მეთოდი, რომლის მიზანია ერთიანი სამართლებრივი ნორმების დადგენა და ევროკავშირის მთელს ტერიტორიაზე განსაზღვრულ ეკონომიკურ და სხვა სახის ურთიერთობების დარეგულირება. უნიფიკაციისგან განსხვავებით, ჰარმონიზაცია უფრო მოქნილი მეთოდია. ჰარმონიზაციის არსი მდგომარეობს ევროკავშირის ნორმების დაწესებაში, რომელიც მიმართულია წევრი-სახელმწიფოების საკანონმდებლო აქტების დაახლოებისკენ გარკვეულ სფეროში. ევროკავშირში ჰარმონიზაციის ინსტრუმენტია დირექტივა. იგი „სავალდებულოა ყველა წევრი-სახელმწიფოსთვის, ვისკენაცაა იგი მიმართული, მოსალოდნელი შედეგის შესაბამისად, მაგრამ უნარჩუნებს ეროვნულ ხელისუფლებას მოქმედების ფორმების და მეთოდების არჩევის თავისუფლებას. დირექტივა წარმოადგენს ნორმატიულ აქტს. დირექტივის მიღება ბადებს ევროკავშირში შემავალი ქვეყნებისთვის ვალდებულებას, მოიყვანონ მათი შიდასამართლებრივი ნორმები დირექტივის ნორმატიულ მიმართულებასთან შესაბამისობაში. ეს ღონისძიებები სახელმწიფოებმა უნდა განახორციელონ მკაცრად განსაზღვრულ დროში: დირექტივაში მკაცრად განისაზღვრება ვადები, რომლის ამოწურვის მომენტში დირექტივის დებულებების მიხედვით წევრი-სახელმწიფოების სამართლის ეროვნული ნორმები უნდა იყოს ჰარმონიზებული. თუ ევროკავშირის წევრმა-ქვეყანამ ვადის გასვლის მომენტისთვის არ მიიღო აუცილებელი ზომები ან ნაწილობრივ შეცვალა თავისი შიდა სამართალი დირექტივის შესაბამისად, ასეთი სახელმწიფოს წინააღმდეგ შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს: 1) შესაბამისი პროცედურები, რომელიც გათვალისწინებულია ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების 169-ე მუხლის საფუძველზე; 2) კომისიის მიერ გამოძიების აღძვრა, ამ უკანასკნელის მიერ მოტივირებული დასკვნა, ევროპის სასამართლოში საქმის გადაცემით და უკიდურეს შემთხვევაში ფისკალური ზასიათის სანქციების დადებით. იურიდიულად სავალდებულო დოკუმენტების მესამე სახეობა, რომელიც შეუძლია გამოსცეს ევროკავშირის ინსტიტუტებმა, არის დადგენილებები, რომლებიც თავისი შინაარსით სავალდებულოა ყველასთვის, ვისკენაცაა ისინი მიმართული; დადგენილებები წარმოადგენენ პირდა-

პირი მოქმედების აქტებს, მაგრამ ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებისგან განსხვავებით, შეიცავენ არა სამართლებრივ ნორმებს, არამედ ინდივიდუალურ მიმართულებებს, რომლებიც სავალდებულოა სახელმწიფოსთვის ან კონკრეტული მოქალაქისთვის. იურიდიულად სავალდებულო დოკუმენტების გარდა, ძირითადი დებულება ანიჭებს ინსტიტუტებს უფლებას, ზემოქმედება მოახდინონ ინტეგრაციულ პროცესებზე, მათ შორის სამართლებრივ სფეროზე. რეკომენდაციები და დასკვნები არ არის სავალდებულო, ისინი შესაძლოა მიღებულ იქნეს ყოველი ან ცალკეული წევრი-სახელმწიფოს, ინდივიდუუმების მისამართით. ევროკავშირის ინსტიტუტების მიერ მიღებულ რეკომენდაციებს, დასკვნებს და სხვა სახის დოკუმენტებს, რომლებიც მოიცავენ სამომავლო ქმედებების პროგრამებს, წინადადებებსა და ინიციატივებს და სხვ., არ აქვთ სავალდებულო იურიდიული ძალა, ისინი წარმოადგენენ ევროკავშირის სამართლის წყაროს, მაგრამ არ შედიან ევროკავშირის სამართლებრივ სისტემაში. ევროკავშირის ინსტიტუტების მიერ მიღებული ნორმატიული აქტების გარდა, ევროკავშირის სამართლებრივ წყაროს ასევე მიეკუთვნება საერთაშორისო შეთანხმებები და კონვენციები:

ა) რომლებსაც აფორმებს ევროკავშირი „მესამე“ ქვეყნებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, მათ შორის შეთანხმებები, რომლებშიც, ერთი მხრივ, წარმოდგენილია ევროკავშირი წევრი-სახელმწიფოები.

ბ) დადებული ევროკავშირის ფარგლებში ყველა ან ცალკეული წევრი-სახელმწიფოს მიერ. ასეთ შეთანხმებებს წევრი-სახელმწიფოები, როგორც წესი, აფორმებენ ისეთ საკითხებთან დაკავშირებით, რომელიც ევროკავშირის ინსტიტუტების კომპეტენციაში არ შედის.

მაშასადამე, ევროპის კავშირის ძირითადი სამართალშემოქმედება ზორციელდება რამდენიმე სახის აქტით, ესენია: ა) დადგენილებანი – საერთო გამოყენების ის საკანონმდებლო აქტები, რომლებიც მოქმედებენ ეკ-ის წევრ-სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე. ბ) დირექტივები – სავალდებულო მხოლოდ იმ ქვეყნებისათვის, რომლებიც მონაწილეობენ კონკრეტული ამოცანის გადაწყვეტაში. ასეთი აქტები, რომლებიც მოითხოვენ ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამ-

ის კორექტირებას. გ) გადაწყვეტილებანი – ისინი ეხება ცალკეულ სადავო საკითხებს და სავალდებულოა იმ ქვეყნების იურიდიული და ფიზიკური პირებისათვის, რომელთა საქმის გამოც იქნა მიღებული. დ) რეკომენდაციები და შეხედულებანი – ისეთი აქტებია, რომლებსაც ოფიციალურად იურიდიული ძალა არა აქვთ, მაგრამ დიდ ყურადღებას მოითხოვენ, რადგან ისინი ევროკავშირის აზრს გამოხატავენ.

ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება (პრეცედენტული სამართალი). ევროკავშირის სამართლებრივი წყაროების განსაკუთრებულ კატეგორიას წარმოქმნიან ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებები. ერთი მხრივ, ხოლო მეორე მხრივ, სასამართლოს გადაწყვეტილება არ შეიძლება, უსიტყვოდ მივაკუთვნოთ მეორეულ სამართალს. ფორმალურად, ევროკავშირის შესახებ შეთანხმების თანახმად, ევროსასამართლო არ წარმოადგენს სამართალშემოქმედებით ორგანოს, მისი მოვალეობაა, უზრუნველყოს „თანამეგობრობის სამართლის ერთგვაროვანი შენარჩუნება მოცემული შეთანხმების ახსნის და გამოყენების შემთხვევაში“. თუმცა სასამართლო არ შემოიფარგლება მხოლოდ ევროკავშირის კანონდამცველი ორგანოს როლით. თავისი არსებობის 50 წელზე მეტი დროის მანძილზე ევროპის სასამართლომ შექმნა თანამეგობრობის სამართლებრივი ნორმების ფართო სისტემა, რომელიც შეადგენს პრეცედენტულ სამართალს, რომელიც ავრცობს და ავითარებს ევროკავშირის როგორც პირველად, ასევე მეორეულ სამართალს.

ევროკავშირში 27 ქვეყანაა გაწევრიანებული. ორგანიზაციის შტაბ-ბინა ბრიუსელში მდებარეობს.

2. ჩრდილოეთ ატლანტიკის ხელშეკრულების ორგანიზაცია (ნატო) შეიქმნა 1949 წლის 4 აპრილს ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების მე-9 მუხლის შესაბამისად¹. ნატოს მიზანს წარმოადგენს მისი ყველა წევრი-სახელმწიფოს თავისუფლებისა და უსაფრთხოების დაცვა პოლიტიკური და სამხედრო მეთოდებით გაეროს წესდების მიზნებისა და პრინციპების შესაბამისად. ორგანიზაცია ახორციელებს ერთობლივ ღონისძიებებს და ყოველმხრივ თანამშრომლობას წევრი-სახელმწიფოების უსაფრთხოების განმტკიცების მიზნით. ნატო

¹ იხ.: NATO. Facts about the North Atlantic Treaty Organisation. Paris. 1962.

მოწოდებულია, უზრუნველყოს სამართლიანი და სტაბილური მშვიდობა ევროპაში საერთო ღირებულებების, დემოკრატიის, ადამიანის უფლებების და სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობის საფუძველზე. ნატოს ქვეყნებმა გადაწყვიტეს, გააერთიანონ თავიანთი ძალისხმევა კოლექტიური თავდაცვისა და მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების მიზნით. ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების მე-4 მუხლის შესაბამისად¹, ნატო წარმოადგენს ტრანსატლანტიკურ ფორუმს, რომელზეც მოკავშირეები მსჯელობენ ნებისმიერ იმ თემაზე, რომელიც შეეხება ნატოს წევრი-სახელმწიფოების სასიცოცხლო ინტერესებს, მათ შორის იმ მოვლენებზე, რომლებმაც შესაძლოა საფრთხე შეუქმნან ამ სახელმწიფოების უსაფრთხოებას. ნატო ევროპაში სტრატეგიულ წონასწორობას ინარჩუნებს.

„ნატოს ძირითადი ამოცანაა, დაეხმაროს წევრ-სახელმწიფოებს აგრესიის მოგერიებაში, რაც გათვალისწინებულია გაეროს წესდების 51-ე მუხლით², რომელიც უტოვებს ყველა სახელმწიფოს „ინდივიდუალური ან კოლექტიური თავდაცვის უფლებას“. ამას გარდა, ხელშეკრულება ისახავს მიზნად მხარეთა მჭიდრო თანამშრომლობას დაეხმაროს მშვიდობიანი გადაწყვეტის, საერთაშორისო მშვიდობის დაცვისა და განმტკიცებისათვის, ეკონომიკური კავშირების გაძლიერებისათვის, თავისუფლების ინსტიტუტების განვითარებისათვის და სხვა.“³

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების მონაწილენი ვალდებულიან იღებენ, მოაგვარონ ყველა საერთაშორისო დავა მხოლოდ მშვიდობიანი მეთოდებით და იმგვარად, რომ საფრთხე არ შეექმნას საერთაშორისო მშვიდობას, უსაფრთხოებასა და სამართლიანობას. ისინი თავს იკავებენ საერთაშორისო ურთიერთობებისას მუქარის ან ძალის გამოყენებისაგან ყველა იმ მეთოდით, რომელიც შეუთავსებელია გაეროს მიზნებთან.

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების მე-5 მუხლის თანახმად, ნატოს ერთ ან რამდენიმე ქვეყანაზე თავდასხმა ევროპაში

¹ <http://www.igstab.ru/1870/nato.htm>.

² იხ. დანართი №1.

³ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010. გვ. 138.

ან ჩრდილოეთ ამერიკაში განხილულ იქნება როგორც თავდასხმა ამ ბლოკის ყველა ქვეყანაზე.

ევროპაში პოლიტიკური ცვლილებების პროცესმა (ვარშავის ხელშეკრულების დაშლამ, გერმანიის გაერთიანებამ, სოციალისტური სისტემისა და სსრკ-ს რღვევამ და ა. შ.) ახალი სტრატეგიული კონცეფციის შემუშავება განაპირობა. ამ კონცეფციის ელემენტები განმტკიცებულია ლონდონის დეკლარაციაში „ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი და ცვლილებათა პროცესი“ (1990 წ.), რომის დეკლარაციაში მშვიდობისა და თანამშრომლობის შესახებ (1991 წ.), ალიანსის ახალ სტრატეგიულ კონცეფციაში (1991 წ.), ნატოს საბჭოს განცხადებაში „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“, რომელიც მიღებულია 1994 წელს ბრიუსელში. საქართველო მონაწილეობს აღნიშნულ პროგრამაში.

დოკუმენტი, რომელიც მიღებულია ნატოს წევრი-ქვეყნების მეთაურებისა და მთავრობების მიერ 1994 წლის 11 იანვარს, შეეხება პროგრამის „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ დაფუძნების პროცედურას (საქართველო მონაწილეა 1994 წლის მარტის თვიდან). ეს პროგრამა, რომელიც ნატოს ხელმძღვანელობით ხორციელდება, კმინის პირობებს ახალი ურთიერთობების ჩამოყალიბებისათვის ნატოსა და მის პარტნიორებს შორის უსაფრთხოების სფეროში. „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ მიზნების მხარდაჭერის საფუძველზე ნატოს წევრები სხვა სახელმწიფოებთან ერთად განავითარებენ დაგეგმარებისა და კვლევის პროცესს, რაც აუცილებელია იმ ძალებისა და სიმძლავრის გამოსაყვანად და შესაფასებლად, რომელიც შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს საერთაშორისო სამხედრო მომზადების, სწავლებისა და ოპერაციებისათვის ნატოს ძალებთან ერთად. წევრი-სახელმწიფოები მზად არიან მონაწილეობა მიიღონ ნატოს შტაბ-ბინაში დაგეგმილ სამხედრო და პოლიტიკურ კოორდინაციაში ამ საქმიანობის ხელმძღვანელობისა და მართვის მიზნით სხვა სახელმწიფოებთან პარტნიორობის საფუძველზე, რაც მოიცავს დაგეგმარებას, სამხედრო მომზადებას, სამხედრო დოქტრინების სწავლებასა და შემუშავებას. ნატო გამართავს კონსულტაციებს პარტნიორობის ნებისმიერ აქტიურ მონაწილესთან, თუკი ეს პარტნიორი ჩათვლის, რომ მის

ტერიტორიულ მთლიანობას, პოლიტიკურ დამოუკიდებლობასა და უსაფრთხოებას საფრთხე ემუქრება.

ნატოს მმართველობის ორგანოებია: ჩრდილოატლანტიკური საბჭო, თავდაცვის დაგეგმარების კომიტეტი, ბირთვული დაგეგმარების ჯგუფი, სხვა კომიტეტები, გენერალური მდივანი.

ნატოს სამხედრო სტრუქტურა შედგება სამხედრო კომიტეტებისაგან, მუდმივი სამხედრო კომიტეტისა და საერთაშორისო სამხედრო შტაბისაგან.

ნატოში 28 სახელმწიფოა გაწევრიანებული. ისლანდია, რომელსაც საკუთარი შეიარაღებული ძალები არა ჰყავს, არ შედის ინტეგრირებულ სამხედრო სტრუქტურაში, თუმცა იგი უფლებამოსილია სამხედრო კომიტეტში სამოქალაქო მოხელე გააგზავნოს. სამხედრო დაგეგმარების კომიტეტში ისლანდიას დამკვირვებლის სტატუსი აქვს. ესპანეთი არ მონაწილეობს ნატოს საინფორმაციო ჯგუფის სტრუქტურაში, თუმცა ჩრდილოატლანტიკური საბჭოს ბირთვული დაგეგმარების ჯგუფის, თავდაცვის დაგეგმარების კომიტეტისა და სამხედრო კომიტეტის სრულფასოვანი წევრია. საფრანგეთმა 1966 წელს დატოვა ნატოს სამხედრო ინტეგრირების სტრუქტურის რიგები.

2010 წელს პოლონეთში გამართულ ნატოს სამიტზე ალიანსის ახალი სტრატეგიული კონცეფცია მიიღეს. მასში აღიარებულია ალიანსის უფლება, სამხედრო ოპერაციები აწარმოოს ნატოს წევრ-სახელმწიფოების საზღვრებს გარეთ, ამასთან, საჭიროების შემთხვევაში გაეროს და მისი უშიშროების საბჭოს მანდატის არქონის პირობებშიც. ნატოს სტრატეგიული კონცეფციით განისაზღვრა ნატოს როლი, მისია, სტრატეგია თავდაცვის სფეროში წამოჭრილ პრობლემებთან ბრძოლაში. მანამდე მოქმედი სტრატეგიული კონცეფცია შემუშავებულ იქნა 1999 წელს, ანუ იმ დროს, როდესაც ნატოში 19 წევრი სახელმწიფო შედიოდა, განსხვავებით დღევანდელი 28 წევრისაგან. 1999 წლის შემდეგ გეოპოლიტიკური მდგომარეობა და, ზოგადად, გარემო მნიშვნელოვნად შეიცვალა და აქედან გამომდინარე, ნატოს სტრატეგიული კონცეფცია განახლებას საჭიროებდა. მასში გათვალისწინებულია არსებული (მათ შორის, ახლად შექმნილი)

გამოწვევები უსაფრთხოების სფეროში, მაგალითად – მეკობრეობა, კიბერ-ტერორიზმი, ავლანეთის პრობლემა, რუსეთის ფაქტორი, ენერგიის მარაგები, „არამზადა სახელმწიფოები“, ტერორიზმი, კლიმატის ცვლილებები და სხვ. გარდა ამისა, თუკი ადრე ნატო ძირითადად ფოკუსირებული იყო ევროპის შიგნით ან მის პერიფერიებში არსებულ გამოწვევებზე, დღეს ეს არეალი გაცილებით უფრო ფართოა. ასევე, გასათვალისწინებელია ისიც, თუ როგორ შეიცვალა ალიანსი ბოლო ათწლეულის განმავლობაში, რამდენადაა ის ადაპტირებული თანამედროვე გამოწვევებთან, რამდენად საჭიროებს გარდაქმნას და ა.შ. ნატოს ახალი სტრატეგიული კონცეფცია წარმოადგენს ერთგვარ სახელმძღვანელოს ორგანიზაციის წევრი-სახელმწიფოების მთავრობებისათვის, რათა მათ უზრუნველყონ შესაბამისი პირობების შექმნა ალიანსისა და თავიანთი ქვეყნების თავდაცვის სისტემის საჭირო რეფორმირებისათვის იმგვარად, რომ ის შესაბამისობაში იყოს ნატოს წინაშე XXI საუკუნეში არსებულ გამოწვევებთან. ასევე, სტრატეგიულ კონცეფციაში ნათლად არის ჩამოყალიბებული ის, თუ რა ფუნქციები აქვს ნატოს დღევანდელ მსოფლიოში და კვლავაც რატომა მნიშვნელოვანი მისი არსებობა ორგანიზაციის წევრი-ქვეყნების უსაფრთხოებისათვის და იმისათვისაც, რომ ნატოს არა წევრ-სახელმწიფოებს ნათელი წარმოდგენას შეუქმნას ალიანსის სამომავლო ფუნქციონირებასა და მნიშვნელობაზე.

2008 წლის 19 აგვისტოს, ბრიუსელში, რუსეთ-საქართველოს შორის მიმდინარე საომარი მოქმედებების დროს, ნატოს წევრი-ქვეყნების საგარეო საქმეთა მინისტრების საგანგებო შეხვედრაზე ალიანსმა ნატო-საქართველოს კომისიის (NGC) დაარსების შესახებ გადაწყვეტილება მიიღო, ხოლო ურთიერთგაგების მემორანდუმს 2008 წლის 15 სექტემბერს, საქართველოში ჩრდილოატლანტიკური საბჭოს პირველი ოფიციალური ვიზიტის დროს მოეწერა ხელი. სწორედ 15 სექტემბერს გაიმართა კომისიის პირველი სხდომა. კომისია წარმოადგენს ნატო-საქართველოს პოლიტიკური კონსულტაციების ფორუმსა და პრაქტიკული თანამშრომლობის მექანიზმს, რომლის მიზანია დაეხმაროს საქართველოს ალიანსში გასაწევრიანებლად. კომისია ხელს უწყობს ნატო-საქართველოს შორის პოლი-

ტიკური დიალოგისა და ყველა შესაბამის თანამშრომლობის გაღრმავებას.

ნატოს შტაბ-ბინა განლაგებულია ბრიუსელში.

3. ევროპის საბჭო. დაფუძნებულია წესდების შესაბამისად 1949 წლის, მაისში. ამ ორგანიზაციის მიზანს წარმოადგენს ერთიანობის მიღწევა მის წევრებს შორის იმ იდეალებისა და პრინციპების დაცვისა და განხორციელებისათვის, რომელიც მათი საერთო მონაპოვარია, აგრეთვე ორგანიზაციის წევრების ეკონომიკური და სოციალური პროგრესის სტიმულირება.

ეს მიზანი მიიღწევა ევროპის საბჭოს ორგანოების ძალისხმევითა და საერთო ინტერესის მქონე საკითხების განხილვით, აგრეთვე ერთიანი ღონისძიებების გატარებით ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამეცნიერო, სამართლებრივ და ადმინისტრაციულ სფეროებში, ადამინის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვისა და ცხოვრებაში განხორციელების გზით.

ევროპის საბჭოს საქმიანობა შემდეგ ძირითად პრობლემებზეა კონცენტრირებული: ა) ადამიანის უფლებათა სამართლებრივი უზრუნველყოფა; ბ) ევროპის კულტურული თვითმყოფადობის გაქონობიერებისა და განვითარების ხელშეწყობა; გ) სოციალური პრობლემების მოგვარების ერთიანი გზების ძიება (ეროვნული უმცირესობები, ქსენოფობია, მოუთმენლობა, გარემოს დაცვა, ბიოეთიკა, შიდსი და ა. შ.); დ) ევროპის ახალ დემოკრატიულ ქვეყნებთან პოლიტიკური პარტნიორობის განვითარება.

ევროპის საბჭოს ჩარჩოებში შემუშავებულ იქნა საერთაშორისო-სამართლებრივი დოკუმენტები, რომლებიც საერთაშორისო საჯარო სამართლის მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენენ. მათ შორისაა 1950 წლის 4 ნოემბერს მიღებული ევროპული კონვენცია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ და მასთან დაკავშირებული ოქმები; 1987 წლის 26 ნოემბერს მიღებული კონვენცია წამებისა და სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან სასჯელის წინააღმდეგ და მასთან დაკავშირებული ოქმები; 1995 წლის 1 თებერვალს მიღებული ეროვნული უმცირესობების დაცვის ჩარჩო-კონვენცია.

ევროპის საბჭოს ხელმძღვანელი ორგანოებია: მინისტრთა კომიტეტი, საპარლამენტო ასამბლეა, ევროპის ადგილობრივ და რეგიონალური ხელისუფლებათა კონგრესი და სამდივნო.

მინისტრთა კომიტეტი შედგება წევრი-სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა მინისტრებისაგან და ევროპის საბჭოს უმაღლეს ორგანოს წარმოადგენს. იგი იღებს გადაწყვეტილებას ორგანიზაციის მუშაობის პროგრამის შესახებ, იწონებს საკონსულტაციო ასამბლეის რეკომენდაციებს. მინისტრების ღონეზე უმაღლესი ორგანო, ჩვეულებრივ, წელიწადში ორჯერ იკრიბება. გათვალისწინებულია ასევე ყოველთვიური შეხვედრები ევროპის საბჭოში წევრი-სახელმწიფოების მუდმივი წარმომადგენლების ღონეზე.

მინისტრთა კომიტეტის გადაწყვეტილება შესაძლოა წარედგინოს სახელმწიფოთა მთავრობებს რეკომენდაციების ან ევროპული კონვენციური შეთანხმებების სახით, რომლებიც მათი რატიფიკაციის შემდეგ ეროვნული სამართლის ნაწილად იქცევა.

საპარლამენტო ასამბლეა შედგება დეპუტატებისა და მათი მოადგილეებისაგან. ასამბლეაში ხუთი ფრაქციაა: დემოკრატები და რეფორმატორები, ევროპელი დემოკრატები, ევროპის სახალხო პარტია, ლიბერალები და სოციალისტები.

ევროპის საბჭოს წესდების მე-4 მუხლისა და 1993 წლის 9 ოქტომბრის ვენის დეკლარაციის თანახმად, ევროპის საბჭოში გაწევრიანების სურვილის მქონე სახელმწიფომ შემდეგი პირობები უნდა შეასრულოს: ა) მისი ინსტიტუტები და სამართლებრივი მოწყობა უნდა შეესაბამებოდეს დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის ფუძემდებლურ პრინციპებს; ბ) ამ ქვეყანაში სახალხო წარმომადგენლების არჩევა უნდა ხდებოდეს თავისუფალი, თანასწორუფლებიანი და საყოველთაო არჩევნების გზით.

ევროპის საბჭოს წევრია 47 სახელმწიფო, მათ შორის, საქართველო. ორგანიზაციის შტაბ-ბინა სტრასბურგშია განთავსებული.

ევროპის საბჭომ შეიმუშავა მრავალი ფუძემდებლური საერთაშორისო კონვენცია, რომელთაგან ზოგიერთი წინ უსწრება გაეროს სისტემაში მიმდინარე პროცესებს. ასეთია, მაგალითად, ევროპული კონვენცია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა

დაცვის შესახებ (1950), რომელშიც მოგვიანებით შეტანილ იქნა მნიშვნელოვანი დამატებები კონვენციის 14 ოქმის სახით. ასევე აღსანიშნავია ევროპის სოციალური ქარტია, რომელიც მიღებულ იქნა 1961 წელს, ხოლო 1996 წელს მიღებულ იქნა მისი გადასინჯული ტექსტი. დღეისათვის ევროპის საბჭოს სულ მიღებული აქვს 170-ზე მეტი დოკუმენტი, რომლებიც ეხება ეროვნულ უმცირესობებს, რეგიონალურ ენებს, არჩევნების დემოკრატიზაციას, წამების აკრძალვას და სხვ¹.

4. ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია (ეუთო) ჩამოყალიბდა ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის საბჭოს საფუძველზე პარიზის 1990 წლის² და ვენისა და ჰელსინკის 1992 წლის დეკლარაციების³ საფუძველზე. ფუნქციონირებს 1995 წლიდან.

„1990 წლამდე ეუთო ფუნქციონირებდა როგორც შეხვედრებისა და კონფერენციების ფორუმი, რომელიც ადგენდა სახელმწიფოთა და მოქალაქეთა მოქმედების წესებს და პერიოდულად მიმოიხილავდა მათ შესრულებას (ამ დროს მისი სახელწოდება იყო ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირი – ეუთო)“⁴.

ეუთოს მიზნებია: ურთიერთობების გაუმჯობესებისათვის ხელშეწყობა, აგრეთვე ხანგრძლივი მშვიდობის უზრუნველყოფისათვის საჭირო პირობების შექმნა; საერთაშორისო დაძაბულობის განმუხტვისათვის ზრუნვა; ევროპული უსაფრთხოების განუყოფლობის აღიარება, ასევე წევრ-სახელმწიფოებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის განვითარების სტიმულირება; მშვიდობისა და უსაფრთხოების მჭიდრო ურთიერთკავშირის აღიარება როგორც ევროპის, ისე მსოფლიო მასშტაბით; საკუთარი წვლილის შეტანა ადამიანის უფლებ-

¹ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი. თბ., 2005. გვ. 79.

² Парижская хартия для новой Европы. 1990г. <http://www.osce.org/ru/mc/39520>.

³ Декларация Хельсинкской встречи СБСЕ на высшем уровне Хельсинский Документ 1992 года «Вызов Времени Персмен», <http://www1.umn.edu/humanrts/russian/osce/basics/Rhelsnk92.html>.

⁴ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი. თბ., 2005. გვ.93.

ბათა დაცვაში, ეკონომიკურ და სოციალურ პროგრესსა და ყველა ერის კეთილდღეობაში.

„ეუთოს საქმიანობა ადამიანის უფლებათა სფეროში მოიცავს მოლაპარაკებას, შუამავლობას და ფაქტების დადგენის მრავალ-საფეხურიან პროცესს, რაც ასევე გულისხმობს ორმხრივ და მრავალმხრივ მოლაპარაკებებს, ექსპერტთა და მომხსენებელთა მისიების დემოკრატიული ინსტიტუტების და ადამიანის უფლებების ოფისის ხელშეწყობით.“¹

ეუთოს მთავარი ორგანოა სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურების სამიტი, რომელიც თავის სესიაზე ორ წელიწადში ერთხელ იკრიბება. სათანობირო განსაზღვრავს ეუთოს პრიორიტეტებსა და ძირითად მიმართულებებს.

ეუთო შედგება იმ ქვეყნების პარლამენტების წარმომადგენლებისაგან, რომლებმაც ხელი მოაწერეს 1975 წლის ჰელსინკის აქტს² და 1990 წლის პარიზის ქარტიას. 1975 წლის აქტი „არ არის საერთაშორისო ხელშეკრულება, იგი უდიდესი მნიშვნელობის პოლიტიკური შეთანხმებაა, რომლის მიზანი იყო შეესუსტებინა „ცივი ომით“ გამოწვეული დაძაბულობა აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის“³

საპარლამენტო ასამბლეა შეფასებას აძლევს ეუთოს მიზნების განხორციელების მიმდინარეობას, განიხილავს მინისტრთა საბჭოს შეხვედრებსა და ეუთოს წევრი-სახელმწიფოების წარმომადგენელთა უმაღლესი დონის შეხვედრებზე წამოჭრილ საკითხებს; შეიმუშავებს და ხელს უწყობს კონფლიქტების პრევენციისა და გადაჭრის მექანიზმების განხორციელებას, მხარს უჭერს დემოკრატიის ინსტიტუტების განმტკიცებასა და კონსოლიდაციას ეუთოს წევრ-სახელმწიფოებში.

ეუთოს ორგანოებია: საბჭო, უმაღლესი თანამდებობის პირთა კომიტეტი, სამდივნო, კონფლიქტების აღკვეთის ცენტრი და ა. შ.

საბჭო, რომელიც წევრი-სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა

¹ გივი ლოხანიძე, ადამიანის უფლებათა სამართალი, თბ., 2005. გვ. 113.

² Совещание по безопасности и сотрудничеству в Европе. Заключительный акт 1975г. <http://www.osce.org/ru/mc/39505>.

³ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ. 2010. გვ. 147.

მინისტრებისაგან შედგება, წარმოადგენს ეუთოს პროცესის ჩარჩო-
ბში ჩატარებული რეგულარული პოლიტიკური კონსულტაციების
ცენტრალურ ფორუმს. საბჭო განიხილავს საკითხებს, რომლე-
ბიც ეუთოსთან კავშირშია, და იღებს შესაბამის გადაწყვეტილე-
ბებს. იგი ამზადებს წევრი-სახელმწიფოების მეთაურთა შეხვედრებს
და აღასრულებს ამ შეხვედრებზე დასახულ მიზნებსა და მიღებულ
გადაწყვეტილებებს. საბჭო თავის სხდომებს რეგულარულად, არანაკ-
ლებ წელიწადში ერთხელ მართავს.

უმაღლესი თანამდებობის პირთა კომიტეტი ამზადებს საბჭოს
სხდომას, ასრულებს მის გადაწყვეტილებებს, ატარებს მიმდინარე
პრობლემების მიმოხილვას და განიხილავს ეუთოს შემდგომი მუშ-
აობის საკითხებს, მათ შორის, მის დამოკიდებულებას სხვა საერთა-
შორისო ფორუმებისადმი. კომიტეტის სხდომები ტარდება სამდივნოს
განვითარების ადგილას, პრაღაში.

ეუთოს სამდივნო უზრუნველყოფს საბჭოსა და უმაღლესი
თანამდებობის პირთა კომიტეტის სხდომების ადმინისტრაციულ მომ-
სახურებას. იგი კურირებს ეუთოს დოკუმენტების არქივს და ავრცე-
ლებს დოკუმენტებს წევრი-სახელმწიფოების თხოვნის შესაბამისად.
სამდივნო ოთხი დეპარტამენტისა და ადმინისტრაციულ-ტექნიკური
პერსონალისაგან შედგება. გენერალური მდივანი ინიშნება მინისტრთა
საბჭოს მიერ სამი წლის ვადით.

კონფლიქტების აღკვეთის ცენტრი დახმარებას უწევს საბ-
ჭოს კონფლიქტების წარმოშობის საშიშროების შემცირების საქმეში.
იგი წარმოადგენს კონსულტაციისა და თანამშრომლობის მექანიზმს
უჩვეულო სამხედრო საქმიანობასთან მიმართებაში. ეუთოს სამშვიდო-
ბო დარეგულირების პრინციპი შემდეგი ოთხი ელემენტისგან შედგე-
ბა: ეუთოს მექანიზმი დავების დარეგულირების შესახებ (მიღებულია
ვალეტაში 1991 წელს), მორიგებისა და არბიტრაჟის კონვენცია
(მიღებულია სტოკჰოლმში 1992 წელს), ეუთოს კომისია მორიგების
შესახებ (დანართი მიღებულია სტოკჰოლმში 1992 წელს) და დი-
რექტიული მორიგების დანართი (მიღებულია სტოკჰოლმში 1992
წელს). ეუთოს წევრი 56 სახელმწიფოა, მათ შორის, საქართველო.

§7. საერთაშორისო საკრედიტო, სავალუტო-საფინანსო და სავაჭრო ორგანიზაციები

იმ მრავალრიცხოვანი ორგანიზაციებიდან, რომლებიც სავალუტო-საფინანსო პრობლემებით არიან დაკავებულნი, ყველაზე მსხვილი ორგანიზაციებია: რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი, საერთაშორისო საფინანსო კლუბი, ინვესტიციების საგარანტიო მრავალდარგოვანი სააგენტო (შედის მსოფლიო ბანკში), საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი¹.

1 რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი² შექმნილია იმ შეთანხმების საფუძველზე, რომელსაც ხელი მოეწერა ბრენტონ-ვუდსში (აშშ) 1944 წელს. იგი გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა. ბანკის მიზნებს წარმოადგენს: ა) დახმარება წევრ-სახელმწიფოების ტერიტორიების რეკონსტრუქციისა და განვითარების საქმეში, პროდუქტიული მიზნებისთვის საჭირო კაპიტალდაბანდებების განორციელების გზით, მათ შორის ეკონომიკის აღსადგენად, საწარმოო დაწესებულებების კონვერსიისათვის; ბ) კერძო უცხოური ინვესტიციების მხარდაჭერა სესხებში და სხვა კაპიტალდაბანდებებში გარანტიების წარმოდგენისა და უშუალო მონაწილეობის მეშვეობით; გ) საერთაშორისო ვაჭრობის პერსპექტიულ და დაბალანსებულ ზრდაში მონაწილეობა და საგადასახადო ბალანსის წონასწორობის მხარდაჭერა საერთაშორისო ინვესტიციების სტიმულირების გზით წევრი-სახელმწიფოების საწარმოო რესურსების განვითარების მიზნით, რაც ხელს უწყობს წარმოების გაზრდას, ცხოვრების დონის ამაღლებას და სამუშაო პირობების გაუმჯობესებას მათ ტერიტორიებზე; დ) სესხებისა და მათი გარანტიების ორგანიზაცია, რათა განისაზღვროს განსაკუთრებით სასარგებლო და გადაუდებელი ღონისძიებების განხორციელების პრიორიტეტები, მათი მასშტაბების მიუხედავად; ე) საფინანსო ოპერაციების განხორციელება საერთაშორისო ინვესტიციების ჯეროვანი ჩართვით, საქმი-

¹ იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003. გვ. 127.

² ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://web.worldbank.org>.

ანი აქტივების პირობებზე, ასევე დახმარება სამხედრო ეკონომიკიდან მშვიდობისდროინდელ ეკონომიკაზე გადასვლისას.

ბანკის შეთანხმებაში ჩამოყალიბებულია ის ძირითადი პრინციპები, რომელიც მის ოპერაციებს განსაზღვრავს: მან უნდა გასცეს სესხები მხოლოდ სამეწარმეო მიზნებისთვის (ისეთ დარგებში, როგორიცაა სოფლის მეურნეობა და სასოფლო-სამეურნეო რაიონების განვითარება, ენერგეტიკა, განათლება, ჯანდაცვა, ოჯახის დაგეგმვა და კვება, საგზაო და სარკინიგზო მაგისტრალები, ელექტროკავშირი, საზღვაო პორტები და ენერგეტიკული დანადგარები) და ყურადღება მიაქციოს ამ სესხების განსაზღვრულ ვადებში დაბრუნებას; ყოველი სესხის დაბრუნება გარანტირებული უნდა იყოს შესაბამისი მთავრობების მიერ და, განსაკუთრებული შემთხვევების გარდა, უნდა გაიცეს მხოლოდ კონკრეტული პროექტებისათვის; რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი უნდა დარწმუნდეს, რომ აუცილებელი სახსრების მიღება ხელსაყრელი პირობებით შეუძლებელია სხვა წყაროებიდან; სესხის გამოყენება არ იქნება შეზღუდული რომელიმე კონკრეტულ წევრ-სახელმწიფოში ან წევრ-სახელმწიფოებში უძრავ-ძოძრავი ქონების შეძენით; ბანკის მიერ სესხების გაცემა უნდა წარმოებდეს მხოლოდ ეკონომიკური მოსაზრებებიდან გამომდინარე. 1980 წლიდან რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი გასცემს სესხებს ზოგ ქვეყნებში პოლიტიკისა და ინსტიტუციონალური რეფორმის კონკრეტული ცვლილებების პროგრამათა მხარდასაჭერად. 1992 წლიდან ბანკი გასცემს კრედიტებს საქართველოსა და სხვა ქვეყნებისთვის.

ბანკის მმართველ და მუდმივდამხმარე ორგანოებს წარმოადგენს სამეთვალყურეო საბჭო, აღმასრულებელი დირექტორები (მათი რიცხვი 24-ს შეადგენს) და ბანკის პრეზიდენტი.

რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკს თავისი წარმომადგენლობები აქვს აფრიკაში, ევროპასა და ლათინურ ამერიკაში. ბანკის წევრი დაახლოებით 186 სახელმწიფოა, მათ შორის, საქართველო. ბანკის შტაბ-ბინა ვაშინგტონშია განთავსებული.

2. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი¹ შექმნილია სპეციალ-

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.imf.org

ური შეთანხმების საფუძველზე, რომელსაც ხელი მოეწერა ბრენტონ-ეულსში (აშშ) 1944 წელს¹. იგი გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა.

1944 წელს მიღებული შეთანხმების პირველი მუხლის შესაბამისად, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიზნებია: ა) ხელი შეუწყოს საერთაშორისო ურთიერთობებს საერთაშორისო სავალუტო საკითხების გარშემო კონსულტაციების და შეთანხმებული ქმედებების მექანიზმების უზრუნველყოფის გზით; ბ) ხელი შეუწყოს საერთაშორისო ვაჭრობის დაბალანსებულ ზრდას და, ამდენად, მოსახლეობის დასაქმების მაღალ დონეს, რეალური შემოსავლების არსებობასა და სამეწარმეო შესაძლებლობების განვითარებას; გ) ხელი შეუწყოს ვალუტების სტაბილურობასა და მოწესრიგებულ სავალუტო ურთიერთობებს და თავი აარიდოს ვალუტების კონკურენტულ გაუფასურებას; დ) ხელი შეუწყოს მრავალმხრივი საგადასახადო სისტემების და მიმდინარე ოპერაციებზე გადარიცხვების ჩამოყალიბებას და შეეცადოს იმ სავალუტო შეზღუდვების მოხსნას, რომელიც აფერხებს მსოფლიო ვაჭრობის ზრდას; ე) დროებით შესთავაზოს ფონდის საერთო რესურსები წევრ-სახელმწიფოებს შესაბამისი გარანტიებით, რათა მათ შეძლონ საკუთარი საგადასახადო ბალანსის დარღვევების გამოსწორება და არ მიმართონ ზომებს, რომელიც ზიანს მიაყენებს ეკონომიკის ზრდასა და განვითარებას ეროვნულ ან საერთაშორისო დონეზე; ვ) შეამცირონ საგადასახადო ბალანსის დეფიციტის ვადები და მასშტაბები.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საწესდებო კაპიტალი 150 მილიარდი დოლარია. იგი წევრ-სახელმწიფოთა საწევრო გადასახადებისაგან ფორმირდება. წევრი-სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი კვოტის 25% ირიცხება SDR-Si (Special Drawing Rights – სესხების სპეციალური უფლებები²) ან თავისუფლად კონვერტირებად ვალუტაში. ყველაზე დიდ კვოტებს ფლობენ აშშ – 18,8%,

¹ Статьи Соглашения МВФ: Принципы Валютной Политики Стран-Членов МВФ. <http://www.imf.org/External/country/TJK/rr/rus/pdf/2008/052908r.pdf>

² სესხის სპეციალური უფლება (Special Drawing Right) – საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ განსაზღვრული პირობითი სავალუტო ერთეული ლართან მიმართებაში. სესხის სპეციალური უფლების კურსს ადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიდი ბრიტანეთი – 6,5%, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა – 5,7%, საფრანგეთი – 4,7%, იაპონია – 4,2%. რუსეთის ფედერაციის კვოტა შეადგენს 4313,10 მლნ. SDR-ს (6062 მლნ დოლარს), ანუ საწესდებო კაპიტალის 3%-ს.

თავისი მიზნების აღსრულებისას ფონდი სამ ძირითად ფუნქციას ასრულებს: ჯერ ერთი, მან თვალყური უნდა ადევნოს ქცევის კოდექსის დაცვას, რაც სავალუტო კურსების პოლიტიკას და მიმდინარე ოპერაციებზე გადასახადების შეზღუდვას შეეხება; მეორეც, მან უნდა უზრუნველყოს ფონდის წევრები ფინანსური რესურსებით, რათა მათ შეძლონ ქცევის კოდექსის დაცვა იმ დროს, როცა ისინი ახორციელებენ საგადასახადო ბალანსის დარღვეული წონასწორობის აღდგენას ან ცდილობენ, თავიდან აიცილონ მსგავსი დარღვევები; მესამეც, ფონდი უნდა წარმოადგენდეს ფორუმს, რომელზეც ფონდის წევრები შეძლებენ კონსულტაციების ჩატარებას და საერთაშორისო სავალუტო საკითხებში თანამშრომლობას.

1993 წლის აპრილში საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა მიიღო გადაწყვეტილება ახალი სახეობის კრედიტის შემოღების თაობაზე. ეს იყო კრედიტი სისტემური გარდაქმნების შესახებ იმ ქვეყნებისთვის, რომლებიც განიცდიდნენ სირთულეს საგარეო ვაჭრობის ცენტრალიზებული სისტემის გაუქმებასთან დაკავშირებით. კრედიტები გაიცემა 50%-მდე კვოტის ოდენობით 10 წლის ვადით, რომლის დაფარვაც ხორციელდება 4,5 წლის შემდეგ შედარებით უფრო რბილი პირობებით, ვიდრე ტრადიციული სარეზერვო კრედიტია.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ხელმძღვანელ და დამხმარე ორგანოებს წარმოადგენს: სამეთვალყურეო საბჭო, დროებითი კომიტეტი (შედგება 24 წევრისაგან), განვითარების კომიტეტი, აღმასრულებელი საბჭო (შედგება 24 წევრისაგან), განმკარგულებელი დირექტორი, სისტემური ტრანსფორმაციის ფონდი, საკომპენსაციო დაფინანსების ფონდი, სტრუქტურული ადაპტაციის ფონდი. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ფარგლებში ფუნქციონირებს ინსტიტუტი, რომელიც ატარებს კვალიფიკაციის ასამაღლებელ კურსებსა და სემინარებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრი-სახელმ-

წიფოების სახელმწიფო მოხელეებისთვის.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრი 187 სახელმწიფოა, მათ შორის, საქართველო. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შტაბ-ბინა მდებარეობს ვაშინგტონში.

3. ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი¹ შექმნილია შესაბამისი შეთანხმების საფუძველზე 1990 წლის 29 მაისს².

ბანკის მიზანს წარმოადგენს თავისუფალ საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა, ასევე კერძო და სამეწარმეო ინიციატივების მხარდაჭერა ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, რომლებიც აღიარებენ მრავალპარტიული დემოკრატიულობის პრინციპს, პრულარიზმსა და საბაზრო ეკონომიკას და ატარებენ კიდევ ამ პრინციპს ცხოვრებაში.

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის ფუნქციებია: ა) კერძო და სხვა დაინტერესებული ინვესტორების მეშვეობით პროდუქტიული, კონკურენტუნარიანი და კერძო-სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელება, კერძოდ, წვრილ და საშუალო საწარმოებში; ბ) შიდა და საზღვარგარეთული კაპიტალის მოზიდვა, აგრეთვე მმართველობითი გამოცდილების გამოყენება ბანკის მიზნების მისაღწევად; გ) პროდუქტიული ინვესტიციების მხარდაჭერა, მათი დაბანდება მომსახურებისა და საფინანსო სფეროში და შესაბამის ინფრასტრუქტურებში მაშინ, როცა ეს აუცილებელია კერძო და სამეწარმეო ინვესტიციებისათვის, რაც ხელს უწყობს კონკრეტული კლიმატის შექმნასა და შრომის ნაყოფიერების ზრდას, ცხოვრების დონის ამაღლებას, აგრეთვე შრომის პირობების გაუმჯობესებას; დ) როგორც ცალკეული, ისე სპეციალური საინვესტიციო პროგრამების შესაბამისი პროექტების ტექნიკური მხარდაჭერა, მომზადება, დაფინანსება და განხორციელება; ე) კაპიტალის ბაზრების განვითარების სტიმულირება და მხარდაჭერა; ვ) დასაბუთებული და ეკონომიკურად სიცოცხლისუნარიანი პროექტების მხარდაჭერა, რომელშიც მონაწილეობს ერთზე მეტი წევრი – მიმღები; ზ) თავისი საქმიანობით

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://www.ebrd.com>

² Основные документы Европейского банка реконструкции и развития, <http://www.ebrd.com/downloads/research/guides/basicsru.pdf>

ეკოლოგიურად ჯანსაღი და მდგრადი განვითარების მხარდაჭერა.

ამ ფუნქციების შესრულებისას ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი მჭიდროდ თანამშრომლობს საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან, რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკთან, საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციასთან, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციასთან.

ბანკის წევრი შეიძლება გახდეს ევროპული ქვეყანა; არაევროპული ქვეყანა, თუ იგი საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრია. ბანკის კარი ღიაა ევროპული ეკონომიკური თანამეგობრობისა და ევროპის სხვა საინვესტიციო ბანკებისათვის.

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის საწესდებო კაპიტალი 13 მილიარდი დოლარია. ანაზღაურებად აქციათა საერთო ნომინალური თანხა 4,3 მილიარდი დოლარია, რაც თავდაპირველი სააქციო კაპიტალის 30%-ს შეესაბამება. ეს თანხა ექვემდებარება გადახდას ხუთი ყოველწლიური თანაბარი შენატანით. ხმათა რაოდენობა ნაწილდება აქციების რაოდენობის შესაბამისად. მაგ., რუსეთის ფედერაციის ეკოტა ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის კაპიტალში 40 ათასი აქცია, ანუ 4%-ია.

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის ხელმძღვანელ და მუდმივმოქმედ ორგანოებს წარმოადგენს: სამეთვალყურეო საბჭო, დირექტორატი (შედგება 23 წევრისაგან), პრეზიდენტი, ვიცე-პრეზიდენტები, საკონსულტაციო საბჭო, გარემოს საკითხებთან დაკავშირებული საკონსულტაციო საბჭო (შედგება 17 ცნობილი სპეციალისტისაგან).

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის წევრი 61 სახელმწიფოა, მათ შორის, საქართველო. ბანკის შტაბ-ბინა მდებარეობს ლონდონში.

არსობობს ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკები აფრიკაში, ლათინურ ამერიკის, აზიასა და კარიბის აუზში.

4. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია¹ შექმნილია 1994 წელს ურუგვაის რაუნდის დასკვნითი აქტის საფუძველზე². მისი შექმნის

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.wto.org.

² ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ АКТ, СОДЕРЖАЩИЙ РЕЗУЛЬТАТЫ УРУГУВАЙСКОГО РАУНДА

შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციამ შეცვალა ტარიფებისა და ვაჭრობის გენერალური შეთანხმება.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის მიზნებს წარმოადგენს: სრული დასაქმების უზრუნველყოფა; წარმოების გაზრდა და სასაქონლო ვაჭრობისა და მომსახურების სფეროს წახალისება; ნედლეულის წყაროების ოპტიმალური გამოყენება ბუნების დაცვისა და ხანგრძლივი გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია შემდეგი სახის ხუთ ძირითად ფუნქციას აღასრულებს: ა) ახორციელებს ადმინისტრაციულ ფუნქციებს იმ მრავალრიცხოვან სავაჭრო შეთანხმებებთან მიმართებაში, რომლებიც შედიან მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის შეთანხმების შემადგენლობაში და უზრუნველყოფს მათ შესრულებას; ბ) წარმოადგენს მისი წევრი-სახელმწიფოების მრავალმხრივი სავაჭრო მოლაპარაკების გასამართ ფორუმს; გ) ხელს უწყობს წევრ-სახელმწიფოებს შორის წამოჭრილი სავაჭრო დავების გადაწყვეტას; დ) აკონტროლებს მისი წევრი-სახელმწიფოების ეროვნულ პოლიტიკას ვაჭრობის სფეროში; ე) თანამშრომლობს სხვა საერთაშორისო დაწესებულებებთან, რომლებიც გლობალური ეკონომიკის სფეროში პოლიტიკური კურსის შემუშავებით არიან დაკავებული.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია საერთაშორისო ვაჭრობის „სადარაჯოზე“ დგას. იგი რეგულარულად აფასებს სავაჭრო რეჟიმებს, რომელსაც ცალკეული ქვეყნები განახორციელებენ. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის ორგანოები განიხილავენ ორგანიზაციის არაწევრი-სახელმწიფოების სავარაუდო ღონისძიებებს, რომლებმაც, შესაძლოა, სავაჭრო კონფლიქტები გამოიწვიონ. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის წევრები ვალდებული არიან ასევე დაწერილებით მოახსენონ ორგანიზაციას თავიანთი სავაჭრო ღონისძიებების შესახებ და მიაწოდონ შესაბამისი სტატისტიკური მონაცემები მონაცემთა ერთიან ბაზაში შესაყვანად. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის წევრ-სახელმწიფოთა შორის წამოჭრილი ის სავაჭრო დავები, რომლებიც

ვერ დარეგულირდება ორმხრივი მოლაპარაკებების გზით, განსახილველად გადაეცემა მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის დაეების მარეგულირებელ ორგანოს.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის ხელმძღვანელ და მუდმივ დამხმარე ორგანოებს წარმოადგენს: მინისტრთა კონფერენცია, გენერალური საბჭო, დაეების მარეგულირებელი კომიტეტი, სავაჭრო პოლიტიკის გადასინჯვის კომიტეტი, მომსახურების საბჭო, სასაქონლო საბჭო, ვაჭრობისა და განვითარების კომიტეტი, საბიუჯეტო საკითხთა კომიტეტი.

ტარიფებისა და ვაჭრობის გენერალური შეთანხმების 153 წევრი (მათ შორის, საქართველო) ავტომატურად იქცა მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის წევრად. ორგანიზაციის შტაბ-ბინა მდებრეობს ჟენევაში.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის გარდა, მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებენ სხვა საერთაშორისო სავაჭრო ორგანიზაციებიც, მაგალითად, თავისუფალი ვაჭრობის ევროპის ასოციაცია, საერთაშორისო სავაჭრო პალატა და სხვ.

წ8. საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციები

პირველად საერთაშორისო ჭრილში საზღვაო ნაოსნობის საკითხებთან დაკავშირებული ორგანიზაციის შექმნა განიხილეს ვაშინგტონის კონფერენციაზე 1889 წელს და პეტერბურგის კონფერენციაზე 1912 წელს.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ სახელმწიფოთა კოორდინაციული მოქმედებისთვის შექმნილი ნაოსნობასთან დაკავშირებული მუდმივმოქმედი მთავრობათაშორისი ორგანოს დაფუძნების პრობლემით გაერო დაინტერესდა. ამ ორგანიზაციის ინიციატივით 1948 წელს მოიწვიეს კონფერენცია, რომლის მიზანს ნაოსნობის საერთაშორისო ორგანიზაციის დაარსება წარმოადგენდა. ამ კონფერენციამ განიხილა და მოიწონა საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის კონვენცია (ძალაშია 1958 წლიდან).

სო კონვენცია სატვირთო მარკის შესახებ (ძალაში შევიდა 1968 წელს); 1972 წლის კონვენცია ზღვაზე გემების შესაძლო შეჯახების გაფრთხილების საერთაშორისო წესების შესახებ (ძალაში შევიდა 1977 წელს); 1972 წლის კონვენცია უსაფრთხო კონტეინერების შესახებ (ძალაში შევიდა 1977 წელს); 1976 წლის კონვენცია საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაციის შესახებ (ძალაში შევიდა 1979 წელს); 1977 წლის საერთაშორისო კონვენცია თევზსაჭერი გემების უსაფრთხოების შესახებ (არ შესულა ძალაში); 1979 წლის საერთაშორისო კონვენცია ზღვაზე ძებნისა და გადარჩენის შესახებ (ძალაში შევიდა 1985 წელს); 1969 წლის საერთაშორისო კონვენცია ჩარევის შესახებ ღია ზღვაში ავარიის შემთხვევაში, რაც ნავთობით ზღვის დაბინძურებას იწვევს (ძალაში შევიდა 1975 წელს); 1969 წლის საერთაშორისო კონვენცია ნავთობით დაბინძურების შემთხვევაში სამოქალაქო პასუხისმგებლობის შესახებ (ძალაში შევიდა 1975 წელს); 1973 წლის საერთაშორისო კონვენცია გემებიდან წყლის დაბინძურების აღკვეთის შესახებ (ძალაში შევიდა 1984 წელს); 1988 წლის კონვენცია იმ უკანონო აქტებთან ბრძოლის შესახებ, რომლებიც მიმართულია საზღვაო ნაოსნობის უსაფრთხოების წინააღმდეგ (ძალაში არ შესულა); 1999 წლის საერთაშორისო კონვენცია გემების დაპატიმრების შესახებ (ძალაში არ შესულა).

კონვენციების გარდა, საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციამ მოიწონა და დაამტკიცა 80-ზე მეტი კოდექსი და რეკომენდაცია ნაოსნობის უსაფრთხოებისა და ზღვის დაბინძურების აღკვეთის შესახებ.

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციასთან ფუნქციონირებს მსოფლიო საზღვაო უნივერსიტეტი მალტაში, საზღვაო სატრანსპორტო აკადემია ტრიესტში და საზღვაო სამართლის საერთაშორისო ინსტიტუტი ვალეტაში.

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის წევრია 169 ქვეყანა, მათ შორის საქართველოც. ორგანიზაციის შტაბ-ბინა ლონდონში მდებარეობს.

2. საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგა-

ნიზაცია¹ შეიქმნა 1976 წელს. მისი მიზანია იმ კოსმოსური სეგმენტის უზრუნველყოფა, რომელიც აუცილებელია საზღვაო კავშირის გასაუმჯობესებლად და, ამდენად, საზოგადოებრივი კავშირის მოთხოვნათა დაკმაყოფილება სულ უფრო მეტად სრულყოფილი საშუალებებით, ზღვაზე ცურვის უსაფრთხოების გაზრდა, ზღვაზე ადამიანის სიცოცხლის დაცვა, ნაოსნობის ეფექტურობის გაზრდა, ფლოტის მართვის გაუმჯობესება. ორგანიზაცია მოქმედებს მხოლოდ და მხოლოდ სამშვიდობო მიზნებით (საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაციის კონვენციის მე-3 მუხლი).

საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაცია შემდეგი პრინციპებით ხელმძღვანელობს: ა) უნივერსალურობა და არადისკრიმინაციულობა (ყველა სახელმწიფოსა და მათი თანამგზავრული კავშირისათვის ამ ორგანიზაციის წევრად გახდომის თავისუფალი შესაძლებლობის მიცემა); ბ) მშვიდობისა და საერთაშორისო უსაფრთხოების შენარჩუნება, რომელიც გაცხადებულია დებულებაში, რომ ორგანიზაცია იხელმძღვანელებს მხოლოდ და მხოლოდ მშვიდობიანი მიზნებით; გ) სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობა.

ორგანიზაციის ხელმძღვანელი და მუდმივმოქმედი დამხმარე ორგანოებია: ასამბლეა, საბჭო (შედის 24 წევრი), ტექნიკურ-ეკონომიკური და ადმინისტრაციული კომიტეტები.

საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაციის სისტემა მოიცავს კოსმოსურ სეგმენტს, სანაპირო სახმელეთო სადგურებს, გემების სახმელეთო სადგურებსა და კონტროლის სისტემას.

ორგანიზაცია შესაძლოა იყოს კოსმოსური სეგმენტის მფლობელი ან დამკირავებელი. კოსმოსურ სეგმენტს იყენებენ მსოფლიოს ყველა ქვეყნის გემები, საბჭოთაი განსაზღვრული პირობების შესაბამისად. ასეთი პირობების განსაზღვრისას საბჭომ არ უნდა დაუშვას დისკრიმინაცია ეროვნული ნიშნით საზღვაო ან საჰაერო ზომადებთან ან ხმელეთზე მოძრავ სახმელეთო სადგურებთან მიმართებაში. სანაპირო სახმელეთო სადგურების აგება და ექსპლუატირება

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.inmarsat.com.

ხდება ორგანიზაციის წევრების მიერ ორგანიზაციის ტექნიკური მოთხოვნების შესაბამისად. საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაციის კოსმოსური სეგმენტის მეშვეობით მომუშავე სახმელეთო სადგურების განთავსება ხდება სახმელეთო ტერიტორიაზე, რომელიც რომელიმე მხარის იურისდიქციაში შედის და წარმოადგენს ამ მხარის, ან მისდამი დაქვემდებარებული ორგანიზაციის სრულ საკუთრებას.

ორგანიზაციის კოსმოსური სეგმენტის გამოსაყენებლად ყველა სახმელეთო სადგურს უნდა ჰქონდეს ორგანიზაციის ნებართვა. მსგავსი ნებართვის მიღების შესახებ გაკეთებული ნებისმიერი განაცხადი გადაეცემა ორგანიზაციის შტაბ-ბინას ორგანიზაციის 1976 წელს მიღებული საექსპლუატაციო შეთანხმების მონაწილის მიერ, რომელიც იმყოფება იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე, სადაც განთავსებულია ან უნდა განთავსდეს სახმელეთო სადგური. გემების სახმელეთო სადგურები გახლავთ თანამგზავრული კავშირის ტერმინალები, რომელთა შეძენა ან დაქირავება ხდება ცალკეული გემომფლობელების ან ფირმის ოპერატორების მიერ, რომლებიც ამ სადგურებს ან შესაბამის სანაოსნო მოწყობილობებს აწარმოებენ.

საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრია 150 სახელმწიფო, მათ შორის საქართველოა. ორგანიზაციის შტაბ-ბინა მდებარეობს ლონდონში.

1998 წლის აპრილში ორგანიზაციის ასამბლეამ ცვლილებები შეიტანა ორგანიზაციის კონვენციაში, ხოლო ამ ორგანიზაციის საბჭომ მოიწონა ის ცვლილებები, რომლებიც ორგანიზაციის საექსპლუატაციო შეთანხმებაში იქნა შეტანილი. ამჟამად საზღვაო თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაცია იწოდება როგორც მოძრავი თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაცია. ორგანიზაციის მიზნებს წარმოადგენს: ა) საზღვაო თანამგზავრული კავშირით გლობალური მომსახურების უწყვეტობის გარანტია ტრაგიკული შემთხვევების თავიდან აცილებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით; ბ) მომსახურება ეროვნული ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე; გ) საქმიანობა მხოლოდ და მხოლოდ სამშვიდობო მიზნით; დ) ყველა იმ რაიონის მომსახურება, სადაც არის

მოთხოვნილება მოძრავ თანამგზავრულ კავშირზე, ჯეროვანი ყურადღების მიქცევა განვითარებადი რაიონების სასოფლო და განაპირა რაიონებისათვის; ე) სამართლიანი კონკურენციის ჩარჩოებში მოქმედება, დადგენილი კანონებისა და წესების დაცვა (მე-3 მუხლია). მოძრავი თანამგზავრული კავშირის საერთაშორისო ორგანიზაციის ძირითადი ორგანოებია: ასამბლეა და სამდივნო. ორგანიზაციის სისტემის ექსპლუატაციისათვის შექმნილია კომერციული კომპანია „Inmarsat plc“.

საერთაშორისო საზღვაო ურთიერთობების რეგულაციისას მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებიც, მაგალითად, ბალტიის საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია, საერთაშორისო სანაოსნო პალატა, შუქურათა მომსახურების საერთაშორისო ასოციაცია, ლათინოამერიკელ გემთმფლობელთა ასოციაცია.

§9. საერთაშორისო საავიაციო ორგანიზაციები

1. სამოქალაქო ავიაციის საკითხებით დაკავებულია მრავალი საერთაშორისო ორგანიზაცია. მათ შორის ლიდერია სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (იკაო)¹ – გაეროს სპეციალური დაწესებულება. ასევე არსებობს რეგიონული მთავრობათაშორისი საავიაციო ორგანიზაციების ჯგუფი. ზოგი მათგანი დაკავებულია რეგიონული საერთაშორისო აერნაოსნობის უზრუნველყოფის საკითხებით, მეორენი – რეგიონული საერთაშორისო საჰაერო ტრანსპორტის ეკონომიკურ-სამართლებრივი პრობლემებით. პირველს მიეკუთვნება აერნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სააგენტო (ასეკანა – დაარსდა 1959 წელს), აერნაოსნობის მომსახურების ცენტრალური ამერიკის კორპორაცია (კოკესნა – დაარსდა 1960 წელს). მეორე ჯგუფში შედის სამოქალაქო ავიაციის ევროპის კონფერენცია (ეკაკი – დაარსდა 1954 წელს), სამოქალაქო ავიაციის აფრიკის კომისია (აფკაკი – დაარსდა 1969 წელს), სამოქალაქო ავიაციის ლათინური ამერიკის კომისია (ლაკაკი – დაარსდა 1973 წელს), ავიაციისა და საჰაერო სივრცით სარეგულობის სახელმწიფოთაშორისი საბჭოს დსთ-ს აღმასრულებელი ორგანო (დაარსდა 1991 წლის დეკემბერში).

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.icao.org.

მთავრობათაშორისი საავიაციო ორგანიზაციების გარდა, არსებობს მრავალი არასამთავრობო საავიაციო ორგანიზაცია (დაახლოებით 200). მათგან ზოგი მუშაობს ეკონომიკურ, ზოგიც საექსპლუატაციო-ტექნიკურ, პროფესიულ, სამეცნიერო-საავიაციო საკითხებზე. ასევე, არსებობს საავიაციო დაზღვევის, საავიაციო ტურიზმისა და სპორტის, საავიაციო მედიცინისა და ა.შ. საკითხებში სპეციალიზებული არასამთავრობო ორგანიზაციები. უდავო ლიდერად უნდა ჩაითვალოს საავიაციო ტრანსპორტის საერთაშორისო ასოციაცია (იატა), რომელიც მსოფლიოს ზუთი კონტინენტის ავიაკომპანიას აერთიანებს. მნიშვნელობით იატა ამჟამად იკაოს შემდეგ მეორე ორგანიზაციაა, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საერთაშორისო საჰაერო ტრანსპორტის სფეროში ავიაკომპანიების ერთიანი ეკონომიკური, სამართლებრივი, ტექნიკური პოლიტიკის ჩამოყალიბებაში.

სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (იკაო) არსებობს 1947 წლის 4 აპრილიდან. მისი ამოცანებისა და მიზნების, სტრუქტურისა და კომპეტენციის საწესდებო დებულებები მოცემულია ჩიკაგოს 1944 წლის კონვენციის მეორე ნაწილის გათვალისწინებით. ამასთან, იკაო-ს ნორმები გვხვდება ჩიკაგოს 1944 წლის კონვენციის I და III ნაწილებში. ესაა იკაოს წესდების თავისებურება.

იკაოს მიზნები და ამოცანები გამომდინარეობს ჩიკაგოს 1944 წლის კონვენციის 44-ე მუხლიდან. ესენია: საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის უსაფრთხო და მოწესრიგებული განვითარების უზრუნველყოფა; საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციისათვის საჰაერო ზომადლების კონსტრუირებისა და ექსპლუატაციის ხელშეწყობა, საჰაერო ტრასების, აეროპორტებისა და აერსანაოსნო საშუალებების შემუშავება-წარმოება და განვითარება; უსაფრთხო რეგულარულ, ეფექტურ და ეკონომიკურ საჰაერო ტრანსპორტზე მსოფლიო ხალხთა მოთხოვნების დაკმაყოფილება; არაგონივრული კონკურენციით გამოწვეული ეკონომიკური დანაკარგების თავიდან აცილება; ფრენების უსაფრთხოების ხელშეწყობა.

იკაოს ფუნქციები და კომპეტენცია განსაკუთრებულია. საერთაშორისო ნაოსნობის პრინციპებისა და მოთხოვნების შემუშავების, საერთაშორისო საჰაერო ტრანსპორტის განვითარებისათვის ხელშეწყობის მიზნით, იკაოს აქვს საკოორდინაციო ოპერატიული, საკონტროლო, მარეგულირებელი და საარბიტრაჟო ფუნქციები. მათ განსახორციელებლად იკაო აღჭურვილია სპეციალური კომპეტენ-

ციით, ე.ი. უფლებით, მიიღოს გადაწყვეტილება ან მონაწილეობდეს საერთაშორისო აერნაოსნობისა და საერთაშორისო საჰაერო ტრანსპორტის საკითხების გადაწყვეტაში. იკაოს მთლიანი კომპეტენცია ელინდება მისი ორგანოების: ასამბლეის, საბჭოს, სამდივნოსა და მრავალრიცხოვანი სამუშაო ორგანოს კომპეტენციაში, მაგალითად, ასამბლეა უფლებამოსილია მიიღოს იკაოს სამუშაო პროგრამა, ახალი რეკომენდაციები, ჩიკაგოს კონვენციის შესწორებები. თავის მხრივ, მხოლოდ იკაოს საბჭოს აქვს უფლება დანიშნოს იკაოს გენერალური მდივანი, ჩამოაყალიბოს სამუშაო ორგანოები, მიიღოს საერთაშორისო სტანდარტები და რეკომენდაციები, გადაწყვიტოს წევრ-სახელმწიფოთა შორის არსებული დავები.

იკაოს წესდების ზოგადი დახასიათება.

იკაოს წესდებაში განსაკუთრებულ ჯგუფს ქმნის ამ ორგანიზაციის საორგანიზაციო-სამართლებრივი მექანიზმის ფუნქციონირების უზრუნველყოფი ნორმები. სწორედ ეს ნორმები განსაზღვრავს, რა ორგანოები აქვს იკაოს, როგორ დამოკიდებულებასა და დაქვემდებარებაში იმყოფებიან ისინი, რა მეთოდების გამოყენება შეუძლიათ საკუთარი საქმიანობის განსახორციელებლად, როგორი ორგანიზაციული ფორმით უნდა განახორციელონ საქმიანობა იკაოს ორგანოებმა.

მთლიანად იკაოს წესდება განსაზღვრავს მისი წევრობის წესს, ორგანოების მუშაობის სტრუქტურასა და ორგანიზებას, პროცედურებისა და წესების გამოყენებას, საერთაშორისო აერნაოსნობის წესების გაერთგვაროვნების, ფორმალობათა გამარტივებას, ჩიკაგოს კონვენციის შესწორებების მიღებას, ახალი კონვენციების შემუშავებასა და მიღებას, წევრ-სახელმწიფოებს შორის დავებისა და უთანხმოებათა გადაწყვეტას, საერთაშორისო საავიაციო ტრანსპორტის განვითარების ხელშეწყობასა და იკაოს ადმინისტრაციული საქმიანობის განხორციელებას.

იკაოს წევრობა. იკაოს წევრად გახდომისათვის საკმარისია ჩიკაგოს კონვენციაზე ხელის მოწერა და კონვენციის დეპოზიტარისთვის (აშშ) ჩიკაგოს კონვენციასთან მოცემული სახელმწიფოს მიერთების შესახებ შეტყობინების გაგზავნა. აშშ-ის მთავრობის მიერ შეტყობინების მიღებიდან 30 დღის შემდეგ წევრობა ძალაში შედის, რის შესახებაც დეპოზიტარი აცნობებს კონვენციის ყველა მონაწილეს. განასხვავებენ იკაოს თავდაპირველ და მიერთებულ წევრებს. პირველს მიეკუთვნებიან 1944 წელს ჩიკაგოს კონფერენციაში მონაწილე სახ-

ელმწიფოები, რომლებმაც მისი დამთავრების შემდეგ ხელი მოაწერეს ჩიკაგოს კონვენციას; მეორეს - სახელმწიფოები, რომლებიც კონვენციას მიუერთდნენ მისი ამოქმედების შემდეგ. მაგრამ ამა თუ იმ ჯგუფში ყოფნა კონკურენტულ სახელმწიფოს რაიმე უპირატესობას არ აძლევს.

იკაოს სტრუქტურა — ეს არის წესდების საფუძველზე და შესაბამისად ჩამოყალიბებული მუდმივი ორგანოების ერთობლიობა. იკაოს სტრუქტურა აგებულია გარკვეული ორგანიზაციული პრინციპით. მათგან მთავარია საქმიანობის სფეროების მკაფიო განაწილება იკაოს ორგანოებს შორის. ამიტომ იკაოს სტრუქტურა იმის წარმოდგენას იძლევა, თუ როგორაა განაწილებული საქმიანობა ორგანოებს შორის და რანაირად ხდება მათ შორის მოქმედებათა კოორდინირება.

იკაოს სტრუქტურა: აერსანაოსნო კომისია, ავიასატრანსპორტო კომიტეტი, იურიდიული კომიტეტი, აერნაოსნობის უზრუნველყოფის ერთობლივი მხარდაჭერის კომიტეტი, საფინანსო კომიტეტი, სამოქალაქო ავიაციის საქმიანობაში უკანონო ჩარევის საკითხების კომიტეტი.

იურიდიული კომიტეტი დიდ როლს ასრულებს საჰაერო სამართალში, კერძოდ, მრავალმხრივი ხელშეკრულებების პროექტების შემუშავებაში, რომლებიც შემდეგ განიხილება იკაოს ეგიდით მოწვეულ დიპლომატიურ კონფერენციებზე.

იკაოს სტრუქტურაში გათვალისწინებულია რეგიონული — ევროპის (პარიზი), აფრიკის (დაკარი), ახლო აღმოსავლეთის (კაირო), სამხრეთ ამერიკის (ლიმა), აზია-წყნარი ოკეანის (ბანგკოკი), ჩრდილოეთ ამერიკისა და კარიბის აუზის (მეხიკო), აღმოსავლეთ აფრიკის (ნაირობი) ბიუროები.

იკაოს უმაღლესი ორგანოა ასამბლეა, რომელსაც იწვევენ სამ წელიწადში ერთხელ, აერნაოსნობის, აერონავიგაციისა და საერთაშორისო საჰაერო ტრანსპორტის სფეროში იკაოს საქმიანობის მთავარი მიმართულებების განსაზღვრავად. ასამბლეს მუშაობაში მონაწილეობს იკაოს ყველა წევრი.

იკაოს საბჭო — იკაოს აღმასრულებელი მუდმივმოქმედი ორგანო უზრუნველყოფს ასამბლეს გადაწყვეტილებების განხორციელებას და იკაოს სესიებს შორის პერიოდში ორგანიზაციის მიმდინარე საქმიანობას ხელმძღვანელობს. საბჭოს შემადგენლობაში განსაკუთრებული წესებითა და კრიტერიუმებით ირჩევენ 36 სახელმწიფოს. საბჭოს

ფუნქციებისა და კომპეტენციის მოცულობა ერთობ მნიშვნელოვანია. ეს საშუალებას იძლევა ეფექტურად წარიმართოს იკაოს საქმიანობა. საბჭოს პირდაპირ ექვემდებარება აერსანაოსნო კომისია, ავიასატრანსპორტო კომიტეტი, საფინანსო კომიტეტი და სამდივნო.

იკაოს სტანდარტების შემუშავება, მიღება და გამოყენება. საერთაშორისო ფრენების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად დიდი მნიშვნელობა აქვს ერთნაირი ტექნოლოგიური რეჟიმის შექმნას, რაც შესაძლებელია მხოლოდ საერთაშორისო ნაოსნობის ერთგვაროვანი წესების საფუძველზე. დღეს ამ სამუშაოს იკაო ახორციელებს ტექნიკურ-იურიდიული დოკუმენტების მიღებით, რომლებიც საპაერო ზომალდების, მათი ეკიპაჟისა და აერსანაოსნო სამსახურებისადმი ტექნიკურ-იურიდიულ მოთხოვნებს ეხება. ეს მოთხოვნები აისახება სტანდარტებში, რეკომენდებულ პრაქტიკაში, აერსანაოსნო სამსახურთა წესებში, რეკომენდაციებსა და პროცედურებში. თუმცა, ტექნიკურ-იურიდიული მოთხოვნები და მითითებები, როგორი ფორმითაც უნდა იყოს ისინი დაკანონებული, სარეკომენდაციოა, მათ შორის არ არსებობს მკაფიო იერარქია. სტანდარტი შეიცავს უმაღლეს ეტალონურ მოთხოვნებს, რომელთა დაცვა აუცილებელია საერთაშორისო აერნაოსნობის უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, რაც არ შეიძლება ითქვას რეკომენდებულ პრაქტიკაზე. სტანდარტები და რეკომენდებული პრაქტიკა ფორმდება ჩიკაგოს კონვენციის დანართების სახით, რომლებიც ამჟამად თვრამეტია.

იკაოს მიერ შემუშავებული და მიღებული ტექნიკურ-იურიდიული მოთხოვნების მთავარი თავისებურებაა ის, რომ ისინი ტექნიკურ-იურიდიული ეტალონებია, რომლებსაც აქვს მორალურ-პოლიტიკური, მაგრამ არა იურიდიული მნიშვნელობა. სახელმწიფო, რომელიც ეთანხმება ამა თუ იმ სტანდარტს, რეკომენდებულ პრაქტიკას ან წესებს, ნებისმიერ დროს შეუძლია მათი უარყოფა, თუკი ამას საჭიროდ ჩათვლის. მაგრამ ვინაიდან იკაოს ბევრი ტექნიკურ-იურიდიული მითითება იძლევა საერთაშორისო ფრენების უსაფრთხოების საჭირო დონის გარანტიას, სახელმწიფოები ცდილობენ ზედმიწევნით შეასრულონ ისინი. მათი შესრულებისაგან თავის არიდება გარდუვალად გამოიწვევს საერთაშორისო ფრენების უსაფრთხოების დონის შემცირებას. აი, ამიტომ ანიჭებენ სახელმწიფოები უპირატესობას იკაოს სტანდარტების შესრულებას.

სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრია

190 ქვეყანა, მათ შორის 1993 წლიდან საქართველოა. ორგანიზაციის შტაბ-ბინა მონრეალში მდებარეობს.

2. სამოქალაქო ავიაციის ევროპის კონფერენცია (ეკაკი)¹ დაარსდა 1954 წელს. მისი წევრებია ევროპის სახელმწიფოები და თურქეთი. ეკაკის წევრად ახალი სახელმწიფოს მიღება ხდება ყველა მისი წევრის თანხმობით.

მიზნები – ევროპაში საჰაერო ტრანსპორტის საქმიანობაზე სტატისტიკური მონაცემების შეგროვება, გაანალიზება, მისი განვითარებისა და კოორდინაციის რეკომენდაციების შემუშავება, კერძოდ, საერთაშორისო საჰაერო გადაყვანა-გადაზიდვებისა და ფრენების დროს მგზავრების, ბარგის, ტვირთის გაფორმების, საჰაერო ზომადლების გასტუმრებისა და მიღებისას ადმინისტრაციულ ფორმალობათა გამარტივების გზით; საავიაციო მოწყობილობებისადმი წაყენებული ტექნიკური მოთხოვნების სისტემატიზაცია და სტანდარტიზაცია; ფრენის უსაფრთხოებისა და საავიაციო უშიშროების საკითხების შესწავლა.

ფუნქციები – საკონსულტაციო.

უმაღლესი ორგანოა პლენარული კომისია, რომელშიც წარმოდგენილია ორგანიზაციის ყველა წევრი-სახელმწიფო. სამ წელიწადში ერთხელ კომისია ატარებს პლენარულ სხდომებს, რომელზეც ამტკიცებს ეკაკის სამწლიან პროგრამას და ბიუჯეტს, ირჩევს პრეზიდენტს, ვიცე-პრეზიდენტსა და ეკაკის მუდმივი კომიტეტების თავმჯდომარეებს. პლენარული კომისია ატარებს წლიურ სესიებს, რომლებზეც სამწლიანი პროგრამის ფარგლებში მტკიცდება ეკაკის ძირითადი ღონისძიებები, ასევე – საგანგებო სესიებს. ხმათა უმრავლესობით მიღებული ეკაკის გადაწყვეტილებები მისი წევრი-ქვეყნებისათვის სავალდებულოა.

აღმასრულებელი ორგანო – საკოორდინაციო კომიტეტი (პრეზიდენტის, ვიცე-პრეზიდენტის და მუდმივი კომიტეტების თავმჯდომარეთა შემადგენლობით), პლენარული კომისიის სესიებს შორის პერიოდში ხელმძღვანელობს ეკაკის საქმიანობას. სამუშაო ორგანიზება: მუდმივი კომიტეტები (რეგულარული საჰაერო ტრანსპორტის ეკონომიკური კომიტეტი, არარეგულარული საჰაერო ტრანსპორტის ეკონომიკური კომიტეტი, ტექნიკური კომიტეტი, ფორმალობათა გა-

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.ecac-ccac.org

მარტივების კომიტეტი), სამუშაო ჯგუფები და ექსპერტთა ჯგუფი. შტაბ-ბინა განთავსებულია სტრასბურგში (საფრანგეთი).

ეკაის აღმინისტრაციულ და ტექნიკურ ფუნქციებს ასრულებს იკაოს რეგიონული ბიურო, რომელიც ასევე ანაზღაურებს ეკაის არაპირდაპირ (ირიბ) ხარჯებს.

3. აერნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ევროპის ორგანიზაცია (ევროკონტროლი)¹ დაარსდა 1960 წელს აერნაოსნობის დასავლეთ ევროპის ზედა საჰაერო სივრცეში საჰაერო მოძრაობის მომსახურების (სმმ) ერთობლივი ორგანიზაციის დარგში თანამშრომლობის შესახებ კონვენციის საფუძველზე. 1981 წლის ოქმის შესაბამისად, რომელმაც შეცვალა აღნიშნული კონვენცია, დასავლეთ ევროპის ზედა საჰაერო სივრცეში სმმ-ს ახორციელებენ წევრ-სახელმწიფოთა შესაბამისი ორგანოები.

მიზნები – საჰაერო სივრცის სტრუქტურის, აერსანაოსნო საშუალებების, აერსანაოსნო მოსაკრებლების მიმართ საერთო პოლიტიკის განსაზღვრა, სმმ-ის უზრუნველყოფის სახელმწიფო პროგრამის კოორდინაცია და შეთანხმება.

უმალესი ორგანოა აერნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მუდმოვი კომისია, რომელშიც წარმოდგენილია ყველა წევრი-სახელმწიფო. კომისია შეთანხმებას დებს ნებისმიერ იმ სახელმწიფოსა და საერთაშორისო ორგანიზაციასთან, რომელიც ევროკონტროლთან თანამშრომლობას აპირებს. კომისიის გადაწყვეტილებები სავალდებულოა წევრი-სახელმწიფოებისთვის.

აღმასრულებელი ორგანოა აერნაოსნობის უსაფრთხოების სააგენტო. შტაბ-ბინა განთავსებულია ბრიუსელში. დაარსდა 1960 წელს. წესდებით განსაზღვრული მიზნებია – სამოქალაქო და სამხედრო საჰაერო ხომალდების ფრენის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა.

4. სამოქალაქო ავიაციის აფრიკის კომისია (აფკაკი)² დაარსდა 1969 წელს. აფკაკის წევრობის პირობაა აფრიკის ერთიანობის ორგანიზაციის (აეო) წევრობა.

მიზნები – აერსანაოსნო სამსახურების განვითარებისა და ექსპლუატაციის რეგიონული პირობების შემუშავება; საავიაციო ტექნიკისა და მიწისზედა აერსანაოსნო საშუალებების სფეროში გამოკვლევების შედეგების დანერგვის ხელშეწყობა; კომერციული სა-

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.eurocontrol.int.

² ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.afcac.org.

ჰაერო ტრანსპორტის სფეროში წვერ-სახელმწიფოთა ინტეგრაციის ხელშეწყობა; ადმინისტრაციულ ფორმალობათა საკითხებზე იკაოს საავიაციო რეგლამენტების გამოყენების ხელშეწყობა და საჰაერო მოძრაობის ინტენსიფიკაციის დამატებითი ნორმების შემუშავება; აფრიკაში საჰაერო გადაყვანა-გადაზიდვების განვითარების მასტიმულირებელი ტარიფების გამოყენების ხელშეწყობა.

უმაღლესი ორგანოა პლენარული სესია, რომელსაც იწვევენ ორ წელიწადში ერთხელ. სესია ორწლიანი ვადით განსაზღვრავს კომისიების მუშაობას, ირჩევს კომისიათა პრეზიდენტსა და ოთხ ვიცე-პრეზიდენტს, რომლებიც შემუშავებენ აფკაის სამუშაო პროგრამას.

კომისიის გადაწყვეტილებები და რეკომენდაციები საკონსულტაციოა, მას უნდა ეთანხმებოდეს ორგანიზაციის ყველა დაინტერესებული წევრი-სახელმწიფო. შტაბ-ბინა განთავსებულია ადის-აბებაში (ეთიოპია).

5. აფრიკასა და მადაგასკარზე აერნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სააგენტო (ასეკნა)¹ დაარსდა 1959 წელს აფრიკის 12 სახელმწიფოსა და საფრანგეთის მიერ.

მიზნები – წვერ-სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე (საფრანგეთის გარდა), საჰაერო ხომალდების ფრენების რეგულარულობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა; საფრენოსნო, ტექნიკური და საჰაერო გადაყვანა-გადაზიდვების ინფორმაციის გაცემა; საჰაერო ხომალდების ფრენების მართვა, საჰაერო მოძრაობის კონტროლი; აეროდრომების მართვა, ექსპლუატაცია და მოვლა.

წვერ-სახელმწიფოსთან შეთანხმებით ასეკნას შეუძლია საკუთარ თავზე აიღოს ამ სახელმწიფოს ნებისმიერი აერსანაოსნო ობიექტის მომსახურება; დადოს შეთანხმება მესამე სახელმწიფოსთან და საერთაშორისო ორგანიზაციასთან, როგორც შუამავალმა; წვერ-სახელმწიფოებს ხელი შეუწყოს ფინანსური და ტექნიკური დახმარების მიღებაში.

უმაღლესი ორგანოა ადმინისტრაციული საბჭო, რომლის წევრებიც არიან ყველა წვერი-სახელმწიფოს წარმომადგენლები. საბჭოს მორიგ სესიას იწვევს ასეკნას პრეზიდენტი სამ თვეში ერთხელ. რიგგარეშე სესია მოიწვევა საბჭოს წევრთა არანაკლებ ნახევრის მოთხოვნით. საბჭოს გადაწყვეტილებები სავალდებუ-

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.asecna.acro.

ლოა, არ საჭიროებს წევრ-სახელმწიფოთა აღიარებას. ჩვეულებრივი გადაწყვეტილებები მიიღება საბჭოს წევრთა ხმების უმრავლესობით, სპეციალური გადაწყვეტილებები (მაგალითად, ასეკნას პრეზიდენტის არჩევნები) – საბჭოს წევრთა ხმების ორი მესამედით.

პრეზიდენტის წინადადებით, საბჭო ნიშნავს გენერალურ დირექტორს, რომელიც საბჭოს გადაწყვეტილებათა რეალიზებაზე პასუხისმგებელი საბჭოს წინაშე, ასეკნას წარმოადგენს მართლმსაჯულების ორგანოებში.

ასეკნას სამუშაო ორგანოებია ადმინისტრაციული, საექსპლუატაციო, სახმელეთო, მეტეოროლოგიური სამმართველოები. სააგენტოს ძირითად პერსონალს აქვს საერთაშორისო სამოქალაქო მოსამსახურების პრივილეგიები და იმუნიტეტი. ასეკნას შტაბ-ბინა მდებარეობს დაკარში (სენეგალი).

6. სამოქალაქო ავიაციის ლათინური ამერიკის კომისია (ლაკაკი)¹ დაარსდა 1973 წელს. ლაკაკის წევრები არიან სამხრეთი და ცენტრალური ამერიკის სახელმწიფოები პანამისა და მექსიკის ჩათვლით, ასევე – კარიბის აუზის სახელმწიფოები.

მიზნები – წევრ-სახელმწიფოთა საჰაერო ტრანსპორტის საქმიანობის კოორდინირება, გასვლისა და დანიშნულების პუნქტებში ავიაგადაყვანა-გადაზიდვების შესახებ სტატისტიკური მონაცემების შეგროვება და გამოქვეყნება, ტარიფების შესახებ რეკომენდაციების შემუშავება, ლაკაკის წევრებს შორის თანამშრომლობის განვითარება.

უმალღესი ორგანოა ასამბლეა, რომელიც ირჩევს ლაკაკის პრეზიდენტს, ამტკიცებს კომისიის ბიუჯეტს, ორგანიზაციის სამუშაო პროგრამას და იღებს გადაწყვეტილებებს, რომლებიც წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა აღიარონ. ასამბლეის სესიებს შორის აღმასრულებელი კომიტეტი ატარებს თათბირებს, ამტკიცებს ლაკაკის მიერ მიღებული პროგრამის შესრულებისთვის საჭირო ღონისძიებებს, აგროვებს სამხრეთ ამერიკის რეგიონში ავიაგადაყვანა-გადაზიდვების შესახებ სტატისტიკურ მონაცემებს.

შტაბ-ბინა განთავსებულია მეხიკოში (მექსიკა).

7. აერსანაოსნო მომსახურების ცენტრალური ამერიკის კორპორაცია (კოკესნა)² დაარსდა 1960 წელს.

მიზნები – სარკს-ის საფუძველზე აერნაოსნობის საკითხებში

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://clacsec.lima.icao.int/>.

² ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.sica.int.

სახელმწიფო საავიაციო რეგლამენტების უნიფიკაციის რეკომენდაციების შემუშავება; სმმ-ის დარგში კვლევის კოორდინაცია; საჰაერო მოძრაობის მართვა, მისი კავშირით მომსახურება წევრ-სახელმწიფოების საჰაერო სივრცეში აერნოსნობისას, ასევე საჰაერო სივრცის იმ რაიონებში, რომლებიც სპეციალურად განსაზღვრულია იქაოს რეგიონული აერსანოსნო გეგმით, და სხვა რაიონებშიც, რომლებშიც კოკესნა პასუხისმგებელია სმმ-ზე; იურიდიული და ფიზიკური პირებისთვის სმმ-ის გაწევა მათთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

უმაღლესი ორგანოა ადმინისტრაციული საბჭო, რომელსაც უფლება აქვს საჰაერო ზომადების მეთაურებს მისცეს შესასრულებლად სავალდებულო მითითებები. კოკესნას შტაბ-ბინა განთავსებულია ტეგუსიგალპაში (ჰონდურასი).

8. არაბული სახელმწიფოების სამოქალაქო ავიაციის საბჭო (კაკასი)¹ დაარსდა არაბული სახელმწიფოების ლიგის (ასლ) რეზოლუციის საფუძველზე 1965 წელს.

მიზნები – ასლ-ის წევრ-სახელმწიფოთა შორის სამოქალაქო ავიაციის დარგში თანამშრომლობის განვითარება; წევრ-სახელმწიფოთა პრაქტიკაში სარკისის დანერგვის ხელშეწყობა; საჰაერო ტრანსპორტის საქმიანობაში აერნოსნობის სხვადასხვა ასპექტზე სამედიცინო კვლევების ხელმძღვანელობა; დაინტერესებულ წევრ-სახელმწიფოთათვის ამ საკითხებზე ინფორმაციის გაცემის ხელშეწყობა; წევრ-სახელმწიფოების შორის სამოქალაქო ავიაციის საკითხებზე დადებისა და უთანხმოებათა გადაწყვეტა; არაბული ქვეყნებისთვის საავიაციო სპეციალისტების მომზადებასა და სწავლებაში დახმარების გაწევა.

უმაღლესი ორგანოა კაკასის საბჭო, რომელშიც თანასწორ საფუძველზე წარმოდგენილია ასლის ყველა წევრი-სახელმწიფო. წელიწადში ერთხელ საბჭო ატარებს პლენარულ სხდომას, რომელზეც აჯამებს ორგანიზაციის საქმიანობას, მიმდინარე საკითხებზე იღებს გადაწყვეტილებებს, ამტკიცებს კაკასის შემდგომი წლის საქმიანობის გეგმებს, სამ წელიწადში ერთხელ ირჩევს ორგანიზაციის პრეზიდენტს და ორ ვიცე-პრეზიდენტს. აღმასრულებელი ორგანოა მუდმივი ბიურო.

შტაბ-ბინა მდებარეობს რაბატში (მაროკო).

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.acac.org

9. ავიაციისა და საჰაერო სივრცით სარგებლობის სახელმწიფო-თაშორისი საბჭო (სსკ—საერთაშორისო საავიაციო კომიტეტი (მაკი))¹ ავია-ციისა და საჰაერო სივრცით სარგებლობის სახელმწიფოთაშორისი საბჭოს აღმასრულებელი ორგანო დაარსდა 1991 წლის დეკემბერში ყოფილი სსრკ-ის შემადგენლობაში შემაღალი 11 სახელმწიფოს მთავე-რობის მეთაურთა რწმუნებულთა მიერ სამოქალაქო ავიაციისა და საჰაერო სივრცის გამოყენების შესახებ 1991 წლის შეთანხმების საფუძველზე.

მიზნები — იკაოს მოთხოვნების გათვალისწინებით, სახელმწი-ფოთაშორისი ნორმატიული აქტებისა და სტანდარტების შემუშავება; საჰაერო ზომადების საერთაშორისო ექსპლუატანტების, საერთა-შორისო საჰაერო ტრასების, აეროდრომების, საჰაერო ზომადების, საჰაერო მოძრაობის მართვის სისტემების, ნაოსნობისა და კავშირების, საფრენოსნო და სამეთვალყურეო შემადგენლობათა სერტიფიცირება; საავიაციო შემთხვევების მოკვლევა; სახელმწიფოთაშორისი სამეც-ნიერო პროგრამების შემუშავება და განხორციელება; საერთაშორისო საჰაერო მიმოსვლათა სფეროში შეთანხმებული პოლიტიკის შე-მუშავება და კოორდინირება; იკაოს მუშაობაში მონაწილეობა; აერ-ნაოსნობის, საჰაერო მოძრაობის ნაკადების რეგულირების ერთიანი სისტემის განვითარება; საჰაერო მოძრაობის სახელმწიფოთაშორისი განრიგის კოორდინაცია; საავიაციო ტარიფებისა და მოსაკრებლების საერთო პოლიტიკის კოორდინაცია.

აღმასრულებელი ორგანო — სახელმწიფოთაშორისი საავიაციო კომიტეტი (სსკ — მაკი).

ორგანიზაციის შტაბ-ბინა მდებარეობს მოსკოვში (რუსეთის ფედერაცია).

10. საჰაერო ტრანსპორტის საერთაშორისო ასოციაცია (იატა)² — არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომლის წევრებია მსოფლიოს ყველა რეგიონის წამყვანი საავიაციო საწარმოები. დაარსდა 1945 წელს.

მიზნები — უსაფრთხო, რეგულარული და ეკონომიკური სა-ჰაერო ტრანსპორტის განვითარებისა და საავიაციო კომერციული საქმიანობის ხელშეწყობა და ამასთან დაკავშირებული პრობლემების შესწავლა.

უმაღლესი ორგანოა ყოველწლიური საერთო კრება, რომელიც

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.mak.ru

² ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.iata.org

ირჩევს ასოციაციის აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდენტსა და წევრებს, განიხილავს გასული წლის ანგარიშებს და ამტკიცებს მომდევნო წლის ბიუჯეტს. აღმასკომი ნიშნავს გენერალურ დირექტორს და, იატას საქმიანობის სხვადასხვა საკითხზე ქმნის კომიტეტებს, რომლებსაც შემდეგ ამტკიცებს საერთო კრება.

იატა წელიწადში ორჯერ ატარებს გადაყვანა-გადაზიდვების შესახებ რეგიონულ კონფერენციებს. იატას მიერ დედამიწა დაყოფილია სამ არედ: 1 - ამერიკის ქვეყნები; 2 - ევროპა და აფრიკა; 3 - აზია (ახალი აღმოსავლეთის გარდა), ავსტრალია და ოკეანეთი.

იატა შეიმუშავებს ტარიფების გამოყენების ღონისა და წესების რეკომენდაციებს, გადაყვანა-გადაზიდვების საერთო პირობებს, მათ შორის – მგზავრთა მომსახურების სტანდარტებს, ატარებს ავიახაზების ექსპლუატაციის ეკონომიკური და ტექნიკური გამოცდილების განზოგადებისა და გავრცელების სამუშაოს, გადაზიდვის საბუთებისა და კომერციული შეთანხმებების ჩათვლით განრიგების შეთანხმებას. ეკონომიკურ და ფინანსურ საკითხებზე მისი მიღებული გადაწყვეტილებები სარეკომენდაციოა.

იატას ფარგლებში მოქმედებს კლირინგის პალატა (ლონდონში), წევრ-ავიასაწარმოთა შორის ურთიერთანგარიშსწორებისთვის, და კონტროლის ბიურო (ნიუ-იორკში) – ასოციაციის წესდების, საერთო კრებისა და რეგიონული კონფერენციების გადაწყვეტილებათა შესრულებაზე კონტროლისთვის.

იატას შტაბ-ბინა განთავსებულია მონრეალში (კანადა).

§10. საერთაშორისო ორგანიზაციები განათლების, კულტურისა და ჯანდაცვის სფეროში¹

1 საერთაშორისო-სამართლებრივი თანამშრომლობა უმაღლესი განათლების სფეროში. საქართველოს კონსტიტუციის 35-ე მუხლის თანახმად, „ყველას აქვს განათლების მიღებისა და მისი ფორმის არჩევის უფლება“². ბოლო ათწლეულების განმავლობაში უმაღლეს განათლებაზე უპრეცედენტო მოთხოვნაა. უმაღლესი განათლების

¹ დაწერილებით იხ.: ე. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები: თბ., 2003. გვ. 109, 136.

² საქართველოს კონსტიტუცია, www.parliament.ge.

საკითხებზე მუშაობს მრავალი საერთაშორისო ორგანიზაცია. მათ შორის ლიდერია იუნესკო – გაეროს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია. იგი შეიქმნა 1946 წელს¹, როგორც გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულება. იუნესკოს ერთ-ერთი ძირითადი მიზანია სახალხო განათლების განვითარების ხელშეწყობა, ასევე, ერებს შორის თანამშრომლობის დამყარება განურჩევლად რასის, სქესის, ენის, რელიგიისა ან რაიმე სოციალურ-ეკონომიკური სხვაობის მიუხედავად (განათლების ხელმისაწვდომობის იდეალის თანდათანობით შესრულების მიზნით). ის მიუთითებს განათლების მეთოდებზე, რომლებიც ყველაზე მეტად შეესაბამება მსოფლიოს ბავშვთა მომზადებას და თავისუფალი ადამიანის პასუხისმგებლობის გაცნობიერებას (იუნესკოს წესდების პირველი მუხლი)².

იუნესკოს წევრია 192 სახელმწიფო³. ის თანამშრომლობს 5000-ზე მეტ არასამთავრობო ორგანიზაციასა და ფონდთან. განათლების სფეროში იუნესკოს ფარგლებში მომზადებულია საერთაშორისო კონვენციები, დეკლარაციები და შესაბამისი პროგრამები.

1993 წლის ნოემბერს იუნესკოს გენერალურმა კონფერენციამ 27-ე სესიაზე განსაზღვრა უმაღლესი განათლების მნიშვნელობა: „სასწავლო კურსების ყველა სახეობა, კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოების მიერ უმაღლესი განათლების დაწესებულებად აღიარებული უნივერსიტეტებისა და სხვა სასწავლო დაწესებულებების მიერ შემოთავაზებული მომზადება ან გადამზადება სამეცნიერო კვლევებისათვის ბოლო დონეზე“. ადეკვატური უმაღლესი განათლების გარეშე, რომელიც ქმნის კვალიფიციური და განათლებული ადამიანების კრიტიკულ მასას, ვერც ერთი ქვეყანა ვერ უზრუნველყოფს რეალურ, მდგრად განვითარებას ენდოგენურ საფუძველზე. განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის სხვაობის შესამცირებლად განათლების ერთობლივი გამოყენება, საერთაშორისო თანამშრომლობა, თანამედროვე ტექნოლოგიები ახალ შესაძლებლობებს

¹ დაწერილობით იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ.2003. გვ. 158-160.

² Устав Организации Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001255/125590r.pdf#constitution>.

³ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.unesco.org.

იძლევა. „უმაღლესი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, „უმაღლესი განათლება არის სრული ზოგადი განათლების შემდგომი განათლება, რომელიც უზრუნველყოფს საგანმანათლებლო საფეხურის შესაბამისი კომპეტენციის გამოუმუშავებას და დასტურდება კვალიფიკაციის შესაბამისი დოკუმენტით“¹.

იუნესკოს მონაცემების თანახმად, უმაღლესი განათლება სულ უფრო მეტად იძენს საერთაშორისო მნიშვნელობის ცოდნის სწრაფი გავრცელების, ინტერნაციონალიზაციის ფუნქციას იმ კავშირებისა და სოლიდარობის გამო, რომლებიც აერთიანებენ სამეცნიერო და საუნივერსიტეტო თანამეგობრობას. აქვე აღნიშნულია, რომ მსოფლიოში არსებული საგანმანათლებლო რესურსების წვდომის გაფართოება მოსწავლეთა, მკვლევართა, მასწავლებელთა და სპეციალისტთა მობილურობის ზრდა – უმაღლესი განათლების საერთაშორისო განვითარებისათვის მთავარი და მნიშვნელოვანია. უმაღლესი განათლების მასშტაბებისა და ტემპების გაფართოების მიზნით სახელმწიფოებმა დადეს ბევრი საერთაშორისო კონვენცია და დაარსეს ზოგადი და სპეციალური კომპეტენციის ორგანიზაციები.

უნივერსალური ხელშეკრულებები. ასეთი ხელშეკრულებები ცოტაა. მათ შორის ყველაზე ცნობილია კონვენცია განათლების სფეროში დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ, რომელიც მიღებულია 1960 წლის 14 დეკემბერს იუნესკოს გენერალური კონფერენციის მიერ XI სესიაზე². აღნიშნული კონვენციის მე-2 მუხლის თანახმად, დისკრიმინაციად არ განიხილება ცალკეულ სახელმწიფოებში დაშვებული წესები: ა) გაყოფილი განათლების სისტემების ან სასწავლო დაწესებულებების შექმნა და შენარჩუნება სხვადასხვა სქესის მოსწავლეთათვის ყველა იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს სისტემები ან დაწესებულებები უზრუნველყოფენ თანაბარი განათლების ხელმისაწვდომობას, როდესაც მათ პედაგოგებს აქვთ ერთნაირი კვალიფიკაცია, ერთნაირი ხარისხის ფართი, მოწყობილობები და შესაძლე-

¹ საქართველოს კანონი „უმაღლესი განათლების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №2, 10.01.2005, მუხ. მე-4.

² Конвенция о борьбе с дискриминацией в области образования 1960г, <http://www.un.org/russian/document/convents/educat.htm> .

ბელია სწავლება ერთნაირი პროგრამით; ბ) გაყოფილი განათლების სისტემების ან სასწავლო დაწესებულებების შექმნა და შენარჩუნება რელიგიური ან ენობრივი მოტივით, რომლებსაც ირჩევენ მოსწავლეთა მშობლები ან კანონიერი მეურვეები; გ) კერძო სასწავლო დაწესებულებების შექმნა და შენარჩუნება იმ შემთხვევებში, როდესაც მათი მიზანია არა რომელიმე ჯგუფის გამორიცხვა, არამედ სახელმწიფოს მიერ მიწოდებული განათლების შესაძლებლობების დამატება, იმ პირობით, რომ მათი საქმიანობა ნამდვილად პასუხობს ზემოხსენებულ მიზანს და შემოთავაზებული განათლება შეესაბამება განათლების კომპეტენტური ორგანოების მიერ მითითებულ ან დამტკიცებულ ნორმებს.

რეგიონალური ხელშეკრულებები. ევროპის საბჭოს წევრ-სახელმწიფოებმა 1964 წლის 3 ივნისს მიიღეს ევროპული კონვენცია დიპლომების ეკვივალენტურობის შესახებ, რომლებიც მფლობელს აძლევენ უნივერსიტეტში ჩაბარების უფლებას¹. კონვენციის მიზანია ევროპელი ახალგაზრდებისათვის ხელმისაწვდომი გახადოს საბჭოს წევრი ქვეყნების ინტელექტუალური რესურსები. კონვენციის პირველი მუხლის შესაბამისად, ყოველი მონაწილე სახელმწიფო მის ქვეყანაში არსებულ უნივერსიტეტებში მიღების მიზნით აღიარებს კონვენციის ნებისმიერი სხვა მხარის ტერიტორიაზე გაცემულ დიპლომების ეკვივალენტურობას და აღიარებს განათლების დამადასტურებელ დოკუმენტად, რომლებიც საჭიროა ამ დიპლომების გამცემი ქვეყანაში ანალოგიურ სასწავლო დაწესებულებაში ჩაბარებისათვის. აღნიშნული კონვენციის ოქმის პირველი მუხლის თანახმად, ყოველი მონაწილე სახელმწიფო მის ქვეყანაში არსებულ უნივერსიტეტებში მიღების მიზნით, აღიარებს დიპლომების ეკვივალენტურობას, რომლებიც გაცემულია ისეთი სასწავლო დაწესებულებების მიერ, რომლებზეც მეორე მხარე ოფიციალურად ზედამხედველობს თავისი ტერიტორიის ფარგლებს გარეთ და ვისი დიპლომებიც უთანაბრდება მის მიერ მისსავე ტერიტორიაზე გაცემულ დიპლომებს.

ევროპის საბჭოს წევრ-სახელმწიფოთა მთავრობებმა 1956

¹ Европейская конвенция об эквивалентности дипломов, ведущих к доступу в университеты; <http://www.russia.edu.ru/information/legal/law/inter/015/>.

წლის 15 დეკემბერს ხელი მოაწერეს ევროპულ კონვენციას საუნივერსიტეტო განათლების პერიოდების ეკვივალენტურობის შესახებ¹. ყოველი სახელმწიფო ვალდებულია დანიშნოს ორგანო, რომელიც უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილებები უცხოეთში სწავლების პერიოდების ეკვივალენტურობის შესახებ. კონკრეტული შემთხვევების შესაბამისად, ასეთად შეიძლება მიჩნეულ იქნეს სახელმწიფო ორგანო, უნივერსიტეტი, სახელმწიფო ორგანო და უნივერსიტეტი.

ევროპის საბჭოს წევრ-სახელმწიფოებმა 1959 წლის დეკემბერში მიიღეს კონვენცია უნივერსიტეტების დიპლომების აკადემიური აღიარების შესახებ, რომელიც 1953, 1954 და 1956 წლების კონვენციების დამატებას წარმოადგენს. 1997 წლის 11 აპრილის კონვენცია ევროპის რეგიონში უმაღლესი განათლების კვალიფიკაციების აღიარების შესახებ ემყარება ორ ძირითად პრინციპს: კვალიფიკაციის შეფასებასა და სახელმწიფო ორგანოების კომპეტენციის განსაზღვრას².

უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობისა და მისი სისტემის შემაღენელი პროგრამების დაძლევის მიზნით მხარეები აღიარებენ მათ მიერ მინიჭებულ კვალიფიკაციებს, რომლებიც პასუხობენ ზოგად მოთხოვნებს ამ სახელმწიფოებში. იმ კვალიფიკაციების შესახებ, რომელთა აღიარებაც აუცილებელია, გადაწყვეტილებების მიღება ხდება შესაბამისი ინფორმაციების საფუძველზე. სათანადო ინფორმაციის წარდგენის ვალდებულება, უპირველეს ყოვლისა, ეკისრება განმცხადებელს, რომელიც უზრუნველყოფს ასეთი ინფორმაციის სისწორეს.

1998 წლის ოქტომბერში იუნესკომ მოაწყო მსოფლიო კონფერენცია უმაღლესი განათლებისადმი მიდგომებისა და პრაქტიკული ზომების შესახებ XXI საუკუნეში. ამ კონფერენციის მომზადებისას იუნესკომ 1995 წელს გამოაქვეყნა პროგრამული დეკლარაცია: უმაღ-

¹ ЕВРОПЕЙСКАЯ КОНВЕНЦИЯ ОБ ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ ПЕРИОДОВ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ (ETS №21); <http://ined.ru/normativno-pravovaya-baza/1/136>

² Конвенция о признании квалификаций, относящихся к высшему образованию в Европейском регионе, <http://www.russia.edu.ru/information/legal/law/inter/165/1437/>

ლესი განათლების რეფორმა და განვითარება. 1998 წლის კონფერენციამ მოიწონა ზემოაღნიშნული დეკლარაცია, რომლის მე-3 მუხლში განსაზღვრულია უმაღლესი განათლებისადმი ახლებური მიდგომის ფორმები და ამოცანები:

1. უპირველეს ყოვლისა, დაუშვებელია რაიმე სახის დისკრიმინაცია უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობაში რასის, სქესის, ენისა და რელიგიის ნიშნით. ასევე რაიმე ეკონომიკური, კულტურული და სოციალური განსხვავების ან ფიზიკური ნაკლის გამო;

2. უმაღლესი განათლება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მათთვის, ვინც წარმატებით დაასრულა საშუალო სკოლა ან მისი ეკვივალენტი სხვა სასწავლებელი;

3. აქტიური ხელშეწყობით უმაღლესი განათლება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ზოგიერთი განსაკუთრებული მიზნობრივი ჯგუფის წარმომადგენლებისათვის, მაგალითად, როგორიც არის კულტურული და ენობრივი უმცირესობის ადგილობრივი წარმომადგენლები, ხელმოკლე, ოკუპირებული ტერიტორიების მოსახლეობისა და ინვალიდებისათვის¹.

1993 წლის 14 დეკემბერს იუნესკოს გენერალური კონფერენციის 27-ე სესიაზე მოწონებულ იქნა რეკომენდაცია სასწავლო კურსებისა და უმაღლესი განათლების მოწმობების აღიარების შესახებ². ამ რეკომენდაციის მე-8 მუხლის თანახმად, იუნესკოს წევრ-ქვეყნებმა თავისი სახელმწიფო ეროვნული სისტემების ფარგლებში, მათი კონსტიტუციური, სამართლებრივი და მარეგლამენტირებელი დებულებების შესაბამისად, უნდა მიიღონ ყველა ზომა, რათა შესაბამისმა კომპეტენტურმა ორგანოებმა განაზოციელონ უმაღლესი განათლების მისაღებად აუცილებელი სხვა წევრ-სახელმწიფოებში გაცემული საშუალო განათლების მოწმობებისა და სხვა დიპლომების აღიარება, რათა მათმა მფლობელებმა სწავლა შეძლონ უმაღლესი

¹ დაწვრილებით იხ. Документы и публикации Юнеско, <http://unesdoc.unesco.org/ulis/rul>

² Всемирная рекомендация о признании учебных курсов и свидетельств о высшем образовании; <http://www.russia.edu.ru/information/legal/law/inter/declaration>

განათლების სასწავლო დაწესებულებებში.

2000 წელს იუნესკოს მიერ მოწვეულმა განათლების მსოფლიო ფორუმმა მოიწონა 2002-2007 წლის სტრატეგია, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი განათლების სფეროს ეხება. მასში მოყვანილია რეკომენდაციები განათლების ხარისხის გაუმჯობესებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციის – იუნესკოს როლის შესახებ.

იუნესკოს გარდა, განათლების სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის კოორდინაციაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მეცნიერებისა და განათლების დარგში: რეგიონული ბიუროები (შექმნილია 1973 წელს), განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის საკითხებში ისლამურ ორგანიზაცია (შექმნილია 1980 წელს), ფრანგულენოვანი ქვეყნების განათლების მინისტრების კონფერენცია (შექმნილია 1960 წელს), სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის განათლების მინისტრების ორგანიზაცია (შექმნილია 1965 წელს), არაბული ქვეყნების ლიგის ორგანიზაცია, რომელიც განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის საკითხებზე მუშაობს (შექმნილია 1970 წელს).

ორმხრივი ხელშეკრულებები. იუნესკოსა და საქართველოს შორის 1995 წლის 15 ივლისს ხელმოწერილ იქნა მემორანდუმი თანამშრომლობის შესახებ. განათლების სფეროში იუნესკო შეეცდება ხელი შეუწყოს: განათლების სფეროში ახალი კანონმდებლობის შემუშავებას სკოლამდელი განათლების რეფორმირებასთან დაკავშირებით მეთოდოლოგიური მასალების მომზადებაში, საშუალო და უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებების საინფორმაციო ქსელების შექმნაში, უნივერსიტეტთა შორის თანამშრომლობის განვითარებაში, უმაღლეს საწავლებლებსა და უნივერსიტეტებში „იუნესკოს კათედრების“ შექმნაში.

საქართველოს იუნესკოს ეროვნულ კომისიასა და უკრაინის იუნესკოს ეროვნულ კომისიას შორის 1996 წლის 31 აგვისტოს გაფორმდა შეთანხმება განათლების საკითხებზე. ამ შეთანხმების თანახმად, მხარეები ითანამშრომლებენ განათლების დარგში და გამოიყენებენ იუნესკოს პოტენციალსა და გამოცდილებას განათლების საკითხებზე მომუშავე ეროვნული ინსტიტუტების ფუნქციონირების გასაუმჯობესებლად. იუნესკოს ეგიდით მხარეები ხელს შეუწყობენ

განათლებისა და სწავლების ყველა ფორმის გაუმჯობესებას ნებისმიერ დონეზე.

საქართველომ ბევრ ქვეყანასთან დადო შეთანხმება განათლების სფეროში თანამშრომლობის შესახებ, კერძოდ, განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტების ეკვივალენტურობისა და ურთიერთალიარების შესახებ. ეს შეთანხმებები ვრცელდება განათლების შესახებ სახელმწიფო ნიმუშის მქონე დოკუმენტებზე, რომლებიც გაიცემა საქართველოსა და შესაბამისი სახელმწიფოს ტერიტორიებზე. შეთანხმებებში რეგლამენტირებულია დაწყებითი და საშუალო განათლების ატესტატის, უმაღლესი პროფესიული განათლების მქონე სპეციალისტის დიპლომის აღიარების საკითხი.

უმაღლესი განათლების სფეროში ამჟამად მნიშვნელოვანია ბოლონიის პროცესი. ბოლონიის პროცესი – ევროპის ქვეყნების უმაღლესი განათლების სისტემების დაახლოებისა და ჰარმონიზაციის პროცესია. ის მიზნად ისახავს ერთიანი ევროპული სივრცის შექმნას უმაღლესი განათლებისათვის, ევროპის მოქალაქეთა დასაქმებისა და მობილურობის გაძლიერებას, აგრეთვე ევროპული უმაღლესი განათლების საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის გაზრდას. აღნიშნული პროცესი დაიწყო უნივერსიტეტების დიდი ქარტიით¹. საქართველო 2005 წლის მაისში ოფიციალურად შეუერთდა ბოლონიის პროცესს, რომელიც უმაღლესი განათლების საერთო ევროპული სისტემის შექმნას ეხება. ბოლონიის პროცესთან საქართველოს შეერთებით ქვეყანაში განხორციელდა შემდეგი რეფორმები: 2004 წელს მიღებულ იქნა საქართველოს კანონი „უმაღლესი განათლების შესახებ“, რომელშიც გათვალისწინებულია განათლების სფეროში მართვისა და რეგულირების თანამედროვე სისტემის ამოქმედება². 2005 წლიდან საქართველოში პირველად ჩატარდა ქართული უმაღლესი სასწავლებლების ინსტიტუციური აკრედიტაცია, აბიტურიენტთა ჩარიცხვა ხორციელდება ერთიანი ეროვნული გამოცდების მეშვეობით,

¹ Великая Хартия университетов, Болонья, Италия, 18 сентября 1988 года; http://www.giop.ru/REOS/giep/blgn_trial.nsf/html/VELIKAYAХARTIYAUNIVERSITETOV

² საქართველოს კანონი „უმაღლესი განათლების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №2, 10.01.2005.

საგრძნობლად გაიზარდა განათლების სფეროს დაფინანსება. ბოლო-
ნიის პროცესი ევროპის უმაღლესი განათლების სისტემაში ახალი და
წამყვანი მიმართულებაა, რომელსაც ევროპის სახელმწიფოთა მთავ-
რობები, აკადემიური წრეები, საერთაშორისო და მთავრობათაშორისი
ორგანიზაციები აღიარებენ. ამ პროცესის ძირითადი სამართლებრივი
აქტებია: ევროპის განათლების მინისტრების 1999 წლის 19 ივნის-
ის ერთობლივი დეკლარაცია „ბოლონიის დეკლარაცია უმაღლესი
განათლების ევროპული სივრცის შესახებ“ და უმაღლეს განათლე-
ბაზე პასუხისმგებელი მინისტრების 2003 წლის 19 სექტემბრის
კონფერენციის კომუნიკე „უმაღლესი განათლების ევროპული სივრ-
ცის შექმნის შესახებ“ და სხვ¹. ამ საერთაშორისო დოკუმენტებში
განხილულია განათლების ევროპული სივრცის ისეთი მნიშვნელოვანი
საკითხები, როგორიცაა: უმაღლესი განათლების ხარისხის უზრუნ-
ველყოფა, აკადემიური ხარისხის სამ მთავარ საფეხურზე დაფუძნე-
ბული სისტემის შემოღება, კრედიტების ტრანსფერების ევროპული
სისტემა (ECTS), აკადემიური ხარისხების აღიარება და სხვ.

საერთაშორისო ორგანიზაციების ასოციაციის მონაცემებით,
დაახლოებით 200-მდე მთავრობათაშორისი და არასამთავრობო ორ-
განიზაციაა დაკავებული საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების
თანამშრომლობის საერთაშორისო-სამართლებრივი რეგულირების
სფეროში განათლების, კულტურისა და ჯანდაცვის განხრით. მათ
შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია შემდეგი ორგანიზაციები.

განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის საკითხებზე
(იუნესკო) გაეროს ორგანიზაციის წესდება დამტკიცებულია ლონ-
დონში, განათლების მინისტრების კონფერენციაზე, 1945 წლის
16 ნოემბერს. წესდება ძალაში შევიდა 1946 წლის 4 ნოემბერს.
სწორედ ეს დღე ითვლება იუნესკოს დაარსების ოფიციალურ თარი-
ღად; იუნესკო გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა.

წესდების პირველი მუხლის თანახმად, ორგანიზაცია მიზნად
ისახავს, ხელი შეუწყოს საერთაშორისო მშვიდობასა და უს-
აფრთხოებას ერთა შორის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის

¹ იხ. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების ოფიციალური საიტი, ბოლონიის
პროცესი, http://mes.gov.ge/index.php?module=multi&multi_id=35

დარგებში თანამშრომლობის გაღრმავების გზით, საყოველთაო პატივისცემის, სამართლიანობის, კანონიერებისა და ადამიანის უფლებების, ასევე მისი ძირითადი თავისუფლებების უზრუნველყოფის ინტერესებიდან გამომდინარე, რაც განმტკიცებულია გაეროს წესდებაში ყველა ერისთვის, განურჩევლად რასისა, სქესისა, ენისა და რელიგიისა.

იუნესკო ხელს უწყობს ხალხთა დაახლოებასა და ურთიერთგაგებას ინფორმაციის ყველა წყაროს გამოყენებით და გასცემს რეკომენდაციას ამ მიზნით დაიღოს ის საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რომელსაც ის სასარგებლოდ მიიჩნევს იდეების სიტყვიერი თუ გამომსახველობითი გზით თავისუფალი გავრცელებისათვის. იგი ხელს უწყობს სახალხო განათლების განვითარებას, კულტურის გავრცელებას, აგრეთვე სთავაზობს განათლების იმგვარ მეთოდებს, რომლებიც განსაკუთრებულად მიზანშეწონილია მსოფლიო ბავშვებში თავისუფალი ადამიანისათვის დამახასიათებელი პასუხისმგებლობის გრძნობის გამოსამუშავებლად.

ორგანიზაცია ხელს უწყობს ცოდნის, გამოცემების, ხელოვნების ნიმუშების შენახვას, გაზრდასა და გავრცობას.

იუნესკოს წესდების შესაბამისად, ყველა ქვეყანაში იქმნება იუნესკოს საქმეთა ეროვნული კომისიები. მათი მიზანია ქვეყნის შიგნით ორგანიზაციის, აგრეთვე იმ დაწესებულებების საქმიანობის კოორდინაცია, რომელთაც კავშირი აქვთ იუნესკოს კომპეტენციასთან და გამოთქვამენ სურვილს ამა თუ იმ სახით მიიღონ მონაწილეობა მისი პროგრამების შესრულებაში. ამჟამად იუნესკოს მუშაობაში ხუთი ძირითადი მიმართულება გამოიკვეთა:

ა) *განათლება და მომავალი*. იუნესკოს პრიორიტეტს წარმოადგენს საყოველთაო დაწყებითი განათლების უზრუნველყოფა თანამედროვე მოთხოვნათა შესაბამისად და უმაღლესი განათლების განვითარება. გარდა ამისა, იუნესკო ხელს უწყობს მასწავლებელთა, გეგმურ პედაგოგთა და ადმინისტრაციულ მუშაკთა მომზადებას განათლების სფეროში, აგრეთვე ადგილობრივი სკოლების მშენებლობასა და აღჭურვას.

ბ) *მეცნიერება განვითარების სამსახურში*. ამ სფეროში იუნესკო შემდეგ პროგრამებს განახორციელებს: ადამიანი და ბიოს-

ფერო; მთავრობათაშორისი ოკეანოგრაფიული კომისიის პროგრამა; საერთაშორისო ჰიდროლოგიური და საერთაშორისო გეოლოგიური კორელაციის პროგრამა.

გ) *სოციალური და ჰუმანიტარული მეცნიერებები*. იუნესკო ღიდ ყურადღებას უთმობს ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის დაცვის მხარდაჭერას, დისკრიმინაციის ყველა ფორმასთან ბრძოლას, ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებას, ახალგაზრდობასთან დაკავშირებული პრობლემების მოგვარებას, ვთქვათ, შიდსის პრევენციის საკითხებს და სხვა.

დ) *კულტურა*: წარსული, თანამედროვეობა, მომავალი. იუნესკოს კულტურული საქმიანობა კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაზეა ორიენტირებული. მსოფლიო მემკვიდრეობის ობიექტთა ნუსხაში შესულია კულტურისა და ბუნების 400 ძეგლი, რომლებიც მსოფლიოს 100 ქვეყანაში მდებარეობს. ორგანიზაცია სტიმულს აძლევს შემოქმედებასა და შემოქმედებით საქმიანობას, კულტურული თვითმყოფადობის შენარჩუნებას.

ე) *კომუნიკაცია, ინფორმაცია და ინფორმატიკა ადამიანის სამსახურში*. იუნესკო ეხმარება განვითარებად ქვეყნებს შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნაში, ერთა შორის იდეების ფართოდ გაცვლის, პრესის თავისუფლების პრინციპებისა და პრულარიზმის დაცვის, მასმედიის მრავალფეროვნების არსებობის მიზნით.

ნაყოფიერია იუნესკოს საქმიანობა კოდიფიცირების სფეროში, აგრეთვე საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლისა და საერთაშორისო კერძო სამართლის განვითარების თვალსაზრისით. 30-წლიანმა მუხლჩაუხრელმა შრომამ იუნესკო მიიყვანა ექვსი რეგიონალური კონვენციის შემუშავებამდე, რომლებიც სიმწიფის ატესტატის, დიპლომებისა და სამეცნიერო ხარისხების აღიარების საკითხებს შეეხება (ევროპა, აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონი, აფრიკა, არაბული ქვეყნები, ხმელთაშუაზღვისპირეთი, ლათინური ამერიკა). საერთო ჯამში, იუნესკო აქტიურად მონაწილეობს 70-ზე მეტი საერთაშორისო-სამართლებრივი დოკუმენტის შემუშავებაში განათლების, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის, საავტორო უფლებების დაცვისა და სხვა სფეროებში.

იუნესკოს ხელმძღვანელი ორგანოებია: გენერალური კონფერენცია, აღმასრულებელი საბჭო და სამდივნო.

გენერალური კონფერენცია შედგება იუნესკოს წევრი ქვეყნებისაგან. იგი განსაზღვრავს ორგანიზაციის მიმართულებასა და ერთიან ზაზს და თავის მორიგ სესიაზე ორ წელიწადში ერთხელ იკრიბება. იგი შესაძლოა შეიკრიბოს რიგგარეშე სესიაზეც საკუთარი გადაწყვეტილების შესაბამისად აღმასრულებელი საბჭოს გადაწყვეტილებით ან წევრ-სახელმწიფოთა არანაკლებ ერთი მესამედის მოთხოვნით.

აღმასრულებელი საბჭო აირჩევა გენერალური კონფერენციის მიერ იმ წარმომადგენელთაგან, რომლებსაც იუნესკოს წევრი-სახელმწიფოები ნიშნავენ. იგი შედგება 58 წევრისაგან. აღმასრულებელი საბჭოს წევრთა არჩევისას გენერალური კონფერენცია დაინტერესებული უნდა იყოს მასში ხელოვნების, განათლების, მეცნიერებისა და ცოდნის გავრცელებაში კომპეტენტური პიროვნებების შეყვანით. კონფერენცია ამ საკითხს კულტურათა მრავალფეროვნების კუთხითა და სამართლიანი გეოგრაფიული განაწილებით უნდა მიუდგეს.

აღმასრულებელი საბჭო თავის მორიგ სესიაზე წელიწადში ორჯერ მაინც იკრიბება და პასუხისმგებელია გენერალური კონფერენციის მიერ მოწონებული პროგრამების შესრულებაზე.

იუნესკოს წევრი 184 სახელმწიფოა, მათ შორის საქართველოც. შტაბ-ბინა პარიზში მდებარეობს.

იუნესკოს საქმიანობის მხარდასაჭერად მსოფლიოს 178 ქვეანაში ეროვნული კომისიებია შექმნილი. იუნესკო თანამშრომლობს 600-ზე მეტ არასამთავრობო ორგანიზაციასა და ფონდებთან.

2. მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაცია შეიქმნა 1948 წელს. იგი გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა¹. მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის მიზანია ყველა ერის მიერ ჯანმრთელობის რაც შეიძლება მაღალი დონის მიღწევა.

ორგანიზაციის ძირითად ფუნქციათა ჩამონათვალში შედის: კოორდინაცია საერთაშორისო ჯანდაცვის სფეროში; კონსულტაცია

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://www.who.int>

და დახმარება; თანამშრომლობა დიაგნოსტიკის, კვების პროდუქტების, ბიოლოგიური და ფარმაცევტული პრეპარატების სფეროებში საერთაშორისო სტანდარტების შემუშავებისა და შემოღების მიზნით; მხარდაჭერა ჯანდაცვის ეროვნული სისტემის შექმნაში; დახმარება შეთანხმებების დადებასა და ნორმატივებისა და რეკომენდაციების შემუშავებაში; განათლების სისტემის სრულყოფა მედიცინისა და ჯანდაცვის სფეროში; ბრძოლა ფსიქიკური ჯანმრთელობისა და ადამიანთა შორის კარმონიული ურთიერთობების დასამყარებლად.

ამჟამად მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის საქმიანობა ხორციელდება ოთხი ძირითადი მიმართულებით: ა) უკიდურესი სიკვდილიანობის, ავადმყოფობისა და ინვალიდობის დონის დაწვევა, განსაკუთრებით ღარიბ და მარგინალიზებულ ქვეყნებში; ბ) ცხოვრების ჯანსაღი წესის პროპაგანდა და ადამიანის ჯანმრთელობისათვის საშიში ისეთი ფაქტორების შემცირება, რომლებიც განპირობებულია ეკოლოგიური, ეკონომიკური, სოციალური და გაუკუღმართებული ქცევის მიზეზებით; გ) ჯანდაცვის იმ სისტემების განვითარება, რომლებიც თანაბრად იზრუნებენ ჯანდაცვის განმტკიცებაზე, გამოეხმაურებიან მოსახლეობის კანონიერ მოთხოვნებს და კეთილსინდისიერად და სამართლიანად იმოქმედებენ ფინანსური თვალსაზრისით; ჯანდაცვის სექტორში კეთილსაიმედო პოლიტიკისა და ინსტიტუციონალური გარემოს განვითარება და ჯანდაცვის კომპონენტის ჩართვა სოციალურ, ეკონომიკურ, ეკოლოგიურ და განვითარების მიზნით განპირობებულ პოლიტიკაში.

1978 წელს ჯანდაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციისა და იუნისეფის საერთაშორისო კონფერენციამ მიიღო ალმა-ათის დეკლარაცია, რომელიც პირველადი ჯანდაცვის რვა ძირითად პრინციპს მოიცავს. 1981 წელს მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციამ მიიღო გლობალური პროგრამა სახელწოდებით „ჯანმრთელობა ყველას 2000 წლისათვის“. იგი ითვალისწინებს ინფრასტრუქტურის შექმნას ჯანდაცვის ყველა სამსახურისათვის, პირველ რიგში, მთელი მოსახლეობის პირველადი სამედიცინო-სანიტარიული დახმარებისათვის. 1987 წელს მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციამ მიიღო შიდსის პრევენციისა და მასთან ბრძოლის მსოფლიო პროგრამა, რომელიც

ამჟამად მსოფლიოს 187 ქვეყანასა და რეგიონში ხორციელდება.

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ორგანოება: ჯანდაცვის მსოფლიო ასამბლეა, აღმასრულებელი საბჭო და სამდივნო.

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა ჯანდაცვის მსოფლიო ასამბლეა, რომელიც ამ ორგანიზაციის წევრ სახელმწიფოთა წარმომადგენლებისაგან შედგება. უმაღლესი ორგანო განსაზღვრავს საბჭოსა და გენერალური დირექტორის მუშაობის ძირითად მიმართულებებს. ასამბლეა განიხილავს და ამტკიცებს ბიუჯეტს.

აღმასრულებელი საბჭო შედგება ჯანდაცვის დარგის 32 სპეციალისტისაგან. საბჭო შეიმუშავებს რეკომენდაციების პროექტებს ასამბლეისთვის და თავის სესიებზე წელიწადში არანაკლებ ორჯერ იკრიბება.

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის წევრია 191 ქვეყანა, მათ შორის საქართველო. ორგანიზაციის შტაბ-ბინა ფენევაშია.

§11. თანამედროვე საერთაშორისო სასამართლო დაწესებულებების ძირითადი საქმიანობის შესახებ

1 გაეროს საერთაშორისო სასამართლო¹. სასამართლო შედგება 15 მოსამართლისაგან, რომლებიც აირჩევიან 9 წლის ვადით. მოსამართლეები სასამართლოში წარმოადგენენ მსოფლიოში არსებულ მთავარ სამართლებრივ სისტემებს. ერთსა და იმავე სახელმწიფოს ამ სასამართლოში მხოლოდ ერთი მოსამართლე შეიძლება ჰყავდეს; ყოველი მოსამართლე სასამართლოში მოქმედებს პირადად, ანუ მოსამართლეები არ წარმოადგენენ თავიანთი სახელმწიფოების ინტერესებს².

საერთაშორისო სასამართლოს საქმიანობის პროცედურა განსაზღვრულია 1978 წ. საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტით, შიდა საქმიანობა კი განისაზღვრება სასამართლოს რეზოლუციებით.

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://www.icj-cij.org>

² იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ., 2003, გვ. 59.

ყველა წერილობითი საბუთი მიეწოდება სასამართლოს სამდივნოს. სასამართლოს ოფიციალური ენა არის ფრანგული და ინგლისური. თუ მხარეები თანახმანი არიან, რომ საქმისწარმოება განხორციელდეს ფრანგულზე, მაშინ გადაწყვეტილებაც მიიღება ფრანგულ ენაზე, ხოლო თუ ინგლისურზე – გადაწყვეტილებაც, შესაბამისად გამოდის ინგლისურ ენაზე. სასამართლო ვალდებულია მხარეთა შუამდგომლობების საფუძველზე წარადგინოს საქმე ნებისმიერ ენაზე და მხოლოდ ფრანგულ და ინგლისურ ენაზე. მხარეები სასამართლოში მონაწილეობენ წარმომადგენლების მეშვეობით, მათ აქვთ უფლება, საქმიანობა განახორციელონ აგრეთვე ადვოკატებისა და რწმუნებულების მეშვეობით.

სასამართლო საქმისწარმოება ორი ნაწილისაგან შედგება: წერილობითი და ზეპირი. წერილობით საქმიანობაში იგულისხმება სასამართლოსა და მხარეებისათვის მემორანდუმების, კონტრამემორანდუმებისა და საჭიროების შემთხვევაში მათზე პასუხის გაცნობა მოწმეების, ექსპერტების, წარმომადგენლებისა და ადვოკატების მოსმენით. საქმის მოსმენა ხდება სასამართლოს თავმჯდომარის მიერ, რომლის შეცვლაც შეუძლია ვიცე-თავმჯდომარეს, უკიდურეს შემთხვევაში სასამართლოს თავმჯდომარეობას გაუწევს უზუცესი მოსამართლე. საქმის განხილვა არის ღია, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მხარეთა მოთხოვნით სასამართლო პროცესს დახურულად აცხადებს.

ნებისმიერ მხარეს შეუძლია მოითხოვოს თარჯიმანი, რომელიც სასამართლოს პროცესზე დებს ფიცს: „საზოგადოდ, ვფიცავ ჩემს ღირსებასა და სინდისს, რომ ჩემი თარგმანი იქნება სწორი და სრულყოფილი.“ ყოველ სასამართლო პროცესზე დგება ოქმი მდივნისა და მოსამართლის ხელმოწერით და მხოლოდ ეს ოქმია აუთენტიური. სასამართლო განაგებს საქმეს, ის განსაზღვრავს ფორმებსა და ვადებს, რა დროშიც ნებისმიერმა მხარემ უნდა შეაგროვოს მტკიცებულებები. მოსამართლეს უფლება აქვს, სხდომის დაწყების წინ მოითხოვოს რაიმე სახის დოკუმენტი მხარეებისგან. ასეთი დოკუმენტის წარუდგენლობის შემთხვევაში დგება შესაბამისი აქტი. სხდომაზე საქმესთან დაკავშირებული კითხვების დასმისთვის მოწმეებსაც და ექსპერტებსაც ევალებათ წესის დაცვა, რომელიც განსაზღვრულია

მოსამართლის რეგლამენტით. ყველა იმ მტკიცებულებების მიღებას შემდეგ, რისთვისაც დაწესებული იყო ვადა, მოსამართლეს შეუძლია უარი განაცხადოს დანარჩენ სხვა წერილობით თუ ზეპირ მტკიცებულებებზე, რომელთა წარდგენაც სურვილის შემთხვევაში ერთ-ერთ მხარეს შეეძლო მეორე მხარის თანხმობის გარეშე¹.

სასამართლო სხდომაზე თუ ერთ-ერთი მხარე არ გამოცხადდება ან არ წარმოადგენს თავის შეთანხმებას, მეორე მხარეს უფლება აქვს, მოსამართლეს სთხოვოს საქმის თავის სასარგებლოდ გადაწყვეტა. ამ საკითხთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებამდე მოსამართლე ვალდებულია შეამოწმოს, არის თუ არა საკმარისი ფაქტობრივი ან სამართლებრივი საფუძველი ამ გადაწყვეტილების მისაღებად.

ადვოკატების, წარმომადგენლებისა და რწმუნებულების გამოსვლების დამთავრების შემდეგ თავმჯდომარე მოსამართლე სხდომას დამთავრებულად აცხადებს და გადის გადაწყვეტილების მოსაღებად. გადაწყვეტილება მიიღება ხმათა უმრავლესობით. ხმების თანაბრად განაწილების შემთხვევაში თავმჯდომარე მოსამართლე ან მისი შემცვლელი საკუთარი ხმით გადაწყვეტის ხმათა რაოდენობას. გადაწყვეტილება წაიკითხება საჯაროდ და ძალაში შედის მხარეებისთვის გამოცხადებისთანავე. გადაწყვეტილებაში უნდა მიეთითოს გამოცხადების თარიღი; მოსამართლეების რაოდენობა და მათი სახელები და გვარები; საქმეში მონაწილე პირების სახელები და გვარები; პროცესში მონაწილეები; მრჩეველებისა და ადვოკატების სახელები და გვარები; ოქმის ძირითადი შემაღვენლობა; ფაქტები საქმესთან დაკავშირებით და მათი სამართლებრივი შეფასება; აუცილებლობის შემთხვევაში – დასკვნა პროცესის ხარჯების შესახებ. ნებისმიერ მოსამართლეს აქვს უფლება, თავისი განსხვავებული მოსაზრება დაურთოს გადაწყვეტილებას, რომლის დედანიც ხელმოწერილი და ბეჭედდარტყმული ინახება სასამართლოს არქივში, ხოლო სხვა შემთხვევები გადაეცემა ყველა მონაწილეს. ერთი ასლი გადაეცემა საერთაშორისო სასამართლოს გენერალურ მდივანს. სასამართლოს გადაწყვეტილების თანახმად – სხვა წევრ-სახელმწიფოებსაც.

¹ Международный суд, http://www.un.org/ru/iccj/who_sits.shtml

გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით შეიძლება დასმულ იქნეს ნებისმიერი კითხვა, რომელიც აუცილებლად მოითხოვს წერილობით ფორმას. ის უნდა შეიცავდეს ზუსტ ფორმულირებას, რომლის გამოც გამოთხოვილი იქნა აღნიშნული გადაწყვეტილება. ამ განცხადებას თან უნდა ერთოდეს ყველა დოკუმენტი (რომლებიც ხსნის აღნიშნულ კითხვას) და სახელმწიფოს ან ორგანიზაციის მიერ მიწოდებული ცნობა საქმესთან დაკავშირებით. ნებისმიერი განცხადება უნდა გაიგზავნოს სასამართლოს გენერალურ მდივანთან ან მთავარ ადმინისტრაციულ პირთან აღნიშნულ ორგანოში, რომელიც უფლებამოსილია, გამოითხოვოს დასკვნა.

სასამართლოს გამოაქვს საკონსულტაციო გადაწყვეტილება ღია სხდომაზე, რომლის შესახებ წინასწარაა გაფრთხილებული გენერალური მდივანი და წარმომადგენლები საერთაშორისო სასამართლოს წევრ-სახელმწიფოებიდან, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან აღნიშნული საქმით. საკონსულტაციო გადაწყვეტილება უნდა შეიცავდეს: თარიღს; მონაწილე მხარეების მონაცემებს; კითხვის მოკლე შინაარსს; ფაქტების სამართლებრივ შეფასებას; მოსამართლისთვის დასმულ კითხვებს; მოსამართლეების რაოდენობასა და ვინაობას, ვინც მონაწილეობდა საკონსულტაციო გადაწყვეტილების მიღებაში. რაც შეეხება ფინანსურ საკითხებს, ის წესრიგდება სტატუტით ისევე, როგორც მონაწილე სახელმწიფოთა ასამბლეის მიერ მიღებული შესაბამისი საფინანსო დებულებებითა და საფინანსო წესდებით. სტატუტის მიხედვით სასამართლო ფინანსდება 3 წყაროდან, ესენია: ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა შენატანები, გაეროს ფინანსური საშუალებები და ნებაყოფლობითი შენატანები. ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა შენატანები გამოიანგარიშება შენატანების შეთანხმებული ნიხრის შესაბამისად. სახელმწიფოს შესატანის მასშტაბი განისაზღვრება გადახდისუნარიანობის მიხედვით ეროვნული შემოსავლის გათვალისწინებით. ძალზედ საინტერესოა სასამართლოს სამართლებრივი სტატუსი, რომელიც მოცემულია სტატუტის მე-4 ნაწილში – ის სამართალსუბიექტურობის უფლების მქონეა და შეუძლია განახორციელოს თავისი ფუნქციები და უფლებები სტატუტის შესაბამისად ნებისმიერ მონაწილე სახელმწიფოს

ტერიტორიაზე.

2. სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლო¹. სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს შესახებ სტატუტი მიღებულ იქნა 1998 წ. გაეროს დიპლომატიურ კონფერენციაზე, რომელსაც ესწრებოდა გაეროს 160 წევრი სახელმწიფო. სტატუტი ძალაში შევიდა 2002 წ. 1 ივლისს. საქართველომ სტატუტის რატიფიკაცია მოახდინა 2003 წლის 5 სექტემბერს და სამი თვის შემდეგ გახდა ამ ორგანიზაციის სრულუფლებიანი წევრი.

სასამართლო უფლებამოსილია, განახორციელოს სისხლის სამართლებრივი დევნა იმ დანაშაულისათვის, რომლებიც დაფიქსირებულია სტატუტში, მშვიდობისა და კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულების კოდექსსა და სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებებში. აგრეთვე სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლო წყაროებად გამოიყენებს საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებს, მათ შორის შეიარაღებული კონფლიქტების ნორმებს; მსოფლიო სამართლებრივ სისტემებზე დაყრდნობით სამართლის ზოგად პრინციპებს; სასამართლოს პრეცედენტებს².

ასამბლეის მიერ არჩეულია 18 მოსამართლე. სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლო აესებს და ავითარებს მართლმსაჯულების ეროვნულ ორგანოებს. მისი იურისდიქცია შემოიფარგლება ყველაზე მძიმე და სერიოზული დანაშაულებით. სასამართლოს კომპეტენციაშია შემდეგი საქმეების განხილვა: 1. გენოციდი; 2. ადამიანის წინააღმდეგ ჩადენილი დანაშაული; 3. ომის დანაშაულები; 4. აგრესიული დანაშაული³.

სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს იურისდიქციის ქვეშ მყოფ დანაშაულის ჩამდენ პირს ეკისრება ინდივიდუალური პასუხისმგებლობა და იხდის სასჯელს, თუ: ა) გასცა ბრძანება დანაშაულის ჩადენის შესახებ; ბ) იცოდა ან უნდა სცოდნოდა დანაშაულის შესახებ და ვერ შეძლო მისი თავიდან აცილება; გ)

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი <http://www.un.org/ru/law/icc/>

² ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი. თბ., 2005. გვ. 214.

³ იხ. დანართი №2.

უშუალოდ განახორციელა დანაშაულებრივი აქტი. სასამართლოს იურისდიქცია არ ვრცელდება 18 წლამდე ასაკის ახალგაზრდებზე, სტატუტი მოქმედებს ყველა პირზე, განურჩევლად თანამდებობისა. ამ შემთხვევაში ქვეყნის მეთაურები არ სარგებლობენ რაიმე იმუნიტეტით. ბრალეულს არ შეუძლია თავის გამართლება უმაღლესი ხელისუფლების მორჩილების საბაბით, მათი იმუნიტეტით ან სპეციალური ნორმით, რომელიც შეიძლება დაკავშირებული იყოს თანამდებობასთან.

აღსანიშნავია, რომ სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს იურისდიქციას დაქვემდებარებულ დანაშაულებებზე არ ვრცელდება ზანდაზმულობის ვადა. პირებს არ ეკისრებათ სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა, თუ დანაშაულის ჩადენისას ისინი ფსიქიკურად იყვნენ ავად, რაც გამორიცხავს მათ შეგნებას კანონ-საწინააღმდეგო ქმედებასთან დაკავშირებით; თუ ეს პირი მოქმედებდა აუცილებელი მოგერიების მიზნით ან სხვა პირის დასახმარებლად; საომარ დანაშაულების დროს ან ქონების დასაცავად, რომელიც წარმოადგენს საარსებო წყაროს მისთვის ან სხვა პირისთვის.

სასამართლოს სტრუქტურა. სასამართლო შედგება შემდეგი ორგანოებისგან: 1. პრეზიდიუმი; 2. სააპელაციო პალატა, სასამართლო განყოფილება და წინასწარი წარმოების განყოფილება; 3. პროკურორის კანცელარია; 4. სამდივნო.

სტატუტის მე-5 ნაწილით განსაზღვრულია გამოძიებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის შემდეგი თანამიმდევრობა: პროკურორი მის ხელთ არსებული ინფორმაციის გაცნობისა და შეფასების შემდეგ იწყებს გამოძიებას. პროკურორი ჭეშმარიტების დასადგენად სწორედ აწარმოებს გამოძიებას, რათა მოიპოვოს ყველა ფაქტი და მტკიცებულება, აღნიშნული დანაშაული ისჯება თუ არა საერთაშორისო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობით. ის ყველა ზომას იყენებს, ეფექტიანად გამოიძიოს დანაშაული, რომელზეც ვრცელდება სასამართლოს იურისდიქცია. პროკურორს გამოძიების ჩატარება შეუძლია ნებისმიერი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე (ამისათვის აუცილებელია საგამომძიებლო პალატის ნებართვა); მოიძიოს და შეისწავლოს მტკიცებულებები და დაჰკითხოს პირი, რომელიც ჩაბ-

მულია ამ საქმეში. დაკითხვის დროს პირზე არ შეიძლება ძალადობის გამოყენება დანაშაულის აღიარების მიზნით; დამუქრება პატიმრობით ან თავისუფლების აღკვეთით. პირს შეუძლია ისარგებლოს კვალიფიციური თარჯიმნით¹.

გამოძიების დაწყებამდე საგამოძიებო პალატას ნებისმიერ დროს შეუძლია ორდერის გაცემა პროკურორის მოთხოვნით ამა თუ იმ პირის დასაკავებლად. ამ ორდერის საფუძველზე სასამართლოს შეუძლია წინასწარი დაკავება ან მისი მიყვანა შესაბამის ორგანოში. ორდერში მითითებულია პირის ვინაობა და პირადობის დამადასტურებელი სხვა ინფორმაცია; მოკლედ ფაქტის აღწერა, რომელიც ხსნის ამ დანაშაულს. სტატუტის მონაწილე სახელმწიფო, რომელმაც მიიღო თხოვნა საგამოძიებო პალატისგან პირის დაკავების ან სასამართლოსთვის გადაცემის შესახებ, მონაწილეობს შესაბამისი პირის დაკავებაში. დაკავებულს უფლება აქვს, მიმართოს ნებისმიერ კომპეტენტურ ორგანოს საპატიმრო ადგილიდან დროებით გათავისუფლების თაობაზე მისი საქმის სასამართლო განხილვამდე.

სასამართლო განხილვის პროცედურა ასახულია სტატუტის მე-6 ნაწილში. მოსმენა ტარდება პროკურორისა და ბრალდებულის, ასევე მისი დამცველის თანდასწრებით. საქმის მოსმენის დროს პირს შეუძლია შეეწინააღმდეგოს ბრალდებას; გაასაჩივროს პროკურორის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები; თავად წარადგინოს მტკიცებულებები, რომლის საფუძველზე წინასწარი საგამოძიებო პალატა ამტკიცებს ან არ ამტკიცებს ბრალს. მას შეუძლია გადადოს მოსმენა და სთხოვოს პროკურორის დამატებითი მტკიცებულებების წარდგენის ან ბრალდების შეცვლის შესახებ.

თუ გადაწყვეტილება ვერ იქნა მიღებული, საქმის განხილვის ადგილად ითვლება სასამართლოს ადგილმდებარეობა. სასამართლო განხილვას აუცილებელია ესწრებოდეს ბრალდებული. სასამართლო განხილვას ახორციელებს სასამართლო პალატა. ის უზრუნველყოფს, რომ განხილვა იყოს სამართლიანი, სწრაფი და ჩატარდეს ბრალდებულის ყველა წესისა და ნორმის დაცვით. ბრალდების მტკიცების

¹ Начало деятельности международного уголовного суда: состояние и перспективы, <http://www.lawmix.ru/comm/1609/>

ტვირთი აკისრია პროკურორს. ბრალდებულის ბრალის დამტკიცების შემთხვევაში სასამართლო პალატა განიხილავს სასჯელის დანიშვნის საკითხს. მე-7 ნაწილით სასამართლოს სასჯელთაგან შეუძლია ერთ-ერთის დანიშვნა: გარკვეული ვადით თავისუფლების აღკვეთა, (გამოხატულს წლების რაოდენობაში, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 30 წელს), ან სამუდამოდ თავისუფლების აღკვეთა იმ შემთხვევაში, თუ ამას ითვალისწინებს დანაშაულის მძიმე ხასიათი. თავისუფლების აღკვეთის გარდა, სასამართლოს შეუძლია ჯარიმის დაწესება; შემოსავლების, ქონებისა და აქტივების კონფისკაცია, რომელიც მიღებულ იქნა პირდაპირ ან დანაშაულის შედეგის საფუძველზე. სასამართლოს გადაწყვეტილება ექვემდებარება გასაჩივრებას.

სასამართლოს გადაწყვეტილება ხორციელდება შემდეგი თანმიმდევრობით: თავისუფლების აღკვეთა მოხდება სახელმწიფოში სასამართლოს მიერ დამტკიცებული იმ სახელმწიფოთა ჩამონათვალიდან, რომლებმაც გამოთქვეს სურვილი დამნაშავეთა მიღების შესახებ; სასამართლოს შეუძლია ნებისმიერ დროს მიიღოს გადაწყვეტილება პირის გადაყვანის შესახებ, რომლის მიმართაც იქნა გამოტანილი განაჩენი; შეუძლია მიმართოს სასამართლოს მისი გადაყვანის შესახებ იმ სახელმწიფოდან, სადაც მიღებულ იქნა მის მიმართ განაჩენი. თავისუფლების აღკვეთაში გამოხატული სასამართლოს განაჩენი სასჯელის დანიშვნის შესახებ სავალდებულოა მონაწილე სახელმწიფოებისათვის, მისი შეცვლა დაუშვებელია. მხოლოდ სასამართლოს შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილება ნებისმიერ გასაჩივრებაზე თუ გადაყვანაზე. სასჯელის მოხდა ხორციელდება სასამართლოს მეთვალყურეობით და უნდა შეესაბამებოდეს პატიმართა მიმართ არსებულ საერთაშორისო შეთანხმებით აღიარებულ სტანდარტებს.

პირი, რომელიც იხდის სასჯელს, ამავე დროს, არ არის იმ სახელმწიფოს მოქალაქე, სადაც იმყოფება, შეიძლება გადაეცეს იმ სახელმწიფოს, რომელსაც აქვს ამ პირის მიღების ვალდებულება. ასევე შესაძლებელია ამ პირის სხვა სახელმწიფოს მიერ მიღება, თუ ის თანხმობას განაცხადებს. ამ საკითხის გადაწყვეტისას გასათვალისწინებელია გადასაცემი პირის სურვილიც. თუ არც ერთი სახელმწიფო არ იკისრებს პირის გადაცემთან დაკავშირებულ ხარჯებს,

მათ სასამართლო ანაზღაურებს. სასამართლო საქმიანობა რეგულირდება სასამართლო სტატუტითა და საერთაშორისო საპროცესო დოკუმენტებით: მტკიცებისა და პროცედურის წესებისა და დანაშაულის ელემენტების შესახებ.

3. სისხლის სამართლის საერთაშორისო ტრიბუნალი ყოფილი ოუგოსლავიის თაობაზე.

ტრიბუნალი დაარსდა გაეროს უშიშროების საბჭოს 1993 წლის 25 მაისის №827 რეზოლუციის საფუძველზე¹.

ტრიბუნალი უფლებამოსილია განახორციელოს სასამართლო დევნა პირებზე, რომლებმაც ჩაიდინეს ან გასცეს ბრძანება, ჩაედინათ ჟენევის კონვენციის პრინციპების სერიოზული დარღვევა. პირის წინააღმდეგ განსახორციელებელ მძიმე დარღვევებს მიეკუთვნება 1949წ. 12 აგვისტოს ჟენევის კონვენციით², რომის სტატუტითა და საქართველოს კანონმდებლობითაც გათვალისწინებული შემდეგი ქმედებები: 1. განზრახ მკვლელობა; 2. წამება ან სხვა არაპატივცემული მოპყრობა, სამედიცინო ექსპერიმენტის ჩათვლით; 3. განზრახ მძიმე ტანჯვის ან სერიოზული ტრავმის მიყენება, რაც საფრთხეს უქმნის პირის ფიზიკურ და ფსიქიკურ მდგომარეობას; 4. სამხედრო ტყვეების ან დაცვის მოსარგებლე სხვა პირის იძულება, იმსახუროს მოწინააღმდეგის შეიარაღებულ ძალებში; 5. სასამართლოს მიერ საქმის მიუკერძოებლად წარმოების უფლების ჩამორთმევა სამხედრო ტყვეისთვის ან დაცვის მოსარგებლე სხვა პირისათვის; 6. დაცვის მოსარგებლე პირის დეპორტაცია ან სხვაგვარი არამართლზომიერი გასახლება ან/და დაპატიმრება; 7. მძევლად აყვანა; 8. თვითნებური და ფართომასშტაბიანი ნგრევა ან ქონების მითვისება, რაც არ იყო გამოწვეული საომარი მდგომარეობით.

საერთაშორისო ტრიბუნალი უფლებამოსილია, განახორციელოს სასამართლო დევნა კანონის დამრღვევი პირის, ასევე იმ პირის მიმართ, რომელმაც დაარღვია ომის წესები, რაც მოიცავს: მომწამლავი ნივთიერების ან სხვა სახის იარაღის გამოყენებას, რო-

¹ <http://www.un.org/russian/document/scresol/res1993/res827.htm>

² Женевская конвенция об обращении с военнопленными 1949 года, http://www.un.org/russian/document/convents/geneva_prisoners.htm

მელიც განკუთვნილია ზედმეტი ტანჯვის მისაყენებლად; უმიზეზოდ ქალაქებისა და სოფლების ნგრევას, რაც სამხედრო საჭიროებას არ წარმოადგენს და გაუმართლებელია; დაუსახლებელი ქალაქებისა და სოფლების მოსახლეობაზე თავდასხმას და მათი დახოცვას, რა საშუალებითაც არ უნდა იყოს ჩადენილი. ტრიბუნალი უფლებამოსილია განახორციელოს დევნა იმ პირების მიმართ, რომლებმაც ჩაიდინეს რეციდივი¹.

ტრიბუნალს შეუძლია განახორციელოს სასამართლო დევნა პირებზე, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან დანაშაულებისათვის, რომელთაც ისინი სჩადიოდნენ შეიარაღებული კონფლიქტის დროს მოსახლეობის წინააღმდეგ, რაც გამოხატული იყო ძალის გამოყენებით და თითქოს საერთაშორისო ან შიდა ხასიათს ატარებდა. ასეთია: მკვლელობა; დეპორტაცია; გაუპატიურება; პოლიტიკური, რასობრივი ან რელიგიური დევნა და სხვა არაადამიანური ქმედებები. ტრიბუნალის იურისდიქცია ვრცელდება მხოლოდ ფიზიკურ პირებზე და აქვს უპირატესი ძალა ეროვნულ სამართალთან შედარებით. ნებისმიერ ეტაპზე ტრიბუნალს შეუძლია ოფიციალურად სთხოვოს ეროვნულ სასამართლოებს მისთვის საქმისწარმოების გადაცემა. ტრიბუნალის სტრუქტურა მოიცავს ორ სასამართლო პალატას (თითოეულში სამი მოსამართლით) და ერთ სააპელაციო პალატას (ხუთი მოსამართლით). ასე რომ, მიღებული გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გასაჩივრებას ექვემდებარება სააპელაციო პალატაში.

ყველა მოსამართლე თანამდებობაზე დანიშნამდე დებს ფიცს: „საზოგადოდ ვფიცავ, რომ შევასრულებ ჩემს მოვალეობას და განვახორციელებ ჩემს უფლებამოსილებას, როგორც საერთაშორისო ტრიბუნალის მოსამართლე; განვახორციელებ სასამართლო დევნას პირების მიმართ, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან სერიოზული საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის დარღვევისათვის, რომელიც ჩადენილ იქნა ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე 1991 წლიდან პატიოსნად, კეთილსინდისიერად, მიუკერძოებლად და გააზრებულად“.

¹ დაწვრილებით იხილეთ Н. Михайлов, Международный трибунал по бывшей Югославии и права человека, http://www.nasledic.ru/oboz/08_04/8_11.HTM

თავის ფუნქციაში ყველა მოსამართლე თანასწორია არჩევის დროის, დანიშვნის, ასაკისა და ამ თანამდებობაზე ყოფნის ხანგრძლივობის მიუხედავად. ტრიბუნალის მოსამართლის არჩევა ხდება საერთაშორისო სასამართლოს გენერალური ასამბლეის მიერ წარდგენილი სიიდან. მოსამართლეებთან კონსულტაციის შემდეგ ტრიბუნალის წარმომადგენელი მოსამართლეებს ანაწილებს სააპელაციო და სასამართლო პალატებში.

ბრალდებული პასუხისმგებელია საქმის გამოძიებასა და პირთა მიმართ ბრალის წარდგენაზე. ის გამოძიებას იწყებს *ex officio* ან ნებისმიერი წყაროდან მიღებული ინფორმაციის (უპირველეს ყოვლისა, სახელმწიფოს ან საერთაშორისო ორგანოების მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე). ის აფასებს მიღებულ ან მოპოვებულ ინფორმაციას და იღებს გადაწყვეტილებას, არის თუ არა საკმარისი საფუძველი საქმის განხილვისათვის. ბრალდებული ასევე ადგენს საბრალდებო დასკვნას, რომელშიც მოკლედა ასახული დანაშაულის ფაქტი ან თვით დანაშაული, რაც შემდგომ იგზავნება სასამართლო პალატაში.

პალატის ის მოსამართლე, რომელსაც გადაეგზავნა დასკვნა, გადახედავს მას და მიიღებს გადაწყვეტილებას მისი სამართლიანობის შესახებ. დასკვნის სამართლებრივ საფუძვლებში დარწმუნების შემთხვევაში მას გამოაქვს გამამტყუნებელი განაჩენი ან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, საბრალდებო დასკვნა უქმდება. დასკვნის დამტკიცების შემთხვევაში მოსამართლე უფლებამოსილია, ბრალმდებლის თხოვნით გასცეს ბრძანებები და გამოსცეს ორდერი პირის დაპატიმრების ან დაკავების შესახებ და სხვა მსგავსი განკარგულებები, რომლებიც შეიძლება სავალდებულო გახდეს სასამართლო განხილვისთვის.

მაშასადამე, საერთაშორისო სასამართლო განიხილავს ისეთ საქმეებს, რომლებიც განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს. ეს დანაშაულები არა მარტო ეროვნული კანონმდებლობით, არამედ საერთაშორისო მასშტაბითაც დასჯადია, რაც უფრო ამკაცრებს ამ დანაშაულის დასჯადობას.

პირი, რომელიც ზემოდასახელებული დანაშაულების ჩადენას დააპირებს, კიდევ ერთხელ უნდა დაფიქრდეს იმაზე, რომ ის დაისჯე-

ბა არამარტო სახელმწიფოს ეროვნული კანონმდებლობით, არამედ, შესაძლოა, საერთაშორისო-სამართლებრივი ნორმებითაც.

§12. საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები

გაეროს გენერალური ასამბლეის 1968 წლის 23 მაისის 1296-ე (XIV) რეზოლუციის თანახმად, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია ეწოდება ყველა იმ ორგანიზაციას, რომელიც არ არის დაფუძნებული მთავრობათაშორისი შეთანხმებით. ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს 1996 წლის 25 ივლისის 1996 წლის 31-ე რეზოლუციის თანახმად, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციას წარმოადგენს ნებისმიერი არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიც არ არის დაფუძნებული საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე და არ ისახავს მიზნად კომერციულ მოგებას. კ. კოლიარის (საფრანგეთი) მოსაზრებით, „ორგანიზაციები, რომლებიც ხშირად შემოკლებით არასამთავრობო ორგანიზაციებად იწოდებიან, თავიანთი ბუნებით კერძო ორგანიზაციებს წარმოადგენენ. ისინი აერთიანებენ კერძო პირებს, ხანდახან თვით სახელმწიფო მოხელეებს და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, მაგრამ არა სახელმწიფოებს.“¹

„არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება რამდენიმე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ან პირების მიერ. მას არ გააჩნია საერთაშორისო-სამართლებრივი სუბიექტუნარიანობა.“²

„არასამთავრობათაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება რამდენიმე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციის, კერძო პირებისა და ასოციაციების მიერ. მის საქმიანობას საფუძვლად უდევს სამართლებრივი დოკუმენტი – წესდება (პროგრამა, განცხადება, შეთანხმება), რომელიც განსაზღვრავს საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზნებს, ამოცანებს, საქმიანობის პრინციპებს, კომ-

¹ К. Коляяр, Международные организации и учреждения, Перевод с французского, М., 1972, с. 472.

<http://www.law.edu.ru/script/matredirect.asp?matID=1119027>

² იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010., გვ. 103

პეტენციას, ხელმძღვანელ ორგანოთა საქმიანობის წესს, მუშაობის მთავარ მიმართულებებს.“¹

„არასამთავრობო ორგანიზაცია (დაწესებულება) არის ზოგადად ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის ხელშემწყობი ორგანიზაცია, რომლის შექმნაში არ მონაწილეობს სახელმწიფო ან მისი სტრუქტურები და არ ფინანსდება ქვეყნის ბიუჯეტიდან. ფართო გაგებით, არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაცია არის რამდენიმე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ჯგუფის, კავშირის ან კერძო პირთა მიერ შექმნილი გაერთიანება პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ, სამეცნიერო თუ სხვა სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის დამყარებისა და გაღრმავების მიზნით.“²

არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაციების ძირითადი ნიშნებია: ა) ფინანსური მოგების მიზნის არქონა; ბ) აღიარება, როგორც მინიმუმ, ერთი სახელმწიფოს მიერ და საკონსულტაციო სტატუსის არსებობა საერთაშორისო მთავრობათაშორის ორგანიზაციებში; გ) ფულადი სახსრების მიღება ერთზე მეტი ქვეყნისაგან; დ) თავისი საქმიანობის განხორციელება, როგორც მინიმუმ, ორ ქვეყანაში; ე) ჩამოყალიბება სადამფუძნებლო აქტის საფუძველზე. საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციის წევრი არ შეიძლება იყოს საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი.

საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები XIX საუკუნეში წარმოიშვა. ამჟამად მათი რიცხვი 10 ათასს აჭარბებს. მოკლე ცნობები ამ ორგანიზაციების (ისე როგორც სხვა ნებისმიერს) შესახებ შესაძლებელია ამოვიკითხოთ წიგნში „Yearbook of International Organizations“, რომელიც გამოიცემა ბრიუსელში, საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ. პირველი საერთაშორისო ორგანიზაციები სოციალურ-პოლიტიკურ სფეროში ძირითადად პროფესიული, საგანმანათლებლო, რელიგიური და პაციფისტური ხასიათისა იყო.

„საერთაშორისო არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციების მოღვაწეობა მოიცავს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სფეროს: პოლიტიკა, ეკონომიკა, სოციალური ურთიერთობანი,

¹ იხ. ე. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003, გვ. 283.

² იხ. გ. ლობჯანიძე, ადამიანის უფლებათა სამართალი, თბ. 2005, გვ. 116.

ვაჭრობა, განათლება, მეცნიერება, ლიტერატურა, ხელოვნება, ტექნიკა, სპორტი, ტურიზმი, მედიცინა, სამართალი და სხვა.¹

1. არასამთარობო ორგანიზაციები აქტიურ როლს თამაშობენ თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობების ყველა სფეროში. უფრო მეტიც, ზოგიერთ დარგში ლიდერობენ კიდევ. კერძოდ, ჰუმანიტარული სამართლის საერთაშორისო ინსტიტუტი² (შექმნილია 1970 წელს) დიდ სამუშაოს ასრულებს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმებისა და პრინციპების შემუშავებისა და გამოყენების თვალსაზრისით. ინსტიტუტი რეგულარულად ატარებს სემინარებს ოფიცერთა მიერ ომის კანონებისა და ტრადიციების შესწავლის, დევნილთა დაცვის ნორმების დაუფლების მიზნით.

2. საერთაშორისო სამართლის ასოციაცია³ (შექმნილია 1873 წელს) კოორდინაციას უწევს გამოკვლევებს საერთაშორისო საჯარო და საერთაშორისო კერძო სამართლის აქტუალურ პრობლემებზე. ორგანიზაცია ყურადღებას უთმობს გამოკვლევებს კოლიზიური სამართლისა და სახელშეკრულებო სამართლის დარგებში. აერთიანებს როგორც ეროვნულ განყოფილებებს, ასევე ე.წ. ინდივიდუალურ წევრებს. ასოციაციის მიზნებია: საერთაშორისო სამართლის შესწავლა-განვითარება, შედარებითი სამართლის სამეცნიერო გამოკვლევების ჩატარება, ხალხთა შორის კეთილი ნებისა და ურთიერთგაგებისათვის ხელის შეწყობა. ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა კონფერენცია (იწვევენ 2 წელიწადში ერთხელ). სხვადასხვა სახელმწიფოში კონფერენციებს შორის ფუნქციონირებს ასოციაციის აღმასრულებელი საბჭო და მუდმივმოქმედი კომიტეტი. ადმინისტრაციული ორგანოა სამდივნო. ასოციაციას საკონსულტაციო სტატუსი აქვს იუნესკოში. აღმასრულებელი საბჭოს ადგილსამყოფელია ქ. ლონდონში.

3. სისხლის სამართლის საერთაშორისო ასოციაცია⁴ (შექმნილია 1924 წელს) შეიმუშავებს კონვენციების გამოყენების მიზნით სახელმძღვანელო პრინციპებს საერთაშორისო სისხლის სამართალში.

¹ იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003. გვ. 284.

² International Institute of Humanitarian Law, <http://www.iihl.org>

³ International Law Association, <http://www.ila-hq.org/>

⁴ International Association of Penal Law, <http://www.penal.org>

იგი შეიმუშავებს რეკომენდაციებს ეროვნული კანონმდებლობების მოდერნიზაციისთვის და საერთაშორისო სისხლის სამართლის, როგორც მეცნიერების, განვითარებისთვის, ამ დარგში იწვევს კონფერენციებსა და სემინარებს.

4. წითელი ჯვრის საერთაშორისო კომიტეტმა,¹ რომლის მოქმედების პრინციპებსაც წარმოადგენს ჰუმანურობა, მიუკერძოებლობა, ნეიტრალიტეტი, დამოუკიდებლობა, მოხალისეობა, ერთიანობა და უნივერსალურობა, დიდი წვლილი შეიტანა საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის პრინციპების შემუშავებაში. მისი აქტიური მონაწილეობით შემუშავდა ჟენევის კონვენცია (1906 წ.) მოქმედ არმიებში დაჭრილთა და ავადმყოფთა ზვედრის გაუმჯობესების შესახებ. ჰააგის კონვენცია ზღვაზე ომისას 1949 წლის ჟენევის კონვენციის პრინციპების გამოყენების შესახებ ომის მსხვერპლთა დაცვის თაობაზე. მრავალრიცხოვან და უმძიმეს ამოცანათა შორის, რომელსაც ჰუმანიტარული კონვენციები საერთაშორისო წითელი ჯვრის კომიტეტს მიაკუთვნებენ, განსაკუთრებულად უნდა აღინიშნოს ყველა იმ ადგილის თავისუფლად მონახულების უფლება, სადაც ჰყავთ სამხედრო ტყვეები ან ინტერნირებული სამოქალაქო პირები, აგრეთვე სამხედრო ტყვეთა ცენტრალური საცნობარო სააგენტოს მონახულების უფლება, ტყვეთა შესახებ ინფორმაციის მოსაპოვებლად. მე-3 მუხლი საერთოა 1949 წლის 12 აგვისტოს ჟენევის ოთხი კონვენციისათვის, რომლის თანახმად, „მიუკერძოებელი ჰუმანიტარული ორგანიზაცია, ისეთი, როგორიცაა საერთაშორისო წითელი ჯვრის კომიტეტი, უფლებამოსილია თავისი დახმარება შესთავაზოს კონფლიქტურ მხარეებს“. წარმოადგენს რა ნეიტრალურ შუამავალს შეიარაღებული კონფლიქტებისა და არეულობების პირობებში, საერთაშორისო წითელი ჯვრის კომიტეტი ძალისხმევას არ იშურებს საერთაშორისო და სამოქალაქო ომების მსხვერპლთა დაცვისათვის (იხ. XXII თავი).

ბევრი საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია აქტიურად თანამშრომლობს მთავრობათაშორის ორგანიზაციებთან. მსგავსი თანამშრომლობის ძირითად ფორმას საკონსულტაციო სტატუსი წარმოადგენს. ყოველ მთავრობათაშორისი ორგანიზაციას აქვს საკუ-

¹ International Committee of the Red Cross, <http://www.icrc.org>

თარი წესი არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის საკონსულტაციო სტატუსის მინიჭების შესახებ. ასეთი სტატუსის მიღება, გარდა იმისა, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციის დადებითი საქმიანობის აღიარებას გულისხმობს, მიუთითებს არასამთავრობო ორგანიზაციების საერთაშორისო ავტორიტეტის ზრდაზე თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარების თვალსაზრისით.

გაეროს წესდების 71-ე მუხლის თანახმად¹, გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია გაატაროს შესაბამისი ღონისძიებები იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან კონსულტაციებისათვის, რომლებიც დაინტერესებული არიან მის კომპეტენციაში შემავალი საკითხებით. ასეთი ღონისძიებები, შესაძლოა, შეთანხმებული იყოს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, გაეროს დაინტერესებულ წევრებთან კონსულტაციის შემდეგ.

გაეროსა და არასამთავრობო ორგანიზაციების ურთიერთობა რეგლამენტირებულია გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს რეზოლუციით „არასამთავრობო ორგანიზაციებთან კონსულტაციების ღონისძიებები“, რომელიც მიღებულია 1946 წელს (შემდგომისთვის არაერთხელ გადაისინჯა).

საბჭოსთან საკონსულტაციო სტატუსი მიკუთვნებული აქვს 1500-ზე მეტ არასამთავრობო ორგანიზაციას. ისინი სამ კატეგორიად იყოფა: პირველ კატეგორიას მიეკუთვნება ორგანიზაციები, რომლებიც დიდ ასპექტში საბჭოს საქმიანობას უკავშირდებიან; მეორე კატეგორიას მოეკუთვნება ორგანიზაციები, რომლებიც კონკრეტულ სფეროებში განსაკუთრებული გამოცდილებით გამოირჩევიან; მესამე კატეგორიას – უამრავი ორგანიზაცია, რომელიც აუცილებლობის შემთხვევაში ეხმარება საბჭოს, მის დამხმარე ორგანოებს და გაეროს სხვა ორგანოებს.

ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს 1996 წლის 25 ივლისის 1996/31-რეზოლუცია² ადგენს არასამთავრობო ორგანიზაციები-

¹ იხ. დანართი №1

² Консультативные отношения между Организацией объединенных наций и неправительственными организациями, <http://www.un.org/ru/ecosoc/docs/1996/r1996-31.pdf>

სთვის საკონსულტაციო სტატუსის მინიჭების შემდეგ ძირითად პრინციპს: საკონსულტაციო ურთიერთობები მყარდება გაეროს წესდების შესაბამისად მის (გაეროს) მუშაობაში არასამთავრობო ორგანიზაციის სამართლიანი, დაბალანსებული და უტყუარი ჩართვის მიზნით. ამ რეზოლუციაში ჩამოყალიბებულია საკონსულტაციო სტატუსის შეჩერებისა და ჩამორთმევის პროცედურები. იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებს, რომელთაც მინიჭებული აქვთ საკონსულტაციო სტატუსი, შეუძლიათ თავიანთი წარმომადგენლები მიავლინონ ეკონომიკური და სოციალური საბჭოსა და მისი დამხმარე ორგანოების სხდომაზე, აგრეთვე წარმოადგინონ წერილობითი განცხადებები, რომლებიც საბჭოს მუშაობას შეეხება. მათ შეუძლიათ მოაწვეონ კონსულტაციები გაეროს სამდივნოსთან საერთო ინტერესების მქონე საკითხების გარშემო.

გაეროს სპეციალიზებულ დაწესებულებებს საკონსულტაციო სტატუსის მინიჭების საკუთარი წესები გააჩნიათ.

მაგალითად, საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია მხოლოდ იმ არასამთავრობო ორგანიზაციებს ანიჭებს საკონსულტაციო სტატუსს, რომლებსაც მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა შეუძლიათ საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის მუშაობაში. გარდა ამისა, ამ არასამთავრობო ორგანიზაციების მიზნები და ფუნქციები სრულ ჰარმონიაში უნდა იყოს საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის მიზნებთან და ფუნქციებთან (წესები, რომლებიც შეეხება საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ურთიერთობას, 1961 წ.).

ნებისმიერი არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიც მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციასთან თანამშრომლობის სურვილს (მათ შორის, საკონსულტაციო სტატუსის მინიჭების გზით) გამოთქვამს, შემდეგ კრიტერიუმებს უნდა აკმაყოფილებდეს: ა) საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია დაკავებულია იმ საკითხებით, რომელიც შედის მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის კომპეტენციაში; ბ) საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციის მიზნები და ამოცანები არ ეწინააღმდეგება მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის მიზნებსა და ამოცანებს; გ) საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია აღიარებულია როგორც მუდმივმოქმედი ორგანიზაცია; დ)

საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციას გააჩნია მმართველი ორგანო და უფლებამოსილია გამოვიდეს საკუთარი წევრების სახელით; ე) საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია ფორმალურად წარმოადგენს საერთაშორისო ორგანიზაციას, თავისი სტრუქტურიდან და საქმიანობის სფეროდან გამომდინარე; ვ) მას უნდა ჰყავდეს თავისი წევრები, რომელთაც ექნებათ ხმის უფლება ყველა იმ საკითხთან მიმართებაში, რომელიც ორგანიზაციის პოლიტიკასა და საქმიანობას შეეხება (წესები, რომლებიც შეეხება საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ურთიერთობას, 1948 წ.).

საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციად, რომელთანაც იუნესკოს შეუძლია თანამშრომლობა, ითვლება ნებისმიერი საერთაშორისო ორგანიზაცია, თავისი ხასიათიდან გამომდინარე არასამთავრობო მიზნებითა და ფუნქციებით, რომელიც არ არის დაფუძნებული მთავრობათაშორისი შეთანხმებით. მან შემდეგი მოთხოვნები უნდა დააკმაყოფილოს: ა) დაკავებული უნდა იყოს იუნესკოს კომპეტენციაში შემავალი საკითხებით; უნდა ჰქონდეს სურვილი და შესაძლებლობა აქტიურად დაეხმაროს ორგანიზაციას მისი მიზნების შესრულებაში, იუნესკოს წესდების პრინციპების შესაბამისად; ბ) გააერთიანოს ჯგუფები და ცალკეული პირები, რომლებიც დაინტერესებული არიან იუნესკოს საქმიანობის ერთი ან რამდენიმე სფეროთი, ჰყავდეს მუდმივი წევრები ბევრ ქვეყანაში, რათა ორგანიზაციას საშუალება ჰქონდეს, თავისი შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, ისაუბროს როგორც მსოფლიოს სხვადასხვა კულტურული რაიონების სრულუფლებიანმა წარმომადგენელმა; გ) როცა საქმე შეეხება რეგიონალური ხასიათის ორგანიზაციას გეოგრაფიული ან კულტურული თვალთახედვით, მას უნდა ჰყავდეს საკმაოდ ბევრი წევრი, რათა შესაძლებლობა ჰქონდეს, ღირსეულად წარდგეს საკუთარი რაიონის სახელით; დ) მას უნდა ჰყავდეს საერთაშორისო საფუძველზე შექმნილი მუდმივმოქმედი ხელმძღვანელი ორგანო, სათანადოდ უფლებამოსილი წარმომადგენლობა და ფლობდეს სამუშაო აპარატსა და იმ პროცედურებს, რომელიც მას შესაძლებლობას მისცემს, მუდმივი კონტაქტი იქონიოს სხვადასხვა ქვეყანაში მყოფ თავის წევრებთან.

იუნესკოსა და საერთაშორისო არასამთავრობო ორგა-

ნიზაციების ურთიერთობა შეიძლება სამი კატეგორიის მიხედვით დავაზარისხოთ: კატეგორია A (საკონსულტაციო და სათანამშრომლო); კატეგორია B (ინფორმაციული და საკონსულტაციო) და კატეგორია C (ზიარი ინფორმაცია). არასამთავრობო ორგანიზაციებს, რომლებიც ამ კატეგორიას მიეკუთვნებიან, მკატრად განსაზღვრული უფლებები და მოვალეობები გააჩნიათ (იხ. იუნესკოსა და არასამთავრობო ორგანიზაციების ურთიერთობების ამსახველი ღირექტივები, 1960 წ.).

§13. საერთაშორისო კონფერენციები

„საერთაშორისო კონფერენცია ეწოდება ორი ან რამდენიმე სახელმწიფოს წარმომადგენლების შეხვედრას ამა თუ იმ პოლიტიკური, ეკონომიკური და სხვა საკითხების განხილვისა და მათ თაობაზე შეთანხმების მიღწევისათვის“¹.

„საერთაშორისო კონფერენცია ეწოდება ორი ან რამდენიმე სახელმწიფოს ოფიციალური წარმომადგენლების შეხვედრას ამა თუ იმ პოლიტიკური, კულტურული, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა საკითხების განხილვისა და მათ თაობაზე შეთანხმების მიღწევისათვის (ხელშეკრულება, შეთანხმება, კონვენცია, განცხადება და სხვა). საერთაშორისო კონფერენცია ხშირად ატარებს „კონგრესის“, „თათბირის“ ან სხვა სახელწოდებას. ამას იურიდიული მნიშვნელობა არ აქვს. კაცობრიობის განვითარების მანძილზე სახელმწიფოები იკრიბებოდნენ და იკრიბებიან კონფერენციებზე ამა თუ იმ საჭირობოროტო საერთაშორისო პრობლემის გადასაწყვეტად.“²

საერთაშორისო კონფერენციები მოიწვევა პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო და სხვა პრობლემების გადასაჭრელად. ისევე როგორც საერთაშორისო სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ინსტიტუტი, საერთაშორისო კონფერენციებიც XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან იღებს სათავეს. ამჟამად ყოველწლიურად 10000-მდე კონფერენცია მაინც იკრიბება. სპეციალისტების აზრით,

¹ იხ. ლ. ალექსიძე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბ., 2010; გვ. 98.

² იხ. ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003, გვ. 50.

XXI საუკუნის შუა წლებში ყოველწლიურად დაახლოებით 50 ათასამდე საერთაშორისო კონფერენცია გაიმართება.

„საერთაშორისო კონფერენცია – დროებითი საერთაშორისო ორგანო, რომელიც მოწვეულია გარკვეული საკითხის (საკითხების) განსახილველად და შეთანხმებული გადაწყვეტილების მისაღებად. საერთაშორისო კონფერენციის აღსანიშნავად საერთაშორისო პრაქტიკაში ზოგჯერ ტერმინი „საერთაშორისო თათბირი“ გამოიყენება.“¹

საერთაშორისო კონფერენციები არ წარმოადგენს საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს. ყველაზე ხშირად მათ მრავალმხრივ ან საპარლამენტო დიპლომატიის სახელით მოიხსენიებენ. ყოველ კონფერენციას მკაცრად განსაზღვრული მიზნები და ამოცანები აქვს, რომლებიც უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს (მონაწილეთა სუვერენულ თანასწორობას, თანამშრომლობას, დავების მშვიდობიან გადაჭრას და ა. შ.).

ბოლო წლებში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი საერთაშორისო კონფერენციები გაეროს ეგიდით მოიწვევა. მისი წესდების 55-ე მუხლის თანახმად², ეს ორგანიზაცია ხელს უწყობს საერთაშორისო პრობლემების გადაწყვეტას ეკონომიკის, სოციალურ, ჯანდაცვისა და სხვა დარგებში, საერთაშორისო თანამშრომლობას კულტურისა და განათლების სფეროებში. იგი ხელს უწყობს ასევე ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების საყოველთაო პატივისცემასა და დაცვას, მიუხედავად რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი და რელიგიური სხვაობისა.

„საერთაშორისო კონფერენციებს პირობითად ყოფენ შემდეგ ძირითად ჯგუფებად:

1. საზავო კონფერენციები – შეხვედრები, რომელთა მიზანია ომის მდგომარეობის შეწყვეტის იურიდიული გაფორმება საზავო ხელშეკრულების დადებით;
2. პოლიტიკური კონფერენციები, რომელთაც იწვევენ მიმ-

¹ იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი, თბ., 2003, გვ. 256.

² იხ. დანართი №1.

დინარე საჭირობოროტო საერთაშორისო პრობლემების განხილვისა და გადაწყვეტისათვის;

3. ეკონომიკური კონფერენციები, რომლებზეც განიხილავენ სახელმწიფოთა ურთიერთობებს ვაჭრობის, საფინანსო-საკრედიტო და სხვა საკითხებზე;
4. დიპლომატიური კონფერენციები, რომლებიც ეძღვნება სამართლის კოდიფიკაციის საკითხებს სპეციალური სახის ხელშეკრულებათა და კონვენციის შემუშავებისა და მიღებისათვის“.¹

მთავრობათაშორისი კონფერენციები მეტწილად მოიწვევა საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა და აქტების შესამუშავებლად და დასადებად, პრინციპის შესატანხმებლად საერთაშორისო ურთიერთობების კონკრეტულ სფეროში თანამშრომლობისათვის. მაგალითად, ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის მონაწილე ქვეყნების მოლაპარაკებამ 1986 წელს მოიწონა დასკვნითი დოკუმენტი, რომლითაც განსაზღვრული იყო ეკონომიკის, მეცნიერების, ტექნიკის და გარემოს დაცვის სფეროებში თანამშრომლობის ძირითადი მიმართულებები. 1992 წელს გაეროს კონფერენციამ გარემოს დაცვის და განვითარების შესახებ მიიღო გარემოს დაცვისა და განვითარების დეკლარაცია, რომელიც საერთაშორისო ეკოლოგიური სამართლის პრინციპების კოდექსს წარმოადგენს.

საერთაშორისო კონფერენციების დიდი ნაწილი თანამედროვეობის აქტუალური პრობლემების განსახილველად მოიწვევა. ასე მაგალითად, 1995 წელს გაიმართა გაეროს მეცხრე კონგრესი, რომელიც დანაშაულის პრევენციისა და დამნაშავეებთან მოპყრობის პრობლემებს მიეძღვნა.

საერთაშორისო ურთიერთობების დამყარების საქმეში გარკვეული წვლილი შეაქვთ კონფერენციებს, რომლებიც მოწვეულია აზრთა და ინფორმაციის გაცვლის მიზნით კონკრეტული პრობლემის გარშემო და შესაბამისი რეკომენდაციების მისაღებად. ამრიგად, საერთაშორისო კონფერენცია საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების დროებითი კოლექტიური ორგანოა, რომელიც შეთანხ-

¹ ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები. თბ., 2003. გვ. 51.

მებული მიზნებით მოქმედებს და აქვს გარკვეული საორგანიზაციო სტრუქტურა და კომპეტენცია. საერთაშორისო კონფერენციების სახელწოდებების სხვადასხვაობა იურიდიულ დატვირთვას არ ატარებს.

საერთაშორისო კონფერენციების წარმატებული მუშაობის უზრუნველსაყოფად ისინი იღებენ პროცედურულ წესებს, რომელთა ნორმები კონფერენციის შიდა სამართლის პრეროგატივაა.

პროცედურული წესები კონფერენციის მონაწილეთა შეთანხმებული ნების შედეგია. ხშირად ისინი მუშავდება ცხარე დებატებზე და, საბოლოო ჯამში, გონივრული კომპრომისის შედეგს წარმოადგენს. პროცედურული წესები, ჩვეულებრივ, შემდეგი ძირითადი დებულებებისგან შედგება:

1. წარმომადგენლობა და უფლებამოსილება. კონფერენციის მონაწილე თითოეული ქვეყნის დელეგაცია დაკომპლექტებულია აკრედიტებული წევრებით და სხვა აუცილებელი მოადგილეებითა და მრჩეველებით. კონფერენციის დასაწყისში ინიშნება უფლებამოსილების გადასინჯვის კომიტეტი. იგი ამოწმებს კონფერენციის მონაწილეთა უფლებამოსილებას და დაუყონებლივ წარუდგენს კონფერენციას შესაბამის მოხსენებას.

2. თანამდებობის პირები. კონფერენცია მონაწილე ქვეყნების წარმომადგენელთაგან შემდეგი თანამდებობის პირებს ირჩევს: თავმჯდომარეს, თავმჯდომარის სამ მოადგილესა და მომხსენებელს. ეს თანამდებობის პირები აირჩევა სამართლიანი გეოგრაფიული პრინციპის გათვალისწინებით. წესები დაწერილობით განსაზღვრავს თავმჯდომარის უფლებებსა და მისი შეცვლის განრიგს.

3. კონფერენციის სამდივნო. განსაზღვრავს სხდომებზე გამოსვლის პერიოდს, იღებს, თარგმნის, ამრავლებს, გამოსცემს და ავრცელებს დოკუმენტებს; ახორციელებს კონფერენციის აუდიოჩანაწერას და უზრუნველყოფს ამ ჩანაწერის შენახვას; უზრუნველყოფს კონფერენციის დოკუმენტების შენახვასა და ხელშეუხებლობას გაეროს არქივებში; ასრულებს ყველა სხვა სამუშაოს, რომელიც აუცილებელია კონფერენციის წარმართვისათვის.

4. კონფერენციის გახსნა. თავის პირველ სხდომაზე კონფერენცია ირჩევს თავმჯდომარეს; ამტკიცებს საპროცედურო წესებს;

დღის წესრიგს; ირჩევს კონფერენციის თანამდებობის პირებს; იღებს გადაწყვეტილებებს თავისი მუშაობის ორგანიზების შესახებ.

5. **სხდომის მიმდინარეობის წესრიგი.** ვერავინ ვერ გამოვა კონფერენციაზე კონფერენციის წინასწარი ნებართვის გარეშე. თავმჯდომარე სიტყვს აძლევს ორატორებს იმ თანმიმდევრობით, რა რიგითობაც თვით მომხსენებლებმა აირჩიეს. სამდივნოს გამომსვლელთა სიის შედგენა ევალება. კონფერენციას შეუძლია შეზღუდოს ყოველი ორატორისათვის განკუთვნილი დრო. ნებისმიერ წარმომადგენელს ნებისმიერ დროს შეუძლია შემიტანოს წინადადება რომელიმე კონკრეტულ საკითხზე დებატების შეწყვეტის შესახებ. წინადადებები და ჩასწორებები პროცედურული საკითხების შესახებ წერილობით წარედგინება კონფერენციის სამდივნოს, რომელიც მათ ყველა დელეგაციას ურიგებს.

6. **გადაწყვეტილებების მიღება.** როგორც წესი, ნებისმიერი კონფერენცია თავის საქმიანობას საერთო გადაწყვეტილების საფუძველზე ახორციელებს. კონფერენციას შეუძლია კენჭისყრაზე გადავიდეს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც საერთო შეთანხმების მიღწევის ყველა შესაძლებლობა ამოიწურება. კენჭისყრის დაწყებამდე თავმჯდომარე საქმის კურსში აყენებს კონფერენციას იმის შესახებ, რომ ყველა შესაძლებლობა საერთო შეთანხმების მიღწევისა ამოწურულია. კონფერენციის მონაწილე ყველა წევრ-სახელმწიფოს მხოლოდ ერთი ხმა აქვს. კონფერენცია ყველა პროცედურულ საკითხზე გადაწყვეტილებას იღებს კონფერენციაზე დამსწრე და კენჭისყრაში მონაწილე წარმომადგენლების ხმათა დიდი უმრავლესობით, ანუ ორი მესამედით. საპროცედურო წევრების თანახმად, „დამსწრე და კენჭისყრაში მონაწილე წარმომადგენლები“ ნიშნავს კონფერენციის მონაწილე ქვეყნების წარმომადგენლებს, რომლებიც ხმის მიცემისას ან „მომხრენი“ არიან, ან „მოწინააღმდეგენი“. წარმომადგენლები, რომლებმაც „თავი შეიკავეს“ ხმის მიცემისას, განიხილებიან როგორც კენჭისყრის არამონაწილენი.

7. **დამხმარე ორგანოები.** უფლებამოსილების შემოწმების კომიტეტის გარდა, კონფერენციას შეუძლია შექმნას ისეთი დამხმარე ორგანოები, რომლებიც აუცილებელია მისი ფუნქციების განსახორ-

ციელებლად. დამხმარე ორგანოების გადაწყვეტილებები მიიღება დამსწრეთა და კენჭისყრაში მონაწილე წარმომადგენელთა ხმების უმრავლესობით.

8. **ენები და სხდომის ოქმები.** ჩვეულებრივ, მსოფლიო მთავრობათაშორისი კონფერენციების ენებია: ინგლისური და ფრანგული ენები და იმ ქვეყნების ენა, რომლის ტერიტორიაზეც ტარდება კონფერენცია. თუ კონფერენციის მოწვევა ხდება გაეროს ეგიდით, მაშინ ასეთი კონფერენციის ენები გაეროს ოფიციალურ და სამუშაო ენებს წარმოადგენს. თუმცა, ნებისმიერ მონაწილეს შეუძლია გამოვიდეს კონფერენციის გარეშე ენაზე, თუკი შესაბამისი დელეგაცია უზრუნველყოფს ამ ენის სინქრონულ თარგმანს კონფერენციის რომელიმე ერთ-ერთ სამუშაო ენაზე.

9. **სხვა მონაწილენი და დამკვირვებლები.** ორგანიზაციების მიერ დანიშნულ წარმომადგენლებს, რომლებიც მუდმივი მოწვევით სარგებლობენ ამა თუ იმ საერთაშორისო კონფერენციაზე, უფლება აქვთ დამკვირვებლის სტატუსით ხმის უფლების გარეშე მიიღონ მონაწილეობა კონფერენციისა და მისი დამხმარე ორგანოების მუშაობაში. კონფერენციის მუშაობაში შესაძლოა მონაწილეობა მიიღონ საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებმაც. დამკვირვებლებმა შეიძლება გააკეთონ მოკლე ზეპირი განცხადებები, გაავრცელონ კონფერენციის თემატიკის ამსახველი შესაბამისი დოკუმენტები.

კონფერენციის მუშაობის შედეგს წარმოადგენს სათანადო დოკუმენტის მიღება. ყველაზე ხშირად ასეთ დოკუმენტებად გვევლინება დასკვნითი აქტი, კონვენცია და რეკომენდაციები.

დასკვნით აქტში ასახულია კონფერენციის მოწვევის მოკლე ისტორია; ჩამოთვლილია კონფერენციის მონაწილეები და თანამდებობის პირები; მოყვანილია იმ დოკუმენტების ნუსხა, რომლებიც კონფერენციის მონაწილეებმა განიხილეს; მითითებულია კონფერენციის მიერ მიღებული დოკუმენტის სრული სახელწოდება. დასკვნით აქტს ხელს აწერენ კონფერენციის მონაწილე დელეგაციების ხელმძღვანელები (ზოგჯერ ხელმძღვანელის მოადგილეებიც). ეს დოკუმენტი არ შეიცავს სამართლებრივ ნორმებს და, შესაბამისად, არ არის იურიდიულად აუცილებელი.

როგორც წესი, დასკვნით აქტს ერთვის კონფერენციის მიერ მოწონებული კონვენციის ტექსტი ერთ ან რამდენიმე ენაზე. დასკვნითი აქტის ბოლო ნაწილს წარმოადგენს რეზოლუციებისა და რეკომენდაციების პაკეტი, რომელიც მიმართულია სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციებისადმი. ზოგ შემთხვევებში რეზოლუციები გამოიყენება როგორც საერთაშორისო-სამართლებრივი ნორმების კონსტატაციისა და განმარტების საშუალებები.

საერთაშორისო კონფერენცია, თავისი თემატიკიდან გამომდინარე, იწონებს მსგავს რეკომენდაციებსა და ღონისძიებების გეგმას. მაგალითად, 1992 წელს მოწვეულმა ბუნების დაცვისა და განვითარების გაეროს კონფერენციამ დაამტკიცა დღის წესრიგი XXI საუკუნისათვის, რომელიც ოთხი ნაწილისგან შედგებოდა: სოციალური და ეკონომიკური ასპექტები; რესურსების მოფრთხილება და რაციონალური გამოყენება განვითარების მიზნებისთვის; მოსახლეობის ძირითადი ჯგუფების როლის განმტკიცება; ამ მიზნებისთვის საჭირო სახსრები. ამ სახის დოკუმენტები არ ითვლება აუცილებელი სახის დოკუმენტებად. მათ შეიძლება საფუძველი დაუდონ შესაბამის საერთაშორისო კონვენციებს.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდება

შენიშვნა

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებას ხელი მოეწერა 1945 წლის 25 ივნისს ქ. სან-ფრანცისკოში გაერთიანებული ერების საერთაშორისო ორგანიზაციის სადამფუძნებლო კონფერენციის შემაჯამებელ სხდომაზე და ძალაში შევიდა 1945 წლის 24 ოქტომბერს.

წესდების შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტი. წესდების 23-ე, 27-ე და 61-ე მუხლების შესწორებები გენერალურ ასამბლეაზე მიღებულ იქნა 1963 წლის 17 დეკემბერს და ძალაში შევიდა 1965 წლის 31 აგვისტოს. გენერალური ასამბლეის მიერ 1965 წლის 20 დეკემბერს მიღებული 109-ე მუხლის შესწორება ძალაში შევიდა 1968 წლის 12 ივნისს.

წესდების 23-ე მუხლის შესწორების თანახმად, უშიშროების საბჭოს წევრთა რიცხვი თერთმეტიდან თხუთმეტამდეა გაზრდილი. შესწორებული 27-ე მუხლი ითვალისწინებს, რომ უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებანი პროცედურული საკითხების შესახებ მიღებულად ითვლება, როდესაც მათ ხმას მისცემს ცხრა (აღრე შვიდი) წევრი, უშიშროების საბჭოს ხუთი მუდმივი წევრის თანდამთხვეული ხმების ათვლით. 61-ე მუხლის შესწორება ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს წევრთა რიცხვს ზრდის თვრამეტიდან ოცდაშვიდამდე. ამ მუხლის მომდევნო შესწორება, რომელიც ძალაში შევიდა 1973 წლის 24 სექტემბერს, საბჭოს წევრების რიცხვს ზრდის ოცდაშვიდიდან ორმოცდათოთხმეტამდე.

109-ე მუხლის პირველი პუნქტის შესწორება ითვალისწინებს, რომ წესდების გადასინჯვის მიზნით წევრი-სახელმწიფოების მიერ გენერალური კონფერენციის ჩატარების დრო და ადგილი განისაზღვრება გენერალური ასამბლეის წევრთა ხმების ორი მესამედით და უშიშროების საბჭოს ნებისმიერი ცხრა (აღრე შვიდი) წევრის ხმებით.

109-ე მუხლის 3 პუნქტი ითვალისწინებს წესდების გადასასინჯად კონფერენციის მოწვევის შესაძლებლობას გენერალურმა ასამბლეამ და უშიშროების საბჭომ განიხილეს გენერალური ასამბლეის მორიგ მეთე სესიაზე 1995 წელს და დატოვეს მისი თავდაპირველი ფორმულირება: „უშიშროების საბჭოს ნებისმიერი შეიდი წევრის ხმებით“.

ჩვენ, გაერთიანებული ერების ხალხებმა, მტკიცედ გადავწყვიტეთ თავიდან ავაცილოთ მომავალ თაობებს ომის საშინელი შედეგები, რომლებმაც ჩვენი სიცოცხლის მანძილზე ორჯერ მოუტანა კაცობრიობას ენით აუწერელი მწუხარება და კვლავ დაეამკვიდროთ რწმენა ადამიანის ძირითადი უფლებებისა, ადამიანის პიროვნების ღირსებისა და ფასეულობისა, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობისა და ღიდი და პატარა ერების თანაბარი უფლებებისა და შევქმნათ პირობები, რომლებიც შესაძლებელს გახდიან სამართლიანობიდან და საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან და საერთაშორისო სამართლის სხვა წყაროებიდან გამომდინარე ვალდებულებებისადმი პატივისცემის დაცვას და ხელი შეუწყოთ სოციალურ პროგრესსა და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას უფრო მეტი თავისუფლების პირობებში

და ამ მიზნით გამოვიჩინოთ შემწყნარებლობა და ერთად, ერთმანეთთან მშვიდობიანად და კეთილმეზობლურად ვიცხოვროთ და გავაერთიანოთ ჩვენი ძალები საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების შესანარჩუნებლად და უზრუნველყოთ პრინციპების მიღებითა და მეთოდების დადგენით, რათა შეიარაღებული ძალები გამოიყენებოდეს მხოლოდ საერთო ინტერესებისათვის და გამოვიყენოთ საერთაშორისო აპარატი ყველა ხალხის ეკონომიკური და სოციალური პროგრესის ხელშეწყობისათვის,

გადავწყვიტეთ გავაერთიანოთ ჩვენი ძალისხმევა ამ მიზნების მისაღწევად, თანახმად ამისა, ჩვენი შესაბამისი მთავრობები სან-ფრანცისკოში შეკრებილი წარმომადგენლების საშუალებით, რომელთა მიერ წარმოდგენილი უფლებები სათანადო ფორმისაა, შეთანხმდნენ მიუღოთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წინამდებარე წესდება და ამით დააფუძნონ საერთაშორისო ორგანიზაცია „გაერთიანებული ერების“ სახელწოდებით.

თავი I
მიზნები და პრინციპები
მუხლი I

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია მიზნად ისახავს:

1. ხელი შეუწყოს საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას და ამ მიზნით ეფექტური კოლექტიური ზომები მიიღოს მშვიდობის წინააღმდეგ მიმართული საფრთხის თავიდან ასაცილებლად და აღსაკვეთად, აგრესიის აქტების ან მშვიდობის სხვა დარღვევების ჩასახშობად და სამართლიანობისა და საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესაბამისად მშვიდობიანი საშუალებებით მოახდინოს საერთაშორისო დავების ან ისეთი სიტუაციების მოგვარება ან გადაწყვეტა, რომლებსაც შესაძლოა მშვიდობის დარღვევა მოჰყვეს;
2. განავითაროს მეგობრული ურთიერთობები ერებს შორის ხალხების თანაბარუფლებიანობისა და თვითგამორკვევის პრინციპის პატივისცემის საფუძველზე, აგრეთვე მიიღოს სხვა შესაბამისი ზომები საყოველთაო მშვიდობის განსამტკიცებლად;
3. განახორციელოს საერთაშორისო თანამშრომლობა ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული და ჰუმანიტარული ხასიათის საერთაშორისო პრობლემების მოსაგვარებლად და ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების მიმართ პატივისცემის წასახალისებლად და გასავითარებლად ყველასათვის რასის, სქესის, ენისა და რელიგიის განურჩევლად, და
4. იყოს ერების მოქმედებათა შესათანხმებელი ცენტრი საერთო მიზნების მისაღწევად.

მუხლი 2

I მუხლში მითითებული მიზნების მისაღწევად ორგანიზაცია და მისი წევრები მოქმედებენ შემდეგი პრინციპების შესაბამისად:

1. ორგანიზაცია დაარსებულია მისი ყველა წევრის სუვერენული თანასწორობის პრინციპით.
2. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრი კეთილსინდისიერად ასრულებს წინამდებარე წესდებით ნაკისრ ყველა ვალდებულებას.

ბას, რათა უზრუნველყოს ყველასათვის ერთობლიობაში ორგანიზაციის წევრების შემადგენლობისადმი კუთვნილებიდან გამომდინარე უფლებანი და უპირატესობანი;

3. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრი თავის საერთაშორისო დავებს აგვარებს მშვიდობიანი საშუალებებით ისე, რომ არ შეუქმნას საფრთხე საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას და სამართლიანობას;

4. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრი თავის საერთაშორისო ურთიერთობებში თავს იკავებს ძალის, მუქარის ან მისი გამოყენებისაგან როგორც ნებისმიერი სახელმწიფოს ტერიტორიული ხელშეუხებლობის ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ, ისე გაერთიანებული ერების მიზნებისათვის შეუფერებელი სხვა ნებისმიერი სახით;

5. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრი ყოველმხრივ დახმარებას უწევს მას წინამდებარე წესდების შესაბამისად განხორციელებულ ყველა ქმედებაში და თავს იკავებს დახმარების გაწევისაგან ნებისმიერი სახელმწიფოსათვის, რომლის წინააღმდეგაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია ახორციელებს პრევენციული ან იძულებითი ხასიათის ქმედებებს;

6. ორგანიზაცია უზრუნველყოფს, რათა სახელმწიფოები, რომლებიც არ წარმოადგენენ მის წევრებს, მოქმედებდნენ ამ პრინციპების შესაბამისად, ვინაიდან ეს შესაძლოა აუცილებელი გახდეს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების ხელშესაწყობად;

7. წინამდებარე წესდება არაავითარ შემთხვევაში არ აძლევს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას არსებითად ნებისმიერი სახელმწიფოს შინაგან კომპეტენციაში შემაჯალ საქმეებში ჩარევის უფლებას და არ მოითხოვს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრებისაგან ამგვარი საქმეების წარმოდგენას წინამდებარე წესდების წესით მოსაგვარებლად; თუმცა ეს პრინციპი არ გულისხმობს იძულებითი ზომების მიღებას VII თავის საფუძველზე.

თავი II ორგანიზაციის უფლებები

მუხლი 3

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის თავდაპირველი წევრები არიან სახელმწიფოები, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს საერთაშორისო ორგანიზაციის სადამფუძნებლო კონფერენციაში სან-ფრანცისკოში ანდა ადრე მოაწერეს ხელი 1942 წლის 1-ლი იანვრის გაერთიანებული ერების დეკლარაციას, ხელი მოაწერეს წინამდებარე წესდებას და მოახდინეს მისი რატიფიცირება 110 მუხლის შესაბამისად.

მუხლი 4

1. ორგანიზაციის წევრად მიღება ღიაა ყველა სხვა მშვიდობისმოყვარე სახელმწიფოსათვის, რომლებიც თავის თავზე აიღებენ ამ წესდებით გათვალისწინებულ ვალდებულებებს და რომლებსაც, ორგანიზაციის აზრით, შეუძლიათ და სურთ ამ ვალდებულებების შესრულება.
2. ნებისმიერი ასეთი სახელმწიფოს მიღება ორგანიზაციის წევრად ხდება გენერალური ასამბლეის დადგენილებით უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით.

მუხლი 5

თუკი ორგანიზაციის რომელიმე წევრის მიმართ უშიშროების საბჭოს მიერ განხორციელდა პრევენციული ან იძულებითი ხასიათის ქმედებანი, გენერალურ ასამბლეას უფლება აქვს, უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით, შეაჩეროს მისთვის, როგორც ორგანიზაციის წევრისათვის მიკუთვნებული უფლებებისა და პრივილეგიების განხორციელება. ამ უფლებათა და პრივილეგიათა განხორციელების აღდგენა შეუძლია უშიშროების საბჭოს.

მუხლი 6

ორგანიზაციის წევრი, რომელიც სისტემატურად არღვევს წინამდებარე წესდებით გათვალისწინებულ პრინციპებს, შეიძლება გაირიცხოს ორგანიზაციიდან გენერალური ასამბლეის მიერ უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით.

თავი III ორგანოები

მუხლი 7

1. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მთავარ ორგანოებად ფუძნდებიან: გენერალური ასამბლეა, უშიშროების საბჭო, ეკონომიკური და სოციალური საბჭოები, სამეურნეო საბჭო, საერთაშორისო სასამართლო და სამდივნო.
2. დამხმარე ორგანოები, რომლებიც საჭირო გახდებიან, შეიძლება დაფუძნდნენ წინამდებარე წესდების შესაბამისად.

მუხლი 8

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია არ ადგენს არავითარ შეზღუდვებს მის მთავარ და დამხმარე ორგანიზაციებში მამაკაცთა და ქალთა ნებისმიერი სახითა და თანაბარი პირობებით მონაწილეობის უფლების მიმართ.

თავი IV გენერალური ასამბლეა

შემადგენლობა

მუხლი 9

1. გენერალური ასამბლეა შედგება ორგანიზაციის ყველა წევრისაგან.
2. ორგანიზაციის თითოეულ წევრს ჰყავს არა უმეტეს ხუთი წარმომადგენლისა გენერალურ ასამბლეაში.

ფუნქციები და უფლებამოსილებანი

მუხლი 10

გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია განიხილოს ნებისმიერი საკითხები ან საქმეები წინამდებარე წესდების ანდა წინამდებარე წესდებით გათვალისწინებული ნებისმიერი ორგანოს უფლებამოსილებისა და ფუნქციების ფარგლებში და, 12 მუხლით გათვალისწინებული გამონაკლისების გარდა, გაუკეთოს რეკომენდაციები გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრებს, ან უშიშროების საბჭოს, ანდა ორგანიზაციის წევრებს და უშიშროების საბჭოს ნებისმიერი ასეთი საკითხის ან საქმის გამო.

მუხლი 11

1. გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია განიხილოს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების ხელშეწყობის საქმის ზოგადი პრინციპები, მათ შორის განიარაღებისა და შეიარაღების რეგულირების განმსაზღვრელი პრინციპები და ამ პრინციპების მიმართ გაუკეთოს რეკომენდაციები ორგანიზაციის წევრებს ან უშიშროების საბჭოს ან ორგანიზაციის წევრებსა და უშიშროების საბჭოს.

2. გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია განიხილოს მის წინაშე ორგანიზაციის ნებისმიერი წევრის ან უშიშროების საბჭოს, ანდა იმ ქვეყნის მიერ დაყენებული საერთაშორისო საბჭოს, ანდა იმ ქვეყნის მიერ დაყენებული საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდამჭერი ნებისმიერი საკითხები, რომელიც არ წარმოადგენს ორგანიზაციის წევრს, 35 მუხლის 2 პუნქტის შესაბამისად და 12 მუხლით გათვალისწინებული გამონაკლისების გარდა გაუკეთოს ნებისმიერი ასეთი საკითხის მიმართ რეკომენდაციები დაინტერესებულ სახელმწიფოს ან სახელმწიფოებს, ანდა უშიშროების საბჭოსაც და დაინტერესებულ სახელმწიფოს ან სახელმწიფოებს. ნებისმიერი ასეთი საკითხი, რომლის მიმართაც საჭიროა ქმედების განხორციელება, გენერალური ასამბლეის მიერ გადაეცემა უშიშროების საბჭოს მის განხილვამდე ან განხილვის შემდეგ.

3. გენერალურ ასამბლეს შეუძლია უშიშროების საბჭოს ყურადღება მიაქციოს ისეთ სიტუაციებს, რომლებიც შესაძლოა დაემუქრონ საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას.

4. გენერალურ ასამბლეის წინამდებარე მუხლში ჩამოთვლილი უფლებამოსილებანი არ უნდა ზღუდავდნენ 10 მუხლის ზოგად აზრს.

მუხლი 12

1. როდესაც უშიშროების საბჭო ასრულებს მისთვის წინამდებარე წესდებით დაკისრებულ ფუნქციებს რაიმე დავის ან სიტუაციის მიმართ, გენერალურ ასამბლეს არ შეუძლია ამ დავის ან სიტუაციის შესახებ რაიმე რეკომენდაციის გაკეთება, თუკი უშიშროების საბჭო არ მოითხოვს ამას.

2. გენერალური მდივანი უშიშროების საბჭოს თანხმობით აცნობებს

გენერალურ ასამბლეას მის ყოველ სესიაზე ყველა იმ საკითხის შესახებ, რომლებიც საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების ხელშეწყობას ეხებიან და უშიშროების საბჭოში განიხილებიან და ასევე აცნობებს გენერალურ ასამბლეას, მაგრამ თუკი გენერალური ასამბლეის სხდომები არ მიმდინარეობს, მაშინ ორგანიზაციის წევრებს, როგორც კი უშიშროების საბჭო შეწყვეტს ასეთი საკითხების განხილვას.

მუხლი 13

1. გენერალური ასამბლეა აწარმოებს გამოკვლევებს და აკეთებს რეკომენდაციებს იმ მიზნით, რათა

ა) ხელი შეუწყოს საერთაშორისო თანამშრომლობას პოლიტიკურ სფეროში და წაახალისოს საერთაშორისო სამართლის განვითარება და მისი მოდიფიკაცია;

ბ) ხელი შეუწყოს საერთაშორისო თანამშრომლობას ეკონომიკის, კულტურის, განათლების, ჯანდაცვის სფეროში და აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა განხორციელებას ყველასათვის, რასის, სქესის, ენისა და რელიგიის განურჩევლად.

2. გენერალური ასამბლეის შემდგომი მოვალეობანი, ფუნქციები და უფლებამოსილებანი ზემოთ, 1 ბ პუნქტში აღნიშნული საკითხების მიმართ ჩამოყალიბებულია IX და X თავებში.

მუხლი 14

12 მუხლის დებულებათა დაცვით გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილი ხდება რეკომენდაცია გაუკეთოს ნებისმიერი სიტუაციის მშვიდობიანი მოგვარების ღონისძიებებს, მისი წარმოშობის მიუხედავად, რომელსაც, ასამბლეის აზრით, შეიძლებოდა დაერღვია ერებს შორის მეგობრული ურთიერთობანი ან მათი საერთო კეთილდღეობა, ისეთი სიტუაციების ათვლით, რომლებიც წარმოიქმნებიან წინამდებარე წესდების იმ დებულებათა დარღვევის შედეგად, რომლებშიც გაერთიანებული ერების მიზნები და პრინციპები ჩამოყალიბებული.

მუხლი 15

1. გენერალური ასამბლეა იღებს და განიხილავს უშიშროების საბჭოს ყოველწლიურ და სპეციალურ მოხსენებებს; ეს მოხსენებები უნდა მოიცავდნენ ანგარიშს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების ხელშემწყობი იმ ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც გაატარა ან რომელთა გატარებაც გადაწყვიტა უშიშროების საბჭომ.
2. გენერალური ასამბლეა იღებს და განიხილავს ორგანიზაციის სხვა ორგანოების მოხსენებებსაც.

მუხლი 16

გენერალური ასამბლეა მეურვეობის საერთაშორისო სისტემის მიმართ ასრულებს ისეთ ფუნქციებს, რომლებიც მას დაკისრებული აქვს XII და XIII თავების საფუძველზე, მათ შორის მეურვეობის შესახებ შეთანხმებათა დამტკიცებას ისეთი ტერიტორიებისათვის, რომლებიც სტრატეგიულთა რიცხვს არ განეკუთვნებიან.

მუხლი 17

1. გენერალური ასამბლეა განიხილავს და ამტკიცებს ორგანიზაციის ბიუჯეტს.
2. ორგანიზაციის წევრები ეწევიან გენერალური ასამბლეის მიერ დადგენილ განაწილების ხარჯებს.
3. გენერალური ასამბლეა განიხილავს და ამტკიცებს ნებისმიერ საფინანსო და საბიუჯეტო შეთანხმებებს 57 მუხლში ნახსენებ სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან და ამოწმებს ასეთი სპეციალიზებული დაწესებულებების ადმინისტრაციულ ბიუჯეტებს იმ მიზნით, რათა რეკომენდაციები გაუკეთოს დაინტერესებულ დაწესებულებებს.

კენჭისყრა

მუხლი 18

1. გენერალური ასამბლეის ყოველ წევრს აქვს ერთი ხმა.
2. გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებანი მნიშვნელოვანი საკითხების შესახებ მიიღება ასამბლეაზე დამსწრე და კენჭისყრაში მონაწილე წევრთა ორი მესამედის უმრავლესობით. ეს საკითხები

მოიცავს: რეკომენდაციებს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების ხელშეწყობისათვის; უშიშროების საბჭოს არამუდმივი წევრების არჩევას; ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს წევრების არჩევას, სამეურვეო საბჭოს წევრების არჩევას 86 მუხლის 1 ც პუნქტის შესაბამისად; ახალი წევრის მიღებას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში; ორგანიზაციიდან მისი წევრების გარიცხვას, მეურვეობის სისტემის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ საკითხებს და საბიუჯეტო საკითხებს.

3. გადაწყვეტილებანი სხვა საკითხების შესახებ, მათ შორის იმ საკითხების დამატებითი კატეგორიების განსაზღვრა, რომლებიც ორი მესამედის უმრავლესობით გადაწყვეტას ექვემდებარებიან, მიიღება დამსწრეთა და კენჭისყრაში მონაწილეთა უბრალო უმრავლესობით.

მუხლი 19

ორგანიზაციის წევრი, რომელზედაც ირიცხება ორგანიზაციის ფულადი ანარიცხების დავალიანება, კარგავს ხმის უფლებას გენერალურ ასამბლეაში, თუკი მისი დავალიანების თანხა უდრის ან აღემატება მასზე რიცხული ანარიცხების ჯამს წინა ორი სრული წლისათვის. თუმცა, გენერალურ ასამბლეას შეუძლია დართოს ორგანიზაციის ასეთ წევრებს კენჭისყრაში მონაწილეობის უფლება, თუკი იგი ჩათვლის, რომ შენატანების დაგვიანება მისგან დამოუკიდებელი მიზეზებს გამო მოხდა.

პროცედურა

მუხლი 20

გენერალური ასამბლეა იკრიბება მორიგ ყოველწლიურ სესიებზე და ისეთ სპეციალურ სესიებზე, რომელთა მოწვევაც გარემოებამ შეიძლება მოითხოვოს. სპეციალური სესიების მოწვევა ხდება გენერალური მდივნის მიერ უშიშროების საბჭოს ან ორგანიზაციის წევრთა უმრავლესობის მოთხოვნით.

მუხლი 21

გენერალური ასამბლეა ადგენს პროცედურის თავის საკუთარ წესებს.

იგი ირჩევს თავის თავმჯდომარეს ყოველი სესიისათვის.

მუხლი 22

გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია დააფუძნოს ისეთი დამატებითი ორგანოები, რომლებიც მას აუცილებლად მიაჩნია თავისი ფუნქციების განსახორციელებლად.

თავი V უშიშროების საბჭო

შემადგენლობა

მუხლი 23

1. უშიშროების საბჭო შედგება ორგანიზაციის თხუთმეტი წევრისაგან. ჩინეთის რესპუბლიკა, საფრანგეთი, საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირი *196, დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფო და ამერიკის შეერთებული შტატები უშიშროების საბჭოს მუდმივ წევრებს წარმოადგენენ. გენერალური ასამბლეა ირჩევს ორგანიზაციის ათ სხვა წევრს უშიშროების საბჭოს არამუდმივ წევრებად; ამასთან, სათანადო ყურადღებას აქცევს, პირველ ყოვლისა, ორგანიზაციის წევრების მონაწილეობის ხარისხს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების ხელშეწყობასა და ორგანიზაციის სხვა მიზნების მიღწევაში, აგრეთვე სამართლიან გეოგრაფიულ განაწილებას.

2. უშიშროების საბჭოს არამუდმივი წევრები ირჩევიან ორი წლის ვადით. არამუდმივი წევრების პირველი არჩევნებისას უშიშროების საბჭოს წევრთა რიცხვის თერთმეტიდან თხუთმეტამდე გაზრდის შემდეგ ოთხი არამუდმივი წევრიდან ორი ირჩევა ერთი წლის ვადით. უშიშროების საბჭოდან გასული

წევრი არ ექვემდებარება დაუყოვნებლივ გადარჩევას.

3. უშიშროების საბჭოს ყოველ წევრს ერთი წარმომადგენელი ჰყავს*.

ფუნქციები და უფლებამოსილებანი

მუხლი 24

1. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სწრაფ და ეფექტიურ ქმედებათა უზრუნველსაყოფად მისი წევრები აკისრებენ უშიშროე-

ბის საბჭოს ძირითად პასუხისმგებლობას საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად და თანხმდებიან იმაზე, რომ ამ პასუხისმგებლობიდან გამომდინარე მისი ვალდებულებების შესრულებისას უშიშროების საბჭო მათი სახელით მოქმედებს.

2. ამ ვალდებულებათა შესრულებისას უშიშროების საბჭო მოქმედებს გაერთიანებული ერების მიზნებისა და პრინციპების შესაბამისად. ამ ვალდებულებათა შესასრულებლად უშიშროების საბჭოსათვის მინიჭებული გარკვეული უფლებამოსილებანი ჩამოთვლილია VI, VII, VIII და XII თავებში.

3. უშიშროების საბჭო გენერალური ასამბლეის განსახილველად წარადგენს ყოველწლიურ მოხსენებებს და, საჭიროებისდა მიხედვით, სპეციალურ მოხსენებებსაც.

მუხლი 25

ორგანიზაციის წევრები თანხმდებიან, წინამდებარე წესდების შესაბამისად, დაემორჩილონ უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებებს და შეასრულონ ისინი.

* სსრკ-ს სამართალმემკვიდრეს დღეს გაეროში წარმოადგენს რუსეთი.

მუხლი 26

საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდაჭერის მიზნით მსოფლიოს ადამიანური და ეკონომიკური რესურსების უმცირესი დანახარჯებით შეიარაღების საქმეში უშიშროების საბჭო 47 მუხლში მითითებული სამხედრო-საშტაბო კომიტეტის დახმარებით პასუხს აგებს შეიარაღებათა რეგულირების სისტემის შექმნის გეგმათა ფორმულირებაზე ორგანიზაციის წევრებისათვის მათ წარსადგენად.

კენჭისყრა

მუხლი 27

1. უშიშროების საბჭოს ყოველ წევრს აქვს ერთი ხმა.

2. უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებანი პროცედურის საკითხებზე მიღებულად ითვლება, როდესაც მათ ხმას მისცემს საბჭოს ცხრა წევრი.

3. უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებანი ყველა სხვა საკითხზე მიღებულად ითვლება, თუკი მათ ხმას მისცემს საბჭოს ცხრა წევრი, საბჭოს ყველა მუდმივი წევრის თანდამთხვეული ხმების ათვლით, ამასთან, დავაში მონაწილე მხარემ თავი უნდა შეიკავოს ხმის მიცემისაგან გადაწყვეტილებების მიღებისას VI თავისა და 52 მუხლის 3 პუნქტის საფუძველზე.

პროცედურა

მუხლი 28

1. უშიშროების საბჭო ყალიბდება იმგვარად, რომ მას შეეძლოს განუწყვეტელი ფუნქციონირება. ამ მიზნით უშიშროების საბჭოს თითოეული წევრი ყოველთვის უნდა იყოს წარმოდგენილი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადგილსამყოფელში.

2. უშიშროების საბჭო იკრიბება პერიოდულ სხდომებზე, რომლებზეც მის თითოეულ წევრს თავისი სურვილისამებრ შეუძლია წარმოდგენილი იყოს მთავრობის წევრის ან სხვა რომელიმე საგანგებოდ დანიშნული წარმომადგენლის მიერ.

3. უშიშროების საბჭოს სხდომები შეიძლება ჩატარდეს არა მარტო ორგანიზაციის ადგილსამყოფელში, არამედ ნებისმიერ სხვა ადგილას, რომელიც, საბჭოს აზრით, უფრო უკეთ შეუწყობს ხელს მის მუშაობას.

მუხლი 29

დამხმარე საბჭოს შეუძლია ისეთ დამხმარე ორგანოების დაფუძნება, რომლებსაც იგი აუცილებლად ჩათვლის თავისი ფუნქციების შესასრულებლად.

მუხლი 30

უშიშროების საბჭო ადგენს პროცედურის საკუთარ წესებს, თავისი თავმჯდომარის არჩევის წესის ჩათვლით.

მუხლი 31

ორგანიზაციის ნებისმიერ წევრს, რომელიც არ არის უშიშროების

საბჭოს წევრი, შეუძლია მონაწილეობის მიღება, ხმის უფლების გარეშე, უშიშროების საბჭოში შეტანილი ნებისმიერი საკითხის განხილვაში, ყველა იმ შემთხვევაში, როდესაც უშიშროების საბჭო თვლის, რომ ის სპეციალურად ეხება ორგანიზაციის ამ წევრის ინტერესებს.

მუხლი 32

ორგანიზაციის ნებისმიერი წევრი, რომელიც არ წარმოადგენს უშიშროების საბჭოს წევრს, ანდა ნებისმიერი სახელმწიფო, რომელიც არ არის ორგანიზაციის წევრი, თუკი ისინი დავის მხარეებს არ წარმოადგენენ, მოიწვევიან მონაწილეობის მისაღებად, ხმის უფლების გარეშე, ამ დავასთან დაკავშირებულ განხილვაში. უშიშროების საბჭო იმ სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც არ არის ორგანიზაციის წევრი, ისეთ პირობებს აყენებს, რომლებიც მას სამართლიანად მიაჩნია.

თავი VI

დავის მშვიდობიანი მოგვარება

მუხლი 33

1. მხარეები, რომლებიც მონაწილეობენ ნებისმიერ დავაში, რომლის გაგრძელებაც შეიძლებოდა დამუქრებოდა საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდაჭერას, პირველ ყოვლისა უნდა ცდილობდნენ დავების მოგვარებას მოლაპარაკებების, შემოწმების, შუამავლობის, შერიგების, არბიტრაჟის, სასამართლო განხილვის, რეგონული ორგანოებისადმი ან შეთანხმებებისადმი მიმართვის ან ნებისმიერი სხვა საშუალებების გზით საკუთარი არჩევანის მიხედვით.

მუხლი 34

უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია გამოიძიოს ნებისმიერი დავა ან სიტუაცია, რომელსაც შეუძლია გამოიწვიოს საერთაშორისო დაპირისპირება ან დავა იმის გასარკვეად, ზომ არ დაემუქრება ამ დავის ან სიტუაციის გაგრძელება საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების შენარჩუნებას.

მუხლი 35

1. ორგანიზაციის ნებისმიერ წევრს შეუძლია 34 მუხლში მითითე-

ბული ხასიათის მქონე ნებისმიერი დავის ან სიტუაციის შესახებ აცნობოს უშიშროების საბჭოს ან გენერალურ ასამბლეას.

2. სახელმწიფოს, რომელიც არ წარმოადგენს ორგანიზაციის წევრს, შეუძლია აცნობოს უშიშროების საბჭოს ან გენერალურ ასამბლეას ნებისმიერი დავის შესახებ, რომელშიც იგი მხარეს წარმოადგენს, თუკი იგი წინასწარ იკისრებს ამ დავის მიმართ წინამდებარე წესდებით გათვალისწინებულ ვალდებულებას დავების მშვიდობიანი მოგვარების შესახებ.

3. გენერალური ასამბლეის მიერ იმ საქმეების მოგვარება, რომელთა შესახებ მას ეცნობა წინამდებარე მუხლის საფუძველზე, ხდება 11 და 12 მუხლების დებულებათა გათვალისწინებით.

მუხლი 36

1. უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია 33 მუხლში მითითებული ხასიათის მქონე დავის ან ასეთივე ხასიათის სიტუაციის ნებისმიერ სტადიაზე რეკომენდაცია გაუწიოს მოწესრიგების სათანადო პროცედურას ან მეთოდებს.

2. უშიშროების საბჭო ამ დავის მოსაგვარებლად მხედველობაში იღებს ნებისმიერ პროცედურას, რომელიც უკვე იქნა მიღებული მხარეების მიერ.

3. წინამდებარე მუხლის შესაბამისად რეკომენდაციების გაკეთებისას უშიშროების საბჭო მხედველობაში იღებს აგრეთვე, რომ იურიდიული ხასიათის დავები, როგორც წესი, მხარეების მიერ უნდა გადაეცემოდეს საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტის დებულებების შესაბამისად.

მუხლი 37

1. თუკი 33 მუხლში მითითებული ხასიათის მქონე დავას მხარეები ვერ მოაგვარებენ ამ მუხლში მითითებული საშუალებების დახმარებით, ისინი გადასცემენ მას უშიშროების საბჭოს.

2. თუკი უშიშროების საბჭო თვლის, რომ მოცემული დავის გაგრძელება მართლაც შეიძლებოდა დამუქრებოდა საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდაჭერას, იგი წყვეტს, იმოქმედოს

თუ არა 36 მუხლის შესაბამისად, თუ რეკომენდაცია გაუკეთოს ღაღის მოგვარების ისეთ პირობებს, როგორცაა ის ჩათვლის შესაფერისად.

მუხლი 38

33-37 მუხლების დებულებათა დაუზარალებლად უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია, თუკი ამას ითხოვს ნებისმიერ დავაში მონაწილე ყველა მხარე, გაუკეთოს მხარეებს რეკომენდაციები ამ ღაღის მშვიდობიანად მოგვარების მიზნით.

თავი VII მოქმედებანი მშვიდობისათვის დამუქრების, მშვიდობის დარღვევისა და აგრესიის აქტების მიმართ

მუხლი 39

უშიშროების საბჭო განსაზღვრავს მშვიდობისათვის ნებისმიერ დამუქრებას, მშვიდობის ნებისმიერ დარღვევას ანდა წყვეტს, თუ როგორი ზომები უნდა იქნეს მიღებული 41 და 42 მუხლების შესაბამისად საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად.

მუხლი 40

სიტუაციის გართულების თავიდან ასაცილებლად უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია რეკომენდაციების გაკეთებამდე ან 39 მუხლით გათვალისწინებული ზომების მიღებამდე მოსთხოვოს დაინტერესებულ მხარეებს იმ დროებითი ზომების მიღება, რომლებსაც ის ჩათვლის აუცილებლად და სასურველად. ასეთმა დროებითმა ზომებმა არ უნდა მიაყენონ ზიანი დაინტერესებული მხარეების უფლებებს, მათ მიერ უფლებების დაჩემა, ან მათ მდგომარეობას. უშიშროების საბჭო სათანადოდ ითვალისწინებს ასეთი დროებითი ზომების შეუსრულებლობას.

მუხლი 41

უშიშროების საბჭო უფლებამოსილია გადაწყვიტოს, შეიარაღებული ძალების გამოყენებასთან დაუკავშირებელი როგორი ზომები უნდა იქნეს მიღებული მისი გადაწყვეტილებების შესასრულებლად და მას

შეუძლია მოსთხოვოს ორგანიზაციის წევრებს ამ ზომების შესრულება. ეს ზომები შეიძლება მოიცავდნენ ეკონომიკურ ურთიერთობათა, სარკინიგზო, საზღვაო, საჰაერო, საფოსტო, სატელეგრაფო, რადიო ან კავშირგაბმულობის სხვა საშუალებათა სრულ ან ნაწილობრივ გაწყვეტას, აგრეთვე დიპლომატიურ ურთიერთობათა გაწყვეტასაც.

მუხლი 42

თუკი უშიშროების საბჭო ჩათვლის, რომ 41 მუხლით გათვალისწინებული ზომები არ იქნება საკმარისი ანდა უკვე აღმოჩნდა არასაკმარისი, იგი უფლებამოსილია განახორციელოს ისეთი ქმედებანი საჰაერო, საზღვაო ან სახმელეთო ძალებით, რომლებიც აუცილებელი იქნება საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების აღსადგენად. ასეთი ქმედებანი შეიძლება მოიცავდნენ დემონსტრაციებს, ბლოკადას ან ორგანიზაციის წევრების საჰაერო, საზღვაო ანდა სახმელეთო ძალების სხვა ოპერაციებს.

მუხლი 43

1. ორგანიზაციის ყველა წევრი იმისათვის, რათა თავისი წვლილი შეიტანოს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდაჭერის საქმეში, კისრულობს უშიშროების საბჭოს განკარგულებაში მისი მოთხოვნის ან საგანგებო შეთანხმების და შეთანხმებების თანახმად გადასცეს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად აუცილებელი შეიარაღებული ძალები, დახმარება და მომსახურების სათანადო საშუალებები, გატარების უფლების ჩათვლით.

2. ასეთი შეთანხმება ან შეთანხმებები განსაზღვრავენ დახმარების რიცხოვნობას და სახეობას, მათი მომზადების ხარისხსა და მათ საერთო განლაგებასა და შეთავაზებული მომსახურებისა და დახმარების საშუალებათა ხასიათს.

3. მოლაპარაკებები შეთანხმების ან შეთანხმებების დადების შესახებ ტარდება რაც შეიძლება მოკლე დროში უშიშროების საბჭოს ინიციატივით. ისინი იღებიან უშიშროების საბჭოსა და ორგანიზაციის წევრებს შორის ანდა უშიშროების საბჭოსა და ორგანიზაციის წევრების ჯგუფებს შორის და ექვემდებარებიან რატიფიკაციას მათი

ხელმძღვანელი სახელმწიფოების მიერ მათი საკონსტიტუციო პროცედურის შესაბამისად.

მუხლი 44

როდესაც უშიშროების საბჭო გადაწყვეტს ძალის გამოყენებას, მანამდე, სანამ იგი მოსთხოვდეს ორგანიზაციის იმ წევრს, რომელიც არ არის წარმოდგენილი საბჭოში, შეიარაღებული ძალების გადმოცემას მის მიერ 43 მუხლის საფუძველზე ნაკისრი ვალდებულებების შესასრულებლად, უშიშროების საბჭო იწვევს ორგანიზაციის ამ წევრს, თუკი ეს უკანასკნელი ამას მოისურვებს, მონაწილეობა მიიღოს უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებაში ორგანიზაციის მოცემული წევრის შეიარაღებული ძალების კონტინგენტის გამოყენების შესახებ.

მუხლი 45

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისათვის სასწრაფო სამხედრო ღონისძიებების განხორციელების შესაძლებლობის უზრუნველყოფის მიზნით ორგანიზაციის წევრებს დაუყოვნებლივი მზადყოფნის მდგომარეობაში უნდა ჰყავდეთ ეროვნული სამხედრო-საჰაერო ძალების კონტინგენტები ერთობლივი საერთაშორისო იძულებითი ქმედებებისათვის. ამ კონტინგენტების რიცხოვნობას და მზადყოფნის ხარისხს და მათი ერთობლივი ქმედებების გეგმებს განსაზღვრავს უშიშროების საბჭო სამხედრო-საშტაბო კომიტეტის დახმარებით საგანგებო შეთანხმებაში ანდა 43 მუხლში შეთანხმებების ფარგლებში.

მუხლი 46

შეიარაღებული ძალების გამოყენების გეგმებს ადგენს უშიშროების საბჭო სამხედრო-საშტაბო კომიტეტის დახმარებით.

მუხლი 47

1. იქმნება სამხედრო-საშტაბო კომიტეტი იმისათვის, რათა მისცეს რჩევები და გაუწიოს დახმარება უშიშროების საბჭოს ყველა იმ საკითხის გარშემო, რომლებიც განეკუთვნებიან უშიშროების საბ-

ჭოს მოთხოვნებს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდაჭერის საქმეში, მის განკარგულებაში გადაცემული ჯარების გამოყენებასა და მათ სარდლობას, აგრეთვე შეიარაღებათა რეგულირებას და შესაძლო განიარაღებას.

2. სამხედრო-საშტაბო კომიტეტი შედგება უშიშროების საბჭოს მუდმივი წევრების შტაბების მეთაურთა ან მათი წარმომადგენლებისაგან. ორგანიზაციის ნებისმიერი წევრი, რომელიც არ არის მუდმივად წარმოდგენილი კომიტეტში, იწვევა კომიტეტის მიერ მასთან თანამშრომლობისათვის, თუკი კომიტეტის მოვალეობათა ეფექტური განხორციელება მოითხოვს ორგანიზაციის ამ წევრის მონაწილეობას კომიტეტის მუშაობაში.

3. უშიშროების საბჭოს დაქვემდებარებაში მყოფი სამხედრო-საშტაბო კომიტეტი პასუხს აგებს უშიშროების საბჭოს განკარგულებაში გადაცემული ნებისმიერი შეიარაღებული ძალების სტრატეგიული ხელმძღვანელობისათვის. საკითხები, რომლებიც განეკუთვნებიან ასეთი ძალების მეთაურობას, მოგვიანებით უნდა იქნენ განხილული.

4. სამხედრო-საშტაბო კომიტეტს, უშიშროების საბჭოს ნებართვით და სათანადო რეგიონულ ორგანოებთან კონსულტაციის შემდეგ, შეუძლია თავისი რეგიონული ქვეკომიტეტების დაფუძნება.

მუხლი 48

1. ქმედებანი, რომლებიც საჭიროა უშიშროების საბჭოს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად მიღებულ გადაწყვეტილებათა შესასრულებლად, ზოციელდება ორგანიზაციის ყველა წევრის ან ზოგიერთი მათგანის მიერ იმისდა მიხედვით, თუ როგორ განსაზღვრავს ამას უშიშროების საბჭო.

2. ასეთი გადაწყვეტილებები სრულდება უშუალოდ ორგანიზაციის წევრების მიერ, აგრეთვე მათი ქმედებების გზით იმ შესაბამის საერთაშორისო დაწესებულებებში, რომელთა წევრებიც ისინი არიან.

მუხლი 49

ორგანიზაციის წევრები უნდა გაერთიანდნენ ურთიერთდახმარების აღმოსაჩენად იმ ღონისძიებათა გატარებისას, რომელთა შესახებაც

მიღებულია გადაწყვეტილება უშიშროების საბჭოს მიერ.

მუხლი 50

თუკი უშიშროების საბჭოს მიერ მიღებულია პრევენციული ან იძულებითი ზომები რომელიმე სახელმწიფოს წინააღმდეგ ნებისმიერ სხვა სახელმწიფოს, იმისდა მიუხედავად, არის თუ არა ის ორგანიზაციის წევრი, რომლის წინაშეც დგება ზემოაღნიშნული ღონისძიებების შედეგად წარმოქმნილი სპეციალური ეკონომიკური პრობლემები, უფლება აქვს მიიღოს კონსულტაცია უშიშროების საბჭოსაგან ამგვარი პრობლემების გადაჭრის შესახებ.

მუხლი 51

წინამდებარე წესდება არავითარ შემთხვევაში არ ეხება ინდივიდუალური ან კოლექტიური თავდაცვის ხელშეუვალ უფლებას, თუკი მოხდება შეიარაღებული თავდასხმა ორგანიზაციის წევრზე, იქამდე სანამ უშიშროების საბჭო არ მიიღებს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად აუცილებელ ზომებს. ორგანიზაციის წევრების მიერ თავდაცვის ამ უფლების განხორციელებისას მიღებული ზომების შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს უშიშროების საბჭოს და ისინი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა ეხებოდნენ უშიშროების საბჭოს წინამდებარე წესდების შესაბამის უფლებამოსილებასა და პასუხისმგებლობას ნებისმიერ დროს ისეთ ქმედებათა განხორციელების მიმართ, როგორებსაც იგი ჩათვლის საჭიროდ საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად ან აღსადგენად.

თავი VIII რეგიონული შეთანხმებანი

მუხლი 52

1. წინამდებარე წესდება არავითარ შემთხვევაში არ ეწინააღმდეგება რეგიონული შეთანხმების ან ორგანოების არსებობას საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების სფეროს ისეთი საკითხების გადასაჭრელად, რომლებიც შეეფერებიან რეგიონულ ქმედებებს, იმ პირობით, რომ ასეთი შეთანხმებები ან ორგანოები და მათი საქმიანობა შეესაბამება ორგანიზაციის მიზნებსა და პრინციპებს.

2. ორგანიზაციის წევრებმა, რომლებმაც ასეთი შეთანხმებები დადეს ან რომლებიც ასეთ ორგანოებს შეადგენენ, ყოველი ღონე უნდა იხმარონ ადგილობრივი დავების მშვიდობიანი მოგვარების მისაღწევად ამგვარი რეგიონული შეთანხმებების ან ამგვარი რეგიონული ორგანოების დახმარებით ამ დავების უშიშროების საბჭოსთვის გადაცემაზე.

3. უშიშროების საბჭომ უნდა წახალისოს ადგილობრივი დავების მშვიდობიანი მოგვარების გამოყენების განვითარება ამგვარი რეგიონული ორგანოების დახმარებით, ანდა დაინტერესებული სახელმწიფოს ინიციატივით, ან თავისი საკუთარი ინიციატივით.

მუხლი 53

1. უშიშროების საბჭო იყენებს, სადაც ეს შესაძლებელია, ასეთ რეგიონალ შეთანხმებებს ან ორგანოებს იძულებითი ქმედებებისათვის მისი ხელმძღვანელობით. თუმცა არავითარი იძულებითი ქმედებები არ ზორციელდება ასეთი რეგიონული შეთანხმებების ან რეგიონული ორგანოების მიერ უშიშროების საბჭოს უფლებამოსილების გარეშე, გარდა 107 მუხლით

გათვალისწინებული ზომებისა, ნებისმიერი მტრული სახელმწიფოს წინააღმდეგ, როგორც ეს განსაზღვრულია წინამდებარე მუხლის 2 პუნქტით, ანდა იმ რეგიონული შეთანხმებებით გათვალისწინებული ზომებისა, რომლებიც მიმართული არიან აგრესიული პოლიტიკის განახლების წინააღმდეგ ნებისმიერი ასეთი სახელმწიფოს მხრიდან იმ დრომდე, როდესაც ორგანიზაციას, დაინტერესებული მთაწარმოების თხოვნით შეიძლება დაეკისროს პასუხისმგებლობა შემდგომი აგრესიის აღსაკვეთად ასეთი სახელმწიფოს მხრიდან.

2. ტერმინი „მტრული სახელმწიფო“, როგორც ის ნახმარია წინამდებარე მუხლის 1 პუნქტში, შეეხება ნებისმიერ სახელმწიფოს, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში წარმოადგენდა მტერს ნებისმიერი იმ სახელმწიფოსათვის, რომელმაც ხელი მოაწერა წინამდებარე წესდებას.

მუხლი 54

უშიშროების საბჭო ყოველთვის სრულად უნდა იყოს ინფორმირებული იმ ქმედებების შესახებ, რომლებიც განხორციელებული ან დასახული არიან რეგიონული შეთანხმებების ძალით ან რეგიონული ორგანოების მიერ საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად.

თავი IX საერთაშორისო ეკონომიკური

და სოციალური თანამშრომლობა

მუხლი 55

ხალხთა თანასწორუფლებიანობისა და თვითგამორკვევის პრინციპის პატივისცემაზე დამყარებული ერებს შორის მშვიდობიანი და მეგობრული ურთიერთობებისათვის აუცილებელი სტაბილურობისა და კეთილდღეობის პირობების შექმნის მიზნით გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია ხელს უწყობს:

ა) ცხოვრების დონის ამაღლებას, მოსახლეობის სრულ დატვირთულობას, ეკონომიკური და სოციალური პროგრესისა და განვითარების პირობებს;

ბ) საერთაშორისო პრობლემების გადაწყვეტას ეკონომიკურ, სოციალურ და ჯანდაცვის სფეროებში და სხვა მსგავსი პრობლემების გადაწყვეტას; საერთაშორისო თანამშრომლობას კულტურისა და განათლების სფეროში;

გ) ადამიანის საყოველთაო პატივისცემასა და მისი უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების დაცვას ყველასათვის რასის, სქესის, ენისა და რელიგიის განურჩევლად.

მუხლი 56

ორგანიზაციის ყველა წევრი იღებს ვალდებულებას ერთობლივად და დამოუკიდებლად იმოქმედოს ორგანიზაციასთან თანამშრომლობით 55 მუხლში მითითებული მიზნების მისაღწევად.

მუხლი 57

1. მთავრობათაშორისი შეთანხმებებით შექმნილი და მათ სადამფუძნე-

ბლო აქტებში ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურის, განათლების, ჯანდაცვისა და მსგავს სფეროებში განსაზღვრული ფართო საერთაშორისო პასუხისმგებლობით აღჭურვილი სხვადასხვა სპეციალიზებული დაწესებულებები ორგანიზაციასთან ამყარებენ კავშირს 63 მუხლის დებულებების შესაბამისად.

2. ისეთი ორგანიზაციები, რომლებიც აღნიშნული სახით დაამყარებენ კავშირს ორგანიზაციასთან, შემდგომ მუხლებში იწოდებიან „სპეციალიზებულ დაწესებულებებად“.

მუხლი 58

ორგანიზაცია აკეთებს რეკომენდაციებს სპეციალიზებული დაწესებულებების პოლიტიკისა და საქმიანობის შესათანხმებლად.

მუხლი 59

ორგანიზაცია საჭიროების შემთხვევაში იჩენს ინიციატივას, რათა დაინტერესებულმა სახელმწიფოებმა დაიწყონ მოლაპარაკება ნებისმიერი ახალი სპეციალიზებული დაწესებულებების შექმნის შესახებ, რომლებიც საჭირო გახდებიან 55 მუხლში მითითებული მიზნების შესასრულებლად.

მუხლი 60

პასუხისმგებლობა წინამდებარე თავში აღნიშნული ორგანიზაციის ფუნქციების შესრულებისათვის ეკისრება გენერალურ ასამბლეას და, გენერალური ასამბლეის ხელმძღვანელობით, ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოს, რომელსაც ამ მიზნით ენიჭება X თავში აღნიშნული უფლებამოსილებანი.

თავი X ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს

შემადგენლობა

მუხლი 61

1. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო შედგება ორგანიზაციის ორმოცდათოთხმეტი წევრისაგან, რომლებსაც ირჩევს გენერალური ასამბლეა.

2. 3 პუნქტში აღნიშნული დაწესებულებების დაცვით ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს თერამეტ წევრს ირჩევენ ყოველწლიურად სამი წლის ვადით. საბჭოდან გასული წევრი შეიძლება გადარჩეულ იქნეს დაუყოვნებლივ.

3. პირველი არჩევნებისას ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს წევრების რიცხვის ოცდაშვიდიდან ოცდაათთხმეტამდე გაზრდის შემდეგ ათი წევრის ნაცვლად ასარჩევი წევრების დამატებით, რომელთა უფლებამოსილების ვადა იწურება მოცემული წლის ბოლოს, აირჩევა ოცდაშვიდი დამატებითი წევრი. ამგვარად არჩეული ოცდაშვიდი დამატებითი წევრიდან ცხრა წევრის უფლებამოსილების ვადა იწურება პირველი წლის ბოლოს, სხვა ცხრა წევრის უფლებამოსილების ვადა კი – მეორე წლის ბოლოს გენერალური ასამბლეის დადგენილების შესაბამისად.

4. ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს ყოველ წევრს ჰყავს ერთი წარმომადგენელი.

ფუნქციები და უფლებამოსილებანი მუხლი 62

1. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია აწარმოოს გამოკვლევები და შეადგინოს მოხსენებები ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურის, განათლების, ჯანდაცვის სფეროებში და მსგავს საკითხებზე ან წააქეზოს სხვები ამისათვის, აგრეთვე გაუკეთოს რეკომენდაციები ნებისმიერ ამ საკითხზე გენერალურ ასამბლეას, ორგანიზაციის წევრებს და დაინტერესებულ საეციალიზებულ დაწესებულებებს.

2. საბჭო უფლებამოსილია გააკეთოს რეკომენდაციები ადამიანის პატივისცემისა და მისი უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების ყველასათვის დაცვის წაქეზების მიზნით.

3. საბჭო უფლებამოსილია მოამზადოს გენერალურ ასამბლეაში წარსადგენად კონვენციების პროექტები მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებზე.

4. საბჭო უფლებამოსილია ორგანიზაციის მიერ დადგენილი წესების შესაბამისად მოიწვიოს საერთაშორისო კონფერენციები მის კომპე-

ტენციაში შემავალ საკითხებზე.

მუხლი 63

1. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია 57 მუხლში მითითებულ ნებისმიერ დაწესებულებასთან დადოს შეთანხმებები, რომლებიც განსაზღვრავენ პირობებს, რომლებითაც შესაბამისი ორგანიზაციები დაამყარებენ კავშირს ორგანიზაციასთან. ასეთი შეთანხმებები უნდა დაამტკიცოს გენერალურმა ასამბლეამ.

2. საბჭო უფლებამოსილია შეთანხმოს სპეციალიზებული დაწესებულებების საქმიანობა მათთან კონსულტაციებისა და ასეთი დაწესებულებებისათვის რეკომენდაციებისა და გენერალური ასამბლეის და ორგანიზაციის წევრებისათვის რეკომენდაციების გაკეთების გზით.

მუხლი 64

1. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია მიიღოს სათანადო ზომები სპეციალიზებული დაწესებულებებისაგან რეგულარული მოხსენებების მისაღებად. საბჭო უფლებამოსილია დადოს შეთანხმებები ორგანიზაციის წევრებთან და სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან მათგან მოხსენებების მიღების მიზნით მათ მიერ მისი საკუთარი რეკომენდაციებისა და გენერალური ასამბლეის რეკომენდაციების შესასრულებლად მიღებული ზომების შესახებ მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებზე.

2. საბჭო უფლებამოსილია შეატყობინოს გენერალურ ასამბლეას თავისი შენიშვნები ამ მოხსენებების შესახებ.

მუხლი 65

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია წარუდგინოს უშიშროების საბჭოს ინფორმაცია და, უშიშროების საბჭოს წინადადებით, ვალდებულია დაეხმაროს მას.

მუხლი 66

1. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო ახორციელებს ისეთ ფუნქციებს, რომლებიც შედიან მის კომპეტენციაში, გენერალური ასამ-

ბლეს რეკომენდაციების შესრულებასთან დაკავშირებით.

2. საბჭო, გენერალური ასამბლეის მხარდაჭერით, უფლებამოსილია შეასრულოს სამუშაოები ორგანიზაციის წევრების თხოვნით და სპეციალიზებული დაწესებულებების თხოვნით.

3. საბჭომ უნდა შეასრულოს სხვა ისეთი ფუნქციები, რომლებიც ჩამოთვლილი არიან წინამდებარე წესდების სხვა ნაწილში ან რომლებიც შეიძლება დაეკისროს მას გენერალური ასამბლეის მიერ.

კენჭისყრა

მუხლი 67

1. ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს თითოეულ წევრს აქვს ერთი ხმა.

2. ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს გადაწყვეტილებები მიიღება საბჭოს იმ წევრების ხმათა უმრავლესობით, რომლებიც ესწრებიან და მონაწილეობენ კენჭისყრაში.

პროცედურა

მუხლი 68

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო ქმნის კომისიებს ეკონომიკურ და სოციალურ სფეროებში და ადამიანის უფლებათა მხარდასაჭერად, აგრეთვე სხვა ისეთ კომისიებს, რომლებიც შესაძლოა საჭირო გახდნენ მისი ფუნქციების შესასრულებლად.

მუხლი 69

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო იწვევს ორგანიზაციის ნებისმიერ წევრს ხმის უფლების გარეშე მონაწილეობის მისაღებად მის მიერ ნებისმიერი ისეთი საკითხის განხილვაში, რომელიც წარმოადგენს ინტერესს ორგანიზაციის მოცემული წევრისათვის.

მუხლი 70

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია გაატაროს ღონისძიებები სპეციალიზებული დაწესებულებების წარმომადგენელთა მიერ ხმის უფლების გარეშე მონაწილეობის მისაღებად

საკითხების გარჩევაში საბჭოში ან მის მიერ შექმნილ კომისიებში, აგრეთვე საბჭოს წარმომადგენელთა მიერ მონაწილეობის მისაღებად საკითხების განხილვაში სპეციალიზებულ დაწესებულებებში.

მუხლი 71

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია გაატაროს სათანადო ღონისძიებანი მის კომპეტენციაში შემავალი საკითხებით დაინტერესებულ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან. ასეთი ღონისძიებები შეიძლება შეუთანხმდნენ საერთაშორისო ორგანიზაციებს, საჭიროების შემთხვევაში კი, ეროვნულ ორგანიზაციებს ორგანიზაციის დაინტერესებულ წევრთან კონსულტაციის შემდეგ.

მუხლი 72

1. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო ადგენს პროცედურის თავის საკუთარ წესებს, თავისი თავმჯდომარის არჩევის წესის ჩათვლით.
2. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო იწვევა, საჭიროებისდა მიხედვით, თავისი წესების შესაბამისად, რომლებიც უნდა მოიცავდნენ დებულებებს სხდომების მოწვევის შესახებ მისი წევრების უმრავლესობის მოთხოვნით.

თავი XI დეკლარაცია არათვითმართვადი ტერიტორიების მიმართ

მუხლი 73

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრები, რომლებიც პასუხს აგებენ ან თავის თავზე იღებენ პასუხისმგებლობას იმ ტერიტორიების მართვისათვის, რომელთა ხალხებსაც ჯერ კიდევ არ მიუღწევიათ სრული თვითმმართველობისათვის, აღიარებენ იმ პრინციპს, რომ ამ ტერიტორიების მოსახლეობის ინტერესები პირველხარისხოვანია და, როგორც წმიდათაწმიდა მოვალეობას, კისრულობენ ვალდებულებას მაქსიმალურად შეუწყონ ხელი ამ ტერიტორიების მოსახლეობის კეთილდღეობას წინამდებარე წესდებით დადგენილი საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების სისტემის ფარგლებში და ამ მიზნით:

- ა) უზრუნველყონ, აღნიშნული ხალხების კულტურის მიმართ სათანადო პატივისცემის დაცვით, მათი პოლიტიკური, ეკონომიკური და

სოციალური პროგრესი, პროგრესი განათლების სფეროში, სამართლიანი მოპყრობა მათ მიმართ და მათი დაცვა ბოროტად გამოყენებისაგან;

ბ) განავითარონ თვითმმართველობა, სათანადოდ გაითვალისწინონ ამ ხალხების პოლიტიკური მისწრაფებანი და დაეხმარონ მათ მათი თავისუფალი პოლიტიკური ინსტიტუტების განვითარებაში თითოეული ტერიტორიისა და მისი ხალხებისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკური გარემოებებისა და მათი განვითარების განსხვავებული საფეხურების შესაბამისად;

გ) განამტკიცონ საერთაშორისო მშვიდობა და უშიშროება;

დ) ხელი შეუწყონ აღმშენებლობითი ღონისძიებების განვითარებას, წაახალისონ გამოკვლევები და ითანამშრომლონ ერთმანეთთან და, სადაც და როდესაც ეს გამართლებულია, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, წინამდებარე მუხლში აღნიშნული სოციალური, ეკონომიკური და სამეცნიერო მიზნების პრაქტიკულად მისაღწევად, და ე) გადასცენ რეგულარულად გენერალურ მდივანს ინფორმაციისათვის და ისეთი შეზღუდვებით, როგორებიც შეიძლება გახდნენ საჭირო უშიშროებისა და კონსტიტუციური წესრიგის მოსაზრებებით, სპეციალური ხასიათის სტატისტიკური და სხვა ინფორმაცია, რომელიც შეეხება ეკონომიკურ და სოციალურ პირობებს, აგრეთვე განათლების პირობებს იმ ტერიტორიებზე, რომლებისთვისაც ისინი შესაბამისად აგებენ პასუხს, იმ ტერიტორიების გარდა, რომლების მიმართაც ვრცელდება XII და XIII თავების მოქმედება.

მუხლი 74

ორგანიზაციის წევრები თანხმდებიან აგრეთვე, რომ მათი პოლიტიკა იმ ტერიტორიების მიმართ, რომლებზედაც ვრცელდება წინამდებარე თავის მოქმედება, უნდა ეფუძნებოდეს, არანაკლებ, ვიდრე მათი მეტროპოლიების მიმართ, კეთილმეზობლობის ზოგად პრინციპს, დანარჩენი მსოფლიოს ინტერესებისა და კეთილდღეობის სათანადო გათვალისწინებით სოციალურ, ეკონომიკურ და ვაჭრობის საქმეებში.

თავი XII მეურვეობის საერთაშორისო სისტემა

მუხლი 75

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია თავისი ხელმძღვანელობით ქმნის მეურვეობის საერთაშორისო სისტემას იმ ტერიტორიების სამართავად, რომლებიც შეიძლება გაერთიანდნენ მასში შემდგომი ინდივიდუალური შეთანხმებით და ამ ტერიტორიების მეთვალყურეობისათვის. ეს ტერიტორიები შემდგომ იწოდება „მეურვეობის ქვეშ მყოფ ტერიტორიებად“.

მუხლი 76

მეურვეობის სისტემის ძირითადი ამოცანები, წინამდებარე წესდების 1 მუხლში წარმოდგენილი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნების შესაბამისად, მდგომარეობს იმაში, რომ

- ა) განამტკიცოს საერთაშორისო მშვიდობა და უშიშროება;
- ბ) ხელი შეუწყოს მეურვეობის ქვეშ მყოფი ტერიტორიების მოსახლეობის ეკონომიკურ და სოციალურ პროგრესს, მის პროგრესს განათლების სფეროში და მის პროგრესულ განვითარებას თვითმმართველობის ან დამოუკიდებლობის მიმართულებით, როგორც ეს შეიძლება აღმოჩნდეს შესაფერისი თითოეული ტერიტორიისა და მისი ხალხებისათვის, ამ ხალხების თავისუფლად გამოხატული სურვილის მხედველობაში მიღებით და როგორც ეს შეიძლება იყოს გათვალისწინებული მეურვეობის შესახებ თითოეული შეთანხმებით;
- გ) ხელი შეუწყოს ადამიანთა უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემას ყველასათვის, რასის, სქესის, ენისა და რელიგიის განურჩევლად და ხელი შეუწყონ მსოფლიოს ხალხთა ურთიერთდამოკიდებულების აღიარებას;
- დ) უზრუნველყონ თანაბარი დამოკიდებულება ორგანიზაციის წევრებისა და მათი მოქალაქეების მიმართ სოციალურ, ეკონომიკურ და სავაჭრო სფეროში, აგრეთვე თანაბარი დამოკიდებულება მათ მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელებისას ზემოაღნიშნული ამოცანების მიღწევისათვის ზიანის მიუყენებლად და 80 მუხლის დებულებათა პირობით.

მუხლი 77

1. მეურვეობის სისტემა ვრცელდება ისეთ ტერიტორიებზე ქვემოთ ჩამოთვლილი კატეგორიებიდან, რომლებიც შეიძლება ჩართული იქნენ მასში მეურვეობის შესახებ შეთანხმების თანახმად:

- ა) ტერიტორიები, რომლებიც ამჟამად მანდატის ქვეშ იმყოფებიან;
- ბ) ტერიტორიები, რომლებიც შეიძლება ჩამოშორდნენ მტრულ სახელმწიფოებს მეორე მსოფლიო ომის შედეგად; და
- გ) ტერიტორიები, რომლებიც ნებაყოფლობით არიან ჩართული მეურვეობის სისტემაში იმ სახელმწიფოების მიერ, რომლებიც პასუხს აგებენ მათ მმართველობაზე.

2. საკითხი იმის შესახებ, თუ ზემოთ ჩამოთვლილი კატეგორიებიდან რომელი ტერიტორიები უნდა იქნენ ჩართული მეურვეობის სისტემაში და რა პირობებით, შემდგომი შეთანხმების საგანი უნდა გახდეს.

მუხლი 78

მეურვეობის სისტემა არ ვრცელდება იმ ქვეყნებზე, რომლებიც ორგანიზაციის წევრები გახდნენ და რომელთა შორის ურთიერთობა უნდა ეფუძნებოდეს სუვერენული თანასწორობის პრინციპს.

მუხლი 79

მეურვეობის პირობები ყველა იმ ტერიტორიისათვის, რომელიც მეურვეობის სისტემაში ჩართვას ექვემდებარება, მათ შორის ყველა ცვლილება და შესწორება, განისაზღვრება უშუალოდ დაინტერესებული სახელმწიფოების შეთანხმებით, ქვეყანა-მანდატარიების ჩათვლით, იმ შემთხვევაში, თუკი ტერიტორიები იმყოფებიან ორგანიზაციის ერთ-ერთი მანდატის ქვეშ და მტკიცდება, როგორც ეს გათვალისწინებულია 83 და 85 მუხლებით.

მუხლი 80

1. იმ შემთხვევების გარდა, რომლებიც შეიძლება გათვალისწინებულ იქნენ 77, 79 და 81 მუხლების შესაბამისად დადებულ ინდივიდუალურ შეთანხმებებში მეურვეობის შესახებ, რომლებიც თითოეულ ტერიტორიას მეურვეობის სისტემაში რთავენ, და მომავალში ამგვარი

შეთანხმებების დადებამდე ამ თავში არაფერი არ უნდა იქნეს გაგებული როგორც რაიმენაირად შეცვლა ნებისმიერი ხალხების რაიმე უფლებებისა ან იმ არსებული საერთაშორისო შეთანხმებების პირობებისა, რომელთა მონაწილენიც შესაბამისად შეიძლება იყვნენ ორგანიზაციის წევრები.

2. წინამდებარე მუხლის 1 პუნქტი არ უნდა იქნეს გაგებული როგორც საფუძელის მიმცემი ქვესამანდატო ან სხვა ტერიტორიების მეურვეობის სისტემაში ჩართვის შესახებ მოლაპარაკებების ან შეთანხმებების დადების შეჩერების ან გადავადებისათვის, როგორც ეს გათვალისწინებულია 77 მუხლით.

მუხლი 81

შეთანხმება მეურვეობის შესახებ თითოეულ შემთხვევაში უნდა შეიცავდეს პირობებს, რომელთა თანახმადაც იწარმოებს მეურვეობის ქვეშ მყოფი ტერიტორიის მართვა, და აგრეთვე უნდა განსაზღვრავდეს იმ ხელისუფლებას, რომელიც განახორციელებს მეურვეობის ქვეშ მყოფი ტერიტორიის მმართველობას. ასეთი ხელისუფლება, რომელიც შემდგომ იწოდება მმართველ ხელისუფლებად, შეიძლება წარმოადგენდეს ერთ ან მეტ სახელმწიფოს, ანდა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას, როგორც ასეთს.

მუხლი 82

მეურვეობის შესახებ ნებისმიერ შეთანხმებაში შეიძლება განისაზღვროს სტრატეგიული რაიონი ან რაიონები, რომლებიც შეიძლება მოიცავდნენ მეურვეობის ქვეშ მყოფი ტერიტორიის ნაწილს ან მთლიანად ტერიტორიას, რომელზედაც ვრცელდება შეთანხმება, 43 მუხლის საფუძველზე დადებული რაიმე განსაკუთრებული შეთანხმებისა ან შეთანხმებებისათვის ზიანის მიუყენებლად.

მუხლი 83

1. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა ფუნქციას, რომლებიც სტრატეგიულ რაიონებს განეკუთვნებიან, მეურვეობის შესახებ შეთანხმებების პირობებისა და მათი შეცვლის ან შესწორების დამტ-

კიცების ჩათვლით, ახორციელებს უშიშროების საბჭო.

2. ძირითადი მიზნები, რომლებიც 76 მუხლშია ჩამოთვლილი, ეხება ყოველი სტრატეგიული რაიონის ხალხს.

3. უშიშროების საბჭო მეურვეობის შესახებ შეთანხმებების პირობების დაცვით და უშიშროების მოთხოვნებისათვის ზიანის მიუყენებლად, სარგებლობს სამეურნეო საბჭოს დახმარებით გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის იმ ფუნქციების შესასრულებლად, მეურვეობის სისტემის შესაბამისად, რომლებიც ეხებიან პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხებს და აგრეთვე განათლების სფეროს საკითხებს სტრატეგიულ რაიონებში.

მუხლი 84

მმართველი ხელისუფლების მოვალეობას წარმოადგენს უზრუნველყოს, რათა მეურვეობის ქვეშ მყოფმა ტერიტორიამ შეასრულოს თავისი როლი საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროებისათვის მხარდაჭერაში. ამ მიზნით მმართველი ხელისუფლება უფლებამოსილია გამოიყენოს მოხალისე შეიარაღებული ძალები, მომსახურების საშუალებანი და მეურვეობის ქვეშ მყოფი ტერიტორიების საშუალებები მმართველი ხელისუფლების მიერ ამ მიმართულებით უშიშროების საბჭოს წინაშე ნაკისრი ვალდებულებების შესასრულებლად და აგრეთვე ადგილობრივი თავდაცვისა და მეურვეობის ქვეშ მყოფი ტერიტორიის ფარგლებში კანონისა და წესრიგის მხარდასაჭერად.

მუხლი 85

1. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ფუნქციებს, მეურვეობის შესახებ შეთანხმებათა მიმართ ყველა იმ რაიონისათვის, რომლებიც არ განეკუთვნებიან სტრატეგიულთა რიცხვს, მეურვეობის შესახებ შეთანხმებებისა და მათი ცვლილებების ან შესწორებების დამტკიცების ჩათვლით, ახორციელებს გენერალური ასამბლეა.

2. სამეურვეო საბჭო, რომელიც გენერალური ასამბლეის ხელმძღვანელობით მოქმედებს, ეხმარება გენერალურ ასამბლეას ამ ფუნქციის შესრულებაში.

თავი XII სამეურვეო საბჭოს შემადგენლობა მუხლი 86

1. სამეურვეო საბჭო შედგება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შემდეგი წევრებისაგან:

ა) ორგანიზაციის იმ წევრებისაგან, რომლებიც მართავენ მეურვეობის ქვეშ მყოფ ტერიტორიებს;

ბ) 22 მუხლში ჩამოთვლილი ორგანიზაციის იმ წევრებისაგან, რომლებიც არ მართავენ მეურვეობის ქვეშ მყოფ ტერიტორიებს;

გ) გენერალური ასამბლეის მიერ სამი წლის ვადით არჩეული ორგანიზაციის წევრების იმ რაოდენობისაგან, რომელიც შეიძლება აუცილებელი აღმოჩნდეს იმისათვის, რათა სამეურვეო საბჭოს წევრთა საერთო რაოდენობა თანაბრად განაწილდეს ორგანიზაციის იმ წევრებს შორის, რომლებიც მართავენ და არ მართავენ მეურვეობის ქვეშ მყოფ ტერიტორიებს.

2. სამეურვეო საბჭოს თითოეული წევრი ნიშნავს ერთ განსაკუთრებით კვალიფიცირებულ წევრს, რომელიც მისი წარმომადგენელი იქნება სამეურვეო საბჭოში.

ფუნქციები და უფლებამოსილებანი მუხლი 87

გენერალური ასამბლეა და მის ხელმძღვანელობაში მყოფი სამეურვეო საბჭო თავიანთი ფუნქციების შესრულებისას უფლებამოსილნი არიან:

ა) განიხილონ მმართველი ხელისუფლების მიერ წარმოდგენილი ანგარიშები;

ბ) მიიღონ პეტიციები და განიხილონ ისინი მმართველ ხელისუფლებასთან კონსულტაციის შემდეგ;

გ) მოაწყონ მეურვეობის ქვეშ მყოფი შესაბამისი ტერიტორიების პერიოდული დათვალიერება მმართველ ხელისუფლებასთან შეთანხმებულ ვადებში; და

დ) განახორციელონ აღნიშნული და სხვა ქმედებანი მეურვეობის შესახებ შეთანხმებათა შესაბამისად.

მუხლი 88

სამეურვეო საბჭო შეიმუშავებს ანექტას მეურვეობის ქვეშ მყოფი თითოეული ტერიტორიის პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური პროგრესის შესახებ, აგრეთვე მისი პროგრესის შესახებ განათლების სფეროში, ხოლო გენერალური ასამბლეის კომპეტენციაში შემაჯალი მეურვეობის ქვეშ მყოფი თითოეული ტერიტორიის მმართველი ხელისუფლება წარუდგენს გენერალურ ასამბლეას ყოველწლიურ მოხსენებებს ამ ანექტის საფუძველზე.

კენჭისყრა მუხლი 89

1. სამეურვეო საბჭოს თითოეულ წევრს აქვს ერთი ხმა.
2. სამეურვეო საბჭოს გადაწყვეტილებანი მიიღება კენჭისყრაზე დამსწრე და მასში მონაწილე საბჭოს წევრთა ხმათა უმრავლესობით.

პროცედურა მუხლი 90

1. სამეურვეო საბჭო იღებს პროცედურის თავის საკუთარ წესებს, თავისი თავმჯდომარის არჩევის წესის ჩათვლით.
2. სამეურვეო საბჭოს სხდომები იწვევა საჭიროების მიხედვით მისი პროცედურის წესების შესაბამისად, რომლებიც უნდა ითვალისწინებდნენ სხდომათა მოწვევას საბჭოს წევრთა უმრავლესობის მოთხოვნით.

მუხლი 91

სამეურვეო საბჭო სათანადო შემთხვევებში სარგებლობს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს და სპეციალიზებული დაწესებულებების დახმარებით იმ საკითხების მიმართ, რომლებითაც ისინი არიან შესაბამისად დაინტერესებული.

თავი XIV საერთაშორისო სასამართლო მუხლი 92

საერთაშორისო სასამართლო წარმოადგენს გაერთიანებული ერების

ორგანიზაციის მთავარ სასამართლო ორგანოს. იგი მოქმედებს თანდართული სტატუტის შესაბამისად, რომელიც ეფუძნება საერთაშორისო მართლმსაჯულების მუდმივი პალატის სტატუტს და ქმნის წინამდებარე წესდების განუყოფელ ნაწილს.

მუხლი 93

1. ორგანიზაციის ყველა წევრი *ipso facto* წარმოადგენს საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტის მონაწილეს.
2. სახელმწიფო, რომელიც არ არის ორგანიზაციის წევრი, შეიძლება გახდეს საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტის მონაწილე იმ პირობებით, რომლებსაც განსაზღვრავს, ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში, გენერალური ასამბლეა უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით.

მუხლი 94

1. ორგანიზაციის თითოეული წევრი კისრულობს ვალდებულებას შეასრულოს საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტილება იმ საქმის გამო, რომელშიც იგი მხარეს წარმოადგენს.
2. იმ შემთხვევაში, თუკი რომელიმე მხარე არ შეასრულებს მასზე სასამართლოს გადაწყვეტილებით დაკისრებულ მოვალეობას, მეორე მხარეს შეუძლია მიმართოს უშიშროების საბჭოს, რომელმაც, თუკი ამას აუცილებლად ათვლის, შეიძლება გააკეთოს რეკომენდაციები, ანდა გადაწყვიტოს ზომების მიღება გადაწყვეტილების სისრულეში მოყვანის შესახებ.

მუხლი 95

წინამდებარე წესდება არავითარ შემთხვევაში არ უშლის ორგანიზაციის წევრებს თავიანთი უთანხმოების მოგვარება დაავალონ სხვა სასამართლოებს უკვე არსებული ანდა ისეთი შეთანხმებების ძალით, რომლებიც შეიძლება მომავალში დაიდოს.

მუხლი 96

1. გენერალურ ასამბლეას ან უშიშროების საბჭოს შეუძლიათ მოსთხოვონ საერთაშორისო სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნები ნები-

სმიერ იურიდიულ საკითხზე.

2. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა ორგანოებს, ანდა სპეციალიზებულ დაწესებულებებს, რომლებსაც გენერალურ ასამბლეას შეუძლია ნებისმიერ დროს მისცეს ამაზე თანხმობა, აგრეთვე შეუძლიათ მოითხოვონ სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნები მათი მოღვაწეობის წრის ფარგლებში წამოჭრილ იურიდიულ საკითხებზე.

თავი XV სამდივნო

მუხლი 97

სამდივნო შედგება გენერალური მდივნისა და ისეთი პერსონალისაგან, რომელიც შეიძლება საჭირო გახდეს ორგანიზაციისათვის. გენერალურ მდივანს ნიშნავს გენერალური ასამბლეა უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით. ჩენერალური მდივანი წარმოადგენს ორგანიზაციის მთავარ ადმინისტრაციულ თანამდებობრივ პირს.

მუხლი 98

გენერალური მდივანი ამ სტატუსით მოქმედებს გენერალური ასამბლეის უშიშროების საბჭოს, ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს და სამეურვეო საბჭოს ყველა სხდომაზე და ასრულებს ისეთ სხვა ფუნქციებს, რომლებსაც აკისრებენ მას ეს ორგანოები. გენერალური მდივანი წარუდგენს გენერალურ ასამბლეას ყოველწლიურ ანგარიშს ორგანიზაციის მუშაობის შესახებ.

მუხლი 99

გენერალურ მდივანს უფლება აქვს შეატყობინოს უშიშროების საბჭოს ნებისმიერი ისეთი საკითხის შესახებ, რომლებიც, მისი აზრით, შეიძლება ემუქრებოდნენ საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდაჭერას.

მუხლი 100

თავისი მოვალეობების შესრულებისას გენერალური მდივანი და სამდივნოს პერსონალი არ უნდა ითხოვდნენ ან იღებდნენ მითითებებს

სხვა რომელიმე ისეთი მთავრობის ან ხელისუფლებისაგან, რომელიც უცხოა ორგანიზაციისათვის. ისინი თავს უნდა იკავებდნენ ნებისმიერი ისეთი ქმედებისაგან, რომელიც შეიძლებოდა ასახულიყო მათი, როგორც საერთაშორისო თანამდებობრივი პირების მდგომარეობაზე, რომლებიც მხოლოდ ორგანიზაციის წინაშე არიან პასუხისმგებელი.

მუხლი 101

1. სამდივნოს პერსონალი ინიშნება გენერალური მდივნის მიერ გენერალური ასამბლეის მიერ დადგენილი წესის თანახმად.
2. სათანადო პერსონალი გამოიყოფა მუდმივად მუშაობისათვის ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოში, სამეურვეო საბჭოში და, საჭიროებისამებრ, ორგანიზაციის სხვა ორგანოებში. ეს პერსონალი შეადგენს სამდივნოს ნაწილს.
3. სამუშაოზე მიღებისა და მუშაობის პირობების განსაზღვრისას საჭიროა ხელმძღვანელობა, ძირითადად, შრომისუნარიანობის, კომპეტენტურობისა და კეთილსინდისიერების მაღალი დონის უზრუნველყოფის აუცილებლობით. სათანადო ყურადღება უნდა დაეთმოს პერსონალის შერჩევისას დიდ მნიშვნელობას რაც შეიძლება უფრო ფართო გეოგრაფიულ საფუძველზე.

თავი XVI სხვადასხვა დადგენილებები

მუხლი 102

1. ყოველგვარი ხელშეკრულება და ყოველგვარი საერთაშორისო შეთანხმება, დადებული ორგანიზაციის ნებისმიერი წევრის მიერ წინამდებარე წესდების ძალაში შესვლის შემდეგ, პირველივე შესაძლებლობისას უნდა იქნეს რეგისტრირებული სამდივნოში და მის მიერ გამოქვეყნებული.
2. არც ერთი მხარე ნებისმიერ ასეთ ხელშეკრულებაში ან საერთაშორისო შეთანხმებაში, რომლებიც არ არიან რეგისტრირებული წინამდებარე მუხლის 1 პუნქტის შესაბამისად, არ შეიძლება მიუთითებდეს ასეთ ხელშეკრულებაზე ან შეთანხმებაზე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის არც ერთ ორგანოში.

მუხლი 103

იმ შემთხვევაში, როდესაც ორგანიზაციის წევრების ვალდებულებანი წინამდებარე წესდების თანახმად წინააღმდეგობაში აღმოჩნდებიან მათ ვალდებულებებთან სხვა რომელიმე საერთაშორისო შეთანხმების თანახმად, უპირატესი ძალა აქვთ წინამდებარე წესდებაში აღნიშნულ ვალდებულებებს.

მუხლი 104

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია თავისი თითოეული წევრის ტერიტორიაზე სარგებლობს ისეთი უფლებაუნარიანობით, რომელიც შეიძლება აუცილებელი გახდეს მისი ფუნქციების შესასრულებლად და მისი მიზნების მისაღწევად.

მუხლი 105

1. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია თავისი თითოეული წევრის ტერიტორიაზე სარგებლობს ისეთი პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით, რომლებიც აუცილებელი არიან მისი მიზნების მისაღწევად.
2. ორგანიზაციის წევრების წარმომადგენლები და მისი თანამდებობრივი პირები აგრეთვე სარგებლობენ პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით, რომლებიც აუცილებელი არიან მათ მიერ ორგანიზაციის საქმიანობასთან დაკავშირებული თავიანთი ფუნქციების დამოუკიდებლად შესრულებისათვის.
3. გენერალურ ასამბლეას შეუძლია გააკეთოს რეკომენდაციები წინამდებარე მუხლის 1 და 2 პუნქტების გამოყენების დეტალების განსაზღვრისათვის, აგრეთვე შეუძლია შესთავაზოს ორგანიზაციის წევრებს კონვენციები ამ მიზნისათვის.

თავი XVII

უშიშროების ღონისძიებანი

გარდამავალ პერიოდში

მუხლი 106

შემდგომში, 43 მუხლში აღნიშნული ისეთი განსაკუთრებული შეთანხმებების ძალაში შესვლამდე, რომლებიც, უშიშროების საბჭოს

აზრით, აძლევენ მას თავისი მოვალეობების განხორციელების საშუალებას, 42 მუხლის თანახმად, მოსკოვში 1943 წლის 30 ოქტომბერს ხელმოწერილი ოთხი ზესახელმწიფოს დეკლარაციის მონაწილენი და საფრანგეთი, ამ დეკლარაციის 5 პუნქტის დებულებათა შესაბამისად აიღებენ კონსულტაციებს ერთმანეთისაგან და, აუცილებლობის შემთხვევაში, ორგანიზაციის სხვა წევრებისაგან ორგანიზაციის სახელით ისეთი ერთობლივი ქმედებებისათვის, რომლებიც შეიძლება აუცილებელი აღმოჩნდნენ საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდასაჭერად.

მუხლი 107

წინამდებარე წესდება არავითარ შემთხვევაში არ უკარგავს იურიდიულ ძალას ქმედებებს, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის შედეგად ჩადენილი ან სანქციონირებული იყო ამგვარი ქმედებებისათვის პასუხისმგებელი მთავრობების მიერ ნებისმიერი სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის მსვლელობაში წარმოადგენდა მტერს ნებისმიერი იმ სახელმწიფოსათვის, რომელმაც ხელი მოაწერა წინამდებარე წესდებას და აგრეთვე ეწინააღმდეგება ამგვარ ქმედებებს.

თავი XVIII შესწორებები

მუხლი 108

წინამდებარე წესდების შესწორებები ორგანიზაციის ყველა წევრისათვის ძალაში შედის მას შემდეგ, რაც ისინი მიღებული იქნება გენერალური ასამბლეის წევრთა ხმების ორი მესამედის მიერ და, მათი საკონსტიტუციო პროცედურის შესაბამისად რატიფიცირებული ორგანიზაციის წევრთა ორი მესამედის მიერ უშიშროების საბჭოს ყველა მუდმივი წევრის ჩათვლით.

მუხლი 109

1. წინამდებარე წესდების გადასინჯვის მიზნით შეიძლება მოწვეულ იქნეს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრთა გენერალური კონფერენცია იმ ვადებში და იმ ადგილას, რომლებიც განისაზღვრე-

ბიან გენერალური ასამბლეის წევრთა ხმების ორი მესამედით და უშიშროების საბჭოს ნებისმიერი ცხრა წევრის ხმებით. ორგანიზაციის ყოველ წევრს კონფერენციაზე ერთი ხმა ექნება.

2. წინამდებარე წესდების ნებისმიერი ცვლილება, რომელიც რეკომენდებული იქნება კონფერენციის მონაწილეთა ხმების ორი მესამედით, ძალაში შედის რატიფიკაციის შემდეგ, მათი საკონსტიტუციო პროცედურის შესაბამიად, ორგანიზაციის წევრთა ორი მესამედის მიერ, უშიშროების საბჭოს ყველა მუდმივი წევრის ჩათვლით.

3. თუკი ასეთი კონფერენცია არ ატარდება გენერალური ასამბლეის მეათე ყოველწლიურ სესიამდე, წინამდებარე წესდების ძალაში შესვლის დროიდან დაწყებული, ასეთი კონფერენციის მოწვევის წინადადება შედის გენერალური ასამბლეის ამ სესიის დღის წესრიგში და კონფერენცია მოიწვევა, თუ ეს გადაწყდება გენერალური ასამბლეის წევრთა ხმების უბრალო უმრავლესობით და უშიშროების საბჭოს ნებისმიერი შვიდი წევრის ხმებით.

თავი XIX

რატიფიკაცია და ხელის მოწერა

მუხლი 110

1. წინამდებარე წესდება ექვემდებარება რატიფიკაციას მისი ხელმომწერი სახელმწიფოების მიერ მათი საკონსტიტუციო პროცედურის შესაბამისად.

2. სარატიფიკაციო სიგელები შესანახად უნდა ჩაბარდეს ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობას, რომელიც თითოეული სიგელის შესანახად ჩაბარების შესახებ აცნობებს ყველა სახელმწიფოს, რომლებმაც ხელი მოაწერეს წესდებას, ისევე როგორც ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს, როდესაც ის იქნება დანიშნული.

3. წინამდებარე წესდება ძალაში შევა სარატიფიკაციო სიგელების შესანახად ჩაბარების შემდეგ ჩინეთის რესპუბლიკის, საფრანგეთის, საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის (ამჟამად მისი უფლებამონაცვლე — რუსეთის), ღიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფოს, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და იმ სხვა სახელმწიფოთა უმრავლესობის მიერ, რომ-

ლებმაც ხელი მოაწერეს წესდებას. ამის შემდეგ ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის მიერ შედგენილი იქნება ოქმი სარატიფიკაციო სიგელების შესანახად ჩაბარების შესახებ, რომლის ასლები დაეგზავნება ყველა სახელმწიფოს, რომლებმაც ხელი მოაწერეს წესდებას.

4. სახელმწიფოები, რომლებმაც ხელი მოაწერეს წინამდებარე წესდებას, და რომლებიც მოახდენენ მის რატიფიცირებას მას შემდეგ, რაც იგი ძალაში შევიდა, გახდებიან გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის თავდაპირველი წევრები მათ მიერ თავიანთი შესაბამისი სარატიფიკაციო სიგელების შესანახად ჩაბარების დღიდან.

მუხლი 111

წინამდებარე წესდება, რომლის ჩინური, ფრანგული, რუსული, ინგლისური და ესპანური ტექსტები თანაბრად აუთენტურები არიან, დაცული იქნება ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის არქივში. ეს მთავრობა გადაუგზავნის წესდების სათანადოდ დამოწმებულ ასლებს მისი ხელმომწერი ყველა სხვა სახელმწიფოს მთავრობებს. რის დასადასტურებლადაც გაერთიანებული ერების სახელმწიფოთა წარმომადგენლებმა ხელი მოაწერეს წინამდებარე წესდებას. შედგენილია ქალაქ სან-ფრანცისკოში, ათას ცხრაას ორმოცდახუთი წლის ოცდაექვსი ივნისის დღეს.

საერთაშორისო სასამართლოს სტატუტი

მუხლი 1

საერთაშორისო სასამართლო, რომელიც გაერთიანებული ერების წესდებით დაფუძნებულია როგორც გაერთიანებული ერების მთავარი სასამართლო ორგანო, იქმნება და მოქმედებს წინამდებარე სტატუტის ქვემოთ მოტანილი დადგენილებების შესაბამისად.

თავი 1

სასამართლოს ორგანიზაცია

მუხლი 2

სასამართლო შედგება დამოუკიდებელი მოსამართლეების კოლეგიისაგან, რომლებიც მათი მოქალაქეობის მიუხედავად, არჩეული არიან მაღალი მორალური თვისებების მქონე პირთა რიცხვიდან, რომლებიც აკმაყოფილებენ მათ ქვეყნებში უმაღლეს სასამართლო თანამდებობებზე დასანიშნად წაყენებულ მოთხოვნებს ანდა არიან საერთაშორისო სამართალში აღიარებული ავტორიტეტის მქონე იურისტები.

მუხლი 3

1. სასამართლო შედგება თხუთმეტი წევრისაგან, ამასთან, მის შემადგენლობაში არ შეიძლება იყოს ერთი და იმავე სახელმწიფოს ორი მოქალაქე.
2. პირი, რომელიც სასამართლოს შემადგენლობასთან მიმართებაში შეიძლება განიხილებოდეს როგორც ერთზე მეტი სახელმწიფოს მოქალაქე, ითვლება იმ სახელმწიფოს მოქალაქედ, რომელშიც ის ჩვეულებრივ სარგებლობს თავისი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებებით.

მუხლი 4

1. სასამართლოს წევრები აირჩევიან გენერალური ასამბლეის და უშიშროების საბჭოს მიერ იმ პირთა რიცხვიდან, რომლებიც შეტანილი არიან სიაში სამედიატორო სამართლის მუდმივი პალატის ეროვნული ჯგუფების წინადადებით, ქვემოთ მოტანილი დებულებების თანახმად.

2. რაც შეეხება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრებს, რომლებიც არ არიან წარმოდგენილი სამედიატორო სასამართლოს მუდმივ პალატაში, მათ კანდიდატებს წამოაყენებენ ამ მიზნისათვის მათი მთავრობების მიერ დანიშნული ეროვნული ჯგუფები, სამედიატორო სასამართლოს მუდმივი პალატის წევრებისათვის დადგენილი პირობების დაცვით 1907 წლის პააგის კონვენციის 44 მუხლის შესაბამისად საერთაშორისო შეტაკებების მშვიდობიანი გადაწყვეტის შესახებ.

3. პირობები, რომლებითაც წინამდებარე სტატუტის მონაწილე ის ქვეყანა, რომელიც არ შედის გაერთიანებული ერების შემადგენლობაში, შეიძლება მონაწილეობდეს სასამართლოს წევრების არჩევაში, განისაზღვრება, განსაკუთრებული შეთანხმების არარსებობისას, გენერალური ასამბლეის მიერ უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით.

მუხლი 5

1. არჩევნების დღემდე არა უგვიანეს სამი თვით ადრე გაერთიანებული ერების გენერალური მდივანი მიმართავს სამედიატორო სასამართლოს მუდმივი პალატის წევრებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან წინამდებარე სტატუტის მონაწილე სახელმწიფოებს, და 4 მუხლის 2 პუნქტის შესაბამისად დანიშნული ეროვნული ჯგუფების წევრებს წერილობითი წინადადებით იმის შესახებ, რათა თითოეულმა ეროვნულმა ჯგუფმა განსაზღვრული ვადის განმავლობაში მიუთითოს კანდიდატები, რომლებსაც შეეძლებათ იკისრონ სასამართლოს წევრთა მოვალეობანი.

2. არც ერთ ჯგუფს არ შეუძლია ოთხზე მეტი კანდიდატის წამოყენება, ამასთან, ჯგუფის მიერ წარმოდგენილი სახელმწიფოს მოქალაქე არ შეიძლება იყოს ორზე მეტი კანდიდატი. ჯგუფის მიერ წამოყენებული კანდიდატების რიცხვი არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება ორჯერ მეტად აღემატებოდეს შესავსები ადგილების რიცხვს.

მუხლი 6

რეკომენდებულია, რათა თითოეულმა ჯგუფმა კანდიდატურების წამოყენებამდე გამოითხოვოს თავისი ქვეყნის უმაღლესი სასამართლო

დაწესებულებების, იურიდიული ფაკულტეტების, სამართლებრივი უმაღლესი სასწავლებლებისა და აკადემიების, აგრეთვე იმ საერთაშორისო აკადემიების აზრი, რომლებიც სამართლის შესწავლით არიან დაკავებული.

მუხლი 7

1. გენერალური მდივანი ანბანური რიგის მიხედვით ადგენს ყველა იმ პირის სიას, რომელთა კანდიდატურებიც არის წარმოდგენილი. 12 მუხლის 2 პუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევის გარდა არჩეული შეიძლება იქნენ მხოლოდ ამ სიაში შეტანილი პირები.
2. გენერალური მდივანი წარუდგენს ამ სიას გენერალურ ასამბლეასა და უშიშროების საბჭოს.

მუხლი 8

გენერალური ასამბლეა და უშიშროების საბჭო სასამართლოს წევრების არ ევენებს იწყებენ ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად.

მუხლი 9

არჩევისას ამომრჩეველებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ, რომ არა მარტო ყოველი ცალკე არჩეული უნდა აკმაყოფილებდეს ყველა წაყენებულ მოთხოვნას, არამედ მოსამართლეთა მთელმა შემადგენლობამ მთლიანად უნდა უზრუნველყოს მსოფლიოს ცივილიზაციის უმთავრესი ფორმებისა და ძირითადი სამართლებრივი სისტემების წარმომადგენლობა.

მუხლი 10

1. არჩეულებად ითვლებიან კანდიდატები, რომლებმაც მიიღეს ხმების აბსოლუტური უმრავლესობა გენერალურ ასამბლეაშიც და უშიშროების საბჭოშიც.
2. ნებისმიერი კენჭისყრა უშიშროების საბჭოში, როგორც მოსამართლეთა არჩევისას, ისე 12 მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევით კომისიის წევრთა დანიშვნისას, წარმოებს უშიშროების საბჭოს მუდმივ და არამუდმივ წევრებს შორის ყოველგვარი

განსხვავების გარეშე.

3. იმ შემთხვევაში, თუკი ხმათა აბსოლუტური უმრავლესობა როგორც გენერალურ ასამბლეაში, ისე უშიშროების საბჭოში ერთი ქვეყნის ერთზე მეტი მოქალაქისათვის იქნება მიცემული, არჩეულად ითვლება მხოლოდ ასაკით უფროსი.

მუხლი 11

თუკი არჩევისათვის მოწვეული პირველი სხდომის შემდეგ ერთი ან რამოდენიმე ადგილი შეუვსებელი აღმოჩნდება, შედგება მეორე, საჭიროების შემთხვევაში კი — მესამე სხდომაც.

მუხლი 12

1. თუკი მესამე სხდომის შემდეგ ერთი ან რამოდენიმე ადგილი შეუვსებელი აღმოჩნდება, მაშინ ნებისმიერ დროს, გენერალური ასამბლეის ან უშიშროების საბჭოს მოთხოვნით შეიძლება იქნეს მოწვეული შემთანხმებლური კომისია ექვსი წევრის შემადგენლობით: სამი — გენერალური ასამბლეის მიერ დანიშნული, სამი — კი უშიშროების საბჭოს მიერ ხმათა აბსოლუტური უმრავლესობით ერთი პირის ასარჩევად ჯერ კიდევ თავისუფალ ყოველ ადგილზე და მისი კანდიდატურის წარსადგენად გენერალური ასამბლეისა და უშიშროების საბჭოს გადასაწყვეტად.

2. თუ შემთანხმებლური კომისია ერთხმად შეჩერდება რომელიმე პირის კანდიდატურაზე, რომელიც აკმაყოფილებს წაყენებულ მოთხოვნებს, მისი სახელი შეიძლება შეტანილ იქნეს სიაში, მაშინაც კი, თუ იგი არ იყო შეტანილი 7 მუხლით გათვალისწინებულ კანდიდატთა სიებში.

3. თუკი შემთანხმებლური კომისია მივა გადაწყვეტილებამდე, რომ არჩევნები არ შეიძლება ატარდეს, მაშინ სასამართლოს უკვე არჩეული წევრები უშიშროების საბჭოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში იწყებენ თავისუფალი ადგილების შევსებას სასამართლოს წევრების არჩევის გზით იმ კანდიდატთა რიცხვიდან, რომლებსაც მიეცათ ხმები ან გენერალურ ასამბლეაში, ან უშიშროების საბჭოში.

4. მოსამართლეთა თანაბარი ხმების შემთხვევაში გადაწყვეტილების ასაკით

უფროსის ხმა.

მუხლი 13

1. სასამართლოს წევრები ირჩევიან ცხრა წლის ვადით და შეიძლება იქნენ გადარჩეული, თუმცა, ამასთან, პირველი შემადგენლობის ხუთი მოსამართლის უფლებამოსილების ვადა იწურება სამი წლის შემდეგ, ხოლო კიდევ ხუთი მოსამართლის უფლებამოსილების ვადა — ექვსი წლის შემდეგ.

2. გენერალური მდივანი დაუყოვნებლივ, პირველი არჩევნების შემდეგ, კენჭისყრით განსაზღვრავს, თუ რომელი მოსამართლე ითვლება არჩეულად ზემოთ აღნიშნული თავდაპირველი ვადებით — სამი წლით და ექვსი წლით.

3. სასამართლოს წევრები განაგრძობენ თავიანთი თანამდებობრივი მოვალეობის შესრულებას მომავალში მათი ადგილების შეცვლამდე. მათი შეცვლის შემდეგაც ისინი ვალდებული არიან დაასრულონ დაწყებული საქმეები.

4. სასამართლოს წევრის მიერ გადადგომის შესახებ განცხადების შემოტანის შემთხვევაში ეს განცხადება გადაეცემა სასამართლოს — თავმჯდომარეს გენერალური მდივნისათვის გადასაცემად. უკანასკნელის მიერ განცხადების მიღების შემდეგ ადგილი ითვლება ვაკანტურად.

მუხლი 14

გახსნილი ვაკანსიები ივსება იმავე წესით, რომელიც დადგენილია პირველი არჩევნებისათვის ქვემოთ აღნიშნული წესის დაცვით: ვაკანსიის გახსნის შემდეგ ერთი თვის განმავლობაში გენერალური მდივანი იწყებს 5 მუხლით გათვალისწინებული მოწვევების დაგზავნას, არჩევნების დღეს კი ადგენს უშიშროების საბჭო.

მუხლი 15

სასამართლოს წევრი, რომელიც არჩეულია იმ წევრის ნაცვლად, რომლის უფლებამოსილების ვადა ჯერ არ არის გასული, რჩება თანამდებობაზე თავისი წინამორბედის უფლებამოსილების ვადის გასვლამდე.

მუხლი 16

1. სასამართლოს წევრებს არ შეუძლიათ არაეითარი პოლიტიკური და ადმინისტრაციული მოვალეობების შესრულება და ისინი არ შეიძლება არაეითარი სხვა პროფესიული ხასიათის საქმიანობით იყვნენ დაკავებული.
2. ეჭვები აღნიშნული საკითხის ირგვლივ გადაწყდება სასამართლოს განჩინებით.

მუხლი 17

1. არავის სასამართლოს წევრთაგან არ შეუძლია შეასრულოს წარმომადგენლის, რწმუნებულის ან ადვოკატის მოვალეობანი არაეითარ საქმეში.
2. არავის სასამართლოს წევრთაგან არ შეუძლია მონაწილეობის მიღება რაიმე საქმის გადაწყვეტაში, რომელშიც ის ადრე მონაწილეობდა როგორც ერთ-ერთი მხარის წარმომადგენელი, რწმუნებული ან ადვოკატი ანდა ეროვნული ან საერთაშორისო სასამართლოს, საგამოძიებო კომისიის წევრი ან სხვა რაიმე გზით.
3. ეჭვები აღნიშნული საკითხის გამო გადაწყდება სასამართლოს განჩინებით.

მუხლი 18

1. სასამართლოს წევრი არ შეიძლება გათავისუფლდეს თანამდებობიდან, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც დანარჩენ წევრთა ერთსულოვანი აზრით, იგი ველარ აკმაყოფილებს წაყენებულ მოთხოვნებს.
2. ამის შესახებ გენერალურ მდივანს ოფიციალურად ატყობინებს სასამართლოს მდივანი.
3. ამ შეტყობინების მიღების შემდეგ ადგილი ითვლება ვაკანტურად.

მუხლი 19

სასამართლოს წევრები მათ მიერ სასამართლო მოვალეობების შესრულებისას სარგებლობენ დიპლომატიური პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით.

მუხლი 20

სასამართლოს ყოველი წევრი ვალდებულია თანამდებობის შესრულების დაწყებამდე სასამართლოს ღია სხდომაზე გააკეთოს საზეიმო განცხადება იმის შესახებ, რომ იგი აღასრულებს თავის თანამდებობრივ მოვალეობას პირუთვნელად და კეთილსინდისიერად.

მუხლი 21

1. სასამართლო ირჩევს თავმჯდომარეს და ვიცე-თავმჯდომარეს სამი წლით. ისინი შეიძლება გადარჩეულ იქნენ.
2. სასამართლო ნიშნავს თავის მდივანს და შეუძლია ზომების მიღება სხვა ისეთი თანამდებობრივი პირების დასანიშნად, რომლებიც შეიძლება აუცილებელი აღმოჩნდნენ.

მუხლი 22

1. სასამართლოს ადგილსამყოფელს წარმოადგენს ჰააგა. თუმცა, ეს ხელს არ უშლის სასამართლოს, ჩაატაროს სხდომები და შეასრულოს თავისი ფუნქციები სხვა ადგილებში ყველა იმ შემთხვევაში, როდესაც სასამართლო ამას სასურველად ჩათვლის.
2. სასამართლოს თავმჯდომარე და მდივანი სასამართლოს ადგილსამყოფელში უნდა ცხოვრობდნენ.

მუხლი 23

1. სასამართლოს სხდომები ტარდება მუდმივად, გარდა სასამართლო ვაკაციებისა, რომელთა ვადებსა და ხანგრძლივობას ადგენს სასამართლო.
2. სასამართლოს წევრებს აქვთ პერიოდული შევსებების უფლება, რომლის დროსა და ხანგრძლივობას განსაზღვრავს სასამართლო, ამასთან, მხედველობაში მიიღება მანძილი ჰააგიდან თითოეული მოსამართლის საცხოვრებელ ადგილამდე მის სამშობლოში.
3. სასამართლოს წევრები ვალდებული არიან იმყოფებოდნენ სასამართლოს განკარგულებაში ყოველ დროს, გარდა შევსებებაში ყოფნის დროისა და ავადყოფობის ან სხვა რაიმე სერიოზული საფუძვლების გამო, რომლებიც სათანადოდ განემარტება თავმჯდომარეს.

მუხლი 24

1. თუკი რაიმე განსაკუთრებული მიზეზით სასამართლოს წევრი თვლის, რომ იგი არ უნდა მონაწილეობდეს განსაზღვრული საქმის გადაწყვეტაში, იგი ამის შესახებ აცნობებს თავმჯდომარეს.
2. თუ თავმჯდომარე თვლის, რომ სასამართლოს რომელიმე წევრი რაიმე განსაკუთრებული მიზეზით არ უნდა მონაწილეობდეს რომელიმე განსაზღვრული საქმის განსახილველ სხდომაში, იგი აფრთხილებს მას ამის შესახებ.
3. თუკი, ამასთან, წამოიჭრება აზრთა სხვადასხვაობა სასამართლოს წევრსა და თავმჯდომარეს შორის, იგი გადაწყდება სასამართლო განჩინებით.

მუხლი 25

1. იმ შემთხვევების გარდა, რომლებიც სპეციალურად არის გათვალისწინებული წინამდებარე სტატუტით, სასამართლოს სხდომებში მონაწილეობს მისი სრული შემადგენლობა.
2. იმ პირობით, რომ მოსამართლეთა რიცხვი, რომლებიც სახეზე არიან სასამართლოს შესადგენად, არ არის ნაკლები თერთმეტზე, სასამართლოს რეგლამენტმა შეიძლება გაითვალისწინოს, რომ ერთი ან რამოდენიმე მოსამართლე, გარეშობათა შესაბამისად, შეიძლება მორიგეობით გათავისუფლდნენ სხდომებში მონაწილეობისაგან.
3. ცხრა მოსამართლის კვორუმი საკმარისია სასამართლო სამსახურის შესაქმნელად.

მუხლი 26

1. სასამართლოს შეუძლია, საჭიროებისამებრ, შეადგინოს ერთი ან რამოდენიმე კამერა, სამი ან მეტი მოსამართლის შემადგენლობით, გარკვეული კატეგორიის საქმეთა, მაგალითად, შრომითი საქმეების, ტრანზიტთან და კავშირგაბმულობასთან დაკავშირებული საკითხების გასარჩევად.
2. სასამართლოს შეუძლია ნებისმიერ დროს შეადგინოს კამერა ცალკეული საქმის გასარჩევად. ასეთი კამერის შემადგენელი მოსამართლეების რიცხვს განსაზღვრავს სასამართლო მხარეთა თანხმობით.

3. საქმეების მოსმენა და გადაწყვეტა წინამდებარე მუხლით გათვალისწინებული კამერებით ხდება მაშინ, თუკი ამას ითხოვენ მხარეები.

მუხლი 27

26 და 29 მუხლებით გათვალისწინებული ერთ-ერთი კამერის გადაწყვეტილება, დადგენილება თვით სასამართლოს მიერ გამოტანილად ითვლება.

მუხლი 28

26 და 29 მუხლებით გათვალისწინებულ კამერებს, მხარეთა თანხმობით, შეუძლიათ სხდომების ჩატარება და თავიანთი ფუნქციები სშესრულება სხვა ადგილებშიც, ჰააგის გარდა.

მუხლი 29

საქმეთა გადაწყვეტის დაჩქარების მიზნით სასამართლო ყოველწლიურად ადგენს კამერას ხუთი მოსამართლის შემადგენლობით, რომელსაც, მხარეთა მოთხოვნით, შეუძლია საქმეთა განხილვა და გადაწყვეტა გამარტივებული სამართალწარმოების წესით. იმ მოსამართლეების შესაცვლელად, რომლებიც შეუძლებლად ჩათვლიან მონაწილეობის მიღებას სხდომებში, დამატებით გამოიყოფა ორი მოსამართლე.

მუხლი 30

1. სასამართლო ადგენს რეგლამენტს, რომელიც განსაზღვრავს მის მიერ თავისი ფუნქციების შესრულების წესს. სასამართლო, კერძოდ, ადგენს სამართალწარმოების წესებს.

2. სასამართლოს რეგლამენტში შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს სასამართლოს ან მისი კამერების სხდომებში ასესორების მონაწილეობა გადამწყვეტი ხმის უფლების გარეშე.

მუხლი 31

1. მოსამართლეები, რომლებიც თითოეული მხარის მოქალაქეობაში იმყოფებიან, ინარჩუნებენ მონაწილეობის უფლებას სასამართლოს წარმოებაში არსებული საქმის განხილვაში.

2. თუკი სასამართლო სამსახურის შემადგენლობაში იმყოფება მოსამართლე, რომელიც ერთი მხარის მოქალაქეობაში იმყოფება, ნებისმიერ მეორე მხარეს შეუძლია სამსახურში მონაწილეობის მისაღებად მოსამართლედ აირჩიოს პირი თავისი შეხედულებისამებრ. ეს პირი აირჩევა უპირატესად იმ პირთა რიცხვიდან, რომლებიც წამოყენებული იყვნენ კანდიდატებად 4 და 5 მუხლებით გათვალისწინებული წესით.

3. თუკი სასამართლო სამსახურის შემადგენლობაში არ არის მხარეთა მოქალაქეობაში მყოფი არც ერთი მოქალაქე, მაშინ თითოეულ მხარეს შეუძლია მოსამართლის არჩევა წინამდებარე მუხლის 2 პუნქტით გათვალისწინებული წესით.

4. წინამდებარე მუხლის დადგენილებები გამოიყენება 26 და 29 მუხლებით გათვალისწინებული შემთხვევების მიმართ. ასეთ შემთხვევაში თავმჯდომარე სთხოვს სასამართლოს ერთ, ან, საჭიროების შემთხვევაში, ორ მოსამართლეს კამერის შემადგენლობიდან დაუთმონ თავისი ადგილი დაინტერესებული მხარის მოქალაქეობაში მყოფ სასამართლოს წევრს, ანდა, ასეთების არყოფნის, ანდა მათი დასწრების შეუძლებლობის შემთხვევაში – მხარეების მიერ სპეციალურად არჩეულ მოსამართლეებს.

5. თუ რამოდენიმე მხარეს აქვს საერთო საკითხი, მაშინ ისინი, რამდენადაც ეს ეხება წინა დადგენილებების გამოყენებას, განიხილებიან როგორც ერთი მხარე, ამ საკითხის გარშემო ეჭვების აღძვრის შემთხვევაში, ისინი გადაწყდებიან სასამართლოს განჩინებით.

6. მოსამართლეები, რომლებიც არჩეული არიან წინამდებარე მუხლის 2, 3 და 4 პუნქტებში აღნიშნულის თანახმად, უნდა აკმაყოფილებდნენ წინამდებარე სტატუტის 2 მუხლით, 17 მუხლის 2 პუნქტით და 20 და 24 მუხლებით განსაზღვრულ პირობებს, ისინი გადაწყვეტილებათა მიღებაში მონაწილეობენ მათ კოლეგებთან თანაბარი უფლებებით.

მუხლი 32

1. სასამართლოს წევრები იღებენ წლიურ ხელფასს.

2. თავმჯდომარე იღებს განსაკუთრებულ წლიურ დანამატს.

3. ვიცე-თავმჯდომარე იღებს განსაკუთრებულ დანამატს თითოეული

დღისათვის, როდესაც ის ასრულებს თავმჯდომარის მოვალეობას.

4. 31 მუხლის წესით არჩეული მოსამართლეები, რომლებიც არ არიან სასამართლოს წევრები, იღებენ გასამრჯელოს მათ მიერ თავიანთი ფუნქციების შესრულების თითოეული დღისათვის.

5. ამ ხელფასებს, დანამატებსა და გასამრჯელოებს ადგენს გენერალური ასამბლეა. ისინი არ შეიძლება შემცირებულ იქნენ სამსახურის ვადის განმავლობაში.

6. სასამართლოს მდივნის ხელფასს ადგენს გენერალური ასამბლეა სასამართლოს წარდგინებით.

7. გენერალური ასამბლეის მიერ დადგენილი წესები განსაზღვრავენ პირობებს, რომლებითაც სასამართლოს წევრებს და სასამართლოს მდივანს ენიშნებათ პენსიები მათი გადადგომის შემდეგ, ისევე როგორც პირობებს, რომლებითაც სასამართლოს წევრები და სასამართლოს მდივანი იღებენ თავიანთი სამგზავრო ხარჯების ანაზღაურებას.

8. ზემოთ აღნიშნული ხელფასები, დანამატები და გასამრჯელოები თავისუფლდებიან ყოველგვარი დაბეგერისაგან.

მუხლი 33

გაერთიანებული ერები ეწევიან სასამართლო ხარჯებს გენერალური ასამბლეის მიერ განსაზღვრული წესით.

თავი II სასამართლო კომპეტენცია

მუხლი 34

1. მხოლოდ სახელმწიფოები შეიძლება იყვნენ სასამართლოს მიერ განსაზღვრული საქმეების მხარეები.

2. თავისი რეგლამენტის პირობებით და მის შესაბამისად სასამართლოს შეუძლია გამოითხოვოს საჯარო საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან ინფორმაცია, რომელიც მის განსახილველ საქმეებს ეხება, და აგრეთვე იღებს აღნიშნული ორგანიზაციების მიერ თავისი საკუთარი ინიციატივით წარმოდგენილ ამგვარ ინფორმაციას.

3. როდესაც სასამართლოს განსახილველი საქმის გამო ევალება რომელიმე საჯარო საერთაშორისო ორგანიზაციის დამფუძნებელი დოკუმენტის ანდა ამ დოკუმენტის ძალით დადებული საერთაშორისო

კონვენციის ახსნა-განმარტება, სასამართლოს მდივანი ატყობინებს მოცემულ საჯარო საერთაშორისო ორგანიზაციას და გადაუგზავნის მას მთელი წერილობითი წარმოების ასლებს.

მუხლი 35

1. სასამართლო ღიაა წინამდებარე სტატუტის მონაწილე სახელმწიფოებისათვის.

2. პირობები, რომლებითაც სასამართლო ღიაა სხვა სახელმწიფოებისათვის, განისაზღვრება უშიშროების საბჭოს მიერ, მოქმედ ხელშეკრულებაში შესული განსაკუთრებული დადგენილებების დაცვით; ამ პირობებს არავითარ შემთხვევაში არ შეუძლიათ ჩააყენონ მხარეები არათანაბარ მდგომარეობაში სასამართლოს წინაშე.

3. როდესაც სახელმწიფო, რომელიც არ არის გაერთიანებული ერების წევრი, წარმოადგენს საქმის მხარეს, სასამართლო განსაზღვრავს თანხას, რომელიც ამ მხარემ უნდა შეიტანოს სასამართლოს ხარჯების დასაფარავად. ეს დადგენილება არ გამოიყენება, თუ მოცემული სახელმწიფო უკვე მონაწილეობს სასამართლოს ხარჯებში.

მუხლი 36

1. სასამართლოს წარმოებას განეკუთვნება ყველა საქმე, რომელიც გადაეცემა მას მხარეების მიერ და გაერთიანებული ერების წესდებით ან მოქმედი ხელშეკრულებით და კონვენციებით სპეციალურად გათვალისწინებული ყველა საკითხი.

2. წინამდებარე სტატუტის მონაწილე სახელმწიფოებს ნებისმიერ დროს შეუძლიათ განაცხადონ, რომ ისინი აღიარებენ ამის შესახებ განსაკუთრებული შეთანხმების გარეშე, *ipso facto*, ნებისმიერი სხვა სახელმწიფოს მიმართ, რომელმაც ასეთივე ვალდებულება იკისრა, სასამართლო იურისდიქციას სავალდებულოდ ყველა სამარლებრივ დავებში, რომლებიც ეხებიან:

ა) ხელშეკრულების განმარტებას;

ბ) საერთაშორისო სამართლის ნებისმიერ საკითხს;

გ) არსებობას ფაქტისა, რომელიც, თუკი ის დადგინდება, წარმოადგენს საერთაშორისო ვალდებულების დარღვევას;

დ) საერთაშორისო ვალდებულების დარღვევისათვის გადასახდელი ანაზღაურების ხასიათსა და ზომებს.

3. ზემოაღნიშნული განცხადებები შეიძლება უპირობო იყოს, ან ამა თუ იმ სახელმწიფოთა მხრივ ნაცვალგების საფუძველზე, ანდა განსაზღვრული ვადით.

4. ასეთი განცხადებები შესაძლოა გადაეცემა გენერალურ მდივანს, რომელიც გადაუზღავნის ასეთების ასლებს წინამდებარე სტატუტის მონაწილეებს და სასამართლოს მდივანს.

5. საერთაშორისო მართლმსაჯულების მუდმივი პალატის სტატუტის 36 მუხლის საფუძველზე გაკეთებული განცხადებანი, რომლებიც განაგრძობენ ძალაში ყოფნას, წინამდებარე სტატუტის მონაწილეთა ურთიერთობებში ითვლებიან მათ მიერ საერთაშორისო სასამართლოს იურისდიქციის მათთვის სავალდებულოდ აღიარებად ამ განცხადებების მოქმედების გაუსვლეელი ვადისათვის და მათში გადმოცემული პირობების შესაბამისად.

6. საქმის განსჯადობის შესახებ დავის წამოჭრის შემთხვევაში საკითხი გადაწყდება სასამართლოს განჩინებით.

მუხლი 37

ყველა შემთხვევაში, როდესაც მოქმედი ხელშეკრულება ან კონვენცია ითვალისწინებს საქმის გადაცემას სასამართლოსათვის, რომელიც ერთა ლიგის მიერ უნდა იყოს დაფუძნებული, ანდა საერთაშორისო მართლმსაჯულების მუდმივი პალატისათვის, საქმე წინამდებარე სტატუტის მონაწილე მხარეებს შორის უნდა გადაეცეს საერთაშორისო სასამართლოს.

მუხლი 38

1. სასამართლო, რომელიც მოვალეა გადაწყვიტოს მისთვის გადაცემული დავები საერთაშორისო სამართლის საფუძველზე, იყენებს:

ა) საერთაშორისო კონვენციებს როგორც ზოგადებს, ისე, სპეციალურებს, რომლებიც აღგენენ მოდავე სახელმწიფოების მიერ გარკვევით აღიარებულ წესებს;

ბ) საერთაშორისო წეს-ვეულებას, როგორც სამართლებრივ ნორმად

აღიარებული საყოველთაო პრაქტიკის დადასტურებას;

გ) ცივილიზებული ერების მიერ აღიარებული სამართლის ზოგად პრინციპებს;

დ) 59 მუხლში აღნიშნული შესწორებით, განსაკუთრებით კვალი-ფიცირებული სპეციალისტების სასამართლო გადაწყვეტილებებსა და დოქტრინებს სხვადასხვა ერების საჯარო სამართალში დამატებით საშუალებად სამართლებრივი ნორმების დასადგენად.

2. ეს დადგენილება არ ზღუდავს სასამართლოს უფლებას გადაწყვე-ტოს საქმე ex aequo et bono, თუკი მხარეები ამას ეთანხმებიან.

თავი III სამართალწარმოება

მუხლი 39

1. სასამართლოს ოფიციალურ ენებს წარმოადგენენ ფრანგული და ინგლისური. თუ მხარეები თანახმა არიან საქმისწარმოება მიმდინ-არეობდეს ფრანგულ ენაზე, გადაწყვეტილება გამოტანილი იქნება ფრანგულ ენაზე. თუკი მხარეები თანახმა არიან საქმისწარმოება მიმ-დინარეობდეს ინგლისურ ენაზე, გადაწყვეტილება ინგლისურ ენაზე იქნება გამოტანილი.

2. თუკი არსებობს შეთანხმება იმის შესახებ, თუ რომელი ენა იქნება გამოყენებული, თითოეულ მხარეს შეუძლია სასამართლოს სჯა-პაე-ქრობაში ისარგებლოს იმ ენით, რომელსაც იგი ანიჭებს უპირატესო-ბას; სასამართლოს გადაწყვეტილება გამოტანილი იქნება ფრანგულ და ინგლისურ ენებზე. ამ შემთხვევაში სასამართლო ერთდროულად განსაზღვრავს, თუ ორი ტექსტიდან რომელი განიხილება როგორც აუთენტური.

3. სასამართლო ვალდებულია ნებისმიერი მხარის შუამდგომლობით მიაწოდოს მას სხვა ენით სარგებლობის უფლება, გარდა ფრანგულისა და ინგლისურისა.

მუხლი 40

1. სასამართლოში საქმე აღიმკრება, გარემოებათა შესაბამისად, ან სპეციალური შეთანხმების ნოტიფიკაციით, ანდა წერილობითი განცხადებით მდივნის სახელზე – ორივე შემთხვევაში მითითებული

უნდა იქნეს დავის საგანი და მხარეები.

2. მდივანი დაუყოვნებლივ აცნობს განცხადებას ყველა დაინტერესებულ პირს.

3. იგი აგრეთვე აცნობებს გაერთიანებული ერების წევრებს, გენერალური მდივნის დახმარებით, და ასევე სხვა სახელმწიფოებსაც, რომლებსაც აქვთ სასამართლოში შესვლის უფლება.

მუხლი 41

1. სასამართლოს უფლება აქვს მიუთითოს, თუკი, მისი აზრით, ამას ითხოვს გარემოება, ნებისმიერი დროებით ზომები, რომლებიც მიღებულ უნდა იქნენ თითოეული მხარის უფლებათა უზრუნველსაყოფად.

2. შემდგომ საბოლოო დასკვნამდე შემოთავაზებული ზომების შესახებ აუყოვნებლივ ეცნობებათ მხარეებს და უშიშროების საბჭოს.

მუხლი 42

1. მხარეები გამოდიან წარმომადგენელთა საშუალებით.

2. მათ შეუძლიათ ისარგებლონ სასამართლოში რწმუნებულების ან ადვოკატების დახმარებით.

3. წარმომადგენლები, რწმუნებულები და ადვოკატები, რომლებიც სასამართლოში მხარეებს წარმოადგენენ, სარგებლობენ მათ მიერ თავიანთი მოვალეობები დამოუკიდებლად შესრულებისათვის აუცილებელი პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით.

მუხლი 43

1. სამართალწარმოება შედგება ორი ნაწილისაგან: წერილობითი და ზეპირი სამართალწარმოებისაგან.

2. წერილობითი სამართალწარმოება შედგება სასამართლოსა და მხარეებისათვის მემორანდუმების, კონტრემორანდუმების, და, საჭიროებისდა მიხედვით, მათზე პასუხებისა და აგრეთვე მათი დამადასტურებელი ყველა ქაღალდისა და დოკუმენტის გაცემისაგან.

3. ეს გადაცემა ხდება მდივნის საშუალებით, სასამართლოს მიერ დადგენილი წესითა და ვადებით.

4. ერთ-ერთი მხარისათვის წარდგენილი ყველა დოკუმენტი უნდა

გადაეცეს მეორე მხარეს დამტკიცებული ასლის სახით.

5. ზეპირი სამართალწარმოება შედგება სასამართლოს მიერ მოწმების, ექსპერტების, წარმომადგენლების, რწმუნებულებისა და ადვოკატების მოსმენისაგან.

მუხლი 44

1. ყველა ცნობის გადასაცემად სხვა პირებისათვის, წარმომადგენლების, რწმუნებულებისა და ადვოკატების გარდა, სასამართლო მიმართავს იმ სახელმწიფოს მთავრობას, რომლის ტერიტორიაზეც უნდა ჩაბარდეს ცნობა.

2. იგივე წესი გამოიყენება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც აუცილებელია ზომების მიღება დამამტკიცებელი საბუთების ადგილზე მისაღებად.

მუხლი 45

საქმის მოსმენა მიმდინარეობს თავმჯდომარის, ან, თუ მას არ შეუძლია თავმჯდომარეობა, ვიცე-თავმჯდომარის ხელმძღვანელობით. თუ არც ერთს და არც მეორეს არ შეუძლია ხელმძღვანელობა, თავმჯდომარეობს დამსწრე მოსამართლეთაგან ყველაზე უფროსი.

მუხლი 46

საქმის მოსმენა სასამართლოში ტარდება საჯაროდ, თუკი არ არსებობს სასამართლოს სხვაგვარი გადაწყვეტილება ან თუკი მხარეები არ მოითხოვენ, რომ საზოგადოება არ იყოს დაშვებული.

მუხლი 47

1. ყოველი სასამართლო სხდომის მიხედვით დგება ოქმი, რომელსაც ხელს აწერს თავმჯდომარე და მდივანი.

2. მხოლოდ ასეთი ოქმია აუთენტური.

მუხლი 48

სასამართლო იძლევა განკარგულებას საქმის მიმართულების შესახებ, განსაზღვრავს ფორმებსა და ვადებს, რომლებითაც თითოეულმა მხარემ საბოლოოდ უნდა წარმოადგინოს თავისი მოსაზრებანი და იღებს

ყველა ზომას, დამამტკიცებელი საბუთების შესაგროვებლად.

მუხლი 49

სასამართლოს შეუძლია, საქმის მოსმენის დაწყებამდეც კი, მოსთხოვოს წარმომადგენლებს ნებისმიერი დოკუმენტის ან ახსნა-განმარტების წარმოდგენა. უარის შემთხვევაში იგი აღგენს აქტს.

მუხლი 50

სასამართლოს შეუძლია ნებისმიერ დროს დაავალოს გამოძიების ან ექსპერტიზის წარმოება ნებისმიერ პირს, კოლეგიას, ბიუროს, კომისიას ან სხვა ორგანიზაციას თავისი შეხედულებისამებრ.

მუხლი 51

საქმის მოსმენისას საქმესთან დაკავშირებული ყველა საკითხი წარედგინება მოწმეებს და ექსპერტებს 30 მუხლში აღნიშნული რეგლამენტით სასამართლოს მიერ განსაზღვრული პირობების დაცვით.

მუხლი 52

დამამტკიცებელი საბუთების მიღების შემდეგ ამისათვის დადგენილ ვადებში სასამართლოს შეუძლია უარი განაცხადოს ყველა შემდგომი ზეპირი ან წერილობითი დამამტკიცებელი საბუთის მიღებაზე, რომელთა წარმოდგენასაც მოისურვებდა ერთ-ერთი მხარე მეორის თანხმობის გარეშე.

მუხლი 53

1. თუკი ერთ-ერთი მხარე არ გამოცხადდება სასამართლოში ანდა არ წარმოადგენს თავის მოსაზრებებს, მეორე მხარეს შეუძლია მოსთხოვოს სასამართლოს საქმის გადაწყვეტა თავის სასარგებლოდ.
2. სასამართლო ვალდებულია, ამ შუამდგომლობის დაკმაყოფილებამდე, დარწმუნდეს არა მარტო საქმის მის მიერ განსჯალობაში, 36 და 37 მუხლების თანახმად, არამედ აგრეთვე იმაშიც, აქვს თუ არა ამ ღაჩემებას საკმარისი ფაქტობრივი და სამართლებრივი დასაბუთება.

მუხლი 54

1. როდესაც წარმომადგენლები, ადვოკატები და რწმუნებულები დაამთავრებენ თავიანთი განმარტებების მიცემას სასამართლოს ხელმძღვანელობით, თავმჯდომარე მოსმენას დამთავრებულად აცხადებს.
2. სასამართლო გადის გადაწყვეტილების შესახებ მოსათათბირებლად.
3. სასამართლოს თათბირები ხდება დახურულ სხდომებზე და საიდუმლოდ ინახება.

მუხლი 55

1. ყველა საკითხი წყდება დამსწრე მოსამართლეთა ხმების უმრავლესობით.
2. ხმების თანაბრად განაწილების შემთხვევაში გადაწონის თავმჯდომარის ან მისი შემცვლელი მოსამართლის ხმა.

მუხლი 56

1. გადაწყვეტილებაში მოტანილი უნდა იყოს მოსაზრებები, რომლებსაც იგი ეყრდნობა.
2. გადაწყვეტილება შეიცავს იმ მოსამართლეთა სახელებს, რომლებიც მონაწილეობდნენ მის მიღებაში.

მუხლი 57

თუ გადაწყვეტილება მთლიანად ან ნაწილობრივ არ გამოხატავს მოსამართლეთა ერთსულოვან აზრს, მაშინ თითოეულ მოსამართლეს უფლება აქვს წარმოადგინოს თავისი განსაკუთრებული აზრი.

მუხლი 58

გადაწყვეტილებას ხელს აწერს სასამართლოს თავმჯდომარე და მდივანი. მას აცხადებენ სასამართლოს ღია სხდომაზე მხარეთა წარმომადგენლებისათვის მისი სათანადოდ შეტყობინების შემდეგ.

მუხლი 59

სასამართლოს გადაწყვეტილება სავალდებულოა მხოლოდ საქმეში

მონაწილე მხარეებისათვის და მხოლოდ ამ საქმის მიმართ.

მუხლი 60

გადაწყვეტილება საბოლოოა და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება. გადაწყვეტილების შინაარსის ან მოცულობის შესახებ დავის წამოჭრის შემთხვევაში მას განმარტავს სასამართლო ნებისმიერი მხარის მოთხოვნით.

მუხლი 61

1. თხოვნა გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ შეიძლება წამოყენებულ იქნეს მხოლოდ ისეთი ახლად გახსნილი გარემოებების საფუძველზე, რომლებსაც თავიანთი ხასიათით შეუძლიათ გადამწყვეტი გავლენა იქონიონ საქმის შედეგზე და რომლებიც გადაწყვეტილების გამოტანისას არ იყვნენ ცნობილი არც სასამართლოსათვის და არც იმ მხარისათვის, რომელიც საქმის გადასინჯვას ითხოვს, იმ უსათუო პირობით, რომ ასეთი უცოდინარობა არ იყო დაუდევრობის შედეგი.

2. გადასინჯვის გამო წარმოება იწყება სასამართლოს განჩინებით, რომელშიც გარკვევითაა დადგენილი ახალი გარემოების არსებობა და აღიარებულია, რომ მისი ხასიათი იძლევა გადასინჯვის საფუძველს და ამის გამო გადასინჯვის შესახებ თხოვნა მიღებულად ცხადდება.

3. სასამართლოს შეუძლია მოითხოვოს, რათა შესრულდეს გადაწყვეტილების პირობები იქამდე, სანამ იგი დაიწყებდეს საქმის გადასინჯვის წარმოებას.

4. თხოვნა გადასინჯვის შესახებ უნდა გამოცხადდეს ექვსთვიანი ვადის გასვლამდე ახალი გარემოებების გახსნის შემდეგ.

5. გადასინჯვის შესახებ არავითარი თხოვნა არ შეიძლება გამოცხადდეს გადაწყვეტილების გამოტანის მომენტიდან ათი წლის გასვლის შემდეგ.

მუხლი 62

1. თუკი რომელიმე სახელმწიფო თვლის, რომ საქმის გამო გადაწყვეტილება შეიძლება შეეხო მის რომელიმე უფლებრივი ხასიათის ინტერესს, ამ სახელმწიფოს შეუძლია მიმართოს სასამართლოს

თხოვნით საქმეში ჩართვის შესახებ ნებართვის მისაღებად.

2. გადაწყვეტილება ამ თხოვნის გამო გამოაქვს სასამართლოს.

მუხლი 63

1. იმ შემთხვევაში, თუკი წამოიჭრა საკითხი კონვენციის განმარტების შესახებ, რომელშიც, საქმით დაინტერესებული მხარეების გარდა, მონაწილეობენ სხვა სახელმწიფოებიც, სასამართლოს მდივანი დაუყოვნებლივ ატყობინებს ამ სახელმწიფოს.

2. ყოველ სახელმწიფოს, რომელმაც ასეთი შეტყობინება მიიღო, უფლება აქვს ჩაერთოს საქმეში, და, თუკი ის ისარგებლებს ამ უფლებით, განმარტება, რომელსაც გადაწყვეტილება შეიცავს, თანაბრად სავალდებულოა მისთვისაც.

მუხლი 64

სასამართლოს სხვა განჩინების არარსებობისას თითოეული მხარე სწევს თავის საკუთარ სასამართლო ხარჯებს.

თავი IV საკონსულტაციო დასკვნები

მუხლი 65

1. სასამართლოს შეუძლია გამოიტანოს საკონსულტაციო დასკვნები ნებისმიერ იურიდიულ საკითხზე ნებისმიერი ისეთი დაწესებულების მოთხოვნით, რომელიც უფლებამოსილია წამოაყენოს ასეთი მოთხოვნები თვით გაერთიანებული ერების წესდებით ან ამ წესდების თანახმად.

2. საკითხები, რომელთა მიმართაც გამოითხოვება სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნა, წარედგინება სასამართლოს წერილობით განცხადებაში, რომლის მიმართაც ითხოვენ დასკვნას; მას ერთვის ყველა ღოკუმენტი, რომელიც შეიძლება დაეხმაროს საკითხის გარკვევას.

მუხლი 66

1. სასამართლოს მდივანი დაუყოვნებლივ აცნობებს იმ განცხადების შესახებ, რომელიც შეიცავს საკონსულტაციო დასკვნის გამოტანის

თხოვნას, სასამართლოში შესვლის უფლების მქონე ყველა სახელმწიფოს.

2. სასამართლოს მდივანი, გარდა ამისა, განსაკუთრებული და უშუალო შეტყობინების გაგზავნით აცნობებს ნებისმიერ სასამართლოში შესვლის უფლების მქონე სახელმწიფოს, აგრეთვე ნებისმიერ საერთაშორისო ორგანიზაციას, რომელსაც სასამართლოს (ან მისი თავმჯდომარის, თუკი არ მიმდინარეობს სასამართლო სხდომა) აზრით, შეუძლია განაცხადოს მოცემული საკითხის გამო, რომ სასამართლო მზადაა მიიღოს, თავმჯდომარის მიერ დადგენილ ვადაში, საკითხთან დაკავშირებული წერილობითი მოხსენებები, ანდა ასეთივე ზეპირი მოხსენებები ამ მიზნით დანიშნულ ღია სხდომაზე.

3. თუკი ასეთი სახელმწიფო, რომელსაც აქვს სასამართლოში შესვლის უფლება, არ მიიღებს წინამდებარე მუხლის 2 პუნქტში აღნიშნულ განსაკუთრებულ შეტყობინებას, მას შეუძლია გამოთქვას სურვილი წარმოადგინოს წერილობითი მოხსენება, ანდა იქნეს მოსმენილი; სასამართლო იღებს გადაწყვეტილებას ამ საკითხზე.

4. სახელმწიფოები და ორგანიზაციები, რომლებმაც წარმოადგინეს წერილობითი ან ზეპირი მოხსენებები ან ერთნიც და მეორენიც, დაიშვებიან სხვა სახელმწიფოების ან ორგანიზაციების მიერ გაკეთებული მოხსენებების განხილვაზე ისეთი ფორმით, იმ ფარგლებში და ვადებში, რომლებსაც ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში ადგენს სასამართლო, ან, თუკი მისი სხდომები არ ტარდება, სასამართლოს თავმჯდომარე. ამ მიზნით სასამართლოს მდივანი აცნობს სათანადო დროს ყველა ასეთ წერილობით მოხსენებას სახელმწიფოებსა და ორგანიზაციებს, რომლებმაც თვითონ წარმოადგინეს ამგვარი მოხსენებები.

მუხლი 67

სასამართლოს თავისი საკონსულტაციო დასკვნები გამოაქვს ღია სხდომაზე, რის შესახებაც აფრთხილებენ გენერალურ მდივანს და გაერთიანებული ერების უშუალოდ დაინტერესებული წევრების, სხვა სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებს.

მუხლი 68

თავისი საკონსტიტუციო ფუნქციების შესრულებისას სასამართლო, აღნიშნულის გარდა, ხელმძღვანელობს წინამდებარე სტატუტის დადგენილებებით, რომლებიც განეკუთვნებიან სადავო საქმეებს იმდენად, რამდენადაც სასამართლო ჩათვლის მათ გამოსადეგად.

თავი V შესწორებები

მუხლი 69

წინამდებარე სტატუტში შესწორებები შეიტანება იმავე წესით, როგორიც გათვალისწინებულია გაერთიანებული ერების წესდებით ამ წესდების შესწორებისათვის, ამასთან, ყველა იმ წესის დაცვით, რომლებიც შეიძლება დადგენილ იქნენ უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით იმ სახელმწიფოების მონაწილეობის შესახებ, რომლებიც არ არიან გაერთიანებული ერების წევრები, მაგრამ სტატუტის მონაწილეებს წარმოადგენენ.

მუხლი 70

სასამართლოს უფლება აქვს შესთავაზოს წინამდებარე სტატუტის შესწორებანი, რომლებსაც ის აუცილებლად ჩათვლის, და წერილობით გააცნოს ისინი გენერალურ მდივანს შემდგომი განხილვისათვის 69 მუხლში აღნიშნული წესების შესაბამისად.

ევროპის საბჭოს წესდება

1949 წელი, 5 მაისი

ბელგიის სამეფოს, დანიის სამეფოს, საფრანგეთის რესპუბლიკის, ირლანდიის რესპუბლიკის, იტალიის რესპუბლიკის, ლუქსემბურგის დიდი საჰერცოგოს, ნიდერლანდების სამეფოს, ნორვეგიის სამეფოს, შვედეთის სამეფოსა და დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფოს მთავრობები, დარწმუნებულნი არიან, რომ მისწრაფება მშვიდობისაკენ, რომელიც ეფუძვნება სამართლიანობასა და საერთაშორისო თანამშრომლობას, არის სასიცოცხლო მნიშვნელობის კაცობრიობისა და ცივილიზაციის გადარჩენისათვის;

ხელახლა ადასტურებენ თავიანთ ერთგულებას იმ სულიერი და მორალური პრინციპებისადმი, რომლებიც მათი ხალხების საერთო მემკვიდრეობაა და პირადი თავისუფლების, პოლიტიკური თავისუფლებისა და კანონის უზენაესობის ნამდვილ წყაროს წარმოადგენს პრინციპებისადმი, რომლებიც წარმოადგენენ ჭეშმარიტი დემოკრატიის საფუძველს;

სჯერათ, რომ ამ იდეალების შენარჩუნებისა და განხორციელებისათვის საჭიროა ერთნაირი მრწამსის მქონე ყველა ევროპულ სახელმწიფოს შორის უფრო მტკიცე კავშირის არსებობა;

თვლიან, რომ ამ საჭიროებაზე და ამ მიმართებით მათი ხალხების მიერ გამოხატულ მისწრაფებაზე რეაგირებისათვის, აუცილებელი წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნება ისეთი ორგანიზაციის შექმნა, რომელიც უფრო დაახლოებს ევროპის ქვეყნებს;

შესაბამისად გადაწყვიტეს დააფუძნონ ევროპის საბჭო, შემდგარი მთავრობათა წარმომადგენლების კომიტეტისა და საკონსულტაციო ასამბლეისაგან და ამ მიზნისათვის მიიღეს აღნიშნული წესდება.

თავი 1 - ევროპის საბჭოს მიზანი

მუხლი 1

ა) ევროპის საბჭოს მიზანია მიაღწიოს უფრო დიდ ერთობას მის წევრებს შორის იმ იდეალებისა და მიზნების დაცვისა და განხორციელების მიზნით, რომლებიც წარმოადგენენ მათ საერთო მემკვიდრეობას და ხელს უწყობენ მათ ეკონომიკურ და სოციალურ პროგრესს.

ბ) ეს მიზანი უნდა იქნეს მიღწეული საბჭოს ორგანოების მიერ საერთო საკითხების განხილვით, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამეცნიერო, სამართლებრივ და ადმინისტრაციულ საკითხებზე შეთანხმებებით და საერთო ზომების მიღებით, და ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა შენარჩუნებითა და შემდგომი განხორციელებით.

გ) ევროპის საბჭოს წევრობამ არ უნდა შეუშალოს ხელი მის წევრთა თანამშრომლობას გაეროს და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების ან კავშირების საქმიანობაში, რომელთა წევრებიც ისინი არიან.

დ) ეროვნულ თავდაცვასთან დაკავშირებული საკითხები არ ექვემდებარება ევროპის საბჭოს კომპეტენციას.

თავი II - წევრობა

მუხლი 2

ევროპის საბჭოს წევრები არიან ამ წესდების მხარეები.

მუხლი 3

ევროპის საბჭოს ყოველმა წევრმა უნდა აღიაროს კანონის უზენაესობისა და მისი იურისდიქციის ფარგლებში მყოფი ყველა პირის ადამიანის უფლებებით და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობის პრინციპები და ითანამშრომლოს კეთილსინდისიერად და ნაყოფიერად საბჭოს პირველ თავში აღნიშნული მიზნის განხორციელებისათვის.

მუხლი 4

ევროპის ნებისმიერი სახელმწიფო, რომელიც მიიჩნევს მე-3 მუხლის დებულებების შესრულების უნარის მქონედ და მსურველად, შეიძლება მიწვეულ იქნეს მინისტრთა კომიტეტის მიერ ევროპის საბჭოში გასაწევრიანებლად. ნებისმიერი ამგვარი მიწვეული სახ-

ელმწიფო, ევროპის საბჭოში გაწვევრიანდება გენერალური მდივნისათვის აღნიშნულ წესდებასთან შეერთების სიგელის დეპონირების მომენტიდან.

მუხლი 5

ა) განსაკუთრებულ შემთხვევებში ევროპის ქვეყანა, რომელიც მიიჩნევა მე-3 მუხლის დებულებების შესრულების უნარის მქონედ და მსურველად, მინისტრთა კომიტეტმა შეიძლება მიიწვიოს ევროპის საბჭოს ასოცირებულ წევრად გახდომის მიზნით. ნებისმიერი, ამგვარად მიწვეული სახელმწიფო, ხდება ასოცირებული წევრი, გენერალური მდივნისათვის აღნიშნული წესდების მიღების შესახებ სიგელის დეპონირების მომენტიდან. ასოცირებული წევრი უფლებამოსილია წარმოდგენილ იქნეს მხოლოდ საკონსულტაციო ასამბლეაზე.

ბ) წესდებაში ტერმინი „წევრი“ მოიცავს ასოცირებულ წევრს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც იგი გამოყენებულია მინისტრთა კომიტეტში წარმომადგენლობასთან დაკავშირებით.

მუხლი 6

მე-4 და მე-5 მუხლების შესაბამისად განხორციელებულ მიწვევამდე, მინისტრთა კომიტეტი განსაზღვრავს ასამბლეაში წარმომადგენელთა იმ რაოდენობას, რა რაოდენობის წარმომადგენელს უფლებამოსილია წევრობის კანდიდატი და მის პროპორციულ ფინანსურ შენატანს.

მუხლი 7

ევროპის საბჭოს ნებისმიერი წევრი შეიძლება გავიდეს წევრობიდან გენერალური მდივნისათვის ამის შესახებ ფორმალური შეტყობინების წარდგენის საშუალებით. ასეთი გასვლა ძალაში შევა ფინანსური წლის ბოლოს, თუ შეტყობინება გაკეთებულია ფინანსური წლის პირველი ცხრა თვის განმავლობაში. იმ შემთხვევაში თუ შეტყობინება გაკეთებულია ფინანსური წლის უკანასკნელი სამი თვის განმავლობაში, იგი ძალაში შევა შემდგომი ფინანსური წლის დასასრულისათვის.

მუხლი 8

ევროპის საბჭოს ნებისმიერ წევრს, რომელმაც სერიოზულად დაარღვია მე-3 მუხლი, შეიძლება შეუჩერდეს წარმომადგენლობის უფლება და მინისტრთა კომიტეტის მიერ მოეთხოვოს გასვლა მე-7 მუხლის შესაბამისად. იმ შემთხვევაში, თუ მხარე არ შეასრულებს ამ მოთხოვნას, კომიტეტს შეუძლია შეუწყვიტოს მას საბჭოს წევრობა, კომიტეტის მიერ დადგენილი დღიდან.

მუხლი 9

მინისტრთა კომიტეტს შეუძლია დროებით შეუჩეროს კომიტეტში და საკონსულტაციო ასამბლეაში წარმომადგენლობის უფლება იმ წევრს, რომელმაც ვერ შეასრულა თავისი ფინანსური ვალდებულებები მანამდე, სანამ ეს ვალდებულებები რჩება შეუსრულებელი.

თავი III - ზოგადი დებულებები

მუხლი 10

ევროპის საბჭოს ორგანოებია:

- ა) მინისტრთა კომიტეტი;
- ბ) საკონსულტაციო ასამბლეა.

ორივე ორგანოს ემსახურება ევროპის საბჭოს სამდივნო.

მუხლი 11

ევროპის საბჭო განლაგებულია ქ. სტრასბურგში.

მუხლი 12

ევროპის საბჭოს ოფიციალური ენებია ინგლისური და ფრანგული. მინისტრთა კომიტეტისა და საკონსულტაციო ასამბლეის პროცედურული წესები განსაზღვრავენ თუ რა პირობებში და რა გარემოებებში შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვა ენები.

თავი IV- მინისტრთა კომიტეტი

მუხლი 13

მინისტრთა კომიტეტი წარმოადგენს ორგანოს, რომელიც მოქმედებს

ევროპის საბჭოს სახელით მე-15 და მე-16 მუხლების შესაბამისად.

მუხლი 14

ყოველი წვერი უფლებამოსილია ჰყავდეს ერთი წარმომადგენელი მინისტრთა კომიტეტში და თითოეულ წარმომადგენელს აქვს ერთი ხმის უფლება. კომიტეტში წარმომადგენლები უნდა იყვნენ საგარეო საქმეთა მინისტრები. იმ შემთხვევაში, როდესაც საგარეო საქმეთა მინისტრის წარმოდგენა ვერ ხერხდება ან გარკვეული გარემოებების გამო არ არის ეს სასურველი, მისი მოვალეობების შესასრულებლად შეიძლება დასახელებულ იქნეს სხვა პირი, რომელიც შეძლებისდაგვარად უნდა იყოს მთავრობის წევრი.

მუხლი 15

ა) საკონსულტაციო ასამბლეის რეკომენდაციის საფუძველზე ან საკუთარი ინიციატივით, მინისტრთა კომიტეტი განიხილავს ევროპის საბჭოს მიზნის მიღწევისათვის საჭირო ზომებს, კონკრეტულ საკითხებზე კონვენციათა და შეთანხმებათა დადების და მთავრობათა საერთო პოლიტიკის მიღების ჩათვლით. მისი გადაწყვეტილებების შესახებ ეცნობება წევრებს გენერალური მდივნის მეშვეობით.

ბ) შესაბამის შემთხვევებში კომიტეტის გადაწყვეტილებებს შეიძლება მიეცეთ სახელმწიფოების მთავრობებისათვის რეკომენდაციების ხასიათი და კომიტეტს უფლება აქვს მოსთხოვოს წვერი-სახელმწიფოების მთავრობებს შეატყობინონ მას იმ ზომების შესახებ, რომლებიც მათ ამ რეკომენდაციებთან დაკავშირებით გაატარეს.

მუხლი 16

მინისტრთა კომიტეტი 24-ე, 28-ე, 30-ე, 32-ე, 33-ე და 35-ე მუხლების დებულებების შესაბამისად, რომლებიც დაკავშირებულია საკონსულტაციო ასამბლეის უფლებამოსილებებთან, იღებს სავალდებულო ხასიათის გადაწყვეტილებებს ევროპის საბჭოს შიდა ორგანიზაციულ და მოწყობასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე. ამ მიზნით მინისტრთა კომიტეტი იღებს ისეთ ფინანსურ და ადმინისტრაციულ ზომებს, რომლებიც შეიძლება იყოს საჭირო.

მუხლი 17

მინისტრთა კომიტეტს შეუძლია ჩამოაყალიბოს რჩევითი და ტექნიკური კომიტეტები ან კომისიები ყველა იმ სპეციალური მიზნისათვის, რომლებიც შეიძლება იქნეს სასურველად მიჩნეული.

მუხლი 18

მინისტრთა კომიტეტი იღებს საკუთარ პროცედურულ წესებს, რომლებიც სხვებთან ერთად განსაზღვრავენ შემდეგ საკითხებს:

1. კვორუმი;
2. თავმჯდომარის დანიშვნის წესი და თანამდებობაზე ყოფნის ვადა;
3. დღის წესრიგში საკითხების შეტანის პროცედურა, რეზოლუციების თაობაზე წინადადებების შეტყობინების ჩათვლით;
4. მე-14 მუხლის შესაბამისად ალტერნატიული კანდიდატურის წარდგენის თაობაზე საჭირო შეტყობინებები.

მუხლი 19

საკონსულტაციო ასამბლეის ყოველ სესიაზე მინისტრთა კომიტეტი წარუდგენს ასამბლეას ანგარიშს თავისი საქმიანობის შესახებ, შესაბამის დოკუმენტაციასთან ერთად.

მუხლი 20

ა) მინისტრთა კომიტეტის რეზოლუციები ეხება შემდეგ მნიშვნელოვან საკითხებს, კერძოდ:

1. მე-15 მუხლის „ა“ პუნქტის რეკომენდაციებს;
2. მე-19 მუხლის საკითხებს;
3. 21-ე მუხლის „ა.1“ და „ბ“ პუნქტების საკითხებს;
4. 33-ე მუხლის საკითხებს;
5. 1 მუხლის „დ“ პუნქტში, მე-7, მე-15, მე-20 და 22-ე მუხლებში შესწორებების შემტან რეკომენდაციებს;
6. ნებისმიერი სხვა საკითხი რომელზეც კომიტეტი, ქვემოთ მოცემული „დ“ პუნქტზე რეზოლუციის თანახმად გადაწყვეტს, რომ ექვემდებარება ერთხმად მიღებას მისი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, საჭიროებს ხმის მიმცემთა ერთსულოვან მხარდაჭერას და

კომიტეტში წარმოდგენილ წარმომადგენელთა ხმათა უბრალო უმრავლესობას.

ბ) პროცედურული წესებიდან ან ფინანსური და ადმინისტრაციული ნორმებიდან წარმოშობილი საკითხები შეიძლება გადაწყდეს კომიტეტში წარდგენილი ყველა წარმომადგენლის ხმების უბრალო უმრავლესობით.

გ) კომიტეტის მიერ მე-4 და მე-5 მუხლების შესაბამისად გაკეთებული რეზოლუციები საჭიროებენ კომიტეტში წარდგენილ ყველა წარმომადგენლის ხმათა ორ მესამედს.

დ) კომიტეტის ყველა სხვა რეზოლუცია, ბიუჯეტის მიღების, პროცედურული წესების და ფინანსური და ადმინისტრაციული ნორმების, ამ წესდების მუხლებში შესწორებების შემტანი რეკომენდაციების, გარდა ზემოთ მოცემულ „ა“ პუნქტში ჩამოთვლილისა და გაურკვევლობის შემთხვევაში თუ რომელი პუნქტი უნდა იქნეს გამოყენებული გადაწყვეტილების მიღების ჩათვლით, საჭიროებს ხმის მიმცემთა ორ მესამედს და კომიტეტში წარმოდგენილ წარმომადგენელთა ხმათა უბრალო უმრავლესობას.

მუხლი 21

ა. თუ კომიტეტი სხვაგვარად არ გადაწყვეტს, მინისტრთა კომიტეტის შეხვედრები ტარდება:

1. დახურულ კარს მიღმა ან; 2. საბჭოს განლაგების ადგილზე.

ბ. კომიტეტი განსაზღვრავს იმ ინფორმაციას, რომელიც შეიძლება გამოქვეყნდეს დახურულ კარს მიღმა ჩატარებული შეხვედრების დასკვნებისა და დისკუსიების თაობაზე.

გ. კომიტეტი იკრიბება საკონსულტაციო ასამბლეის ყოველი სესიის დაწყებამდე და დაწყებისას, ასევე სხვა დროს გადაწყვეტილებისამებრ.

თავი V- საკონსულტაციო ასამბლეა

მუხლი 22

საკონსულტაციო ასამბლეა ევროპის საბჭოს სათათბირო ორგანოა. იგი განიხილავს მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებს წესდების თანახმად და თავის დასკვნებს რეკომენდაციების სახით წარუდგენს

მინისტრთა კომიტეტს.

მუხლი 23¹

ა) საკონსულტაციო ასამბლეას შეუძლია იმსჯელოს და გასცეს რეკომენდაციები ნებისმიერ საკითხზე, 1-ლ თავში განსაზღვრული ევროპის საბჭოს მიზნისა და კომპეტენციის ფარგლებში. იგი აგრეთვე განიხილავს და იძლევა რეკომენდაციებს ნებისმიერ საკითხზე, რომელზეც შეხედულების გამოხატვა ეთხოვება მინისტრთა კომიტეტის მიერ.

ბ) ასამბლეა ადგენს თავის დღის წესრიგს ზემოთ მოცემულ „ა“ პუნქტის დებულებების შესაბამისად. ამ პროცესში იგი ითვალისწინებს სხვა ევროპულ მთავრობათაშორისი ორგანიზაციების საქმიანობას, რომელთა წევრებიც არიან ევროპის საბჭოს ზოგიერთი ან ყველა წევრი.

გ) გაურკვევლობის შემთხვევაში ასამბლეის თავმჯდომარე წყვეტს, სხდომის დროს წამოჭრილი საკითხი არის თუ არა დღის წესრიგით განსაზღვრული.

მუხლი 24

საკონსულტაციო ასამბლეა, 38-ე მუხლის „დ“ პუნქტის დებულებების სრული დაცვით, 23-ე მუხლის შესაბამისად, მის კომპეტენციას დაქვემდებარებადი ნებისმიერი საკითხის განხილვის და მასზე მოსახსენებლად, დღის წესრიგის საკითხთა გამოსაკვლევად და მოსამზადებლად და ყველა პროცედურულ საკითხზე რჩევების გამოსაშუშავებლად, აყალიბებს კომიტეტებსა და კომისიებს.

მუხლი 25²

ა) საკონსულტაციო ასამბლეა შედგება თითოეულ წევრთა წარმომადგენლებისგან, რომლებსაც ირჩევს ქვეყნის პარლამენტი პარლამენტის წევრებიდან, ან ნიშნავს ქვეყნის პარლამენტი პარლამენტის წევრებიდან, იმ ფორმით, როგორც ის გადაწყვეტს, თუმცა თითოეული წევრის მთავრობას აქვს უფლება დამატებითი დანიშ-

¹ შესწორებულია 1951 წლის მაისში.

² შესწორებულია 1951 წლის მაისში.

ვნების გაკეთებისა იმ აუცილებლობის შემთხვევაში, როდესაც არ მიმდინარეობს პარლამენტის სესიები და პარლამენტს არ დაუდგენია პროცედურა, რომელიც უნდა იქნეს განხორციელებული აღნიშნულ შემთხვევაში. თითოეული წარმომადგენელი უნდა იყოს იმ წევრის მოქალაქე, რომელსაც იგი წარმოადგენს და იმაედროულად არ უნდა იყოს მინისტრთა კომიტეტის წევრი. ამგვარად დანიშნული წარმომადგენლების თანამდებობაზე ყოფნის ვადა იწყება მათი დანიშვნის შემდგომი პლენარული სესიის გახსნიდან; აღნიშნული ვადა ამოიწურება შემდგომი ან საბოლოო პლენარული სესიის გახსნისათვის, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მათი პარლამენტის არჩევნები ჩატარდა, ასეთ შემთხვევებში წევრებს ეძლევათ ახალი დანიშვნების გაკეთების უფლება. იმ შემთხვევაში, თუ წევრი ავსებს გარდაცვალების ან გადადგომის შედეგად წარმოქმნილ ვაკანსიას ან პარლამენტის ახალი არჩევნების ჩატარების შემდეგ იწყებს ახალი დანიშვნების გაკეთების პროცედურას, ახალი წარმომადგენლების თანამდებობაზე ყოფნის ვადა იწყება ასამბლეის მორიგი სხდომიდან, რომელიც მოჰყვება მათ დანიშვნას.

ბ) ასამბლეის სესიის დროს არც ერთ წარმომადგენელს არ შეიძლება ჩამოერთვას თავისი მანდატი ასამბლეის თანხმობის გარეშე.

გ) ყოველ წარმომადგენელს შეიძლება ჰყავდეს თავისი შემცვლელი, რომელსაც მისი არყოფნის შემთხვევაში, შეუძლია დაესწროს სხდომას, გამოვიდეს სიტყვით და მისცეს ხმა. ზემოთ მოცემული „ა“ პუნქტის დებულებები ვრცელდება შემცვლელის დანიშვნაზეც.

მუხლი 26¹

წევრები უფლებამოსილნი არიან ჰყავდეთ შემდეგი რაოდენობის წარმომადგენლები:

¹ შესწორებულია 1951 წლის დეკემბერში, 1958 წლის მაისში, 1961 წლის ნოემბერში, 1963 წლის მაისში, 1965 წლის მაისში, 1971 წლის თებერვალში, 1974 დეკემბერში, 1976 წლის ოქტომბერში, 1978 წლის იანვარში, 1978 წლის ნოემბერში, 1988 წლის ნოემბერში, 1989 წლის მაისში, 1990 წლის ნოემბერში, 1991 წლის ნოემბერში, 1992 წლის მაისში, 1993 წლის მაისში, 1993 წლის ივნისში, 1993 წლის ოქტომბერში, 1994 წლის ნოემბერში და 1995 წლის თებერვალში.

ანდორა 2; ავსტრია 6; ბელგია 7; ბულგარეთი 6; კვიპროსი 3; ჩეხეთის რესპუბლიკა 7; დანია 5; ესტონეთი 3; ფინეთი 5; საფრანგეთი 18; გერმანია 18; საბერძნეთი 7; უნგრეთი 7; ისლანდია 3; ირლანდია 4; იტალია 18; ლატვია 3; ლიხტენშტეინი 2; ლიტვა 4; ლუქსემბურგი 3; მალტა 3; ნიდერლანდები 7; ნორვეგია 5; პოლონეთი 12; პორტუგალია 7; რუმინეთი 10; სან მარინო 2; სლოვაკეთი 5; სლოვენია 3; ესპანეთი 12; შვედეთი 6; შვეიცარია 6; თურქეთი 12; დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფო 18.

მუხლი 27¹

პირობები, რომლებიც ითვალისწინებენ მინისტრთა კომიტეტის შესაძლებლობას, კოლექტიურად იქნეს წარმოდგენილი საკონსულტაციო ასამბლეის დებატებზე ან კომიტეტში პიროვნებების ან მათი შემცვლელების შესაძლებლობას, მიმართონ ასამბლეას, განისაზღვრება ამ საკითხზე პროცედურის იმ წესებით, რომლებიც შეიძლება შეიქმნეს მიღებული კომიტეტის მიერ ასამბლეასთან კონსულტაციების შემდეგ.

მუხლი 28

ა. საკონსულტაციო ასამბლეა იღებს პროცედურის საკუთარ წესებს და ირჩევს თავისი წევრებიდან თავმჯდომარეს, რომელიც თანამდებობაზე რჩება მომავალ პლენარულ სესიამდე.

ბ. თავმჯდომარე კონტროლს უწევს პროცესუალურ საქმიანობას, მაგრამ არ იღებს მონაწილეობას დებატებში ან კენჭისყრაში. თავმჯდომარის შემცვლელს შეუძლია დაესწროს სხდომას, სიტყვით ² პოიის და ხმა მისცეს მის მაგივრად.

გ. პროცედურული წესები ინტერ ალია განსაზღვრავს:

1. კვორუმს;

2. თავმჯდომარისა და სხვა თანამდებობის პირების არჩევის წესსა და თანამდებობაზე ყოფნის ვადებს;

¹ შესწორებულია 1951 წლის მაისში.

3. დღის წესრიგის შედგენისა და წარმომადგენლებისათვის მისი გაცნობის წესს;

4. წარმომადგენელთა და მათი შემცვლელების სახელების შეტყობინების დროსა და წესს.

მუხლი 29

30-ე მუხლის დებულებების თანახმად, საკონსულტაციო ასამბლეის ყველა რეზოლუციები, იმ რეზოლუციების ჩათვლით, რომლებიც:

1. მოიცავენ მინისტრთა კომიტეტისადმი გაკეთებულ რეზოლუციებს;

2. წარუდგენენ კომიტეტს ასამბლეაზე განსახილველ საკითხებს;

3. ქმნიან კომიტეტებს ან კომისიებს;

4. განსაზღვრავენ სესიების დაწყების თარიღს;

5. განსაზღვრავენ, თუ როგორი უმრავლესობაა საჭირო იმ რეზოლუციების მისაღებად, რომლებიც არ არის გათვალისწინებული ზემოთ მოცემული 1-4 ქვეპუნქტებით ან გაურკვევლობის შემთხვევაში განსაზღვრავენ, თუ როგორი უმრავლესობაა საჭირო; საჭიროებენ კენჭისყრაში მონაწილე წარმომადგენელთა ხმათა ორ მესამედს.

მუხლი 30

შიდა პროცედურასთან დაკავშირებულ საკითხზე, რომლებიც მოიცავენ თანამდებობის პირების არჩევას, კომიტეტებში და კომისიებში სამუშაოდ პირთა დასახელებას და პროცედურის წესების მიღებას, საკონსულტაციო ასამბლეა იღებს რეზოლუციებს ისეთი უმრავლესობით, როგორსაც ასამბლეა განსაზღვრავს და რისი განსაზღვრის უფლებაც მას 29-ე მუხლის „5“ პუნქტის შესაბამისად აქვს.

მუხლი 31

დებატები წინადადებებზე, რომლებიც კეთდება მინისტრთა კომიტეტისათვის და მიმართულია საკითხის საკონსულტაციო ასამბლეის დღის წესრიგში შეტანაზე, იფარგლება წარმოდგენილ საკითხზე მითითებით და მისი დღის წესრიგში შეტანის მიზანშეწონილობის და მიზანშეუწონლობის მიზეზებით.

მუხლი 32

საკონსულტაციო ასამბლეა იკრიბება პლენარულ სესიაზე წელიწადში ერთხელ, რომლის თარიღი და ხანგრძლივობა განისაზღვრება ასამბლეის მიერ, ასე რომ, შესაძლებლობის ფარგლებში არ დაემთხვეს წევრთა საპარლამენტო სესიებს და გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიებს. არც ერთ შემთხვევაში პლენარული სესიის ხანგრძლივობამ არ უნდა გადააჭარბოს ერთ თვეს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ასამბლეა და მინისტრთა კომიტეტი შეთანხმდება ამაზე.

მუხლი 33

ასამბლეის პლენარული სესიები ტარდება საბჭოს განლაგების ადგილას, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ასამბლეა და კომიტეტი შეთანხმდებიან მის სხვა ადგილზე ჩატარებაზე.

მუხლი 34¹

საკონსულტაციო ასამბლეა შეიძლება შეიკრიბოს საგანგებო სესიაზე როგორც მინისტრთა კომიტეტის ასევე ასამბლეის თავმჯდომარის ინიციატივით მათ შორის შეთანხმების შემდეგ. ასეთი შეთანხმება აგრეთვე უნდა განსაზღვრავდეს სესიის ჩატარების თარიღსა და ადგილს.

მუხლი 35

თუ ასამბლეა სხვაგვარად არ გადაწყვეტს, დებატები გაიმართება საჯაროდ.

თავი VI - სამდივნო

მუხლი 36

ა. სამდივნო შედგება გენერალური მდივნის, გენერალური მდივნის მოადგილისა და საჭირო რაოდენობის თანამშრომლებისაგან.

ბ. გენერალური მდივანი და გენერალური მდივნის მოადგილე ინ-

¹ შესწორებულია 1951 წლის მაისში.

იშნებიან საკონსულტაციო ასამბლეის მიერ მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციით.

გ. სამდივნოს დანარჩენი თანამშრომლები ინიშნებიან გენერალური მდივნის მიერ, ადმინისტრაციული ნორმების შესაბამისად.

დ. სამდივნოს არც ერთი წევრი არ უნდა მსახურობდეს რომელიმე მთავრობის ანაზღაურებად თანამდებობაზე ან იყოს ასამბლეის წევრი ან ეროვნული საკანონმდებლო ხელისუფლების წევრი ან ეწეოდეს მის მოვალეობასთან შეუთავსებელ რომელიმე საქმიანობას.

ე. სამდივნოს თითოეული თანამშრომელი საჯაროდ აცხადებს ევროპის საბჭოს ვალდებულებების მიღებას და თავისი საქმიანობის კეთილსინდისიერად განხორციელებას, ეროვნულ ინტერესებთან მიუკერძოებლობას, და რომ არ მიიღებს და არ მოიძიებს ევროპის საბჭოსათვის ნებისმიერი უცხო მთავრობისაგან ან ხელისუფლებისაგან თავისი საქმიანობის წარმოებასთან დაკავშირებულ მითითებებს, და შეიკავებს თავს ნებისმიერი ქმედებისაგან, რომელიც შეიძლება აისახოს მასზე, როგორც მხოლოდ ევროპის საბჭოს წინაშე ანგარიშვალდებული საერთაშორისო მოხელის თანამდებობის მქონეზე. გენერალური მდივანი ან გენერალური მდივნის მოადგილე ასეთ განცხადებას აკეთებენ კომიტეტის წინაშე, სხვა წევრები კი გენერალური მდივნის წინაშე.

ვ. ყოველი წევრი პატივს სცემს გენერალური მდივნისა და სამდივნოს თანამშრომელთა მოვალეობათა განსაკუთრებულ საერთაშორისო ხასიათს და არ უნდა შეეცადოს ზეგავლენა მოახდინოს მათ მიერ მოვალეობების შესრულებაზე.

მუხლი 37

ა. სამდივნო განლაგებულია საბჭოს ადგილსამყოფელ ადგილას.

ბ. გენერალური მდივანი პასუხისმგებელია მინისტრთა კომიტეტის წინაშე სამდივნოს საქმიანობაზე. სხვა საქმიანობასთან ერთად, 38-ე მუხლის „დ“ პუნქტის თანახმად, იგი უზრუნველყოფს საკონსულტაციო ასამბლეას ისეთი სამდივნოთი და სხვა დახმარებით, როგორსაც საკონსულტაციო ასამბლეა მოითხოვს.

ა. ყოველი წვერი ანაზღაურებს მინისტრთა კომიტეტში და საკონსულტაციო ასამბლეაში თავისი წარმომადგენლობის ხარჯებს.

ბ. სამდივნოსა და ყველა სხვა საერთო ხარჯები განაწილდება ყველა წვერს შორის იმ პროპორციით, რომელიც განისაზღვრება კომიტეტის მიერ წვერთა მოსახლეობის შესაბამისად. ასოცირებული წვერის შენატანს განსაზღვრავს კომიტეტი.

გ. ფინანსური ნორმების შესაბამისად, საბჭოს ბიუჯეტი გენერალური მდივნის მიერ წარედგინება კომიტეტს მისაღებად.

დ. გენერალური მდივანი კომიტეტს გადასცემს ასამბლეის იმ მოთხოვნებს, რომლებიც დაკავშირებულია ასამბლეასა და მისი საქმიანობისათვის ბიუჯეტით უკვე გათვალისწინებული თანხების ზემოთ ხარჯებთან.

ე. გენერალური მდივანი ასევე წარუდგენს მინისტრთა კომიტეტს იმ ხარჯების გამოანგარიშებულ რაოდენობას, რომელიც საჭიროა კომიტეტისათვის წარდგენილი ყოველი რეკომენდაციის განსახორციელებლად. ნებისმიერი რეზოლუცია, რომლის განხორციელებაც მოითხოვს დამატებით ხარჯებს, არ განიხილება მინისტრთა კომიტეტის მიერ მიღებულად, თუ კომიტეტი არ დაუმტკიცებს ამ დამატებითი ხარჯების გამოანგარიშებულ რაოდენობას.

მუხლი 39

გენერალური მდივანი ყოველწლიურად ატყობინებს წვერთა მთავრობებს მათი გადასახადის რაოდენობის შესახებ და თითოეული წვერი გენერალურ მდივანს უხდის მის მიერ გადასახდელ თანხას, რომელიც შეტყობინების დღიდან ჩაითვლება სავალდებულოდ და გადახდილ უნდა იქნეს შეტყობინებიდან არა უგვიანეს ექვსი თვის ვადაში.

¹ მე-8 მუხლის „ე“ პუნქტი დამატებულია 1951 წლის მაისში.

თავი VIII - პრივილეგიები და იმუნიტეტები

მუხლი 40

ა. ევროპის საბჭო, წევრთა წარმომადგენლები და სამდივნო თითოეული მხარის ტერიტორიაზე სარგებლობენ იმ პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით, რომლებიც გონივრულობის ფარგლებში აუცილებელია მათი ფუნქციების განსახორციელებლად. ეს იმუნიტეტები ასევე მოიცავს საკონსულტაციო ასამბლეაში ყველა წარმომადგენლის იმუნიტეტს დაკავებისა და სხვა სამართლებრივი პროცედურებისგან ყველა წევრის ტერიტორიაზე, ასამბლეაში ან მის კომიტეტებსა და კომისიებში განხილვის დროს ნათქვამისა და ხმის მიცემასთან დაკავშირებით.

ბ. მხარეები „ა“ პუნქტის დებულებების შესრულების მიზნით შეძლებისდაგვარად დროულად დებენ შეთანხმებას. ამ მიზნით მინისტრთა კომიტეტი რეკომენდაციას აძლევს წევრების მთავრობებს მიიღონ შეთანხმება, რომელიც განსაზღვრავს ყველა წევრის ტერიტორიაზე მინიჭებულ პრივილეგიებსა და იმუნიტეტებს. საფრანგეთის რესპუბლიკის მთავრობასთან დადებულ უნდა იქნეს სპეციალური შეთანხმება, რომელიც განსაზღვრავს საბჭოს მიერ მის განლაგების ადგილას პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით სარგებლობას.

თავი IX - შესწორებები

მუხლი 41

ა. წინადადებები აღნიშნულ წესდებაში შესწორებების შეტანასთან დაკავშირებით შეიძლება გაკეთებულ იქნეს მინისტრთა კომიტეტის წინაშე, ან 23-ე მუხლით გათვალისწინებულ პირობებით საკონსულტაციო ასამბლეის წინაშე.

ბ. კომიტეტი რეკომენდაციას აძლევს და უზრუნველყოფს ოქმში იმ შესწორებების შეტანას, რომელთაც იგი ჩათვლის საჭიროდ.

გ. შესწორებების შემტანი ოქმი ძალაში შედის მხარეთა 2/3-ის მიერ ხელმოწერისა და რატიფიცირების შემდეგ.

დ. ამ მუხლის წინა პუნქტის დებულებების დაცვით, 23-35-ე, 38-ე და 39-ე მუხლებში შესწორებები, რომლებიც დამტკიცებულ იქნა კომიტეტისა და ასამბლეის მიერ, ძალაში შევა გენერალური მდი-

ვნის მიერ სერტიფიცირების თარიღიდან, რომელიც გადაეგზავნება წევრების მთავრობებს ამ სახით დამტკიცების დადასტურების მიზნით. ეს პუნქტი არ მოქმედებს ასამბლეის მეორე პლენარული სესიის მიერ დასკვნის მიღებამდე.

თავი X - დასკვნითი დებულებები

მუხლი 42

ა. წინამდებარე წესდება ექვემდებარება რატიფიცირებას. სარატიფიკაციო სიგელები უნდა ჩაბარდეს დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფოს მთავრობას.

ბ. წინამდებარე წესდება ძალაში შედის შეიდი სარატიფიკაციო სიგელის დეპონირების დღიდან. გაერთიანებული სამეფოს მთავრობა ყველა ხელისმომწერ მთავრობას უგზავნის საბუთს ევროპის საბჭოს წესდების ძალაში შესვლის შესახებ და წარუდგენს ამ თარიღისათვის ევროპის საბჭოს წევრთა ნუსხას.

გ. ამის შემდეგ ყოველი სხვა ხელისმომწერი ხდება წესდების მხარე, მის მიერ სარატიფიკაციო სიგელების დეპონირების თარიღიდან. ამის დასტურად, შესაბამისად უფლებამოსილმა ქვემოთ ხელმომწერმა, ხელი მოაწერეს წინამდებარე წესდებას.

შესრულებულია ლონდონში 1949 წლის 5 მაისს ერთ ასლად ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე, ორივე ტექსტი თანაბრად აუთენტიკურია, რომელიც გადაეცემა შესანახად გაერთიანებული სამეფოს მთავრობის არქივს, რომელიც გადაუგზავნის შესაბამისად დამოწმებულ ასლებს სხვა ხელისმომწერ მთავრობებს.

ევროკავშირი და საქართველო

შეთანხმება

ძალაშია 1999 წლის 1 ივლისიდან

პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ

22 აპრილი 1996 წელი

ბელგიის სამეფო, დანიის სამეფო, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა, საბერძნეთის რესპუბლიკა, ესპანეთის სამეფო, საფრანგეთის რესპუბლიკა, ირლანდია, იტალიის რესპუბლიკა, ლუქსემბურგის დიდი საჰერცოგოს, ნიდერლანდების სამეფო, ავსტრიის რესპუბლიკა, პორტუგალიის რესპუბლიკა, ფინეთის რესპუბლიკა, შვედეთის სამეფო, დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფო, ევროპის გაერთიანების, ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანების და ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანების დამფუძნებელი ხელშეკრულებების მონაწილე მხარეები, შემდგომში „წევრ სახელმწიფოებად“ წოდებულნი, და ევროპის გაერთიანება, ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანება და ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანება, აქ და შემდგომ წოდებულნი „გაერთიანებად“, ერთი მხრივ, და საქართველო, მეორე მხრივ, რომლებიც მხედველობაში იღებენ გაერთიანების, მისი წევრი-სახელმწიფოებისა და საქართველოს კავშირ-ურთიერთობებსა და საერთო ფასეულობებს, რომელთაც ისინი იზიარებენ;

ცნობენ გაერთიანებისა და საქართველოს სურვილს განამტკიცონ ეს კავშირ-ურთიერთობანი და დაარსონ პარტნიორობა და თანამშრომლობა, რაც გააძლიერებს და გააფართოებს წარსულში, კერძოდ, 1989 წლის 18 დეკემბერს ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებასა და ევროპის ატომურ გაერთიანებას და საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირს შორის დადებული საეაჭრო, კომერციული და ეკონომიკური თანამშრომლობის შეთანხმებით გათვალისწინებულ ურთიერთობებს, ითვალისწინებენ ევროპის გაერთიანებისა და მისი წევრი-სახელმწიფოების და საქართველოს ვალდებულებას გააძლი-

ერონ პარტნიორობის ძირითადი საფუძველი – პოლიტიკური და ეკონომიკური თავისუფლებანი;

ითვალისწინებენ მხარეების ვალდებულებას ხელი შეუწყონ საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას, აგრეთვე, სადავო საკითხის მშვიდობიან მოგვარებას და ამ მიზნით გაეროსა და ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) ფარგლებში თანამშრომლობას;

ითვალისწინებენ გაერთიანებისა და მისი წევრი-სახელმწიფოების და საქართველოს მტკიცე გადაწყვეტილებას განახორციელონ ევროთათბირის საბოლოო აქტში, მადრიდისა და ვენის სხდომების დასკვნით დოკუმენტებში, ევროთათბირის ეკონომიკური თანამშრომლობისადმი მიძღვნილი ბონის კონფერენციის დოკუმენტში, ახალი ევროპისათვის პარიზის ქარტიასა და ევროთათბირის 1992 წლის ჰელსინკის დოკუმენტის „ცვლილებების პრობლემებში“, ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის სხვა ძირითად დოკუმენტებში ჩამოყალიბებული ყველა პრინციპი და დებულება;

ცნობენ, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის მხარდაჭერა ხელს შეუწყობს მშვიდობისა და სტაბილურობის განმტკიცებას ევროპაში;

აღიარებენ სამართლის ნორმების, ადამიანის უფლებების, კერძოდ, უმცირესობების წარმომადგენელთა უფლებების პატივისცემას, მრავალპარტიული სისტემის ჩამოყალიბებას თავისუფალი და დემოკრატიული არჩევნების გზით, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის მიზნით ეკონომიკის ლიბერალიზაციის უმთავრეს მნიშვნელობას, და ცნობენ საქართველოს ძალისხმევას ამ პრინციპებზე დაფუძნებული პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემების შესაქმნელად;

სჯერათ, რომ პარტნიორობისა და თანამშრომლობის ამ შეთანხმების სრული განხორციელება, ერთი მხრივ, დამოკიდებულია და მეორეს მხრივ, ხელს შეუწყობს საქართველოს პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამართლებრივი რეფორმების გაგრძელებას და დასრულებას, აგრეთვე თანამშრომლობისათვის აუცილებელი ფაქტორების გაძლიერებას, განსაკუთრებით, ევროთათბირის ბონის კონფერენციის დასკვნების გათვალისწინებით, სურთ ხელი შეუწყონ

მეზობელ ქვეყნებთან რეგიონალური თანამშრომლობის პროცესის განვითარებას იმ სფეროებში, რომელსაც მოიცავს ეს შეთანხმება, იმ მიზნით რომ ხელი შეუწყონ რეგიონში კეთილდღეობასა და სტაბილურობას, განსაკუთრებით დაუჭირონ მხარი იმ ინიციატივებს, რომელთა მიზანია ამიერკავკასიის დამოუკიდებელ სახელმწიფოებსა და სხვა მეზობელ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობისა და ერთმანეთისადმი ნდობის წახალისება;

გამოთქვამენ სურვილს დაამყარონ და განავითარონ რეგულარული პოლიტიკური დიალოგი ორივე მხარისათვის საინტერესო რეგიონალურ და საერთაშორისო საკითხებზე;

გამოთქვამენ სურვილს და მხარს უჭერენ საქართველოს მისწრაფებას დაამყაროს მჭიდრო თანამშრომლობა ევროპულ ინსტიტუტებთან;

ითვალისწინებენ საქართველოში ირეესტიციების ხელშეწყობის საჭიროებას, კერძოდ, ენერგეტიკის სექტორში და ამ კონტაქტით იმ მნიშვნელობას, რომელსაც გაერთიანება და მისი წევრი სახელმწიფოები ანიჭებენ ენერგობროდუქტების მიუკერძოებელ საექსპორტო ტრანზიტს, ადასტურებენ, რომ გაერთიანება და მისი წევრი სახელმწიფოები და საქართველო მიუერთდნენ ევროპის ენერგეტიკის ქარტიას, და მხარს უჭერენ ენერგეტიკის ქარტიის შეთანხმებისა და ენერგეტიკის ქარტიის ენერგიის ეფექტიანობისა და მასთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი ასპექტების შესახებ ოქმის სრულ განხორციელებას;

ითვალისწინებენ, რომ გაერთიანება მზად არის საჭიროებისამებრ განახორციელოს ეკონომიკური თანამშრომლობა და ტექნიკური დახმარება;

ითვალისწინებენ შეთანხმების სარგებლიანობას საქართველოს, ევროპისა და მეზობელი რეგიონების უფრო ფართო თანამშრომლობის არესთან თანდათანობითი დაახლოებისათვის და მისი ღია საერთაშორისო სისტემაში პროგრესული ინტეგრაციისათვის;

ითვალისწინებენ მხარეების სურვილს მოახდინონ ვაჭრობის ლიბერალიზაცია მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის (მსო) წესების შესაბამისად, აცნობიერებენ იმ პირობების გაუმჯობესების აუცილე-

ბლობას, რომლებიც გავლენას ახდენს ბიზნესსა და ინვესტიციებზე, და აგრეთვე კომპანიების ჩამოყალიბების, მუშახელის, მომსახურებისა და კაპიტალის მიმოქცევის სფეროებზე;

დარწმუნებულნი არიან, რომ წინამდებარე შეთანხმება ახალ კლიმატს შექმნის მხარეებს შორის ეკონომიკური ურთიერთობის გასავეითარებლად, განსაკუთრებით ვაჭრობისა და ინვესტიციების წახალისების თვალსაზრისით, რაც აუცილებელია ეკონომიკური რესტრუქტურისა და ტექნოლოგიური მოდერნიზაციისათვის;

სურვილი აქვთ დაამყარონ მჭიდრო თანამშრომლობა გარემოს დაცვის სფეროში, მხარეებს შორის ამ სფეროში არსებული ურთიერთდამოკიდებულების გათვალისწინებით;

ცნობენ, რომ არალეგალური იმიგრაციის თავიდან აცილება და კონტროლი წარმოადგენს ამ შეთანხმების ერთ-ერთ ძირითად მიზანს;

სურვილი აქვთ დაამყარონ კულტურული თანამშრომლობა და გააუმჯობესონ ინფორმაციის გაცვლა, და შეთანხმდნენ შემდეგზე:

მუხლი 1

წინამდებარე შეთანხმებით დამყარდა პარტნიორობა, ერთი მხრივ, გაერთიანებასა და მის წევრ-სახელმწიფოებსა და მეორე მხრივ, საქართველოს შორის. ამ პარტნიორობის მიზანია:

- შექმნან მხარეებს შორის პოლიტიკური დიალოგისათვის შესაბამისი ჩარჩოები, რაც შესაძლებელს გახდის განვითარდეს მჭიდრო პოლიტიკური ურთიერთობები;
- მხარი დაუჭირონ საქართველოს ძალისხმევას მიაღწიოს დემოკრატიის განმტკიცებას, განვითაროს ეკონომიკა და დაასრულოს საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა;
- ხელი შეუწყონ მხარეებს შორის ვაჭრობას, ინვესტირებას, პარმონიული ეკონომიკური ურთიერთობის დამყარებას, რაც შესაძლებელს გახდის მათ სტაბილურ ეკონომიკურ განვითარებას;
- საფუძველი ჩაუყარონ საკანონმდებლო, ეკონომიკურ, სოციალურ, ფინანსურ, სამოქალაქო – სამეცნიერო, ტექნოლოგიურ და კულტურულ თანამშრომლობას.

I კარი ზოგადი პრინციპები

მუხლი 2

დემოკრატიის, საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ადამიანის უფლებების პატივისცემა, როგორც ეს, კერძოდ, განსაზღვრულია გაეროს წესდებაში, ჰელსინკის საბოლოო აქტსა და ახლი ევროპისათვის პარიზის ქარტიის, აგრეთვე საბაზრო ეკონომიკისა და ევროთათბირის ბონის კონფერენციის დოკუმენტში ჩამოყალიბებული პრინციპების პატივისცემა წარმოადგენს მხარეების საშინაო და საგარეო პოლიტიკის და პარტნიორობისა და ამ შეთანხმების ძირითად ელემენტებს.

მუხლი 3

მხარეებს მიაჩნიათ, რომ მათი მომავალი კეთილდღეობისა და სტაბილურობისათვის არსებითად მნიშვნელოვანია, რათა ახლად შექმნილმა დამოუკიდებელმა სახელმწიფოებმა, რომლებიც წარმოიშვნენ ან აღადგინეს თავიანთი დამოუკიდებლობა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ (აქ და შემდგომ ნახსენები იქნება როგორც „დამოუკიდებელი სახელმწიფოები“), შეინარჩუნონ და განავითარონ თანამშრომლობა ჰელსინკის საბოლოო აქტისა და საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესაბამისად, კეთილმეზობლური ურთიერთობის დამყარების სულისკვეთებით, და ყველაფერი იღონონ, რათა ბიძგი მისცენ ამ პროცესს.

მუხლი 4

მხარეები, საჭიროებისამებრ, განიხილავენ მოვლენების განვითარებას საქართველოში, განსაკუთრებით, რაც ეხება იქაურ ეკონომიკურ ვითარებას და საბაზრო ეკონომიკაზე ორიენტირებული ეკონომიკური რეფორმების განხორციელებას. ამ პირობების გათვალისწინებით თანამშრომლობის საბჭომ შეიძლება მხარეებს გაუწიოს რეკომენდაციები შეთანხმების ნებისმიერი ნაწილის შემდგომი განვითარების შესახებ.

II კარი

პოლიტიკური დიალოგი

მუხლი 5

მხარეებს შორის გაიმართება რეგულარული პოლიტიკური დიალოგი, რომელიც მხარეებს განზრახული აქვთ განავითარონ და გააღრმავონ. იგი ხელს შეუწყობს და უზრუნველყოფს გაერთიანებისა და საქართველოს დაახლოებას, მხარის დაუჭერს ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკურ და ეკონომიკურ გარდაქმნებს და დააჩქარებს თანამშრომლობის ახალი ფორმების დამკვიდრებას. პოლიტიკური დიალოგი:

- ორივე მხარის ინტერესების შესაბამისად უზრუნველყოფს საქართველოს კავშირს გაერთიანებისა და მის წევრ-სახელმწიფოებთან, დემოკრატიული ქვეყნების თანამეგობრობასთან. ამ შეთანხმების მეშვეობით მიღწეული ეკონომიკური კონვერგენცია ხელს შეუწყობს უფრო ინტენსიურ პოლიტიკურ ურთიერთობებს;

- გამოიწვევს ორივე მხარისათვის საინტერესო საერთაშორისო საკითხების შესახებ პოზიციების მზარდ დაახლოებას, რითაც გააძლიერებს უშიშროებასა და სტაბილურობას რეგიონში და ხელს შეუწყობს ამიერკავკასიის დამოუკიდებელი სახელმწიფოების მომავალ განვითარებას;

- გაითვალისწინებს იმ გარემოებას, რომ მხარეები ცდილობენ ითანამშრომლონ ევროპაში უშიშროებისა და სტაბილურობის გაძლიერების, დემოკრატიის პრინციპების დაცვის, ადამიანის, განსაკუთრებით უმცირესობათა უფლებების პატივისცემისა და მათ ხელშეწყობასთან დაკავშირებულ საკითხებში და საჭიროებისამებრ, გამართავენ კონსულტაციებს შესაბამისი პრობლემების თაობაზე.

ასეთი დიალოგი შეიძლება გაიმართოს რეგიონალურ საფუძველზე, რეგიონალური დაძაბულობისა და კონფლიქტების მოგვარების ხელშეწყობის მიზნით.

მუხლი 6

პოლიტიკური დიალოგი მინისტრების დონეზე გაიმართება თანამშრომლობის საბჭოში, რომელიც შეიქმნა 81-ე მუხლის თანახმად. სხვა შემთხვევებში ეს მოხდება ორმხრივი შეთანხმების საფუძველზე.

მუხლი 7

მხარეები შექმნიან პოლიტიკური დიალოგის სხვა პროცედურებსა და მექანიზმებს, კერძოდ, შემდეგი ფორმებით:

- რეგულარული შეხვედრები მაღალი თანამდებობის პირთა დონეზე, ერთი მხრივ, გაერთიანებისა და მისი წევრი-სახელმწიფოებისა და, მეორე მხრივ, საქართველოს წარმომადგენლებს შორის;
- ისარგებლებენ მხარეებს შორის არსებული ყველა დიპლომატიური არხით, მათ შორის ორმხრივ, მრავალმხრივ სფეროებში მოქმედი კონტაქტებით, როგორიცაა გაეროსა და ეუთოს შეხვედრები და სხვა;
- სხვა დანარჩენი საშუალებები, რომლებიც ხელს შეუწყობს დიალოგის განმტკიცებასა და განვითარებას, მათ შორის ექსპერტების დონეზე.

მუხლი 8

პოლიტიკური დიალოგი საპარლამენტო დონეზე გაიმართება საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტის ფარგლებში, რომელიც შექმნილია შეთანხმების 8-ე მუხლის თანახმად.

III კარი

სასაქონლო ვაჭრობა

მუხლი 9

1. მხარეები მიანიჭებენ ერთმანეთს ყველა სფეროში უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმს შემდეგი მიმართულებით:

- საბაჟო მოსაკრებელი და გადასახდელები, გამოყენებული იმპორტისა და ექსპორტისათვის, მათი შეგროვების მეთოდის გათვალისწინებით;
- დებულებები, რომლებიც ეხება საბაჟო კლირინგს, ტრანზიტს, დასაწყობებასა და გადმოტვირთვას;
- ნებისმიერი სახეობის ბაჟი და სხვა შიდა გადასახდელები, რომლებიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ გამოიყენება იმპორტული საქონლისათვის;
- ანგარიშსწორების ფორმები და ასეთი ანგარიშსწორებათა ტრანსფერი;

• საშინაო ბაზარზე საქონლის ყიდვა-გაყიდვასთან, ტრანსპორტირებასთან, განაწილებასა და გამოყენებასთან დაკავშირებული წესები.

2. პირველი პუნქტის დებულებები არ გამოიყენება:

ა) იმ უპირატესობათა მიმართ, რომლებიც გაიცემა საბაჟო კავშირის, ან თავისუფალი ზონის შექმნის მიზნით, ან შესაბამისად, საბაჟო კავშირის და ასეთი ზონის შექმნისათვის;

ბ) იმ უპირატესობათა მიმართ, რომლებიც განსაზღვრულია განვითარებადი ქვეყნებისათვის მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის წესებისა და სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებების თანახმად და ენიჭება ზოგიერთ ქვეყანას;

გ) იმ უპირატესობათა მიმართ, რომლებიც ეხება მომიჯნავე ქვეყნებს სასაზღვრო ვაჭრობის მხარდაჭერის მიზნით.

3. პირველი პუნქტის დებულებები არ ეხება იმ უპირატესობებს, რომლებიც განსაზღვრულია I დანართში, და რომელიც საქართველომ მიანიჭა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ წარმოშობილ სახელმწიფოებს. ზემოაღნიშნული ეხება გარდამავალ პერიოდს, რომლის დასრულების ვადა არის მსო-სთან საქართველოს მიერთების თარიღი ან 1998 წლის 31 დეკემბერი, იმის მიხედვით, თუ რომელი უფრო ადრე შესრულდება.

მუხლი 10

1. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ სატრანზიტო გადაადგილების თავისუფლების პრინციპი წარმოადგენს შეთანხმების მიზნების განხორციელების აუცილებელ პირობას.

ამ თვალსაზრისით ყოველი მხარე უზრუნველყოფს თავის ტერიტორიაზე, იმ საქონლის შეუზღუდავ ტრანზიტს, რომლის წარმოშობის ან დანიშნულების ადგილი არის მეორე მხარის საბაჟო ტერიტორია.

2. გატ-ის მე-5 მუხლში აღნიშნული წესები (პარ.2, 3 და 4) გამოიყენება ორივე მხარეს შორის.

3. ამ მუხლის წესები არ ეწინააღმდეგება იმ სპეციალურ წესებს, რომლებიც შეეხება განსაკუთრებულ სექტორებს, კერძოდ, მხარეებს შორის შეთანხმებულ ტრანსპორტისა და საქონლის სექტორებს.

მუხლი 11

იმ საერთაშორისო კონვენციებით გათვალისწინებული უფლება-ვალდებულებების ყოველგვარი შელახვის გარეშე, რომლებიც ეხება საქონლის დროებით შეღწევას და რომლებიც ორივე მხარეს ავალდებულებს, რომ თითოეულმა გარკვეული შემთხვევების დროს და ამ საკითხზე არსებული სხვა საერთაშორისო კონვენციებით გათვალისწინებული პროცედურების თანახმად, თავისი კანონმდებლობის შესაბამისად გაათავისუფლოს მეორე მხარე დროებით გადმოცემულ საქონელზე საიმპორტო გადასახადელისა და მოსაკრებლისაგან, ან-გარიში გაეწევა იმ პირობებს, რომელთა მიხედვითაც ასეთი კონვენციით გათვალისწინებულ მოვალეობებს დაეთანხმება მეორე მხარე.

მუხლი 12

1. საქართველოში წარმოებული საქონლის იმპორტი ევროპაში თავისუფლდება რაოდენობრივი შეზღუდვებისაგან და არ ეწინააღმდეგება წინამდებარე შეთანხმების მე-14, მე-17 და მე-18 მუხლებს.

2. გაერთიანებაში წარმოებული საქონლის იმპორტი საქართველოში თავისუფლდება რაოდენობრივი შეზღუდვების ან მსგავსი ეფექტის მქონე საშუალებებისაგან და არ ეწინააღმდეგება ამ შეთანხმების მე-14 მუხლს.

მუხლი 13

მხარეებს შორის საქონლით ვაჭრობა განხორციელდება საბაზრო ფასების საფუძველზე.

მუხლი 14

1. თუ ერთი მხარის ტერიტორიაზე იმპორტირებულია პროდუქტი იმდენად დიდი რაოდენობით და ისეთი პირობებით, როდესაც ზიანდება ან დაზიანების საფრთხე ექმნება მსგავსი ან უშუალოდ კონკურირებადი პროდუქციის შიდა წარმოებას, გაერთიანებას და საქართველოს (რომელიც მათგანიც დაინტერესებულია), შეუძლიათ მიიღონ შესაბამისი ზომები შემდეგი პროცედურებისა და პირობების თანახმად.

2. ზომების მიღებამდე, ან იმ შემთხვევაში, რომელსაც შეეხება მე-4 პუნქტი, რაც შეიძლება სწრაფად გაერთიანება და საქართველო (ნებისმიერი მათგანი) მიაწოდებენ თანამშრომლობის კომიტეტს შესაბამის ინფორმაციას ორივე მხარისათვის მისაღები შეთანხმების მიღწევის მიზნით, როგორც გათვალისწინებულია XI კარში.

3. თუ თანამშრომლობის კომიტეტში საქმის შეტანიდან 30 დღის განმავლობაში კონსულტაციების შედეგად მიღწეული არ იქნება გადაწყვეტილება შექმნილი სიტუაციის აღსაკვეთად, კონსულტაციების მომთხოვნ მხარეს შეუძლია შეზღუდოს შესაბამისი საქონლის იმპორტი იმ მასშტაბით და იმ დროით, რომელიც აუცილებელია ზიანის თავიდან ასაცილებლად ან მის გამოსასწორებლად, ან მიიღოს სხვა შესაბამისი ზომები.

4. საგანგებო შემთხვევების დროს, როდესაც დაგვიანებას შეიძლება მოჰყვეს ძნელად გამოსასწორებელი ზიანი, მხარეებს შეუძლიათ მიიღონ ზომები კონსულტაციამდე იმ პირობით, რომ ასეთი კონსულტაციები დაუყოვნებლივ მოეწყობა ზომების მიღების შემდეგ.

5. ამ მუხლის დებულებების თანახმად, ზომების შერჩევისას მხარეები უპირატესობას მიანიჭებენ იმ ზომებს, რომლებიც შეთანხმების მიზნების შესრულებისათვის ყველაზე ნაკლებ საფრთხეს წარმოადგენენ.

6. ამ მუხლის ვერც ერთი დებულება ვერ მოახდენს გავლენას ერთ-ერთი მხარის მიერ ანტიდემპიგური ან სხვა საკომპენსაციო ზომების მიღებაზე გატ-ის მე-6 მუხლის შესაბამისად, გატ-ის მე-6 მუხლის განხორციელებაზე შეთანხმების, გატ-ის VI, XVI, და XXIII მუხლების ინტერპრეტაციასა და გამოყენებაზე შეთანხმების ან შესაბამისი შიდა კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 15

მხარეები კისრულობენ ვალდებულებას გაითვალისწინონ შეთანხმების იმ დებულებების შემდგომი განვითარება, რომლებიც ეხება მათ შორის საქონლით ვაჭრობის განვითარებას, კერძოდ, ის სიტუაცია, რომელიც წარმოიშობა მსო-სთან (მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია) საქართველოს მიერთების შემთხვევაში. თანამშრომ-

ლობის საბჭოს შეუძლია მხარეებს მისცეს რეკომენდაციები ასეთ განვითარებასთან დაკავშირებით. მისაღები რეკომენდაციები შეიძლება ამოქმედდეს მხარეთა შორის არსებული შეთანხმების შესაბამისი პროცედურების თანახმად.

მუხლი 16

შეთანხმება არ გამოირჩევა საქონლის იმპორტის, ექსპორტისა და ტრანზიტისათვის არსებულ აკრძალვებსა და შეზღუდვებს საზოგადოებრივი მორალის, საზოგადოებრივი პოლიტიკისა და საზოგადოებრივი უშიშროების საფუძველზე, ადამიანთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დაცვის, ცხოველთა და მცენარეთა, ბუნებრივი რესურსების დაცვის საფუძველზე, მხატვრული, ისტორიული და არქეოლოგიური ღირებულების მქონე ეროვნული განძების, ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკუთრების დაცვის ან ოქროსა და ვერცხლთან დაკავშირებული კანონების საფუძველზე. მიუხედავად ამისა, მხარეთა შორის ვაჭრობისას ასეთი შეზღუდვები და აკრძალვები მხარეებისათვის არ წარმოადგენს უპრინციპო დისკრიმინაციის ან ფარული შეზღუდვის საშუალებას.

მუხლი 17

ეს კარი არ შეეხება საფეიქრო პროდუქციით ვაჭრობას, რომელიც ექცევა კომბინირებული ნომენკლატურის 50-63 თავების მოქმედების სფეროში. ამ ნაწარმით ვაჭრობა განხორციელდება ცალკე შეთანხმებით, რომელიც პარაფირებულია 1995 წლის 22 დეკემბერს და დროებით გამოიყენება 1996 წლის 1 იანვრიდან.

მუხლი 18

1. იმ პროდუქციით ვაჭრობა, რომელიც ხდება ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანების დამფუძნებელი ხელშეკრულების მოქმედების არეში, განხორციელდება ამ კარის მუხლების მიხედვით, მე-12 მუხლის გამოკლებით.

2. ქვანახშირისა და ფოლადთან დაკავშირებული საკითხების

გამო შეიქმნება საკონტაქტო ჯგუფი, რომელშიც შევლენ, ერთი მხრივ, გაერთიანების წარმომადგენლები და, მეორე მხრივ, საქართველოს წარმომადგენლები. საკონტაქტო ჯგუფი რეგულარულად გაცვლის მხარეთათვის საინტერესო ინფორმაციას ქვანახშირისა და ფოლადთან დაკავშირებულ საკითხებზე.

მუხლი 19

ბირთვული მასალით ვაჭრობა წარიმართება ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანების დამფუძნებელი ხელშეკრულების დებულებების შესაბამისად. აუცილებლობის შემთხვევაში, ბირთვული მასალით ვაჭრობა იქნება ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანებისა და საქართველოს შორის შესაბამისი შეთანხმების საგანი.

კარი IV

ბიზნესსა და ინვესტიციებთან
დაკავშირებული დებულებები

I თავი

შრომითი პირობები

მუხლი 20

1. წევრ-სახელმწიფოებში არსებული კანონების, პირობებისა და წესების მიხედვით გაერთიანება და მისი წევრი ქვეყნები უზრუნველყოფენ, რომ თითოეული წევრი-სახელმწიფოს ტერიტორიაზე კანონის შესაბამისად მომუშავე საქართველოს მოქალაქეების მიმართ არ განხორციელდეს თავიანთ მოქალაქეებთან შედარებით დისკრიმინაცია ეროვნულ საფუძველზე შრომითი პირობების, ანაზღაურების ან სამუშაოდან გათავისუფლების სფეროში.

2. საქართველოში არსებული კანონების, პირობებისა და წესების თანახმად, საქართველო უზრუნველყოფს, რომ მის ტერიტორიაზე კანონის შესაბამისად მომუშავე კავშირის წევრი-სახელმწიფოების მოქალაქეების მიმართ არ განხორციელდეს თავის მოქალაქეებთან შედარებით დისკრიმინაცია ეროვნულ საფუძველზე შრომითი პირო-

ბების, ანაზღაურების ან სამუშაოდან გათავისუფლების სფეროში.

მუხლი 21

თანამშრომლობის საბჭო განიხილავს, თუ რა სახის ცვლილებები შეიძლება იქნეს მიღებული ბიზნესმენის შრომითი პირობების გაუმჯობესების თვალსაზრისით მხარეთა საერთაშორისო ვალდებულებების, მათ შორის ევროთათბირის ბონის კონფერენციის დოკუმენტის დებულებების საფუძველზე.

მუხლი 22

თანამშრომლობის საბჭო მიიღებს რეკომენდაციებს მე-20 და 21-ე მუხლების განხორციელების შესახებ.

II თავი

კომპანიების დაფუძნებასა და საქმიანობასთან
დაკავშირებული პირობები

მუხლი 23

1. გაერთიანება და მისი წევრი სახელმწიფოები საქართველოს კომპანიების დაფუძნებისათვის, 25-ე (დ) მუხლის თანახმად, თავიანთ ტერიტორიაზე აწესებენ რეჟიმს, რომელიც ნებისმიერი მესამე ქვეყნის კომპანიებისათვის მინიჭებულ რეჟიმზე არანაკლები უპირატესობით ხასიათდება.

2. IV დანართში ჩამოთვლილ შეზღუდვებს არ ეწინააღმდეგება ის რომ, გაერთიანება და მისი წევრი-სახელმწიფოები თავიანთ ტერიტორიაზე საქმიანობისათვის საქართველოს კომპანიების შვილეულ საწარმოებს ანიჭებენ გაერთიანების კომპანიებზე არანაკლები უპირატესობის რეჟიმს.

3. გაერთიანება და მისი წევრი სახელმწიფოები თავიანთ ტერიტორიაზე საქმიანობისათვის საქართველოს ფილიალებს ანიჭებენ ნებისმიერი მესამე ქვეყნის კომპანიების ფილიალებზე არანაკლები უპირატესობის რეჟიმს.

4. საქართველოს თავის ტერიტორიაზე დაფუძნებისათვის

გაერთიანებისა და მისი წევრი-სახელმწიფოების კომპანიებს, 25-ე (დ) მუხლის თანახმად, ანიჭებს მისი ან ნებისმიერი მესამე ქვეყნის კომპანიაზე, რომელიც მათგანიც უკეთესია, არანაკლები უპირატესობის რეჟიმს, და თავის ტერიტორიაზე საქმიანობისათვის გაერთიანებისა და მისი წევრი-სახელმწიფოების კომპანიების შვილეულ საწარმოებსა და ფილიალებს ანიჭებს, შესაბამისად, თავისი ან ნებისმიერი მესამე ქვეყნის კომპანიებსა და ფილიალებზე, რომელიც მათგანიც უკეთესია, არანაკლები უპირატესობის რეჟიმს, რაც არ ეწინააღმდეგება V დანართში ჩამოთვლილ შეზღუდვებს და ითვალისწინებს იქ აღწერილ პირობებს.

მუხლი 24

1. 23-ე მუხლის დებულებები არ ეწინააღმდეგება მე-100 მუხლს და არ შეეხება საჰაერო ტრანსპორტის, შიდა წყალსანაოსნო ტრანსპორტსა და საზღვაო ტრანსპორტს.

მიუხედავად ამისა, სანაოსნო სააგენტოების საქმიანობის გათვალისწინებით, რომლის მიზანია საერთაშორისო საზღვაო სატრანსპორტო მომსახურების, მათ შორის ინტერმოდალური სატრანსპორტო საქმიანობის უზრუნველყოფა და რომლებშიც შედის ტვირთბიდვის საზღვაო მონაკვეთი, ყოველი მხარე ნებას რთავს მეორე მხარის კომპანიებს მის ტერიტორიაზე კომერციული საქმიანობისა ფილიალების ან შვილეული საწარმოების სახით, თავისი კომპანიების ან ნებისმიერი მესამე მხარის კომპანიების ან შვილეული საწარმოების ან ფილიალებისათვის არსებული პირობებისა და რეჟიმის, რომელიც უკეთესია, არანაკლები უპირატესობის პირობებისა და რეჟიმის საფუძველზე.

2. ასეთი საქმიანობა მოიცავს, თუმცა არ შემოიფარგლება ისეთი სფეროებით, როგორიცაა:

(ა) საზღვაო ტრანსპორტის და მასთან დაკავშირებული მომსახურების მარკეტინგი და გაყიდვა კვოტირებიდან ფაქტურამდე, მომხმარებლებთან უშუალო კონტაქტის საფუძველზე, ნებისმიერ შემთხვევაში, თუ ასეთი მომსახურება იწარმოება ან შემოთავაზებული არის თავად სერვისის მიმწოდებლის ან სერვისის ისეთ მიმწოდებლების

მიერ, რომელთანაც სერვისის გამყიდველს დამყარებული აქვს მუდმივი საქმიანი ურთიერთობები.

(ბ) ტრანსპორტის ან მასთან დაკავშირებული მომსახურების ყიდვა და გამოყენება პირადად ან მომხმარებელთა სახელით (ან მომხმარებლებისათვის კელავ მიყიდვა), კერძოდ, ყველა სახეობის შიდა სატრანსპორტო მომსახურება, განსაკუთრებით შიდა წყალსანაოსნო, საგზაო და სარკინიგზო ტრანსპორტის მომსახურება აუცილებელია ინტეგრირებული სერვისით უზრუნველყოფისათვის;

(გ) სატრანსპორტო და საბაჟო ან სხვა სახის დოკუმენტების მომზადება, რომლებიც დაკავშირებულია ტრანსპორტირებული საქონლის წარმოშობასა და ხასიათთან;

(დ) ნებისმიერი საშუალებებით საქმიანი ინფორმაციით, მათ შორის კომპიუტირებული საინფორმაციო სისტემითა და ელექტრონული მონაცემებით უზრუნველყოფა (ექვემდებარება ტელეკომუნიკაციების სფეროში არადისკრიმინაციული ხასიათის ნებისმიერ შეზღუდვებს);

(ე) ნებისმიერ ადგილობრივ სანაოსნო სააგენტოსთან საქმიანი შეთანხმების დადება, საზოგადოების აქციებში წილობრივი მონაწილეობისა და ადგილზე დაქირავებული პერსონალის დანიშვნის (უცხოელი პერსონალის შემთხვევაში, ეს არის ამ შეთანხმების შესაბამისი დებულებების საგანი) ჩათვლით.

(ვ) იმ კომპანიების სახელით მოქმედება, რომლებიც, ინტერ ალია, ორგანიზაციას უწევენ გემის გამოძახებას ან მოთხოვნისას იღებენ ტვირთს.

მუხლი 25

წინამდებარე შეთანხმების მიზნებისათვის:

ა) „გაერთიანების კომპანია“ ან „საქართველოს კომპანია“ გულისხმობს შესაბამისად წევრი-სახელმწიფოს, ან საქართველოს კანონმდებლობის საფუძველზე დაფუძნებულ კომპანიას, რომელსაც აქვს რეგისტრირებული ოფისი ან ცენტრალური ადმინისტრაცია ან საქმიანობის ძირითადი ადგილსამყოფელი შესაბამისად გაერთიანების ან საქართველოს ტერიტორიაზე. იმ შემთხვევაში, როდესაც გაერ-

თიანების ან საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად დაფუძნებულ კომპანიას რეგისტრირებული აქვს მხოლოდ ოფისი შესაბამისად გაერთიანების ან საქართველოს ტერიტორიაზე, კომპანია მიიჩნევა შესაბამისად გაერთიანების ან საქართველოს კომპანიად, თუ მისი საქმიანობას აქვს საფუძვლიანი და უწყვეტი ხასიათის კავშირი შესაბამისად გაერთიანების ან საქართველოს ეკონომიკასთან.

ბ) „შვილეული“ კომპანია არის კომპანია, რომელსაც მთავარი კომპანია აკონტროლებს.

გ) „ფილიალი“ ნიშნავს მუდმივი კომერციული საქმიანობის ისეთ ადგილს, რომელიც არ არის იურიდიული პირი, ისეთი, როგორიცაა მეთაური კომპანიის გაფართოება, აქვს მენეჯმენტი, მატერიალურად უზრუნველყოფილია და შეუძლია აწარმოოს ბიზნესი მესამე მხარესთან იმისი გათვალისწინებით, რომ მიუხედავად საჭიროების შემთხვევაში ამ უკანასკნელის საშუალებისა, განაზოცრციელოს სამართლებრივი კავშირი საზღვარგარეთ არსებული მეთაური კომპანიის მთავარ ოფისთან, მას შეუძლია მეთაურ კომპანიასთან პირდაპირი ურთიერთობის გარეშე აწარმოოს ბიზნესი აღნიშნულ კომერციული საქმიანობის ადგილთან.

დ) „დაფუძნება“ ნიშნავს გაერთიანების ან საქართველოს კომპანიების უფლებას, (ა) პუნქტის თანახმად, განაზოცრციელონ ეკონომიკური საქმიანობა შვილეული საწარმოების ან ფილიალების საშუალებით შესაბამისად საქართველოსა და გაერთიანებაში.

ე) „ოპერაცია“ ნიშნავს ეკონომიკური საქმიანობის წარმოებას.

ვ) „ეკონომიკური საქმიანობა“ ნიშნავს სამრეწველო, კომერციული და პროფესიული ხასიათის საქმიანობას.

საერთაშორისო საზღვაო ტრანსპორტზე ინტერმოდალურ ოპერაციებში, რომლებშიც შედის საზღვაო ტვირთზიდვა, წვერი-სახელმწიფოების ან საქართველოს მოქალაქეები, შესაბამისად გაერთიანების ან საქართველოს ფარგლებს გარეთ და ის სანაოსნო კომპანიები, რომლებიც განლაგებული არიან გაერთიანების ან საქართველოს ფარგლებს გარეთ და რომლებსაც, შესაბამისი წვერი-სახელმწიფოებისა და საქართველოს მოქალაქეები აკონტროლებენ, ისარგებლებენ ამ

თავისა და III თავის დებულებებით, თუ მათი გეგმები შესაბამისად რეგისტრირებულია წევრ-სახელმწიფოებსა ან საქართველოში მათი შესაბამისი კანონმდებლობის საფუძველზე.

მუხლი 26

1. შეთანხმების სხვა დებულების მიუხედავად, მხარეს არ აეკრძალება მიიღოს კეთილგონიერებით ნაკარნახევი შესაბამისი ზომები, მათ შორის, ინვესტიორების, დეპოზიტორების, სადაზღვევო პოლისის მფლობელების ან იმ პირების დაცვის მიზნით, რომელთაც სამეურნეო მოვალეობა მიანიჭეს ფინანსური მომსახურების მომწოდებელს, ან ფინანსური სისტემის მთლიანობისა და სტაბილურობის გარანტირების მიზნით. როდესაც ეს ზომები არ შეესაბამება წინამდებარე შეთანხმების დებულებებს, იგი არ გამოიყენება იმის საშუალებად, რომ მხარემ თავიდან აიცილოს წინამდებარე შეთანხმების თანახმად ნაკისრი მოვალეობები.

2. შეთანხმება არ მიიჩნევა მხარეთა მოვალეობად, გაამჟღავნონ ინფორმაცია, რომელიც ეხება ინდივიდუალური მომხმარებლების საქმეებსა და ანგარიშებს ან საზოგადოებების კონფიდენციალურ და საკუთრებასთან დაკავშირებულ მონაცემებს.

3. ამ შეთანხმების მიზნებისათვის „ფინანსური მომსახურება“ ნიშნავს ქმედებას, რომლებიც აღწერილია III დანართში.

მუხლი 27

წინამდებარე შეთანხმების დებულებები არ ეწინააღმდეგება იმას, რომ თითოეულმა მხარემ გამოიყენოს ნებისმიერი ზომა, რათა თავიდან აიცილოს ამ შეთანხმების დებულებების გამოყენების გზით მის ბაზარზე მესამე ქვეყნის შეღწევის შესაძლებლობა.

მუხლი 28

1. ამ კარის 1-ლი თავის დებულებების მიუხედავად, შესაბამისად გაერთიანების ან საქართველოს ტერიტორიაზე დაფუძნებული კომპანია საქართველოს ან გაერთიანების ტერიტორიაზე შესაბამისად, უფლებამოსილია სამუშაოზე აიყვანოს, ან შვილეული კომპანიას

ან ფილიალს სამუშაოზე ააყვანინოს დაფუძნების მასპინძელი ქვეყნის მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, საქართველოს და გაერთიანების ტერიტორიაზე მომსახურეები – შესაბამისად გაერთიანების წევრი-სახელმწიფოების და საქართველოს მოქალაქეები იმ პირობით, რომ ასეთი მომსახურეები წარმოადგენენ ძირითად პერსონალს, როგორც ეს ამ მუხლის მე-2 პარაგრაფშია, და ისინი დაქირავებული არიან ამ კომპანიების და ფილიალების მიერ. ამ პირთა ქვეყანაში ცხოვრებისა და მუშაობის ნებართვები ძალაში რჩება მხოლოდ სამუშაო კონტაქტის მოქმედების პერიოდში.

2. ზემოხსენებული კომპანიების (აქ და შემდგომ „ორგანიზაციებად“ წოდებულნი) ძირითადი პერსონალი წარმოადგენს ცესიონარს, ამ მუხლის (გ) პუნქტით კატეგორიებად განსაზღვრულს იმ პირობით, რომ ასეთი ორგანიზაციები არიან იურიდიული პირი, აღნიშნული პერსონალი იყო დაქირავებული ან სარგებლობდა პარტნიორის უფლებით (ძირითადი აქციონერებისაგან განსხვავებული), ამგვარ გადაადგილებამდე სულ ცოტა ერთი წლით ადრე.

3. ა) პირები, რომლებიც მუშაობენ ორგანიზაციაში, უკავიათ მაღალი თანამდებობები და ძირითადად მართავენ ორგანიზაციის მენეჯმენტს, გენერალურ მეთვალყურეობას აკისრებენ ამ მიმართულებას, მიუთითებენ დირექტორთა საბჭო, ან ასეთი საქმიანობის აქციონერები ან მათი ეკვივალენტი, ისეთების ჩათვლით, რომლებიც:

- მართავენ ორგანიზაციას ან დეპარტამენტს, ან ორგანიზაციის ქვესაწარმოს;

- მეთვალყურეობენ და აკონტროლებენ სხვა მეთვალყურეობითი, პროფესიული ან მმართველობითი მომსახურის მუშაობას;

- აქვთ უფლებამოსილება პირადად იქირაონ და სამსახურიდან გაათავისუფლონ, ან გაუწიონ რეკომენდაცია ქირაობის და სამსახურიდან გაათავისუფლების შესახებ, ან შეასრულონ სხვა პირადი ქმედებანი;

ბ) პირები, რომლებიც მუშაობენ ორგანიზაციაში და აქვთ ორგანიზაციის მომსახურების, კვლევისათვის საჭირო მოწყობილობის, ტექნიკისა ან მენეჯმენტისთვის აუცილებელი ცოდნა. ამ ცოდნის შეფასებამ, ორგანიზაციისათვის საჭირო ცოდნის გარდა, შეიძლება გამოავლინოს კვალიფიკაციის მაღალი დონე ასეთ სამუშაოებთან ან

საქმიანობასთან დაკავშირებით, რომელიც მოითხოვს განსაკუთრებულ ტექნიკურ ცოდნას, აღიარებულ პროფესიათა ჩათვლით.

გ) „ცესიონარი“ განსაზღვრულია როგორც მოქალაქე, რომელიც მუშაობს ორგანიზაციაში ერთი მხარის ტერიტორიაზე და ღროებით გადაადგილებულია მეორე მხარის ტერიტორიაზე ეკონომიკური საქმიანობის მიზნით; შესაბამის ორგანიზაციას უნდა ჰქონდეს საქმიანობის ძირითადი ადგილი ერთი მხარის ტერიტორიაზე, და გადაადგილება უნდა მოხდეს იმ ფილიალში ან შვილეულ კომპანიაში, რომელიც ფაქტობრივად აწარმოებს ეკონომიკურ საქმიანობას მეორე მხარის ტერიტორიაზე.

მუხლი 29

1. მხარეები მაქსიმალურად ეცდებიან არ მიმართონ იმაზე უფრო მკაცრ ზომებსა და ქმედებას (აღნიშნული ღონისძიებები ეხება ერთმანეთის კომპანიების დაფუძნებასა და მოქმედებას), რომლებიც მიღებული იყო შეთანხმების ხელმოწერის თარიღამდე ერთი დღით ადრე.

2. ამ მუხლის დებულებები არ ეწინააღმდეგება 37-ე მუხლის დებულებებს, და 37-ე მუხლით გათვალისწინებულ სიტუაციებში გამოყენებული იქნება მხოლოდ 37-ე მუხლის დებულებები.

3. პარტნიორობისა და თანამშრომლობის სულისკვეთებიდან გამომდინარე და 43-ე მუხლის დებულებების თანახმად, საქართველოს მთავრობა იმ შემთხვევაში, თუ იგი აპირებს მიიღოს ისეთი ხასიათის ახალი კანონმდებლობა და კანონქვემდებარე აქტები, რომლებიც საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედ გაერთიანების კომპანიების ფილიალებსა და შვილეულ საწარმოებს შეუქმნის იმაზე უფრო შემზღუდველ რეჟიმს, ვიდრე არსებობდა შეთანხმების ხელმოწერამდე ერთი დღით ადრე, აცნობებს გაერთიანების ამ განზრახვას. გაერთიანებამ შეიძლება სთხოვოს საქართველოს გადასცეს ამ კანონებისა და რეგულირებების პროექტები და მოაწყოს კონსულტაციები ამ საკითხთან დაკავშირებით.

4. თუ მიღებულ იქნება ახალი კანონმდებლობა ან კანონქვემდებარე აქტები, რომლებიც შეუქმნიან საქართველოს ტერიტორი-

აზე მოქმედ გაერთიანებას კომპანიების ფილიალებსა და შვილობილ საწარმოებს იმაზე უფრო შემზღუდველ რეჟიმს, ვიდრე არსებობდა შეთანხმების ხელმოწერამდე ერთი დღით ადრე, ეს კანონები ძალაში რჩება შესვლის დღიდან სამი წლის განმავლობაში, არ გავრცელდება იმ ფილიალებსა და შვილეულ საწარმოებზე, რომლებიც შესაბამისი კანონის მიღებამდე უკვე არსებობდნენ საქართველოს ტერიტორიაზე.

III თავი

გაერთიანებასა და საქართველოს შორის სასაზღვრო მომსახურების უზრუნველყოფა

მუხლი 30

1. ამ თავის დებულებების თანახმად, მხარეები განახორციელებენ აუცილებელ ზომებს, რათა გაერთიანების და საქართველოს კომპანიებმა უზრუნველყონ პროგრესირებადი სერვისი იმ პირისათვის, რომელიც არ მიეკუთვნება კომპანიის დამაარსებელ მხარეს, აგრეთვე მხედველობაში მიიღება მხარეთა მომსახურების სექტორების განვითარება.

2. თანამშრომლობის საბჭო მისცემს რეკომენდაციებს ამ მუხლის პირველი პუნქტის განხორციელებასთან დაკავშირებით.

მუხლი 31

მხარეები ითანამშრომლებენ საქართველოს საბაზრო ხასიათის მომსახურების სექტორის განვითარების მიზნით.

მუხლით 32

1. მხარეები თანამშრომლობენ კომერციულ საფუძველზე საერთაშორისო სანაოსნო ბაზრისა და ტრანსპორტის ბაზარზე შეუზღუდავი შეღწევის პრინციპით:

ა) ზემოხსენებული დებულება არ ზღუდავს ზომალდების მიმოსვლის ნორმების შესახებ გაეროს სარეისო კონფერენციიდან გამომდინარე უფლება-მოვალეობებს, თუ ისინი ეხება ნებისმიერ მონაწილე მხარეს. არასაკონფერენციო რეისებს შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ კონ-

ფერენციასთან კონკურენციაში, სანამ ისინი ასრულებენ კომერციულ საფუძველზე დაფუძნებულ სამართლიანი კონკურენციის პრინციპებს; ბ) მხარეები ადასტურებენ თავიანთ მოვალეობას შექმნან საკონკურენციო გარემო, რაც მშრალი და თხევადი ტვირთებით ვაჭრობის მნიშვნელოვანი პირობაა.

2. პირველი პარაგრაფის პრინციპების გამოყენებისას, მხარეები:

ა) ამ შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ, არ გამოიყენებენ თანამეგობრობის ნებისმიერ წევრ-სახელმწიფოებსა და ყოფილ საბჭოთა კავშირს შორის დადებული ორმხრივი ხელშეკრულების ტვირთთან დაკავშირებულ დებულებებს;

ბ) მესამე ქვეყნებთან ორმხრივ ხელშეკრულებაში არ შეიტანენ ტვირთის განაწილებასთან დაკავშირებულ პუნქტებს, გარდა იმ გამონაკლისი შემთხვევებისა, როდესაც შეთანხმების მონაწილე ერთ-ერთი მხარის სარეისო-სანაოსნო კომპანიებს არ ექნებათ მესამე ქვეყანაში/ქვეყნიდან ვაჭრობისათვის კურსირების ეფექტური შესაძლებლობა;

გ) მომავალ ორმხრივ შეთანხმებებში აკრძალავენ ტვირთის განაწილების შეთანხმებებს მშრალი და თხევადი ტვირთით ვაჭრობასთან დაკავშირებით;

დ) ამ შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ მხარეები აკრძალავენ ყოველგვარ ცალმხრივ ზომებს, ადმინისტრაციულ, ტექნიკურ და სხვა წინააღმდეგობებს, რომლებსაც შეიძლება შემზღუდველი ან დისკრიმინაციული გავლენა იქონიოს საერთაშორისო საზღვაო ტრანსპორტზე მომსახურების თავისუფალი უზრუნველყოფის თვალსაზრისით;

3. ყოველი მხარე მიანიჭებს ინტერ აღია, მეორე მხარის დროშით მცურავ გემებს იმაზე არანაკლები ხელშეწყობის რეჟიმს, ვიდრე მინიჭებული აქვს მისი მოქალაქეებისა და კომპანიების კუთვნილ გემებს, რათა შევიდნენ საერთაშორისო ვაჭრობისათვის ღია ნავსადგურებში, ისარგებლონ ინფრასტრუქტურითა და ნავსადგურების დამხმარე სერვისით; ეს რეჟიმი ვრცელდება აგრეთვე შესაბამის გადასახადებსა და ვალდებულებებზე, საბაჟოზე, ზომაღდის გაჩერების

ადგილსა და დატვირთვა-გადმოტვირთვის საშუალებებზე.

4. გაერთიანების მოქალაქეებსა და კომპანიებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ საერთაშორისო საზღვაო ტრანსპორტის მომსახურებას, შეუძლიათ უზრუნველყონ საერთაშორისო საზღვაო-სამდინარო მომსახურება საქართველოს შიდა წყლებში და *vice versa*.

მუხლი 33

მხარეებს შორის კომერციული საჭიროებისათვის ტრანსპორტის კოორდინირებული განვითარების უზრუნველყოფა, ერთმანეთის ბაზარზე შეღწევისა და სატრანსპორტო სექტორში სერვისის უზრუნველყოფის პირობები საგზაო, სარკინიგზო ან შიგა წყალსანაოსნო და სადაც მისაღებია, საჰაერო ტრანსპორტისათვის, შეიძლება განისაზღვროს სპეციალური შეთანხმებით, რომელიც მხარეებს შეუძლიათ დადონ ამ შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ.

თავი IV

ზოგადი დებულებები

მუხლი 34

1. ამ კარის დებულებები დაექვემდებარება საზოგადოებრივი პოლიტიკის, უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის მოსაზრებით შექმნილ შეზღუდვებს.

2. ისინი არ გამოიყენება, თუ რომელიმე მხარის ტერიტორიაზე მოღვაწეობა უკავშირდება, თუნდაც ცალკეულ შემთხვევებში, ოფიციალური ხელისუფლების ძალაუფლების აღსრულებას.

მუხლი 35

ამ კარის მიზნებისათვის, შეთანხმებაში არაფერი არ შეზღუდავს მხარეების უფლებებს გამოიყენონ თავიანთი კანონები და ნორმატიული აქტები, რომლებიც უკავშირდება ფიზიკური პირების შესვლასა და დარჩენას, მუშაობას, შრომით პირობებს, დაფუძნებასა და მომსახურებას, და ასეთ შემთხვევაში მხარეები არც გააბათილებენ და არც შეამცირებენ იმ უპირატესობას, რომელიც ამ შეთანხმების

სპეციალური დებულების საფუძველზე ნებისმიერ მხარეს ენიჭება, ზემოხსენებული დებულება არ ეწინააღმდეგება 34-ე მუხლის გამოყენებას.

მუხლი 36

კომპანიები, რომელთაც აკონტროლებენ გაერთიანებისა და საქართველოს კომპანიები და, რომლებიც წარმოადგენენ მათ ერთობლივ და ექსკლუზიურ საკუთრებას, აგრეთვე იხელმძღვანელებენ II, III და IV კარის დებულებებით.

მუხლი 37

ერთი მხარის მიერ მეორისათვის მინიჭებული რეჟიმი იმ სექტორებთან და ინსტრუმენტებთან დაკავშირებით, რომლებსაც მოიცავს მომსახურებით ვაჭრობის შესახებ გენერალური შეთანხმების (გატს-ი) შესაბამისი ვალდებულებები, გატს-ის აღნიშნული ვალდებულებების ძალაში შესვლამდე ერთი თვით ადრე, არც ერთ შემთხვევაში არ იქნება იმაზე უპირატესი, ვიდრე მინიჭებული პირველი მხარის მიერ გატს-ის დებულების თანახმად მომსახურების სექტორთან, ქვესექტორთან და მომარაგების მეთოდთან დაკავშირებით.

მუხლი 38

II, III და IV თავების მიზნებისათვის, მხედველობაში არ მიიღება გაერთიანების, მისი წევრი-სახელმწიფოების ან საქართველოს მიერ დაწესებული რეჟიმი იმ ვალდებულებათა მიმართ, რომლებიც გათვალისწინებულია ეკონომიკური ინტეგრაციის ხელშეკრულებებში გატს-ის V თავის პრინციპების შესაბამისად.

მუხლი 39

1. ამ კარის დებულებების შესაბამისად მინიჭებული უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმი არ გამოიყენება საგადასახადო უპირატესობების მიმართ, რომელთა მინიჭებასაც მხარე უზრუნველყოფს ან მომავალში დააპირებს უზრუნველყოს ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების ან სხვა საგადასახადო შეთანხმების საფუძველზე.

2. ამ კარის არც ერთი დებულება არ უნდა უშლიდეს ხელს მხარეებს დაადგინონ ან მიმართონ ნებისმიერ საშუალებას ორმაგი დაბეგვრის, სხვა საგადასახადო შეთანხმების ან შიდა ფისკალური კანონმდებლობის დებულებების გამოყენებით გადასახადის თავიდან აცილების წინააღმდეგ.

3. ამ კარის არც ერთი დებულება არ უნდა უშლიდეს ხელს წევრ-სახელმწიფოებს ან საქართველოს დააწესონ მათი ფისკალური კანონმდებლობის შესაბამისად სხვაობა გადასახადის იმ გადამხდელთა შორის, რომლებიც არ არიან მსგავს სიტუაციაში, განსაკუთრებით, თუ ეს ეხება მათ ადგილსამყოფელს.

მუხლი 40

28-ე მუხლს მიუხედავად II, III და IV კარის არც ერთი დებულება არ მიანიჭებს:

- გაერთიანების წევრი-სახელმწიფოების ან საქართველოს მოქალაქეებს შესაბამისად საქართველოს ან გაერთიანების წევრი-სახელმწიფოების ტერიტორიაზე შესვლის, ან ნებისმიერი ფორმით ყოფნის უფლებას, განსაკუთრებით როგორც კომპანიის მენეჯერს, ან პარტნიორს, ან მენეჯერის, ან მომუშავეს, ან მომსახურების განმახორციელებლის, ან მომსახურების რეციპიენტის სახით;
- გაერთიანებაში არსებულ საქართველოს შვილეულ კომპანიებს ფილიალებს უფლებას დაიქირაონ ან სამუშაოდ დააქირავებინონ საქართველოს ტერიტორიაზე წევრის-სახელმწიფოების მოქალაქეები;
- საქართველოში არსებული გაერთიანების შვილეულ კომპანიებს ან კომპანიების ფილიალებს უფლებას დაიქირაონ ან სამუშაოდ დააქირავებინონ საქართველოს ტერიტორიაზე წევრი-სახელმწიფოების მოქალაქეები;
- საქართველოს კომპანიებს ან გაერთიანებაში არსებულ საქართველოს შვილეულ კომპანიებს ან კომპანიების ფილიალებს უფლებას გამოაგზავნონ საქართველოს მოქალაქეები, რომლებიც იმოქმედებენ სამუშაო კონტრაქტის საფუძველზე სხვა პირების სახელით ან სხვათა კონტროლის ქვეშ.
- გაერთიანების კომპანიების ან საქართველოში არსებულ გაერ-

თიანების შეიღეულ კომპანიებს ან ფილიალებს უფლებას გამოგზავნონ მომსახურებები, რომლებიც არიან წვერი-სახელმწიფოების მოქალაქეები და იმოქმედებენ სამუშაო კონტრაქტის საფუძველზე სხვა პირების სახელით ან სხვათა კონტროლის ქვეშ.

თავი V

მიმდინარე ფულადი გადასახადი და კაპიტალი

მუხლი 41

1. მხარეები კისრულობენ ვალდებულებას ნება დართონ გაერთიანების და საქართველოს რეზიდენტებს განახორციელონ გადახდა თავისუფლად კონვერტირებადი ვალუტის ანგარიშზე, რაც დაკავშირებულია საქონლის, მომსახურების და მუშახელის გადაადგილებასთან წინამდებარე შეთანხმების დებულებების თანახმად.

2. ამ შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ, საგადასახადო ბალანსის ძირითად ანგარიშზე წარმოებულ გარიგებათა თანახმად, მასპინძელი ქვეყნის კანონების მიხედვით ჩამოყალიბებული კომპანიებისათვის განკუთვნილი პირდაპირი ინვესტიციების და II კარის დებულებების მიხედვით დაბანდებული ინვესტიციების თავისუფალი მოძრაობა, ამ ინვესტიციებისა და მათგან წარმოქმნილი მოგების ლიკვიდურ საშუალებად გადაიქცევა და რეპატრიაცია გარანტირებული იქნება.

3. ამ შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ, მე-2 ან მე-5 პარაგრაფებს არ ეწინააღმდეგება, თუ გაერთიანებისა და საქართველოს რეზიდენტებს შორის კაპიტალის მოძრაობასა და ამასთან დაკავშირებულ მიმდინარე ფულად გადასახადზე არ იქნება შემოღებული არც ერთი ახალი შეზღუდვა უცხოური ვალუტის გადაცვლასთან დაკავშირებით და უფრო შემზღუდველი არ გახდება არსებული წესები.

4. მხარეები გამართავენ კონსულტაციებს, რათა ხელი შეუწყონ მე-2 პარაგრაფში ნახსენები კაპიტალისაგან განსხვავებული კაპიტალის თავისუფალ გადაადგილებას გაერთიანებას და საქართველოს შორის, რითაც დაეხმარებიან წინამდებარე შეთანხმების მიზნების განხორციელებას.

5. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წესდების VIII მუხლის თანახმად, სანამ საქართველოს ვალუტა არ გახდება სრულად კონვერტირებადი, ამ მუხლის დებულებებზე დაყრდნობით, საქართველოს შეუძლია გამონაკლის გარემოებებში მიმართოს ვალუტის გადაცვლის შეზღუდვებს, რაც დაკავშირებულია მოკლე და საშუალოდღიან ფინანსური კრედიტის მიცემასა თუ აღებასთან. რამდენადაც ეს შეზღუდვები კრედიტის აღებასთან დაკავშირებით საქართველოს ვალდებულებად აქვს დაკისრებული და ნებადართული საქართველოს სტატუსის თანახმად საერთაშორისო სავალუტო ფონდში, საქართველო მიმართავს ასეთ შეზღუდვებს არადისკრიმინაციულ საფუძველზე. ეს შეზღუდვები გამოყენებული უნდა იყოს ისეთი მეთოდით, რომ წინამდებარე შეთანხმების მაქსიმალურად შესაძლებელი მცირე დარღვევა გამოიწვიოს. საქართველო შეატყობინებს თანამშრომლობის საბჭოს ასეთი ზომების შემოღებას ან მათთან დაკავშირებულ ნებისმიერ ცვლილებებს.

6. პირველ და მეორე პარაგრაფს არ ეწინააღმდეგება ის, რომ გამონაკლის შემთხვევაში, თუ კაპიტალის გადაადგილება გაერთიანებასა და საქართველოს შორის მათი სავალუტო კურსის პოლიტიკის ოპერირებასა და მონეტარულ პოლიტიკას უქმნის ან შეიძლება შეუქმნას სერიოზული საფრთხე, მაშინ შესაბამისად გაერთიანებამ და საქართველომ შეუძლიათ მიიღონ უსაფრთხოების ზომები, რომელთა მოქმედება გაგრძელდება არა უმეტეს ექვსი თვისა, იმ შემთხვევაში, თუ ასეთი ზომები ნამდვილად აუცილებელია.

თავი VI

ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკუთრების
დაცვა

მუხლი 42

1. მოცემული მუხლის დებულებებისა და II დანართის დებულებებიდან გამომდინარე, საქართველო გააგრძელებს ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკუთრების უფლებების დაცვის გაუმჯობესებას, რათა, შეთანხმების ძალაში შესვლის თარიღიდან

მეხუთე წლის ბოლოსათვის, უზრუნველყოს დაცვის ისეთი ღონე, როგორიც არსებობს გაერთიანებაში, ამ უფლებების ძალაში შესვლის ეფექტური ზომების ჩათვლით.

2. წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლის თარიღიდან მეხუთე წლის ბოლოსათვის საქართველო შეუერთდება II დანართის პირველ პარაგრაფში აღნიშნულ მრავალმხრივ კონვენციებს ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკუთრების უფლებების შესახებ, რომელთა მონაწილეები არიან გაერთიანების წევრი-სახელმწიფოები ან რომლებსაც, დე ფაქტო, მიმართავენ წევრი-სახელმწიფოები, ამ კონვენციებში მოცემული შესაბამისი დებულებების თანახმად.

V კარი

სამართლებრივი თანამშრომლობა

მუხლი 43

1. მხარეები ცნობენ, რომ საქართველოსა და გაერთიანებას შორის კავშირურთიერთობათა განმტკიცების მნიშვნელოვანი პირობა არის საქართველოს არსებული და მომავალი კანონმდებლობის მიახლოება გაერთიანების კანონმდებლობასთან. საქართველო ეცდება, რომ მისი კანონმდებლობა თანდათანობით შეესაბამოს გაერთიანების კანონმდებლობას.

2. კანონების მიახლოება, კერძოდ, გავრცელდება შემდეგ სფეროებზე: კანონები და კანონქვემდებარე აქტები, რომლებიც მართავენ კომპანიების ინვესტიციებს, საბაჟო კანონი, კანონი კომპანიების შესახებ, საბანკო კანონი, კომპანიის ანგარიში და გადასახადი, ინტელექტუალური საკუთრება, მუშახელის დაცვა მათ სამუშაო ადგილებზე, ფინანსური მომსახურება, კანონები კონკურენციის შესახებ, სახელმწიფო მომარაგება, ადამიანის ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის დაცვა, ცხოველთა და მცენარეთა დაცვა, გარემოს დაცვა, მომხმარებლის დაცვა, არაპირდაპირი გადასახადი, ტექნიკური წესები და სტანდარტები, კანონები და კანონქვემდებარე აქტები ბირთვული ენერგიის შესახებ, ტრანსპორტი.

3. ამ ღონისძიებათა განხორციელებისათვის გაერთიანება საქართველოს უზრუნველყოფს ტექნიკური დახმარებით, რაც გულისხმობს:

- ექსპერტთა გაცვლას;
- წინასწარი ინფორმაციის მიწოდებას, განსაკუთრებით შესაბამისი კანონმდებლობის შესახებ;
- სემინარების მოწყობას;
- სტაჟირებას;
- შესაბამის სექტორებში გაერთიანების კანონმდებლობის თარგმნისათვის დახმარების გაწევას.

მუხლი 44

1. 43-ე მუხლიდან გამომდინარე, გაერთიანება საქართველოს უზრუნველყოფს ტექნიკური დახმარებით კონკურენციის სფეროში კანონმდებლობის ჩამოყალიბებისა და განხორციელებისათვის, განსაკუთრებით შემდეგი მიმართულებით;

- ხელშეკრულებები და შეთანხმებული პრაქტიკა კომპანიებს შორის, რომლებიც შეიძლება აფერხებდნენ, ზღუდავდნენ ან არღვევდნენ კონკურენციას;
- კომპანიის მიერ ბაზარზე დომინანტური პოზიციის ბოროტად გამოყენება;
- სახელმწიფო დახმარება, რომელიც ხელს უშლის კონკურენციას;
- კომერციული ხასიათის სახელმწიფო მონოპოლიები;
- სახელმწიფო საწარმოები და სპეციალური ან ექსკლუზიური უფლებების მქონე საწარმოები;
- საკონკურენციო კანონების გამოყენების და მასთან შესაბამისობაში ყოფნის შემოწმება და ზედამხედველობა.

2. მხარეები თანხმდებიან გამოიყენონ თავიანთი შესაბამისი კანონმდებლობა კონკურენციის შესახებ, როდესაც მათ შორის ვაჭრობა დარღვეულია.

VI კარი ეკონომიკური თანამშრომლობა

მუხლი 45

1. გაერთიანება და საქართველო დაამყარებენ ფართომასშტაბიან ეკონომიკურ თანამშრომლობას, რათა ხელი შეუწყონ ეკონომიკური რეფორმებისა და აღორძინების პროცესს და საქართველოს ეკონომიკის სტაბილურ განვითარებას. ასეთი თანამშრომლობა ხელს შეუწყობს ურთიერთსასარგებლო ეკონომიკური კავშირების გაძლიერებას.

2. მხარეების პოლიტიკა და სხვა ღონისძიებანი ტარდება, რათა ხელი შეუწყონ საქართველოში ეკონომიკური და სოციალური რეფორმების განხორციელებასა და სავაჭრო და ეკონომიკურ სისტემათა რესტრუქტურიზაციას, რაც სტაბილურობისა და ჰარმონიული სოციალური განვითარების მოთხოვნების შესაბამისად წარიმართება, აგრეთვე სრულიად მოიცავს ეკოლოგიურ მოთხოვნებს.

3. ამ მიზნებიდან გამომდინარე, თანამშრომლობა განსაკუთრებულ ყურადღებას დაუთმოს ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას, ადამიანთა რესურსებისა და ასევე, საწარმოების განვითარების მხარდაჭერას (იგულისხმება პრივატიზაცია, ინვესტიციების და ფინანსური სამსახურის განვითარება), სოფლის მეურნეობის და საკვების საკითხებს, ენერგეტიკის საკითხებს, ტრანსპორტს, ტურიზმს, გარემოს დაცვას, რეგიონალურ თანამშრომლობას და ფულად საკითხებს.

4. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა ამიერკავკასიის რეგიონის დამოუკიდებელ სახელმწიფოსა და მეზობელ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის განვითარების, რეგიონის ჰარმონიული განვითარების სტიმულირებისათვის გამიზნულ ღონისძიებებს.

5. საჭიროების შემთხვევაში, ეკონომიკური და წინამდებარე შეთანხმებით გათვალისწინებულ სხვა ფორმის თანამშრომლობას გაერთიანებამ შეიძლება მხარი დაუჭიროს ტექნიკური დახმარებით, რაც გაერთიანების საბჭოს სათანადო დებულების თანახმად შეესა-

ბამება დამოუკიდებელი სახელმწიფოების იმ პრიორიტეტებს, რომლებიც განისაზღვრება ევროპის გაერთიანების საქართველოსათვის ტექნიკური დახმარების ინდიკატური პროგრამითა და არსებული კოორდინაციისა და მართვის პროცედურებით.

მუხლი 46

თანამშრომლობა საქონლით ვაჭრობისა და მომსახურების სფეროში

მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა საქართველოს საერთაშორისო ვაჭრობა წარიმართოს მსო-ს შესაბამისი დებულებების თანახმად.

ასეთი თანამშრომლობა მოიცავს სპეციალურ საკითხებს, რომლებიც უშუალოდ უკავშირდება ვაჭრობის ხელშეწყობას. ეს საკითხებია:

- სავაჭრო პოლიტიკის შემუშავება და ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები, მათ შორის საგადასახადო და საკლირინგო მექანიზმები;
- შესაბამისი კანონმდებლობის შექმნა;
- საქართველოსათვის დახმარების გაწევა მსო-ს საბოლოო გაწვევრიანებისათვის.

მუხლი 47

სამრეწველო თანამშრომლობა

1. თანამშრომლობა მიზნად ისახავს ისეთი საკითხების ხელშეწყობას, როგორიცაა:

- საქმიანი კავშირურთიერთობების განვითარება მხარეთა ეკონომიკური საქმიანობის სუბიექტებს შორის;
- გაერთიანების მონაწილეობა საქართველოს ძალისხმევაში თავისი მრეწველობის რესტრუქტურისაციის მიზნით;
- მენეჯმენტის გაუმჯობესება;
- შესაბამისი კომერციული წესებისა და პრაქტიკის განვითარება;
- გარემოს დაცვა;

- სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსის კონვერსია.

2. ამ მუხლის დებულებები არ შეზღუდავს გაერთიანების უფლებას გამოიყენოს საკუთარი კანონმდებლობით გათვალისწინებული კონკურენციის წესები.

მუხლი 48

მშენებლობა

მხარეები ითანამშრომლებენ მშენებლობის სფეროში.

ეს თანამშრომლობა მიზნად ისახავს, ინტერ ალია, მშენებლობის სფეროს მოდერნიზაციასა და რესტრუქტურისაციას საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების შესაბამისად, ჯანდაცვის, უსაფრთხოების და გარემოსდაცვითი ასპექტების გათვალისწინებით.

მუხლი 49

ინვესტიციების ხელშეწყობა და დაცვა

1. ითვალისწინებს რა გაერთიანებისა და წევრი-სახელმწიფოების უფლებამოსილებასა და კომპეტენციას, თანამშრომლობა მიზნად ისახავს როგორც შიდა, ასევე უცხოური ინვესტიციებისათვის ხელსაყრელი კლიმატის შექმნას ინვესტიციების დაცვის, კაპიტალის ტრანსფერის და ინვესტირების შესაძლებლობათა შესახებ ინფორმაციის გაცვლის გაუმჯობესების გზით.

2. ამ თანამშრომლობის მიზანია:

- საჭიროების შემთხვევაში, წევრ-სახელმწიფოებსა და საქართველოს შორის დაიდოს შეთანხმება ინვესტიციების ხელშეწყობისა და დაცვის შესახებ;
- საჭიროების შემთხვევაში, წევრ-სახელმწიფოებსა და საქართველოს შორის დაიდოს შეთანხმება ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ;
- შეიქმნას ხელსაყრელი პირობები საქართველოს ეკონომიკაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისათვის;
- შეიქმნას ბიზნესის დარგში სტაბილური და ადეკვატური კანონი

და პირობები, გაიცვალოს ინფორმაცია ინვესტიციების დარგში კანონების, დებულებებისა და ადმინისტრაციული პრაქტიკის შესახებ; • გაიცვალოს ინფორმაცია ინვესტიციების შესაძლებლობათა შესახებ, ინტერ ალია, სავაჭრო ბაზრობების, გამოფენების, სავაჭრო კვირეულებისა და სხვა ღონისძიებათა მეშვეობით.

მუხლი 50

სახელმწიფო შესყიდვა

მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა შექმნან საქონლისა და მომსახურების ღია და კონკურენტუნარიანი კონტრაქტების დადების პირობები, კერძოდ, განცხადების საფუძველზე.

მუხლი 51

თანამშრომლობა სტანდარტებისა და შესაბამისობის შეფასების სფეროში

1. მხარეთა თანამშრომლობა ხელს შეუწყობს ხარისხის სფეროში საერთაშორისოდ შეთანხმებულ კრიტერიუმებთან, პრინციპებთან და დირექტივებთან დაახლოებას. საჭირო მოქმედებები ხელს შეუწყობს პროგრესს, მიმართულს ორმხრივი აღიარებისაკენ შესაბამისობის შეფასების სფეროში, აგრეთვე ქართული პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებას.

2. ამ მიზნით მხარეები ითანამშრომლებენ ტექნიკური დახმარების პროექტების შემუშავებაში, რაც:

- ხელს შეუწყობს ამ სფეროში არსებულ საქონელსა და მომსახურებაზე სპეციალიზებული ორგანიზაციებისა და ინსტიტუტების შესაბამის თანამშრომლობას;
- ხელს შეუწყობს გაერთიანების ტექნიკური რეგულაციებისა და ევროპული სტანდარტებისა და შესაბამისობის შეფასების პროცედურების გამოყენებას;
- იძლევა ხარისხის ადმინისტრირების სფეროში გამოცდილებისა და ტექნიკური ინფორმაციის გაზიარების საშუალებას.

მუხლი 52

სამთო მრეწველობა და ნედლეული

1. მხარეები მიზნად ისახავენ სამთო მრეწველობისა და ნედლეულის დარგში ინვესტიციებისა და ვაჭრობის გაზრდას.

2. თანამშრომლობის უმთავრესი მიზნებია:

- ინფორმაციის გაცვლა სამთო მრეწველობისა და ფერადი ლითონების წარმოების დარგებში არსებულ შესაძლებლობათა შესახებ;
- თანამშრომლობის სამართლებრივი ფარგლების დადგენა;
- ვაჭრობის საკითხები;
- კანონმდებლობის მიღება განხორციელდება ბუნების დაცვის დარგში;
- სტაჟირება;
- უსაფრთხოება სამთო მრეწველობის დარგში.

მუხლი 53

თანამშრომლობა მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის დარგში

1. ურთიერთხელსაყრელ საფუძველზე მხარეები ხელს შეუწყობენ თანამშრომლობას მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში, რისთვისაც, გაითვალისწინებენ რესურსების არსებობასა და თავიანთი პროგრამების ადეკვატური გამოყენების შესაძლებლობას, ინტელექტუალურ, სამრეწველო და კომერციულ საკუთრებაზე უფლების დაცვის გარანტიების შესაბამის დონეზე უზრუნველყოფით.

2. სამეცნიერო და ტექნიკური თანამშრომლობა მოიცავს:

- სამეცნიერო და ტექნიკური ინფორმაციის გაცვლას;
- ტექნოლოგიური განვითარებისათვის ერთობლივ საქმიანობას;
- ორივე მხრიდან სამოქალაქო-სამეცნიერო და ტექნოლოგიურ კვლევაში ჩაბმული მეცნიერების, მკვლევარებისა და ტექნიკური პერსონალის სასწავლო პრაქტიკასა და მობილურ პროგრამებს.

როდესაც ასეთი თანამშრომლობა სწავლის ან სტაჟირების სახეს შეიძენს, იგი უნდა განხორციელდეს 54-ე მუხლის დებულებათა შესაბამისად.

მხარეებს შეუძლიათ ორმხრივი შეთანხმების საფუძველზე გამოიყენონ მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების სფეროში თანამშრომლობის სხვა ფორმები.

ასეთი თანამშრომლობის დროს, განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა იმ მეცნიერების, ინჟინრების, მკვლევარებისა და ტექნიკური პერსონალის კვლავ ამოქმედებას, რომლებიც არიან ან იყვნენ ჩაბმული მასობრივი განადგურების იარაღის კვლევასა ან წარმოებაში.

3. ამ მუხლით გათვალისწინებული თანამშრომლობა წარიმართება იმ სპეციალური ღონისძიებების მიხედვით, რომელთა გამო გაიმართება მოლაპარაკება და გაკეთდება დასკვნა თითოეული მხარის პროცედურების შესაბამისად, და რომლებიც გაითვალისწინებენ შესაბამის დებულებებს ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკუთრების დაცვისათვის.

მუხლი 54

განათლება და სტაჟირება

1. მხარეები საქართველოს ზოგადი განათლებისა და პროფესიული კვალიფიკაციის ღონის ამაღლების მიზნით ითანამშრომლებენ სახელმწიფო და კერძო სექტორებში.

2. თანამშრომლობა კონცენტრირებული იქნება შემდეგ სფეროებში:

- საქართველოში უმაღლესი განათლებისა და მომზადების სისტემის, აგრეთვე სასწავლო და უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებების და უმაღლესი განათლების დიპლომების სერტიფიცირების სისტემის მოდერნიზება;
- განსაზღვრულ პრიორიტეტულ სფეროებში სახელმწიფო და კერძო სექტორების აღმასრულებელი პირების და სახელმწიფო სფეროს მოხელეების სტაჟირება;
- სასწავლო დაწესებულებებსა და ფირმებს შორის თანამშრომლობა;
- მასწავლებლების, კურსდამთავრებულების, ადმინისტრატორების, ახალგაზრდა მეცნიერებისა და მკვლევართა, და ახალგაზრდების მობილურობა;
- შესაბამის დაწესებულებებში ევროპული სწავლების ხელშეწყობა;
- კავშირის ენების სწავლება;
- კონფერენციის თარჯიმანთა სააქტიურობითი სწავლება;

- ჟურნალისტთა სტაჟირება;
- მასწავლებელთა სტაჟირება.

3. ერთი მხარის შესაძლო მონაწილეობა მეორე მხარის საგანმანათლებლო სისტემის პროგრამაში შეიძლება განხორციელდეს მათი შესაბამისი პროცედურების მიხედვით და საჭიროების შემთხვევაში საინსტიტუციო ფარგლები და თანამშრომლობის გეგმები ჩამოყალიბდეს გაერთიანების TEMPUS-ის პროგრამაში საქართველოს მონაწილეობის საფუძველზე.

მუხლი 55

სოფლის მეურნეობა და აგროსამრეწველო სექტორი

ამ სფეროში თანამშრომლობის მიზანია სოფლის მეურნეობის რეფორმა, საქართველოს სოფლის მეურნეობის, აგროსამრეწველო და მომსახურების სექტორთა მოდერნიზაცია, პრივატიზაცია და რესტრუქტურისაცია, საქართველოს პროდუქციისათვის შიდა და საგარეო ბაზრების მოპოვება, გარემოს დაცვის პირობების უზრუნველყოფა, სურსათით მომარაგების გაუმჯობესების აუცილებლობისა და აგრობიზნესის განვითარების გათვალისწინებით, სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამუშავება და დისტრიბუცია. მხარეთა მიზანია ქართული სტანდარტების თანდათანობით დაახლოება გაერთიანების იმ ტექნიკურ ნორმებთან, რომლებიც ეხება მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის პროდუქტებს, სანიტარიის და ფიტოსანიტარიის სტანდარტებს.

მუხლი 56

ენერგეტიკა

1. თანამშრომლობა ხორციელდება საბაზრო ეკონომიკისა და ევროპის ენერგეტიკული ქარტიის პრინციპების საფუძველზე, ევროპაში ენერგეტიკული ბაზების თანდათანობით ინტეგრაციის ფონზე, ენერგეტიკის ქარტიის შეთანხმებისა და ენერგიის ეფექტიანობის

ოქმის და მასთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი ასპექტების გათვალისწინებით.

2. თანამშრომლობა სხვა მიმართულებებთან ერთად მოიცავს შემდეგ სფეროებს:

- ენერგეტიკის პოლიტიკის ფორმულირება და განვითარება;
- საბაზრო ეკონომიკის პირობების გათვალისწინებით ენერგეტიკის სექტორის მენეჯმენტის და რეგულირების გაუმჯობესება;
- ენერგიის მიწოდების გაუმჯობესება, კერძოდ, მიწოდების უსაფრთხოება ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი საკითხების გათვალისწინებით;
- ენერგიის დაზოგვისა და ენერგიის ეფექტიანობის წახალისება და ენერგეტიკის ქარტიის ეფექტიანობის შესახებ ენერგიის ოქმისა და მასთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი ასპექტების განხორციელება;
- ენერგეტიკის ინფრასტრუქტურის მოდერნიზაცია;
- ენერგიით მომარაგებისთვის და სხვადასხვა სახეობის ენერგიის საბოლოო გამოყენებისათვის საჭირო ენერგოტექნოლოგიების გაუმჯობესება;
- ენერგეტიკის სექტორში მენეჯმენტი და ტექნიკური მომზადება;
- ენერგომატარებლებისა და ელექტროენერგიის ტრანსპორტირება და ტრანზიტი;
- ინსტიტუციური, სამართლებრივი, ფისკალური და სხვა პირობების დანერგვა ელექტროენერგიით ვაჭრობისა და ენერგეტიკის სფეროში ინვესტიციების მოცულობის გაზრდისათვის;
- პიდროელექტრულ და სხვა აღდგენად ენერგორესურსებზე მომუშავე ელექტროენერგიის წყაროების განვითარება.

3. მხარეები გაცვლიან შესაბამის ინფორმაციას ენერგეტიკის სექტორში ინვესტიციების პროექტების, განსაკუთრებით ნავთობისა და გაზის მილსადენების ან ენერგომატარებლების ტრანსპორტირების სხვა საშუალებების კონსტრუქტირებისა და განახლების დარგში. ისინი ითანამშრომლებენ IV კარის და 49-ე მუხლის დებულებების მაქსიმალურად ეფექტიანად ამოქმედებისათვის, ენერგეტიკის სექტორში ინვესტიციების გათვალისწინებით.

გარემოს დაცვა

1. ევროპის ენერგეტიკის ქარტიის და 1993 წლის ლუცერნის კონფერენციის დეკლარაციის, ენერგეტიკის ქარტიის ხელშეკრულების, განსაკუთრებით მისი მე-19 მუხლის, აგრეთვე ენერგიის ეფექტიანობის შესახებ ენერგეტიკის ქარტიის ოქმისა და მასთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი ასპექტების გათვალისწინებით, მხარეები განავითარებენ და გააძლიერებენ თანამშრომლობას გარემოდაცვისა და ჯანდაცვის სფეროებში.

2. თანამშრომლობის მიზანია ბრძოლა გარემოს დაზიანების წინააღმდეგ, კონკრეტულად:

- გარემოს გაბინძურების დონის ეფექტიანი მონიტორინგი და გარემოს მდგომარეობის შეფასება: გარემოს მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის სისტემა;
- ადგილობრივი, რეგიონალური და ტრანსსასაზღვრო ჰაერის და წყლის გაბინძურების წინააღმდეგ ბრძოლა;
- ეკოლოგიური აღდგენა;
- ენერგიის სტაბილური; ეფექტიანი და ეკოლოგიურად სუფთა წარმოება და გამოყენება;
- სამრეწველო ნაგებობათა უსაფრთხოება;
- ქიმიური პროდუქტების კლასიფიკაცია და უსაფრთხო გამოყენება;
- წყლის ხარისხი;
- ნარჩენების შემცირება, გადამუშავება და უსაფრთხო განტვირთვა, ბაზელის კონვენციის განხორციელება;
- გარემოს ზეგავლენა სოფლის მეურნეობაზე, ნიადაგის ეროზია და ქიმიური გაბინძურება;
- ტყეების დაცვა;
- ბიომრავალფეროვნების დაცვა, დაცული ადგილებისა და ბიოლოგიური რესურსების სტაბილური გამოყენება და მენეჯმენტი;
- მიწის გამოყენების დაგეგმვა, მშენებლობისა და ქალაქის დაგეგმვის ჩათვლით;
- ეკონომიკური და ფინანსური ინსტრუმენტების გამოყენება;
- გლობალური კლიმატური ცვლილება;

- გარემოდაცვითი განათლება;
 - ტექნიკური დახმარება რადიოქტიური ზეგავლენის არეში მოქცეული ზონების აღდგენისა და მასთან დაკავშირებული ჯანდაცვისა და სოციალური პრობლემებისათვის;
 - ტრანსსასაზღვრო კონტექსტით გარემოსდაცვითი ღონისძიებების შეფასების შესახებ ესპოს კონვენციის განხორციელება.
3. თანამშრომლობის დროს გამოყენებული იქნება შემდეგი ღონისძიებები:
- კატასტროფების და სხვა საგანგებო სიტუაციების პროგნოზი;
 - ინფორმაციისა და ექსპერტების გაცვლა, სახელდობრ, იმ ინფორმაციისა და ექსპერტებისა, რომლებიც ჩაბმული არიან სუფთა ტექნოლოგიების ტრანსფერში და გარემოსდაცვითი ბიოტექნოლოგიების უსაფრთხო გამოყენების საქმეში;
 - ერთობლივი კვლევითი თანამშრომლობა;
 - კანონმდებლობის გაუმჯობესება ევროპულ სტანდარტებთან მიახლოების მიზნით;
 - გარემოს დაცვის სფეროში სტაჟირება და შესაბამისი ინსტიტუტების გაძლიერება;
 - თანამშრომლობა რეგიონალურ დონეზე, კერძოდ, თანამშრომლობა ევროპის გარემოს დაცვის სააგენტოსთან და თანამშრომლობა საერთაშორისო დონეზე;
 - სტრატეგიების შემუშავება, განსაკუთრებით გლობალურ და კლიმატურ საკითხებთან დაკავშირებით, და, აგრეთვე, სტაბილური განვითარების მისაღწევად;
 - გარემოზე გავლენის მქონე ფაქტორების შესწავლა.

მუხლი 58 ტრანსპორტი

მხარეები განავითარებენ და განამტკიცებენ თანამშრომლობას ტრანსპორტის დარგში. ეს თანამშრომლობა მიზნად ისახავს, ინტერალია, საქართველოში სატრანსპორტო სისტემებისა და ქსელების სტრუქტურულ გარდაქმნასა და მოდერნიზაციას, და სადაც, ეს

მიზანშეწონილია, უფრო გლობალური სატრანსპორტო სისტემის ფორმირების კონტექსტით სატრანსპორტო სისტემების შეთავსების უზრუნველყოფასა და განვითარებას. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა ტრადიციულ საკომუნიკაციო კავშირის ამიერკავკასიის რეგიონის დამოუკიდებელ სახელმწიფოებს შორის და სხვა მეზობელ ქვეყნებთან.

თანამშრომლობა, ინტერ ალია, აგრეთვე ითვალისწინებს:

- სახმელეთო ტრანსპორტის, რკინიგზის, ნავსადგურებისა და აეროპორტების მართვისა და ექსპლუატაციის მოდერნიზაციას;
- რკინიგზის, საზღვაო და სამდინარო კომუნიკაციების, გზატკეცილების, ნავსადგურების, აეროპორტების და საჰაერო ნავიგაციის ინფრასტრუქტურის მოდერნიზაციასა და განვითარებას, მათ შორის მხარეებისათვის საინტერესო ძირითადი მარშრუტებისა და განსაკუთრებით იმ ტრანსევროპული კავშირების მოდერნიზაციას, რომლებიც განიხილება TRACECA-ს პროექტში.
- მულტიმოდალური ტრანსპორტის ხელშეწყობა და განვითარება;
- ერთობლივი კვლევისა და განვითარების პროგრამების ხელშეწყობა;
- საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩოების მომზადება პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელებისათვის, სატრანსპორტო სექტორის პრივატიზაციის ჩათვლით.

მუხლი 59

საფოსტო მომსახურება და ტელეკომუნიკაციები

მხარეები თავიანთი შესაბამისი უფლებებისა და კომპეტენციის ფარგლებში გააფართოებენ და გააძლიერებენ თანამშრომლობას შემდეგ სფეროებში:

- პოლიტიკის და დირექტივების ჩამოყალიბება ტელეკომუნიკაციებისა და საფოსტო კავშირის სფეროს განვითარებისათვის;
- ტელეკომუნიკაციების და საფოსტო მომსახურების სფეროში სატარიფო პოლიტიკის პრინციპების და მარკეტინგის განვითარება;
- ტექნოლოგიებისა და ნოუ-ჰაუს ტრანსფერის განხორციელება ევროპის ტექნიკური სტანდარტებისა და სერტიფიკაციული სისტემების ჩათვლით;

- ტელეკომუნიკაციების და საფოსტო მომსახურებების პროექტების წახალისება და ინვესტიციების მოზიდვა;
- ტელეკომუნიკაციების და საფოსტო კავშირის ეფექტიანობის და ხარისხის გაუმჯობესება, სხვა საშუალებებთან ერთად ქვესექტორების საქმიანობის ლიბერალიზაციით;
- ტელეკომუნიკაციების ახლებური გამოყენება, განსაკუთრებით ელექტრონული ფონდების ტრანსფერის სფეროში;
- სატელეკომუნიკაციო ქსელის მენეჯმენტი და მისი „ოპტიმიზაცია“;
- შესაბამისი სარეგულაციო საფუძველის შექმნა ტელეკომუნიკაციების და საფოსტო მომსახურებისათვის და რადიოსიხშირის სპექტრის გამოყენებისათვის;
- სწავლება ტელეკომუნიკაციების და საფოსტო მომსახურების სფეროში საბაზრო ეკონომიკის პირობებში საქმიანობისათვის.

მუხლი 60

ფინანსური მომსახურება

თანამშრომლობა, კერძოდ, ხელს შეუწყობს საქართველოს ჩართვას ორმხრივი რეგულირების საყოველთაოდ მიღებულ სისტემებში. ტექნიკური თანამშრომლობა განხორციელდება შემდეგ სფეროებში:

- საბანკო და საფინანსო მომსახურების განვითარება, საკრედიტო რესურსების საერთო ბაზრის განვითარება, საქართველოს ორმხრივი რეგულირების საყოველთაოდ მიღებულ სისტემებში ჩართვა;
- საქართველოში ფისკალური სისტემის და მისი ინსტიტუტების განვითარება, გამოცდილების გაზიარება და კადრების სწავლება;
- სადაზღვევო სამსახურის განვითარება, რომელიც ინტერ ალია, შექმნის ხელსაყრელ პირობებს, რათა გაერთიანების კომპანიებმა მონაწილეობა მიიღონ საქართველოს სადაზღვევო სექტორში ერობლივი საწარმოების დაარსებაში, აგრეთვე საექსპორტო კრედიტის დაზღვევის განვითარება.

ეს თანამშრომლობა, კერძოდ, ხელს შეუწყობს საქართველოს და წევრი-სახელმწიფოების ურთიერთობის განვითარებას ფინანსური მომსახურების სექტორში.

მუხლი 61

რეგიონალური განვითარება

1. მხარეები განამტკიცებენ თანამშრომლობის რეგიონალური განვითარებისა და მიწის გამოყენების დაგეგმვის სფეროებში.

2. ამ მიზნით მხარეები წაახალისებენ ეროვნული, რეგიონალური და ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ ინფორმაციის გაცვლას რეგიონალური და მიწის გამოყენების დაგეგმვის პოლიტიკის შესახებ და რეგიონული პოლიტიკის ფორმულირების მეთოდების შესახებ, ამასთან, განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა ჩამორჩენილი რეგიონების განვითარებას.

ისინი აგრეთვე ხელს შეუწყობენ პირდაპირი კონტაქტების დამყარებას შესაბამის რეგიონებსა და სახელმწიფო ორგანიზაციებს შორის, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან რეგიონალური განვითარების დაგეგმვისათვის, ინტერ ალია, რეგიონალური განვითარების ხელშეწყობის მეთოდებისა და საშუალებების გაცვლის მიზნით.

მუხლი 62

სოციალური თანამშრომლობა

1. ჯანდაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით, მხარეები ითანამშრომლებენ მუშაკთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვის ღონის ამაღლების მიზნით.

2. თანამშრომლობა, კერძოდ, მოიცავს ისეთ საკითხებს, როგორიცაა:

- განათლება და მომზადება ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების დარგში, განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა მაღალი რისკის საქმიანობის სექტორებს;
- იმ დამცველი ზომების მიღება და განვითარება, რომლებიც ეხება ავადმყოფობას მუშაობის სფეროში და მუშაობასთან დაკავშირებულ ჯანდაცვის სხვა პრობლემებს;
- ღიდი ავარიების საშიშროების თავიდან აცილება და ტოქსიკურ ქიმიურ ნივთიერებათა მენეჯმენტი;
- კვლევითი სამუშაოების ჩატარება საინფორმაციო ბაზის განვითარებისათვის, სამუშაო გარემოსა და მუშაკთა ჯანმრთელობის უს-

აფრთხოების დაცვის მიზნით.

3. დასაქმების საკითხთთან დაკავშირებით, კერძოდ, თანამშრომლობა გულისხმობს ტექნიკურ დახმარებას შემდეგ სფეროებში:

- შრომის ბაზრის ოპტიმიზაცია;
- სამუშაოს მოძებნის და საკონსულტაციო მომსახურების მოდერნიზაცია;
- რესტრუქტურიზაციის პროგრამების დაგეგმვა და მართვა;
- ადგილობრივი დასაქმების განვითარების წახალისება;
- ინფორმაციის გაცემა მოქნილი დასაქმების ისეთი პროგრამების შესახებ, რომლებიც ბიძგს აძლევს თვითდასაქმებას და ხელს უწყობს ბიზნესის შექმნის უნარის გამოვლენას.

4. მხარეები განსაკუთრებულ ყურადღებას დაუთმობენ თანამშრომლობას სოციალური დაცვის სფეროში, კერძოდ, ინტერ ალია, საქართველოში სოციალური დაცვის რეფორმების დაგეგმვისა და განხორციელების სფეროში. ეს რეფორმები მიზნად ისახავს საქართველოში უსაფრთხოების იმ მეთოდების განვითარებას, რომლებიც დამახასიათებელია საბაზრო ეკონომიკისათვის და მოიცავს სოციალური დაცვის ყველა ფორმას.

მუხლი 63

ტურიზმი

მხარეები განავითარებენ და განამტკიცებენ თანამშრომლობას, რაც გულისხმობს:

- ტურისტული ვაჭრობის ხელშეწყობას;
- ინფორმაციის ნაკადის გაზრდას;
- ნოუ-ჰაუს გადაცემას;
- ერთობლივი ოპერაციების განხორციელებისათვის არსებულ შესაძლებლობათა შესწავლას;
- თანამშრომლობას ტურიზმის ოფიციალურ ორგანოებს შორის;
- კადრების მომზადებას ტურიზმის განვითარების მიზნით;

მუხლი 64

მცირე და საშუალო საწარმოები

1. მხარეები მიზნად ისახევენ განავითარონ და გააძლიერონ მცირე და საშუალო საწარმოები და მათი გაერთიანებები, აგრეთვე თანამშრომლობა გაერთიანებისა და საქართველოს მცირე და საშუალო საწარმოებს შორის.

2. თანამშრომლობა ითვალისწინებს ტექნიკურ დახმარებას, განსაკუთრებით შემდეგ სფეროებში:

- მცირე და საშუალო საწარმოების სამართლებრივი ბაზის განვითარება;
- შესაბამისი ინფრასტრუქტურების განვითარება (მცირე და საშუალო საწარმოებისათვის დამხმარე სააგენტოების შექმნა, კომუნიკაციები, დახმარება მცირე და საშუალო საწარმოების ფონდის შესაქმნელად);
- ტექნოლოგიური პარკების განვითარება.

მუხლი 65

ინფორმაცია და კომუნიკაციები

მხარეები ხელს შეუწყობენ ინფორმაციის შეგროვების თანამედროვე მეთოდების, მათ შორის მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების განვითარებას და სტიმულს მისცემენ ინფორმაციის ეფექტიან ურთიერთგაცვლას. უპირატესობა მიენიჭება იმ პროგრამებს, რომელთა მიზანია ფართო საზოგადოებისათვის გაერთიანებისა და საქართველოს შესახებ ძირითადი ინფორმაციის მიწოდება და გაერთიანების საინფორმაციო ბაზის გამოყენება ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების შესაბამისად.

მუხლი 66

მომხმარებლის დაცვა

მხარეები მჭიდროდ ითანამშრომლებენ მათი მომხმარებლების დაცვის სისტემებს შორის შესაბამისობის მისაღწევად. ეს თანამშრომლობა შეიძლება ითვალისწინებდეს ინფორმაციის გაცვლას სამართ-

ლებრივი სამსახურისა და ინსტიტუციური რეფორმების სფეროში, საშიში პროდუქტების შესახებ ორმხრივი ინფორმაციის გაცვლის მუდმივი სისტემების დაარსებას, მომხმარებლისათვის ფასებთან დაკავშირებული მიწოდებული ინფორმაციის გაუმჯობესებას, პროდუქციის სახეობისა და გაწეული სამსახურის გამო მომხმარებელთა ინტერესების წარმომადგენლებს შორის გაცვლის განვითარებას, მომხმარებელთა დაცვის პოლიტიკის შეთავსებადობის ზრდას, სემინარებისა და სასწავლო პერიოდების მომზადებას;

მუხლი 67

საბაჟო

1. თანამშრომლობის მიზანი იქნება იმ დებულების გარანტირება, რომლებიც დაგეგმილია მისაღებად და ეხება პატიოსან ვაჭრობას და საქართველოს საბაჟო სისტემის მიახლოებას გაერთიანების სისტემასთან.

2. თანამშრომლობა კონკრეტულად მოიცავს:

- ინფორმაციის გაცვლას;
- სამუშაო მეთოდების გაუმჯობესებას;
- კომბინირებული ნომენკლატურის და ერთიანი ადმინისტრაციული დოკუმენტის მიღებას;
- გაერთიანებისა და საქართველოს სატრანზიტო სისტემების ურთიერთკავშირს;
- საქონლის ტრანსპორტირების ინსპექციისა და ფორმალობათა გამარტივებას;
- თანამედროვე საბაჟო საინფორმაციო სისტემების დანერგვის მხარდაჭერას;
- სემინარებისა და სასწავლო პერიოდების ორგანიზებას.

ტექნიკური დახმარება აღმოჩენილ იქნება საჭიროების შემთხვევაში.

3. შეთანხმებით გათვალისწინებულ თანამშრომლობას, განსაკუთრებით 72-ე და 74-ე მუხლებს არ ეწინააღმდეგება შეთანხმების თანდართული ოქმის დებულებების შესაბამისად ადმინისტრაციულ ორგანოებს შორის განხორციელებული ორმხრივი დახმარება.

მუხლი 68

თანამშრომლობა სტატისტიკის დარგში

ამ სფეროში თანამშრომლობა მიზნად ისახავს ეფექტიანი სტატისტიკური სისტემის განვითარებას, რომელიც უზრუნველყოფს საქართველოში ეკონომიკური რეფორმების პროცესის მხარდაჭერისა და კონტროლისათვის და საქართველოში კერძო საწარმოების განვითარების ხელშეწყობისათვის სარწმუნო სტატისტიკური მონაცემების მიღებას.

მხარეები, კერძოდ, თანამშრომლობენ შემდეგ სფეროებში:

- საქართველოს სტატისტიკური სისტემის ადაპტაცია საერთაშორისო სისტემასთან, მის მეთოდებთან, სტანდარტებთან და კლასიფიკაციასთან;
 - სტატისტიკური ინფორმაციის გაცვლა;
 - აუცილებელია სტატისტიკური მაკრო და მიკროეკონომიკური ინფორმაციის მიწოდება;
 - ეკონომიკური რეფორმების განხორციელებისა და მართვის უზრუნველყოფისათვის საჭირო ინფორმაციის მიწოდება მაკრო და მაკროეკონომიკური სიტუაციის შესახებ.
- გაერთიანება ხელს შეუწყობს საქართველოს ამ სფეროში ტექნიკური დახმარების საშუალებით.

მუხლი 69

ეკონომიკა

მხარეები ხელს შეუწყობენ ეკონომიკური რეფორმის პროცესსა და ეკონომიკური პოლიტიკის კოორდინირებას თანამშრომლობით, რათა გაუმჯობესდეს მათი ეკონომიკური საფუძვლების შესწავლა და ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება საბაზრო ეკონომიკის პირობებში. ამ მიზნით, მხარეები გაცვლიან ინფორმაციას მაკროეკონომიკური სიტუაციისა და პერსპექტივების თაობაზე.

გაერთიანება უზრუნველყოფს ტექნიკურ დახმარებას, იმისათვის, რათა:

- საქართველოს გაეწიოს დახმარება ეკონომიკური რეფორმების განხ-

ორციელებაში საექსპორტო რჩევებისა და ტექნიკური დახმარების საშუალებით;

- წახალისოს თანამშრომლობა ეკონომისტებს შორის, რათა უკეთ განხორციელდეს ეკონომიკური პოლიტიკის შექმნისათვის ნოუ-ჰაუს გადაცემა და ფართოდ გავრცელდეს პოლიტიკასთან დაკავშირებული კვლევა.

მუხლი 70

მონეტარული პოლიტიკა

საქართველოს ხელისუფლების მოთხოვნით, გაერთიანება გაუწევს მას ტექნიკურ დახმარებას, რათა ხელი შეუწყოს საქართველოს ძალისხმევის საკუთარი მონეტარული პოლიტიკის გაძლიერებისა და ახალი ფულადი ერთეულის კონვერტირებულ ვალუტად გადაქცევისათვის.

ეს მოიცავს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებთან სრული კოორდინაციით გაწეულ ტექნიკურ დახმარებას, რომლის მიზანია საქართველოს მონეტარული და საკრედიტო პოლიტიკის შექმნა და განხორციელება, კადრების მომზადება, ფინანსური ბაზრების, მათ შორის საფონდო ბირჟის განვითარება. ეს აგრეთვე გულისხმობს აზრთა არაოფიციალურ გაზიარებას ევროპის ფულადი სისტემის პრინციპებისა და ფუნქციონირების შესახებ და თანამეგობრობის საკანონმდებლო აქტებს ფინანსური ბაზრების და კაპიტალის მიმოქცევის შესახებ.

VII კარი

დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებებთან
დაკავშირებულ საკითხებზე თანამშრომლობა

მუხლი 71

მხარეები ითანამშრომლობენ ყველა საკითხში, რომლებიც დაკავშირებულია დემოკრატიული ინსტიტუტების ჩამოყალიბებასთან ან მათ გაძლიერებასთან, მათ შორის იმ საკითხებში, რომლე-

ბიც აუცილებელია კანონიერებისა და ადამიანთა უფლებების დაცვის გასაძლიერებლად საერთაშორისო სამართლისა და ევროთათბირის პრინციპების შესაბამისად.

ამ თანამშრომლობას ექნება ტექნიკური დახმარების პროგრამების ფორმა, რომელიც ითვალისწინებს დახმარებას, ინტერალია, შესაბამისი კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების შექმნაში და მათი შემდგომ განხორციელებაში; სასამართლოს ფუნქციონირებაში; სამართლის საკითხებში სახელმწიფოს როლისა და საარჩევნო სისტემის ფუნქციონირებაში. ეს სფერო საჭიროებისამებრ მოიცავს სტაჟირებას. მხარეები ხელს შეუწყობენ თავიანთ ეროვნულ, ადგილობრივ და სასამართლო ხელისუფლებებს, პარლამენტარებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის კონტაქტებსა და გაცვლას.

VIII კარი

თანამშრომლობა კანონსაწინააღმდეგო ქმედებისა და არალეგალური იმიგრაციის აღკვეთის და კონტროლის მიზნით

მუხლი 72

მხარეები თანამშრომლობენ მართლსაწინააღმდეგო ქმედების აღკვეთის მიზნით შემდეგ სფეროებში:

- ეკონომიკის სფეროში მართლსაწინააღმდეგო ქმედება და კორუფცია;
- სხვადასხვა სახეობის საქონლის, მათ შორის საწარმოო ნარჩენების არაკანონიერი ბრუნვა;
- ყალბი ფულის დამზადება,

თანამშრომლობა აღნიშნულ სფეროებში დაეფუძნება საერთო კონსულტაციებს და მჭიდრო კავშირს და ითვალისწინებს ტექნიკურ და ადმინისტრაციულ დახმარებას შემდეგ საკითხებში;

- მართლსაწინააღმდეგო ქმედების აღკვეთის სფეროში ეროვნული საკანონმდებლო აქტების პროექტების შემუშავება;
- ინფორმაციის ცენტრების შექმნა;
- ამ ორგანიზაციების მოქმედების ეფექტიანობის ამაღლება, რომლე-

ბიც მონაწილეობენ მართლსაწინააღმდეგო ქმედების აღკვეთაში;

- პერსონალის სწავლება, კვლევითი ინფრასტრუქტურის განვითარება;
- კანონსაწინააღმდეგო ქმედების აღსაკვეთად ურთიერთშეთანხმებული ღონისძიებების შემუშავება.

მუხლი 73

ფულის გაკეთილშობილება

1. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ ყოველი ღონე იხმარონ და ითანამშრომლონ, რათა აღკვეთონ მათ ფინანსურ სისტემებში შემოსული კრიმინალური და, კერძოდ, ნარკობიზნესის შედეგად ნაშოვნი ფულის გაკეთილშობილება.

2. თანამშრომლობა ამ სფეროში გულისხმობს ადმინისტრაციულ და ტექნიკურ დახმარებას, რათა ჩამოყალიბდეს ფულის გაკეთილშობილების საწინააღმდეგო სათანადო ნორმები, რომლებიც შეესაბამება ამ სფეროში გაერთიანებისა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების (Financial Action Task Force-ის ჩათვლით) მიერ მიღებულ ნორმებს.

მუხლი 74

ნარკოტიკები

მხარეები, სათანადო უფლებამოსილებისა და კომპეტენციის ფარგლებში, ითანამშრომლებენ პოლიტიკისა და ღონისძიებების ეფექტიანობისა და ნაყოფიერების ამაღლებისათვის, რათა დაუპირისპირდნენ ნარკოტიკული ნივთიერებისა და ფსიქოტროპული საშუალებების, მათ შორის, პირველადი ქიმიური პრეპარატების უკანონო წარმოებას, მომარაგებასა და გადაზიდვას, აგრეთვე ითანამშრომლებენ, რათა ხელი შეუწყონ ნარკოტიკების მოთხოვნილების თავიდან აცილებასა და შემცირებას. თანამშრომლობა ამ სფეროში დაეფუძნება მხარეებს შორის კონსულტაციებსა და მჭიდრო კოორდინაციის ნარკოტიკებთან დაკავშირებული სხვადასხვა სფეროების მიზნებთან და ღონისძიებებთან.

მუხლი 75

არალეგალური იმიგრაცია

1. წევრი-სახელმწიფოები და საქართველო შეთანხმდნენ ითანამშრომლონ არალეგალური იმიგრაციის თავიდან აცილებისათვის. ამისათვის:

- საქართველო თანახმაა კვლავ მიიღოს თავისი მოქალაქეები, რომლებიც არალეგალურად იმყოფებიან წევრი-სახელმწიფოების ტერიტორიაზე, ამ უკანასკნელთა მოთხოვნით და შემდგომ ფორმალბათა გარეშე;
- და თითოეული წევრი სახელმწიფო თანახმაა, როგორც ეს განსაზღვრულია გაერთიანების მიზნებით, ყოველგვარ შემდგომ ფორმალბათა გარეშე კვლავ მიიღოს თავისი ნებისმიერი მოქალაქე, რომელიც უკანონოდ იმყოფება საქართველოს ტერიტორიაზე, ამ უკანასკნელის მოთხოვნით.

ამგვარი მიზნებისათვის წევრი სახელმწიფოები და საქართველო უზრუნველყოფენ თავიანთ მოქალაქეებს პირადობის დამადასტურებელი შესაბამისი დოკუმენტებით.

2. საქართველო თანახმაა წევრი-სახელმწიფოს მოთხოვნის შესაბამისად დადოს ორმხრივი ხელშეკრულებები, რომლებიც დაარეგულირებენ საქართველოდან რომელიმე წევრი-სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ჩასული ან საქართველოს ტერიტორიაზე რომელიმე სხვა ასეთი წევრი-სახელმწიფოდან ჩასული სხვა ქვეყნის მოქალაქეების და მოქალაქეობის არმქონე პირთა რეადმისიისათვის საჭირო სპეციფიკურ ვალდებულებებს.

3. თანამშრომლობის საბჭო განიხილავს, თუ როგორი საერთო ძალისხმევა იქნება საჭირო უკანონო იმიგრაციის თავიდან აცილებისა და კონტროლისათვის.

IX კარი

კულტურული თანამშრომლობა

მუხლი 76

1. მხარეები კისრულობენ ვალდებულებას ხელი შეუწყონ

და წაახალისონ კულტურული თანამშრომლობა. საჭიროებისამებრ, გაერთიანების ან წევრი-სახელმწიფოების კულტურული ურთიერთობების განვითარების პროგრამები შეიძლება იყოს თანამშრომლობის საგანი და შემდგომ შეიძლება განვითარდეს ორმხრივი ინტერესი.

2. თანამშრომლობა შეიძლება მოიცავდეს, ინტერ ალია, შემდეგ სფეროებს:

- ძეგლების, ადგილმდებარეობის (არქიტექტურული მემკვიდრეობა) და სამუზეუმო ფასეულობების დაცვისა და კონსერვაციის სფეროში ინფორმაციისა და გამოცდილების გაცვლა;
- კულტურული გაცვლა შესაბამის ინსტიტუტებს, ხელოვანთა და სხვა პირებს შორის, რომლებიც კულტურის სფეროში მოღვაწეობენ;
- ლიტერატურული ნაწარმოებების თარგმნა.

X კარი

ფინანსური თანამშრომლობა ტექნიკური დახმარების სფეროში

მუხლი 77

ამ შეთანხმების მიზნების მისაღწევად და 74-ე, 75-ე და 76-ე მუხლების შესაბამისად, საქართველო ისარგებლებს დროებითი ფინანსური დახმარებით, კავშირის ტექნიკური დახმარების მეშვეობით გრანტების სახით, რათა დაჩქარდეს საქართველოს ეკონომიკური გარდაქმნა.

მუხლი 78

ამ ფინანსურ დახმარებას დაფარავს „ტასისი“, როგორც გათვალისწინებულია თანამეგობრობის საბჭოს შესაბამისი დებულებით.

მუხლი 79

გაერთიანების ფინანსური დახმარების მიზნები და სფეროები შეტანილი იქნება ინდიკაციურ პროგრამაში, რომელშიც აისახება ორ მხარეს შორის შეთანხმებული პრიორიტეტები, საქართველოს საჭიროებათა, სექტორების აღსორბციული უნარისა და რეფორმებთან დაკავშირებული პროგრესის გათვალისწინებით.

მხარეები ამის შესახებ ინფორმაციას მიაწოდებენ თანამშრომლობის საბჭოს.

მუხლი 80

არსებული რესურსების ოპტიმალური გამოყენების მიზნით, მხარეები უზრუნველყოფენ გაერთიანების ტექნიკური დახმარების განხორციელებას იმ დახმარებასთან მჭიდრო კოორდინაციით, რომელიც მიღებულია სხვა წყაროებიდან, მაგალითად, წევრი-სახელმწიფოებიდან, სხვა სახელმწიფოებიდან, საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან, კერძოდ რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკიდან და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკიდან.

XI კარი

ინსტიტუციური, ზოგადი და დასკვნითი დებულებები

მუხლი 81

თანამშრომლობის საბჭო იქმნება, რათა მეთვალყურეობა გაუწიოს წინამდებარე შეთანხმების შესრულებას. საბჭოს შეხვედრები გაიმართება წელიწადში ერთხელ მინისტრების დონეზე. საბჭო განიხილავს ნებისმიერ ძირითად საკითხს, რომელიც წარმოიშობა წინამდებარე შეთანხმების ფარგლებში, და ნებისმიერ სხვა ორმხრივ და საერთაშორისო ურთიერთობების საკითხს შეთანხმების მიზნების მისაღწევად. თანამშრომლობის საბჭოს ასევე შეუძლია შეიმუშაოს შესაბამისი რეკომენდაციები ორ მხარეს შორის შეთანხმების საფუძველზე.

მუხლი 82

1. თანამშრომლობის საბჭო შედგება, ერთი მხრივ, ევროპის კავშირის საბჭოს წევრებისა და ევროპის გაერთიანების კომისიის წევრებისაგან და, მეორე მხრივ, საქართველოს მთავრობის წევრებისაგან.

2. თანამშრომლობის საბჭო დაადგენს პროცედურულ წესებს.

3. თანამშრომლობის საბჭოს საპრეზიდენტო სამსახურს ალტერნატიულად უხელმძღვანელებენ გაერთიანების წარმოდგენილი და

საქართველოს მთავრობის წევრი.

მუხლი 83

1. თანამშრომლობის საბჭოს თავისი მოვალეობის შესრულებაში დაეხმარება თანამშრომლობის კომიტეტი, რომელიც, ერთი მხრივ, შედგება ევროპის კავშირის საბჭოს წევრებისა და ევროპის გაერთიანებების კომისიის წარმომადგენლებისაგან და, მეორე მხრივ, საქართველოს მთავრობის წარმომადგენლებისაგან, როგორც წესი, მაღალ სამოქალაქო მოსამსახურეთა დონეზე. თანამშრომლობის კომიტეტის საპრეზიდენტო სამსახურს რიგრიგობით უხელმძღვანელებენ ევროპის გაერთიანება და საქართველო.

თანამშრომლობის საბჭო თავისი პროცედურის წესებში განსაზღვრავს თანამშრომლობის კომიტეტის მოვალეობებს, რომელიც შეიცავს საკითხებს თანამშრომლობის საბჭოს შეხვედრების მომზადებასა და კომიტეტის ფუნქციონირების შესახებ.

2. თანამშრომლობის საბჭოს შეუძლია გადასცეს თავისი უფლებამოსილება თანამშრომლობის კომიტეტს, რომელიც უზრუნველყოფს სამუშაოების მიმდინარეობის უწყვეტობას თანამშრომლობის საბჭოს შეხვედრებს შორის.

მუხლი 84

თანამშრომლობის საბჭომ შეიძლება გადაწყვიტოს ნებისმიერი სხვა სპეციალური კომიტეტის ან ორგანოს ჩამოყალიბება, რომელიც დაეხმარება თავისი მოვალეობების შესრულებაში, განსაზღვრავს ამგვარი კომიტეტებისა და ორგანოების შემადგენლობას, მოვალეობებს, აგრეთვე მათ ფუნქციონირებას.

მუხლი 85

ნებისმიერი საკითხის განხილვის დროს, რომელიც წარმოიშობა ამ შეთანხმების ფარგლებში ნებისმიერ დებულებასთან დაკავშირებით და ეხება მსო-ს ერთ-ერთ მუხლს, თანამშრომლობის საბჭო შეძლებისამებრ მაქსიმალურად გაითვალისწინებს იმ განმარტებას, რომელიც მოცემულია მსო-ს შესაბამის მუხლში და

მონაწილე მხარეების ზოგად შეთანხმებაში.

მუხლი 86

შეიქმნება საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტი. ამ ფორუმში საქართველოს პარლამენტისა და ევროპარლამენტის წევრებს ექნებათ შეხვედრისა და აზრთა ურთიერთგაზიარების საშუალება. შეკრების პერიოდს კომიტეტი თავად განსაზღვრავს.

მუხლი 87

1. საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტი შედგება, ერთი მხრივ, ევროპარლამენტის და, მეორე მხრივ, საქართველოს პარლამენტის წევრებისაგან.

2. საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტი დაადგენს თავის საპროცედურო წესებს.

3. საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტს რიგრიგობით უხელმძღვანელებენ ევროპარლამენტი და საქართველოს პარლამენტი, მის საპროცედურო წესებში შესატანი დებულებების თანახმად.

მუხლი 88

საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტმა შეიძლება მოსთხოვოს თანამშრომლობის საბჭოს შესაბამისი ინფორმაცია წინამდებარე შეთანხმების შესრულების შესახებ. თანამშრომლობის საბჭო, თავის მხრივ, მიაწოდებს კომიტეტს მოთხოვნილ ინფორმაციას. საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტს მიეწოდება ინფორმაცია თანამშრომლობის საბჭოს რეკომენდაციების შესახებ. საპარლამენტო თანამშრომლობის კომიტეტმა შეიძლება მისცეს რეკომენდაციები თანამშრომლობის საბჭოს.

მუხლი 89

1. ამ შეთანხმების ფარგლებში, თითოეული მხარე კისრულობს ვალდებულებას უზრუნველყოს დისკრიმინაციის გარეშე მეორე მხარის ყველა ფიზიკური და იურიდიული პირის თავისუფალი შეღწევა მხარეების კომპეტენტურ სასამართლოებსა და ადმინისტრაციულ

ორგანოებში, რათა დაიცვან ინდივიდუალური და საკუთრების უფლებები, მათ შორის ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკუთრების დაცვის უფლებები.

2. მხარეები შესაბამისი უფლებამოსილებისა და კომპეტენციის ფარგლებში:

- წაახალისებენ არბიტრაჟისადმი მიმართვას იმ დავის მოგვარების მიზნით, რომელიც წარმოიშობა გაერთიანებისა და საქართველოს ეკონომიკური აგენტების მიერ კომერციული და თანამშრომლობის გარიგების საფუძველზე;
- შეთანხმდნენ, რომ თუ დავის საგანი გადაცემულია არბიტრაჟში, დავის მონაწილე თითოეულ მხარეს შეუძლია, ეროვნების მიუხედავად, აირჩიოს თავისი საკუთარი მოსამართლე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა მხარეების მიერ განსაზღვრული საარბიტრაჟო ცენტრის წესები სხვაგვარად არის განმარტებული, და აგრეთვე შეთანხმდნენ, რომ თავმჯდომარეობის შემსრულებელი მესამე მოსამართლე ან ერთ-ერთი მოსამართლე შეიძლება იყოს მესამე სახელმწიფოს მოქალაქე;
- რეკომენდაციებს გაუწევენ თავიანთ ეკონომიკურ აგენტებს, რათა ორმხრივი შეთანხმებით აირჩიონ კანონმდებლობა, რომელიც შეესაბამება მათ კონტრაქტებს;
- წაახალისებენ იმ საარბიტრაჟო წესების გამოყენებას, რომლებიც შეიმუშავა გაეროს საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიამ (Uncitral), და არბიტრაჟის მიმართვას იმ სახელმწიფოს ნებისმიერი ცენტრისადმი, რომელმაც 1958 წლის 10 ივნისს ნიუ-იორკში ხელი მოაწერა კონვენციას საერთაშორისო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ.

მუხლი 90

შეთანხმების არც ერთი პუნქტი არ შეუშლის ხელს რომელიმე მხარეს მიიღოს ნებისმიერი სახის შემდეგი ზომები:

- (ა) რომლებიც მიაჩნია საჭიროდ იმ ინფორმაციის დასაფარავად, რომელიც ეწინააღმდეგება უსაფრთხოების მნიშვნელოვან ინტერესებს;
- (ბ) რომლებიც ეხება იარაღის, აღჭურვილობის ან საბრძოლო ტექნიკის წარმოებას ან ვაჭრობას, ან კვლევას, განვითარებას და თავდაცვითი მიზნებისათვის განკუთვნილი მასალების წარმოებას, იქიდან

გამომდინარე, რომ ამგვარი ზომები არ მიაყენებს ზიანს კონკურენციის პირობებს და გულისხმობენ იმ პროდუქციის წარმოებას, რომელიც არ არის განკუთვნილი, კერძოდ, სამხედრო მიზნებისათვის;

(გ) რომლებიც მნიშვნელოვნად მიაჩნიათ საკუთარი უსაფრთხოებისათვის იმ სერიოზული შიდა არეულობის შემთხვევაში, რომელიც უარყოფით გავლენას მოახდენს კანონისა და წესრიგის დაცვაზე, აგრეთვე ომის ან ისეთი სერიოზული საერთაშორისო დაძაბულობის დროს, რაც იწვევს ომის საშიშროებას, ან იმისათვის, რომ განახორციელონ მოვალეობები, რომლებიც იკისრეს მშვიდობისა და საერთაშორისო უშიშროების მხარდაჭერის მიზნით;

(დ) რომლებიც მიაჩნიათ საჭიროდ სამრეწველო საქონლისა და ტექნოლოგიის ორმხრივი გამოყენების კონტროლის დროს თავიანთი საერთაშორისო მოვალეობებისა და ვალდებულებების დასაცავად.

მუხლი 91

1. წინამდებარე შეთანხმებით გათვალისწინებული დარგების თანახმად და სპეციალური დებულებების დაურღვევლად

- საქართველოს მიერ გაერთიანების მიმართ გამოყენებული ზომები არ გამოიწვევს დისკრიმინაციას წევრ-სახელმწიფოებს, მათ მოქალაქეებს, კომპანიებსა ან ფირმებს შორის.
- ევროპის გაერთიანების მიერ საქართველოს მიმართ გამოყენებული ზომები არ გამოიწვევს დისკრიმინაციას საქართველოს მოქალაქეებს, კომპანიებსა და ფირმებს შორის.

2. პირველი პუნქტის დებულებები არ მიაყენებს ზიანს მხარეების უფლებას გამოიყენონ თავიანთი ფისკალური კანონმდებლობის შესაბამისი დაბეგვრის დებულებები იმ გადამხდელების მიმართ, რომლებიც არ არიან იდენტიურ სიტუაციაში, რაც დაკავშირებულია მათ ადგილსამყოფელთან.

მუხლი 92

1. თითოეულ მხარეს შეუძლია მიმართოს თანამშრომლობის საბჭოს ნებისმიერი სადავო საკითხით ამ შეთანხმების გამოყენების ან განმარტების თაობაზე.

2. თანამშრომლობის საბჭოს შეუძლია მოაგვაროს ეს სადავო საკითხი რეკომენდაციის მეშვეობით.

3. იმ შემთხვევაში, როცა სადავო საკითხი არ მოგვარდება ამ შეთანხმების მე-2 პუნქტის შესაბამისად, თითოეულ მხარეს შეუძლია აცნობოს მეორე მხარეს მომრიგებლის დანიშვნის შესახებ; მეორე მხარემ შემდგომ უნდა დანიშნოს მეორე მომრიგებელი ორი თვის განმავლობაში. მოცემული პროცედურის შესასრულებლად, გაერთიანება და წევრი-სახელმწიფოები გამოვლენ ღიაში მონაწილე ერთი მხარის როლში. თანამშრომლობის საბჭო დანიშნავს მესამე მომრიგებელს, მომრიგებლის რეკომენდაციები მიღებული იქნება ჩემბის უმრავლესობით. მომრიგებლის რეკომენდაცია შეიძლება მიღებული იქნეს უმრავლესობით. ასეთი რეკომენდაციები მხარეებისათვის სავალდებულო ხასიათს არ ატარებენ.

4. თანამშრომლობის საბჭოს შეუძლია შეიმუშაოს პროცედურის წესები სადავო საკითხების გადასაწყვეტად.

მუხლი 93

მხარეები თანხმდებიან ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით დაუყოვნებლივ ჩაატარონ კონსულტაცია შესაბამისი არსების მეშვეობით, რათა განიხილონ საკითხი ამ შეთანხმების განმარტების ან შესრულების და მხარეებს შორის ურთიერთობასთან დაკავშირებულ სხვა ასპექტების შესახებ.

ამ შეთანხმების დებულებები არც ერთ შემთხვევაში არ ეწინააღმდეგება და ზიანს არ აყენებს მე-14, 92-ე და 98-ე მუხლებს.

მუხლი 94

საქართველოსათვის მინიჭებული რეჟიმი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა სარგებლობდეს მეტი უპირატესობით, ვიდრე წევრი-სახელმწიფოები ანიჭებენ ერთმანეთს.

მუხლი 95

წინამდებარე შეთანხმების მიზნებისათვის სახელწოდება „მხარეები“ ნიშნავს, ერთი მხრივ, საქართველოს და, მეორე მხრივ,

გაერთიანების ან წევრ-სახელმწიფოებს, ან გაერთიანებასა და წევრ-სახელმწიფოებს, მათი შესაბამისი ძალაუფლების თანახმად.

მუხლი 96

რადგანაც ამ შეთანხმებაში მოცემულ საკითხებს აგრეთვე ითვალისწინებს ევროპის ენერგეტიკის ქარტიის ხელშეკრულება და დართული ოქმები, ეს ხელშეკრულება და ოქმები ძალაში შესვლის შემდეგ, მოახდენენ ამ საკითხების რეგულირებას გათვალისწინებულ ფარგლებში.

მუხლი 97

წინამდებარე შეთანხმება თავდაპირველად დადებულია 10 წლის ვადით. შეთანხმება ავტომატურად განახლდება ყოველ წელს, მანამ რომელიმე მხარე წერილობით არ შეატყობინებს მეორე მხარეს შეთანხმების დენოსაციის შესახებ მისი მოქმედების შეწყვეტამდე ექვსი თვით ადრე.

მუხლი 98

1. მხარეები მიიღებენ ზოგად ან სპეციალური ზომებს, რომლებიც საჭიროა შეთანხმების ვალდებულებების შესასრულებლად. ისინი თვალყურს ადევნებენ შეთანხმების მიზნების განხორციელებას.

2. თუ რომელიმე მხარე ჩათვლის, რომ მეორე მხარემ ვერ შეასრულა წინამდებარე შეთანხმების ვალდებულება, მას შეუძლია მიიღოს შესაბამისი ზომები. ამის შესრულებამდე, გარდა გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევისა, იგი მიაწოდებს თანამშრომლობის საბჭოს ყველა შესაბამის ინფორმაციას, რათა სიტუაცია სრულად შეისწავლოს ყველა მხარისათვის მისაღები გადაწყვეტილების მისაღწევად. ამ ზომების შერჩევისას, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმას, რომელიც ყველაზე ნაკლებ ზიანს აყენებს შეთანხმების ფუნქციონირებას. ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით, ეს ზომები დაუყოვნებლივ ეცნობება თანამშრომლობის საბჭოს.

მუხლი 99

I, II, III, IV და V დანართები ოქმოან ერთად წარმოადგენს ამ შეთანხმების განუყოფელ ნაწილს.

მუხლი 100

მოცემული შეთანხმება, ინდივიდების და ეკონომიკური აგენტების ეკვივალენტური უფლებების მიღწევამდე არ მოახდენს გავლენას უფლებებზე, რომლებიც ენიჭებათ მათ არსებული შეთანხმებით და რომლებიც აკავშირებენ, ერთი მხრივ, ერთ ან რამდენიმე წევრ სახელმწიფოს და, მეორე მხრივ, საქართველოს, გარდა იმ სფეროების, რომლებიც შედის გაერთიანების კომპეტენციაში და არ ეწინააღმდეგება წევრი-სახელმწიფოების მოვალეობებს, გამომდინარეს ამ შეთანხმებიდან იმ სფეროებში, რომლებიც ექცევიან მათი კომპეტენციის ფარგლებში.

მუხლი 101

მოცემული შეთანხმება, ერთი მხრივ, შეეხება იმ ტერიტორიებს, რომლებზეც ვრცელდება ხელშეკრულებები, რომლებიც აფუძნებენ ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებას, ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანებას, ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანებას და, მეორე მხრივ, საქართველოს ტერიტორიას.

მუხლი 102

ევროპის კავშირის საბჭოს გენერალური მდივანი იქნება წინამდებარე შეთანხმების დეპოზიტორი.

მუხლი 103

წინამდებარე შეთანხმების დედანი, რომელიც შედგენილია დანიურ, პოლანდიურ, ინგლისურ, ფინურ, ფრანგულ, გერმანულ, ბერძნულ, იტალიურ, პორტუგალიურ, ესპანურ, შვედურ და ქართულ ენებზე, თანაბრად ავთენტურია და დეპონირებულ იქნება ევროპის კავშირის გენერალურ მდივანთან.

მუხლი 104

წინამდებარე შეთანხმება ძალაში შევა მხარეების მიერ საკუთარი პროცედურების დასრულების შემდეგ. წინამდებარე შეთანხმება ძალაში შევა მეორე თვის პირველ დღეს იმ დღიდან, როცა მხარეები შეატყობინებენ ევროპის კავშირის საბჭოს გენერალურ მდივანს, რომ პირველი პარაგრაფით გათვალისწინებული პროცედურები დასრულებულია. რაც შეეხება საქართველოსა და გაერთიანების ურთიერთობას, ეს შეთანხმება ძალაში შესვლისთანავე შეცვლის ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებას, ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანებასა და საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის შორის დადებულ ვაჭრობის, ეკონომიკური და კომერციული თანამშრომლობის შეთანხმებას, რომელიც ხელმოწერილია ბრიუსელში 1989 წლის 18 დეკემბერს.

მუხლი 105

იმ შემთხვევაში, თუ ამ შეთანხმების ძალაში შესვლა დაყოვნდა, შეთანხმების გარკვეული მუხლები შუალედური შეთანხმების საშუალებით ამოქმედდება და ამ შემთხვევაში მხარეები თანხმდებიან, რომ ფრაზა „შეთანხმების ძალაში შესვლის თარიღი“ ნიშნავს შუალედური შეთანხმების ძალაში შესვლის თარიღს.

დანართების სია

I დანართი დამოუკიდებელი სახელმწიფოებისათვის საქართველოს მიერ მე-9 (3) მუხლის თანახმად მინიჭებულ უპირატესობათა აღმნიშვნელი სია.

II დანართი ინტელექტუალურ, სამრეწველო და კომერციულ საკუთრებათა დაცვის კონვენციები (მუხლი 42).

III დანართი 26 (3) მუხლში მითითებული ფინანსური მომსახურება.

IV დანართი გაერთიანების პირობები 23 (2) მუხლთან დაკავშირებით.

V დანართი საქართველოს პირობები 23 (4) მუხლთან დაკავშირებით.

I დანართი

დამოუკიდებელი სახელმწიფოებისათვის საქართველოს მიერ

მე-9 (3) მუხლის თანახმად მინიჭებულ უპირატესობათა აღმნიშვნელი სია.

ყველა დამოუკიდებელი სახელმწიფო: .

1. გათავისუფლებულია საიმპორტო გადასახადებისაგან.
2. დამატებით ღირებულების გადასახადი და აქციზი არ შეეხება იმპორტს.
3. არაკომერციული ოპერაციების სპეციალური სისტემა, ამ ოპერაციებიდან გამომდინარე ანგარიშსწორების ჩათვლით.

II დანართი

ინტელექტუალურ, სამრეწველო და კომერციულ საკუთრებათა კონვენციები (მუხლი 42)

1. 42-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფი შეეხება შემდეგ მრავალმხრივ კონვენციებს:

- საერთაშორისო კონვენცია შემსრულებლის, ფონოგრამების და სამაუწყებლო ორგანიზაციების მეწარმეთა დაცვის შესახებ (რომი, 1961 წ.);
- ოქმი, რომელიც უკავშირდება მადრიდის შეთანხმებას ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის თაობაზე (მადრიდი, 1989 წ.);
- ნიცის შეთანხმება, რომელიც ეხება საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციას ფულადი ნიშნების რეგისტრაციის მიზნით (ჟენევა, 1977 წ., შესწორებულია 1979 წ.);
- ბუდაპეშტის ხელშეკრულება მიკროორგანიზაციების საერთაშორისო ცნობის თაობაზე საპატენტო პროცედურათა მიზნებისათვის (1977 წ., განახლებულია 1980 წ.);
- საერთაშორისო კონვენცია ნარგავების ახალი ჯიშების დასაცავად (UPOV) (ჟენევის აქტი, 1991 წ.).

2. თანამშრომლობის საბჭომ გაუწიოს რეკომენდაცია, რომ 42-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფი გამოყენებულ იქნეს სხვა მრავალმხრივი კონვენციების მიმართ. იმ შემთხვევაში, თუ ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკითხების სფეროებში წამოიჭრება პრობლემები, რომლებიც ზეგავლენას მოახდენს სავაჭრო პირობებზე,

ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით ჩატარდება სასწრაფო კონსულტაციები ორმხრივ დამაკმაყოფილებელი გადაწყვეტილებების მიღწევის მიზნით.

3. მხარეები ადასტურებენ იმ ვალდებულებების მნიშვნელობას, რომლებიც შემდეგი მრავალმხრივი კონვენციებიდან გამომდინარეობს:

- ბერნის კონვენცია ლიტერატურისა და ხელოვნების ნიმუშების დაცვის შესახებ (პარიზის აქტი, 1971 წ.);
- პარიზის კონვენცია სამრეწველო საკუთრების დაცვის შესახებ (სტოკჰოლმის აქტი, 1967 წ. და შესწორებულია 1979 წ.);
- მადრიდის შეთანხმება, რომელიც ეხება ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციას (სტოკჰოლმის აქტი, 1967 წ. და შესწორებულია 1979 წ.);
- საპატენტო თანამშრომლობის ხელშეკრულება (ვაშინგტონი, 1970 წ., შესწორებულია 1979 წ. და მოდიფიცირებულია 1984 წ.);

4. ამ შეთანხმების ძალაში შესვლის დღიდან საქართველო მიანიჭებს გაერთიანების ორგანიზაციებსა და მოქალაქეებს, ინტელექტუალური, სამრეწველო და კომერციული საკუთრების აღიარებისა და დაცვის სფეროში არანაკლები უპირატესობის რეჟიმს. ვიდრე იგი ანიჭებს ნებისმიერ მესამე ქვეყანას ორმხრივი შეთანხმების საფუძველზე.

5. მე-4 პარაგრაფის დებულებები არ ითვალისწინებს იმ უპირატესობებს, რომლებიც საქართველომ მიანიჭა რომელიმე მესამე ქვეყანას ურთიერთსარგებლოანობის საფუძველზე ან იმ უპირატესობებს, რომლებიც საქართველომ მიანიჭა ყოფილი საბჭოთა კავშირის სხვა ქვეყანას.

III დანართი

26 (3) მუხლში მითითებული ფინანსური მომსახურება. ფინანსური მომსახურება არის ყველა სახის ფინანსური მომსახურება შემოთავაზებული ერთ-ერთი დამფინანსებელი მხარის მიერ. ფინანსური მომსახურება მოიცავს შემდეგი სახის საქმიანობას:

ა. ყველა სახის დაზღვევა და დაზღვევასთან დაკავშირებული მომ-

სახურება.

1. პირდაპირი დაზღვევა (ორმხრივი დაზღვევის ჩათვლით).

ა) სიცოცხლის.

ბ) არა სიცოცხლის.

2. ხელახალი დაზღვევა და რეტროცესია.

3. სადაზღვევო შუამდგომლობა, როგორიცაა მაკლერობა და შუამავლობა.

4. დაზღვევის დამხმარე მომსახურება, ისეთი, როგორიცაა კონსულტაცია, აქტუარია, რისკის შეფასება და სარჩელის მოგვარების სამსახური.

ბ. საბანკო და სხვა ფინანსური მომსახურება (გარდა დაზღვევისა)

1. საზოგადოებიდან დეპოზიტებისა და ანაზღაურებაზე დაქვემდებარებული ფონდების მიღება.

2. გასესხების ყველა სახე, მომხმარებლის კრედიტი, საგირაო კრედიტი, კომერციულ გარიგებათა წარმოება და დაფინანსება.

3. ფინანსური იჯარა.

4. ყველა საგადასახადო და ფულადი გადარიცხვის მომსახურება, მათ შორის საკრედიტო გადასახადისა და დებეტის ბარათები, ტურისტული ჩეკები და საბანკო დრაფტები.

5. გარანტიები და ვალდებულებები.

6. ვაჭრობა თავისი ან კლიენტის სახელით, სავალუტო ან საფონდო ბირჟაზე, შემდეგით:

ა) ფინანსური ბაზრის ინსტრუმენტები (ჩეკები, ვექსილები, სერტიფიკატები, დეპოზიტები და სხვა).

ბ) უცხოური ვალუტა.

გ) წარმოებულები, რომელიც მოიცავს, მაგრამ არ იფარგლება მხოლოდ ფიუჩერსებითა და ოფციონებით.

დ) სავალუტო კურსები და საპროცენტო განაკვეთების ინსტრუმენტები, იმ წარმოებულების ჩათვლით, როგორიცაა გადაცვლა, ფიუჩერსული საპროცენტო განაკვეთების შეთანხმებები.

ე) მოლაპარაკების ქვემდებარე სხვა ინსტრუმენტები და ფინანსური აქტივები, ოქროს ჩათვლით.

7. აგენტის სახით (კერძო ან სახელმწიფო) მონაწილეობა ყველა

სახის ფასიანი ქაღალდების საკითხებში, მათ შორის სადაზღვევო მიღება და დაბანდება და ამ საქმიანობასთან დაკავშირებული მომსახურებით უზრუნველყოფა.

8. ფულით ბროკერობა.

9. აქტივების მენეჯმენტი, როგორიცაა ნაღდი ფული და პორტფოლიო მენეჯმენტი, ყველა ფორმის კოლექტიური ინვესტიციების მენეჯმენტი, საპენსიო ფონდის მენეჯმენტი, სამეურვეო დეპოზიტებისა და ტრასტების მენეჯმენტი.

10. ფინანსური აქტივების ანგარიშის გასწორება და კლირინგული მომსახურება, წარმოებულები და მოლაპარაკებას ქვემდებარე სხვა ინსტრუმენტები.

11. მრჩეველობითი შუამავლობა და 1-10 პუნქტებში ჩამოთვლილი საქმიანობის დამხმარე სხვა ფინანსური მომსახურება, მათ შორის კრედიტის რეფერენსი და კლირინგი, ინვესტიციების და პორტფოლიოს კვლევა და რჩევების მიწოდება, აკვიზიციასთან და კორპორაციის რესტრუქტურიზაციისა და სტრატეგიასთან დაკავშირებული რეკომენდაცია.

12. ფინანსებთან დაკავშირებული ინფორმაციით მომარაგება და მისი ტრანსფერი და სხვა საფინანსო მომსახურების მიმწოდებლების მიერ ფინანსური მონაცემების კომპიუტერული დამუშავება.

ფინანსური განმარტებებიდან გამორიცხულია შემდეგი სახის საქმიანობანი:

ა) ცენტრალური ბანკის ან სხვა სახელმწიფო დაწესებულების მიერ სავალუტო და საგადამცვლელ კურსის დადგენის მიზნით განხორციელებული ღონისძიებები.

ბ) ცენტრალური ბანკის, სამთავრობო სააგენტოების ან დეპარტამენტების, ან სახელმწიფო დაწესებულებების მიერ გატარებული ღონისძიებები მთავრობის ანგარიშისათვის ან სამთავრობო გარანტიებით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ამ საქმიანობებს ახორციელებს ფინანსური მომსახურების მიმწოდებელი ამ სახის სახელმწიფო ერთეულებთან კონკურენციის გზით.

გ) ის საქმიანობები, რომლებიც შეადგენენ კანონით გათვალისწინებულ

სოციალური უსაფრთხოების სისტემის ან საპენსიო გეგმის ნაწილს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ამ საქმიანობებს ახორციელებს ფინანსური მომსახურების მიმწოდებელი ამ სახის სახელმწიფო ერთეულებთან კონკურენციის გზით.

IV დანართი

გაერთიანების პირობები 22-ე მუხლის მე-2

პარაგრაფთან დაკავშირებით

სამთო მრეწველობა

ზოგიერთ წევრ-სახელმწიფოებში სამთო და მინერალური წარმოების უფლების დაკავშირებით კონცესია გაიცემა იმ კომპანიებზე, რომლებიც არ ექვემდებარებიან ევროგაერთიანების კონტროლს.

თევზჭერა

ბიოლოგიური რესურსების მოპოვება და გამოყენება და საზღვაო წყლებში არსებული თევზჭერის ზონები, რომლებიც ექვემდებარება გაერთიანების წევრი-სახელმწიფოების სუვერენიტეტის ან იურისდიქციის მოქმედების არეში, შეზღუდულია თევზმჭერი გემებისათვის, რომლებიც ატარებენ გაერთიანების წევრი-სახელმწიფოს დროშას და რეგისტრირებულნი არიან გაერთიანების ტერიტორიაზე, თუ სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

უძრავი ქონების ყიდვა

ზოგიერთ წევრ-სახელმწიფოში უძრავი ქონების შესყიდვა არა გაერთიანების კომპანიებისათვის ექვემდებარება შეზღუდვებს.

აუდიო-ვიზუალური მომსახურება რადიოს ჩათვლით

ეროვნული რეჟიმი, რომელიც შეეხება წარმოებასა და განაწილებას, მათ შორის სამაუწყებლო და სხვა სახის გადაცემები, შეიძლება რეზერვირებული იყოს აუდიო-ვიზუალურ ნაწარმობებზე, რომლებიც აკმაყოფილებენ წარმოშობასთან დაკავშირებულ გარკვეულ კრიტერიუმებს.

ტელეკომუნიკაციებით მომსახურება, მათ შორის მობილური და სატელეფონო მომსახურება.

რეზერვირებული მომსახურება

ზოგიერთ წევრ-სახელმწიფოში ბაზარზე შესვლა შეზღუდულია, თუკი ეს დაკავშირებულია დამატებით მომსახურებასა და ინფრასტრუქტურასთან.

პროფესიული მომსახურება

მომსახურება რეზერვირებულია იმ ფიზიკური პირებისათვის, რომელნიც წარმოადგენენ წევრი-სახელმწიფოების მოქალაქეებს. გარკვეულ პირობებში ამ პირებს შეუძლიათ შექმნან კომპანიები.

სოფლის მეურნეობა

ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში ეროვნული რეჟიმი არ ერეგულდება არაევროგაერთიანების კომპანიებზე, და იმათზე, რომლებსაც სურთ განახორციელონ სასოფლო-სამეურნეო წარმოება. ეენახების შეძენა აღნიშნული არაევროგაერთიანების კომპანიების მიერ, ექვემდებარება ნოტიფიკაციას ან აუცილებლობის შემთხვევაში, ნებართვას.

ახალი ამბების სააგენტოს მომსახურება

ზოგიერთ-წევრ სახელმწიფოში შეზღუდულია უცხოელთა მონაწილეობა საგამომცემლო საზოგადოებებსა და სამაუწყებლო კომპანიებში.

V დანართი

საქართველოს პირობები 23(4)

მუხლთან დაკავშირებით

1. საქართველოს ამჟამინდელი ინვესტიციების კანონმდებლობა მოითხოვს, რომ უცხოური კომპანიების და საქართველოს იმ კომპანიების ინვესტიციები, სადაც სახელმწიფო არ ფლობს საკონ-

ტროლო პაკეტს, ლიცენზირებული იყოს საქართველოს კომპეტენტური ხელისუფლების მიერ. ამგვარი ლიცენზიების გაცემის პირობები, საქართველოს კანონის თანახმად არ გამოიწვევს დისკრიმინაციას საქართველოსა და უცხოურ კერძო კომპანიებს შორის. ასეთი ლიცენზირება არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ამ შეთანხმების 23-ე (4) მუხლით გათვალისწინებული შეღავათების გაუქმების, ასევე ამ შეთანხმების სხვა რომელიმე პირობის შესრულების შეფერხების თავიდან აცილების მიზნით. კერძოდ კი, მისმა გამოყენებამ არ უნდა შეუშალოს ხელი გაერთიანების კომპანიების დაფუძნებას ეკონომიკური საქმიანობის სფეროში, გარდა იმ შემთხვევებისა, რომლებიც ქვემოთ არის მოცემული. შესაბამისი დასაბუთების გარეშე ლიცენზიის გაუქმება არ შეიძლება. ლიცენზიის ამგვარად გაუქმება შეიძლება გახდეს აპელაციისა და, თუ საჭიროა, დავის საფუძველი.

არა უგვიანეს 1998 წლის 31 დეკემბრისა საქართველო თავის კანონმდებლობას შეუსაბამებს სტანდარტულ საერთაშორისო პრაქტიკას, კერძოდ, გაერთიანების კანონმდებლობას. გაერთიანება საქართველოს გაუწევს ტექნიკურ დახმარებას ამ სფეროში. გარდამავალი პერიოდის განმავლობაში საქართველო არ მიმართავს ისეთ ზომებსა და ქმედებებს, რომლებიც გაერთიანების კომპანიების დაარსებისა და ოპერირების პირობებს გახდის იმაზე უფრო შემზღუდველს, ვიდრე ეს იყო შეთანხმების პარაფირების წინა დღეს.

2. უცხოური ინვესტიციები აკრძალულია შემდეგ სფეროებში:

- თავდაცვისა და უშიშროების უზრუნველყოფა;
- ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული ნივთიერებების დამზადება და რეალიზაცია;
- ნარკოტიკული და მხამიანი ნივთიერებების შემცველი კულტურების მოყვანა და რეალიზაცია;

3. უცხოურ კომპანიას სჭირდება საქართველოს უფლებამოსილი ორგანოს სპეციალური ნებართვა საქმიანობის განხორციელებისათვის 20-კილომეტრიანი სასაზღვრო ზონასა და იმ ზონებში, რომლებსაც სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვთ საქართველოს ეროვნული უშიშროებისა და გარემოს დაცვისათვის.

4. ქვემოთ ჩამოთვლილ ეკონომიკური საქმიანობის სფეროებ-

ში, საქართველოს კანონმდებლობა ძოითხოვს, რომ უცხოური ინვესტიციების მქონე კომპანიაში სახელმწიფოს ჰქონდეს ხმის უფლების მქონე აქციების სულ ცოტა 51% მაინც. ეს პროცენტი შეიძლება შეიცვალოს საქართველოს პარლამენტის გადაწყვეტილებით:

- გაზისა და ნავთობსადენების, კავშირგაბმულობისა და ელექტროგადამცემი ხაზების, სახელმწიფო მნიშვნელობის თბოხაზების და იმ შენობებისა და ობიექტების ექსპლუატაცია, რომლებიც აუცილებელია მათი ფუნქციონირებისათვის;
- საქართველოს ეროვნული მნიშვნელობის საავტომობილო გზებისა და რკინიგზის, საზღვაო ნავსადგურების და აეროპორტების ექსპლუატაცია.
- ფასიანი ქაღალდების, ფულის ნიშნების, მონეტების და საფოსტო მარკების გამოშვება;
- ავადმყოფების მკურნალობა, რომლებიც დაავადებული არიან საშიში და განსაკუთრებით საშიში ინფექციური დაავადებებით, მათ შორის კანის გადამდები დაავადებებით და ვენერიული სნეულებებით, აგრეთვე ფსიქიკური დაავადებებით;
- ცხოველთა მკურნალობა, რომლებიც დაავადებულნი არიან საშიში დაავადებებით;
- ნედლეული სპირტის წარმოება.

5. თუმცა საქართველოს კანონმდებლობა არ ახდენს დისკრიმინაციას უცხოელ ინვესტორსა და საქართველოს არასახელმწიფო კომპანიას შორის, მიწის ზანგრძლივ იჯარასთან დაკავშირებით, ამჟამად იგი არ იძლევა მიწის ან ბუნებრივი რესურსების ყიდვის უფლებას.

6. უცხოურ კომპანიებს, რომლებსაც სურთ მოიძიონ ან ექსპლუატაცია გაუწიონ მინერალურ რესურსებს, საქართველოში ან საქართველოს კონტინენტურ შეღფზე მოიპოვონ ან ექსპლუატაცია გაუწიონ ბუნებრივ რესურსებს, სჭირდებათ საქართველოს მთავრობის კონცესია.

წინამდებარე დანართის დებულებების გამოყენების პირობები არც ერთ შემთხვევაში არ იქნება იმ პირობებზე ნაკლები, რომლებიც მინიჭებული აქვთ მესამე ქვეყნის კომპანიებს. არსებული შეზღუდ-

ვების შემცირება გავრცელდება გაერთიანების კომპანიებზე ეროვნული რეჟიმის ან უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის საფუძველზე, რომელიც უკეთესია.

საქართველოს ინვესტიციების კანონმდებლობა მომავალში განვითარდება წინამდებარე შეთანხმების დებულებებისა და სულისკვეთების შესაბამისად, განსაკუთრებით მისი ზოგადი პრინციპების გათვალისწინებით, კომპანიების დაფუძნებისა და საქმიანობის პირობების და სამართლებრივი თანამშრომლობის დებულებების (I, IV და V კარი) შესაბამისად, აგრეთვე კომპანიების დაარსებასთან დაკავშირებით გაერთიანებასა და საქართველოს შორის წერილების გაცვლის შესაბამისად.

ოქმი

საბაჟო საკითხებში

ადმინისტრაციულ ორგანოთა შორის ურთიერთდახმარების შესახებ

მუხლი 1

განმარტებები

ამ ოქმის მიზნებისათვის:

ა) „საბაჟო კანონმდებლობა“ გულისხმობს მხარეთა ტერიტორიებზე მოქმედ ნებისმიერ საკანონმდებლო ან ნორმატიულ აქტს საქონლის იმპორტის, ექსპორტის, ტრანზიტისა და მისი განთავსების შესახებ ნებისმიერი საბაჟო პროცედურის შესაბამისად, რაც მოიცავს აკრძალვის, შეზღუდვისა და კონტროლის ღონისძიებებს და მიღებულია აღნიშნულ მხარეთა მიერ;

ბ) „მთხოვნელი უფლებამოსილი ორგანო“ გულისხმობს კომპეტენტურ ადმინისტრაციულ უფლებამოსილ ორგანოს, რომელიც დანიშნულია ამ მიზნით ერთ-ერთი მხარის მიერ და რომელიც ითხოვს დახმარებას საბაჟო საკითხებში;

გ) „თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო“ გულისხმობს კომპეტენტურ ადმინისტრაციულ უფლებამოსილ ორგანოს, რომელიც დანიშნულია ამ მიზნით ერთ-ერთი მხარის მიერ და რომელიც იღებს თხოვნას საბაჟო საკითხებში;

დ) „პერსონალური ინფორმაცია“ გულისხმობს მთელ ინფორმაციას, რომელიც ეხება იდენტიფიცირებულ ან არაიდენტიფიცირებული პიროვნებას.

მუხლი 2

ფარგლები

1. მხარეები დაეხმარებიან ერთმანეთს თავიანთ კომპეტენციათა ფარგლებში, ოქმით გათვალისწინებული პირობების თანახმად საბაჟო კანონმდებლობის დარღვევის საწინააღმდეგო პროფილაქტიკური ზომების მიღების, ასეთ დარღვევათა გამომჟღავნებისა და გამოძიების საქმეში.

2. დახმარება საბაჟო საკითხებში ეხება, ამ ოქმის თანახმად, ყველა ადმინისტრაციულ ორგანოს, რომელიც უფლებამოსილია ამ ოქმის განხორციელებისათვის. იგი არ ეწინააღმდეგება კრიმინალურ საკითხებში ურთიერთდახმარების აღიარებულ ნორმებს და არავითარ შემთხვევაში არ დაფარავს სასამართლო ხელისუფლების მოთხოვნით მოპოვებულ ინფორმაციას, თუ არ არსებობს ამაზე სასამართლო ხელისუფლების თანხმობა.

მუხლი 3

დახმარება თხოვნის შემთხვევაში

1. მთხოვნელი უფლებამოსილი ორგანოს თხოვნით, თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო უზრუნველყოფს მას შესაბამისი ინფორმაციით, რათა მიეცეს საშუალება დარწმუნდეს იმაში რომ, საბაჟო კანონმდებლობა სწორად იქნა გამოყენებული. ასეთი ინფორმაცია შეიძლება მოიცავდეს შეტყობინებას აღნიშნული კანონმდებლობის დარღვევით ჩატარებული ან დაგეგმილი ოპერაციების შესახებ.

2. მთხოვნელი უფლებამოსილი ორგანოს თხოვნით, თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო მიაწვდის მას ინფორმაციას იმის შესახებ, იყო თუ არა საქონელი შესაბამისი წესების დაცვით იმპორტირებული ერთ-ერთი მხარის მიერ მეორე მხარის ტერიტორიაზე

და, საჭიროების შემთხვევაში რა სახის საბაჟო პროცედურები იქნა ჩატარებული.

3. მოხოვნილი უფლებამოსილი ორგანოს თხოვნით თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო შესაბამის ღონისძიებებს განახორციელებს მეთვალყურეობის უზრუნველსაყოფად:

ა) იმ მოქალაქეებისა და იურიდიული პირების მიმართ, რომელთა გამო არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ ისინი არღვევენ ან დაარღვეის საბაჟო კანონმდებლობა;

ბ) იმ ადგილებთან დაკავშირებით, სადაც ტვირთი შენახულია იმგვარად, რომ იწვევს საბაჟო კანონმდებლობის დარღვევით გამოყენების ეჭვს;

გ) იმ საქონლის მოძრაობის მიმართ, რომლის გამო მიღებული ცნობის მიხედვით შეიძლება მოხდეს საბაჟო კანონმდებლობის მნიშვნელოვანი დარღვევები;

დ) ტრანსპორტირების იმ საშუალებების მიმართ, რომლებიც იყო, არის ან შესაძლოა გამოყენებული იყოს საბაჟო კანონმდებლობის დასარღვევად.

მუხლი 4

სპონტანური დახმარება

მხარეები წინასწარი მოთხოვნის გარეშე დახმარებას გაუწევენ ერთმანეთს თავიანთი კანონების, წესებისა და სხვა საკანონმდებლო საშუალებების თანახმად, თუკი მიიჩნევენ, რომ ეს საჭიროა საბაჟო კანონმდებლობის სწორად გამოყენებისათვის, განსაკუთრებით როდესაც მიიღებენ ინფორმაციას, დაკავშირებულს:

- ქმედებასთან, რომელიც არღვევს ან დაარღვევს ამგვარ კანონმდებლობას და რომლითაც შესაძლოა დაინტერესდნენ მხარეები;
- ამგვარი ქმედებისათვის გამოყენებულ ახალ საშუალებებსა და მეთოდებთან;
- იმ საქონელთან, რომლებიც წარმოადგენენ საბაჟო კანონმდებლობის დარღვევის საგანს;
- ფიზიკურ ან იურიდიულ პირებთან, რომელთა მიმართაც წარმოიქმ-

ნება საბაჟო კანონმდებლობის დარღვევის ეჭვის საფუძველი;
• ტრანსპორტის საშუალებებთან, რომლებიც საბაჟო კანონმდებლობის მნიშვნელოვანი დარღვევის ეჭვებს წარმოშობენ.

მუხლი 5

მიწოდება-შეტყობინება

მთხოვნელი უფლებამოსილი ორგანოს მიმართებით თხოვნის მიძღები უფლებამოსილი ორგანო თავისი კანონმდებლობის შესაბამისად მიიღებს საჭირო ზომებს მის ტერიტორიაზე მცხოვრები ან დაფუძნებული ადრესატისათვის ამ ოქმის მოქმედების ფარგლებში ყველა არსებული დოკუმენტის მიწოდებისათვის და ყოველი გადაწყვეტილების შეტყობინებისათვის. მიმართვის შემთხვევაში მოქმედებს მე-6 მუხლის მე-3 პარაგრაფი.

მუხლი 6

დახმარებისათვის თხოვნის ფორმა და შინაარსი

1. ამ ოქმის თანახმად თხოვნა იგზავნება წერილობითი ფორმით და თან ერთვოდეს ყოველი საჭირო დოკუმენტი, საჭიროებისამებრ, სასწრაფო სიტუაციის შემთხვევაში, შეიძლება მიღებული იყოს ზეპირი თხოვნა, რომელიც დაუყოვნებლივ დადასტურებული უნდა იყოს წერილობით.

2. თხოვნა პირველი პარაგრაფის მიხედვით მოიცავს შემდეგ ინფორმაციას:

- ა) თხოვნის მიმცემი უფლებამოსილი ორგანო;
- ბ) ღონისძიებანი თხოვნის საფუძველზე;
- გ) თხოვნის ობიექტი და მიზეზი;
- დ) ამასთან დაკავშირებული კანონები, წესები და სხვა საკანონმდებლო ელემენტები;
- ე) მაქსიმალურად ზუსტი და ყოვლისმომცველი მონაცემების მიწოდება იმ ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა შესახებ, რომლებიც არიან გამოძიების ობიექტები;
- ვ) შესაბამისი ფაქტებისა და უკვე განხორციელებული გამოძიების რეზიუმე, მე-5 მუხლში მოცემული შემთხვევების გარდა.

3. თხოვნა გაგზავნილ იქნება თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანოს ოფიციალურ ენაზე ან ამგვარი ორგანოსათვის მისაღებ ენაზე.

4. თუ თხოვნა არ შეესაბამება ფორმალურ მოთხოვნებს, შესაძლებელია მოთხოვნილი იყოს მისი შესწორება ან სრულყოფა; მიუხედავად ამისა, შესაძლებელია მიღებულ იქნეს წინასწარი გამაფრთხილებელი ზომები.

მუხლი 7 "

თხოვნების შესრულება

1. დახმარებისათვის თხოვნის შესრულების მიზნით, თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო, იმოქმედებს თავისი კომპეტენციისა და შესაძლებლობების ფარგლებში ისე, თითქოს მოქმედებდა დამოუკიდებლად ან საკუთარი მხარის სხვა უფლებამოსილი ორგანოს თხოვნით, კერძოდ, მიაწოდებს მთხოვნელ უფლებამოსილ ორგანოს მის ზელთ უკვე არსებულ ინფორმაციას, ჩაატარებს შესაბამის გამოძიებას ან უზრუნველყოფს მის ჩატარებას. ეს მუხლი ვრცელდება იმ ადმინისტრაციულ ქვედანაყოფზეც, რომელსაც მიმართავს თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო, თუ ამ უკანასკნელს არ ძალუძს იმოქმედოს დამოუკიდებლად.

2. დახმარებისათვის თხოვნა დაკმაყოფილდება თხოვნის მიმღები მხარის კანონების, წესებისა და სხვა საკანონმდებლო ინსტრუმენტების შესაბამისად.

3. ერთი მხარის მიერ შესაბამისი უფლებამოსილებით აღჭურვილ ოფიციალურ პირებს, მეორე მონაწილე მხარისათვის შეთანხმებით და ამ უკანასკნელის მიერ დადგენილი პირობების თანახმად, შეუძლიათ მიიღონ თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანოსაგან ან სხვა ორგანოსაგან, რომელზეც პასუხისმგებელია თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო, საბაჟო ინფორმაცია კანონმდებლობის დარღვევასთან დაკავშირებული ოპერაციების შესახებ, რომელიც სჭირდება მოთხოვნელ უფლებამოსილ ორგანოს ამ ოქმის მიზნებისათვის.

4. ერთ-ერთი მხარის ოფიციალურ პირებს შეუძლიათ მეორე

მონაწილე მხარის თანხმობით და მის მიერ დადგენილი პირობების ფარგლებში მონაწილეობა მიიღონ ამ უკანასკნელის ტერიტორიაზე განხორციელებულ გამოძიებაში.

მუხლი 8

მისაწოდებელი ინფორმაციის ფორმა

1. თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო გამოძიების შედეგებს მიაწოდებს მთხოვნელ უფლებამოსილ ორგანოს დოკუმენტების, დოკუმენტების დამოწმებული ასლების, ანგარიშების და სხვ. ფორმით.

2. პირველ პარაგრაფში მოყვანილი დოკუმენტები შეიძლება შეიცვალოს ნებისმიერი ფორმით წარმოებული კომპიუტერული ინფორმაციით.

მუხლი 9

გამონაკლისები დახმარების გაწევის ვალდებულებებში

1. მხარეებს შეუძლიათ უარი განაცხადონ ოქმის თანახმად დახმარების გაწევაზე, თუ ასეთმა დახმარებამ შეიძლება:

ა) ზიანი მიაყენოს საქართველოს ან ევროკავშირის წევრი-სახელმწიფოს სუვერენიტეტს, რომლებსაც ამ ოქმის დებულებების თანახმად ეთხოვათ დახმარება;

ბ) ზიანი მიაყენოს სახელმწიფო პოლიტიკას, უშიშროებას ან სხვა განსაკუთრებულ ინტერესებს, კერძოდ იმ შემთხვევაში, რომლებიც 10 (2) მუხლის დებულებებით არის განსაზღვრული;

გ) გამოიწვიოს საბაჟო გადასახადის შესახებ საკანონმდებლო აქტებისაგან განსხვავებული სავალუტო ან საგადასახადო კანონმდებლობის გამოყენება;

ან
დ) გაამჟღავნოს სამრეწველო, კომერციული ან პროფესიული საიდუმლოება.

2. როდესაც მთხოვნელი უფლებამოსილი ორგანო ითხოვს ისეთ დახმარებას, რომლის გაწევაც ამგვარი თხოვნის შემთხვევაში თვითონ არ ძალუძს, იგი ამ ფაქტზე გაამახვილებს ყურადღებას

თავის თხოვნაში. შემდეგ თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანო თვითონ გადაწყვეტს, თუ როგორ უპასუხოს ამგვარ თხოვნას.

3. დახმარების შესახებ უარყოფითი გადაწყვეტილება და მისი მიღების მიზეზი დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს მთხოვნელ უფლებამოსილ ორგანოს.

მუხლი 10

ინფორმაციის გაცვლა და კონფიდენციალობა

1. ამ მუხლის თანახმად ნებისმიერი ფორმით გადაცემულ ინფორმაციას კონფიდენციალური ან შეზღუდული ხასიათი აქვს, ყოველი მხარისათვის დამახასიათებელი წესების შესაბამისად. ეს ინფორმაცია დაცული იქნება ოფიციალური საიდუმლოების ვალდებულებით და მიმღები მხარის შესაბამისი მსგავსი ინფორმაციის მიმართ მოქმედი კანონებით, აგრეთვე გაერთიანების ორგანოების მიმართ მოქმედი შესაბამისი დებულებებით.

2. პირადი ინფორმაცია შეიძლება გაიცვალოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მიმღები მხარე კისრულობს ვალდებულებას დაიცვას აღნიშნული ინფორმაცია მიმწოდებელი მონაწილე მხარის მიერ გატარებულ ექვივალენტურ დონეზე.

3. მიღებული ინფორმაცია გამოყენებული უნდა იყოს მხოლოდ ამ ოქმის მიზნებისათვის, როდესაც ერთ-ერთი მონაწილე მხარე მოითხოვს ამ ინფორმაციის გამოყენებას სხვა მიზნებისათვის, მან მეორე მხარეს უნდა მოსთხოვოს ინფორმაციის მომწოდებელი უფლებამოსილი ორგანოს წინასწარი წერილობითი თანხმობა, უფრო მეტიც, მან უნდა იმოქმედოს უფლებამოსილი ორგანოს მიერ დადგენილი ნებისმიერი შეზღუდვების ფარგლებში.

4. მე-3 პარაგრაფი არ ეწინააღმდეგება ინფორმაციის გამოყენებას ნებისმიერ იურიდიულ და ადმინისტრაციულ პროცედურებში, რომლებსაც მიმართავენ საბაჟო კანონმდებლობასთან შეუსაბამობის გამო დაშვებული შეცდომებისათვის. ამ ინფორმაციის მომწოდებელ კომპეტენტურ ორგანოს ეცნობება ასეთი გამოყენების შესახებ.

5. მონაწილე მხარეებს შეუძლიათ ჩვენებების, მოწმობების და მოხსენებების, სასამართლო საქმისწარმოებისა და სასამართლოს წი-

ნაშე აღძრული საქმეების შესახებ თავიანთ ჩანაწერებში გამოიყენონ, როგორც მხილებები, ამ ოქმის დებულებების თანახმად მიღებული ინფორმაცია და დოკუმენტები.

მუხლი 11

ექსპერტები და მოწმეები

1. თხოვნის მიმღები უფლებამოსილი ორგანოს ოფიციალური პირი შეიძლება აღჭურვილი იყოს უფლებამოსილებით წარდგეს სასამართლო ან ადმინისტრაციული საქმეების განხილვისას ამ ოქმის მიხედვით მეორე მხარის იურისდიქციაში შეძველ საკითხებთან დაკავშირებით, როგორც ექსპერტი ან მოწმე მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში და წარადგინოს საქმისწარმოებისათვის საჭირო მტკიცებები, საბუთები ან დამოწმებული ასლები, სასამართლო ან ადმინისტრაციულ ორგანოებში ამგვარი წარდგომის თხოვნა ზუსტად უნდა ასახავდეს იმ საკითხს, რომლის შესახებაც ეს პირი იქნება გამოკითხული, აგრეთვე დამკითხავის ტიტულს ან კვალიფიკაციას.

2. უფლებამოსილებით აღჭურვილი ოფიციალური პირი ისარგებლებს ისეთივე დაცვის უფლებით, როგორითაც არსებული კანონმდებლობის მიხედვით სარგებლობენ მთხოვნელი უფლებამოსილი ორგანოს თანამდებობის პირები საკუთარ ტერიტორიაზე.

მუხლი 12

დახმარების ხარჯები

მხარეები უარს აცხადებენ ამ მუხლის თანახმად გაწეული ხარჯების ანაზღაურების მოთხოვნაზე, გარდა იმ ხარჯებისა, რომლებიც საჭიროებისამებრ გაწეულ იქნა სახელმწიფო სამსახურში არმყოფი ექსპერტების, მოწმეებისა და თარჯიმნების მიერ.

მუხლი 13

შესრულება

1. ამ ოქმის შესრულება ევალებათ, ერთი მხრივ, საქართველოს ცენტრალურ საბაჟო უფლებამოსილ ორგანოს და, მეორე

მზრივ, ევროკომისიის კომპეტენტურ სამსახურებს და, საჭიროების შემთხვევაში, ევროკავშირის წევრი-სახელმწიფოების უფლებამოსილ საბაჟო ორგანოებს. ისინი მიიღებენ გადაწყვეტილებას ოქმის შესრულებისათვის აუცილებელი ყველა ზომისა და ღონისძიებების შესახებ, მონაცემების დაცვის სფეროში მოქმედი წესების გათვალისწინებით. მათ შეუძლიათ რეკომენდაცია გაუწიონ კომპეტენტურ ორგანოებს მოცემულ ოქმში შესწორებების შეტანასთან დაკავშირებით.

2. მხარეები გამართავენ კონსულტაციებს და ინფორმაციას მიაწვდიან ერთმანეთს აღსრულების იმ კონკრეტული წესების შესახებ, რომლებიც მიღებულია ოქმის დებულებების შესაბამისად.

მუხლი 14

დამატება

მე-10 მუხლს არ ეწინააღმდეგება, რომ ევროკავშირის ერთ ან მეტ წევრ-სახელმწიფოსა და საქართველოს შორის დადებული შეთანხმებები ორმხრივი დახმარების შესახებ არ დაარღვევს გაერთიანების იმ დებულებებს, რომლითაც იმართება ევროკომისიის კომპეტენტურ სამსახურებსა და წევრი-სახელმწიფოების უფლებამოსილ საბაჟო ორგანოებს შორის საბაჟო საკითხებთან დაკავშირებული ისეთი ინფორმაციის გაცვლა, რომელიც შეიძლება წარმოადგენდეს გაერთიანების ინტერესს.

საბოლოო აქტი

სრულუფლებიანმა წარმომადგენელმა:

ბელგიის სამეფოსი, დანიის სამეფოსი, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკისა, საბერძნეთის რესპუბლიკისა, ესპანეთის სამეფოსი, საფრანგეთის რესპუბლიკისა, ირლანდიისა, იტალიის რესპუბლიკისა, ლუქსემბურგის დიდი საჰერცოგოსი, ნიდერლანდების სამეფოსი, ავსტრიის რესპუბლიკისა, პორტუგალიის რესპუბლიკისა, ფინეთის რესპუბლიკისა, შვედეთის სამეფოსი, დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფოსი, ევროპის გაერ-

თიანების, ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანების, ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანების დამფუძნებელი ხელშეკრულებების მონაწილე მხარეებისა, შემდგომში „წევრ-სახელმწიფოებად“ წოდებულნი, და ევროპის გაერთიანების, ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანებისა და ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანება, აქ და შემდგომ წოდებულნი „გაერთიანებად“, ერთი მხრივ, და საქართველოს სრულუფლებიანმა წარმომადგენლებმა, მეორე მხრივ, 1996 წლის 22 აპრილს ლუქსემბურგში პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შეთანხმების ხელმოწერისათვის შეხვედრისას, რომელიც შემდგომ იწოდება „შეთანხმებად“, და რომლითაც მყარდება პარტნიორობა, ერთი მხრივ, ევროპის გაერთიანებებისა და მათ წევრ-სახელმწიფოებს, და მეორე მხრივ, საქართველოს შორის, მოიწონეს შემდეგი ტექსტები:

შეთანხმება, მისი დანართები და თანდართული ოქმი:

ოქმი საბაჟო საკითხებში ადმინისტრაციულ ორგანოთა შორის ურთიერთობების შესახებ

წევრი-სახელმწიფოებისა და გაერთიანების სრულუფლებიანმა წარმომადგენლებმა და საქართველოს სრულუფლებიანმა წარმომადგენლებმა მოიწონეს ქვემოთ ჩამოთვლილი და ამ საბოლოო აქტის თანდართული ერთობლივი განცხადებების ტექსტები:

ერთობლივი განცხადება შეთანხმების მე-6 მუხლთან დაკავშირებით;

ერთობლივი განცხადება შეთანხმების მე-15 მუხლთან დაკავშირებით;

ერთობლივი განცხადება 25(ბ)-ე და 36-ე მუხლებში ჩსენებული „კონტროლის“ ცნების შესახებ;

ერთობლივი განცხადება შეთანხმების 35-ე მუხლთან დაკავშირებით;

ერთობლივი განცხადება შეთანხმების 42-ე მუხლთან დაკავშირებით;

ერთობლივი განცხადება შეთანხმების 98-ე მუხლთან დაკავშირებით;

წევრი-ქვეყნებისა და გაერთიანების სრულუფლებიანმა წარ-

მომადგენლებმა და საქართველოს სრულუფლებიანმა წარმომადგენლებმა გადაწყვიტეს გაცვალონ ამ დასკვნით აქტს თანდართული შემდეგი წერილები:

გაერთიანებისა და საქართველოს შორის წერილები კომპანიების დაფუძნებასთან დაკავშირებით.

წევრი-ქვეყნებისა და გაერთიანების სრულუფლებიანმა წარმომადგენლებმა და საქართველოს სრულუფლებიანმა წარმომადგენლებმა მხედველობაში მიიღეს ამ საბოლოო აქტს თანდართული შემდეგი განცხადება:

საფრანგეთის მთავრობის განცხადება

ერთობლივი განცხადება მე-6 მუხლთან დაკავშირებით

თუ მხარეები შეთანხმდებიან, რომ პირობები მოითხოვს შეხვედრას უმაღლეს დონეზე, ეს შეხვედრა გაიმართება ad hoc საფუძველზე

ერთობლივი განცხადება მე-15 მუხლთან დაკავშირებით

სანამ საქართველო შეუერთდება მსო-ს, მხარეები თანამშრომლობის კომიტეტის ფარგლებში გამართავენ კონსულტაციებს საიმპორტო ტარიფების პოლიტიკისა და სატარიფო დაცვაში ცვლილებების შეტანის შესახებ, კერძოდ, ასეთი კონსულტაციები მოეწყობა სატარიფო დაცვის გაზრდამდე.

ერთობლივი განცხადება 25(ბ)-ე და 36-ე მუხლებში ხსენებული „კონტროლის“ ცნების შესახებ:

1. მხარეები ადასტურებენ თავიანთ თანხმობას, რომ კონტროლის საკითხი თითოეული შემთხვევის ფაქტობრივ თავისებურებებზე არის დამოკიდებული.

2. მაგალითად, კომპანია მიიჩნევა, როგორც მეორე კომპანიის „კონტროლს დაქვემდებარებული“, შესაბამისად ამ კომპანიის შვილეული საწარმოც, იმ შემთხვევაში, თუ:

- მეორე კომპანია პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფლობს ხმათა უმეტესობას, ან

- მეორე კომპანიას აქვს უფლება დანიშნოს ან გაათავისუფლოს

ადმინისტრაციული ორგანოს, მენეჯმენტის ორგანოს ან ზედამხედველი ორგანოს უმრავლესობა, და იმავედროულად არის აქციონერი ან ფილიალის წევრი.

3. ორივე მხარე მე-2 პარაგრაფის კრიტერიუმებს არ მიიჩნევს ამომწურავად.

ერთობლივი განცხადება 35-ე მუხლთან დაკავშირებით

მხოლოდ გარკვეული მხარის მოქალაქეებისა და არა სხვა მხარეთა მოქალაქეებისათვის ვიზის მომთხოვნი ფაქტი არ იქნება მიჩნეული, როგორც გარკვეული ვალდებულებებიდან გამომდინარე სარგებლიანობის ნულიფიცირება ან დარღვევა.

ერთობლივი განცხადება შეთანხმების 42-ე მუხლთან დაკავშირებით

შეთანხმების მიზნებიდან გამომდინარე, მხარეები თანხმდებიან, რომ ინტელექტუალური, კომერციული, სამრეწველო საკუთრება, კერძოდ, მოიცავს საავტორო უფლებებს, მათ შორის კომპიუტერულ პროგრამებზე საავტორო უფლებას, და მომიჯნავე უფლებებს, პატენტებთან, სამრეწველო დიზაინთან, გეოგრაფიულ მაჩვენებლებთან დაკავშირებულ უფლებებს, წარმოშობის, სავაჭრო ნიშნებისა და მომსახურების ნიშნების, ინტეგრირებული ციკლის ტიპოგრაფიების, აგრეთვე არასამართლიანი კონკურენციისაგან დაცვას, როგორც ეს მოხსენებულია პარიზის სამრეწველო საკუთრების შესახებ კონვენციის მე-10 ბის მუხლში, და „ნოუ-ჰაუს“ გაუმქდავენებელი ინფორმაციის დაცვას.

ერთობლივი განცხადება 98-ე მუხლთან დაკავშირებით

მხარეები შეთანხმდნენ, რომ მართებული გაგებისათვის და პრაქტიკული გამოყენებისათვის ტერმინი „გადაუღებელი აუცილებლობის შემთხვევაში“, რომელსაც შეიცავს 98-ე მუხლი გულისხმობს ერთ-ერთი მხარის მიერ შეთანხმების მატერიალურ დარღვევას.

შეთანხმების მატერიალური დარღვევა ნიშნავს:

ა) შეთანხმების უარყოფას, რაც საერთაშორისო სამართლის კანონებით ნებადართული არ არის ან

ბ) მე-2 მუხლში წარმოდგენილი შეთანხმების ძირითადი ელემენტების დარღვევას.

მხარეები შეთანხმდნენ, რომ 98-ე მუხლში ხსენებული „შესაბამისი ზომები“ საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამისად მიღებული ზომებია. თუ მხარე გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში მიიღებს ზომებს 98-ე მუხლის თანახმად, მეორე მხარეს შეუძლია მიმართოს დავის გადაწყვეტის პროცედურას.

გაერთიანებასა და საქართველოს შორის წერილების გაცვლა კომპანიების დაფუძნებასთან დაკავშირებით

ა. საქართველოს მთავრობის წერილი

ბერნარდო ბატონო,

მოგმართავთ პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შეთანხმებასთან დაკავშირებით, რომელიც პარაფირებულია 1995 წლის 15 დეკემბერს.

როგორც აღვნიშნე მოლაპარაკებების დროს, საქართველო გაერთიანების კომპანიებს დაარსებისა და საქმიანობისათვის ანიჭებს პრივილეგიებს გარკვეულ შემთხვევებში. ჩემი აზრით, ეს არის გამოხატულება საქართველოს პოლიტიკისა, რათა ყოველნაირად შეუწყოს ხელი გაერთიანების კომპანიების დაფუძნებას საქართველოში.

ამის გათვალისწინებით, ჩემი აზრით, შეთანხმების პარაფირებას და კომპანიების დაფუძნებასთან დაკავშირებული შესაბამისი მუხლების ძალაში შესვლამდე არსებულ პერიოდში, საქართველო არ მიიღებს ისეთ ზომებს ან ნორმატიულ აქტებს, რომლებიც შეცვლიან შეთანხმების პარაფირების არსებულ სიტუაციას გაერთიანების კომპანიებისათვის საქართველოს ან მესამე ქვეყნის კომპანიებთან მიმართებაში, დისკრიმინაციის დაწესების ან მისი გაუარესების მიმართულებით.

დავალებული ვიქნები, თუ დაადასტურებთ ამ წერილის მიღებას.

მიიღეთ, ბატონო, რწმუნება ჩემი ღრმა პატივისცემისა.

საქართველოს მთავრობის სახელით

ბ. ევროპის გაერთიანების წერილი
ძვირფასო ბატონო,
მაღლობას მოგახსენებთ თქვენი დღევანდელი წერილისათვის,
რომელიც შემდეგნაირად იკითხება:

„მოგმართავთ პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შეთანხმებასთან დაკავშირებით, რომელიც პარაფირებულია 1995 წლის 15 დეკემბერს.

როგორც აღვნიშნე მოლაპარაკების დროს, საქართველო გაერთიანების კომპანიებს დაარსებისა და საქმიანობისათვის ანიჭებს პრივილეგიებს გარკვეულ შემთხვევებში. ჩემი აზრით, ეს არის გამონაკლისი საქართველოს პოლიტიკისა, რათა ყოველნაირად შეუწყოს ხელი გაერთიანების კომპანიების დაფუძნებას საქართველოში.

ამის გათვალისწინებით, ჩემი აზრით, შეთანხმების პარაფირებას და კომპანიების დაფუძნებასთან დაკავშირებული შესაბამისი მუხლების ძალაში შესვლამდე არსებულ პერიოდში, საქართველო არ მიიღებს ისეთ ზომებს ან ნორმატიულ აქტებს, რომლებიც შეცვლიან შეთანხმების პარაფირებისას არსებულ სიტუაციას გაერთიანების კომპანიებისათვის საქართველოს ან მესამე ქვეყნის კომპანიებთან მიმართებაში, დისკრიმინაციის დაწესების ან მისი გაუარესების მიმართულებით.

დავალებული ვიქნები, თუ დაადასტურებთ ამ წერილის მიღებას.

მე შემიძლია დავადასტურო თქვენი წერილის მიღება.

მიიღეთ, ბატონო, რწმუნება ჩემი ღრმა პატივისცემისა.

ევროპის გაერთიანების სახელით

საფრანგეთის მთავრობის განცხადება

საფრანგეთის რესპუბლიკა აღნიშნავს, რომ გაერთიანების დამფუძნებელი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, საქართველოსთან პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შეთანხმება არ ეხება ევროპის გაერთიანებასთან ასოცირებულ ზღვისგალმა ქვეყნებსა და ტერიტორიებს.

ლიტერატურა

1. ლევან ალექსიძე. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი. თბ., 2010.
2. ლევან ალექსიძე. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია. თბ., 1985.
3. ვახტანგ ქარუმიძე. საერთაშორისო ორგანიზაციები. თბ., 2003.
4. გივი ლოზიანიძე. ადამიანის უფლებათა სამართალი. თბ., 2005.
5. გივი ჟვანია. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის როლი საერთაშორისო სამართლის განვითარებაში, თბ., 1974.
6. ნოდარ კიკვაძე. საერთაშორისო ორგანიზაციები. ცნობარი. თბ., 1982.
7. ანდრო ღვამიჩაია. ევროკავშირი XXI საუკუნის მიჯნაზე. თბ., 1998.
8. ვასილ ჭყოიძე, ზაზა ჭელიძე. ევროპული ინტეგრაცია და ევროკავშირის ინსტიტუტები. თბ., 1998.
9. ლევან ბოძაშვილი. ევროპის საბჭო და ადამიანის უფლებების დაცვა. თბ., 1998.
10. ზურაბ აბაშიძე. ნატო და საქართველო, უტოპიიდან რეალობისაკენ. თბ., 2001.
11. დავით გეფერძე. საერთაშორისო საპაერო სამართალი. თბ., 2009
12. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი. თბ., 2003.
13. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი, ლექსიკონი-ცნობარი. თბ., 2005.
14. Матренс Ф.Ф. Современное международное право цивилизованных народов, М., 1996.
15. Тункин Г. И. Теория международного права, М., 1970.
16. Маравецкий В. Функции международной организаций. М. 1979.
17. Малинин С.А. О правосубъектности международных организаций, М. 1992.
18. Арсчага Э. Современное международное право. М. 1983.

19. Радойнов П. Правотворческие функции на международной организации. София, 1975.
20. Валсев Р. М. Контроль в современном международном праве. Казань, 2003.
21. «Договор о ЕС», Действующее международное право, сборник док-тов, Т.3, Москва., 1997.
22. Беляев С.А. «Европейское правовое пространство: обзор западноевропейских концепций», Правоведение №6, 1990.
23. Браво Л.Ф. «Применение международного права в порядке европейских стран», Российский ежегодник международного права 1995.
24. Michael P. Scharf, The Law of International Organizations. Problems and Materials. Durham, North Carolina, 2007;
25. Frederic L. Kirgis, Jr., International Organizations in Their Legal Setting, West Publishing Co., 1993;
26. Jose E. Alvarez. International Organizations as Law-makers., 2006;
27. Lisa L. Martin , Beth A. Simmons. International Institutions: An International Organization Reader (International Organization Special Issues), 2001;
28. Ian Hurd. International Organizations Politics, Law, Practice., 2011

საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობათა უნივერსიტეტის შესახებ

უნივერსიტეტი შეიქმნა 2002 წელს ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა და საჯარო მოხელეთა ინიციატივით. საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობათა უნივერსიტეტი ახორციელებს საბაკალავრო და სამაგისტრო აკადემიურ საგანმანათლებლო სწავლებას. უნივერსიტეტის მისიაა საზოგადოების უზრუნველყოფა ინტელექტუალური და კვალიფიციური, მაღალი ზნეობრივი და მორალური ფასეულობების მქონე ადამიანური რესურსებით, რაც ხელს შეუწყობს დემოკრატიული საზოგადოების მშენებლობას, ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას და მის წარმატებულ საერთაშორისო ინტეგრაციას.

ბაკალავრიატის საგანმანათლებლო პროგრამები - სოციალურ მეცნიერებათა და ბიზნესის ფაკულტეტი: საერთაშორისო ურთიერთობები; საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები; ბიზნესის მენეჯმენტი; საგადასახადო საქმე; აღრიცხვა და კონტროლი; ფინანს საბანკო საქმე; გადაზიდვების ორგანიზაცია და მართვა (სატრანსპორტო ლოგისტიკა). სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტი: სამართალმცოდნეობა.

მაგისტრატურის საგანმანათლებლო პროგრამები - სოციალურ მეცნიერებათა და ბიზნესის ფაკულტეტი: საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები; საერთაშორისო ურთიერთობები; საერთაშორისო ურთიერთობები (ინგლისურ ენოვანი); ბიზნესის მართვა; ბიზნესის მართვა (ინგლისურ ენოვანი); საგადასახადო - საბაჟო საქმე; აღრიცხვა, კონტროლი და აუდიტი; ფინანსები და საბანკო საქმე; ლოგისტიკური და სატრანსპორტო მენეჯმენტი. სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტი: სახელმწიფო და ადმინისტრაციული სამართალი; კერძო სამართალი; სისხლის სამართალი; საერთაშორისო სამართალი.

საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობათა უნივერსიტეტი ახორციელებს პროფესიულ საგანმანათლებლო სწავლებას, რომლის ორგანიზება ხდება სასწავლო პროცესის უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტის, განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ დამტკიცებული პროფესიული საგანმანათლებლო სტანდარტებისა და მასზე დაყრდნობით უნივერსიტეტის მიერ შემუშავებული პროგრამების საფუძველზე.

პარტნიორი უნივერსიტეტებია: Ovidius University of Constanta (Romania); University of Siena (Italy); University of Economics in Katowice (Poland); Stefan cel Mare University of Suceava (Romania); Moldova State University (Chisinau, Moldova); State University, "A. Russo" Balti (Moldova).

უნივერსიტეტის ოფიციალური საიტი ssuu.cdu.ge

ავტორთა შესახებ

დავით გეფერიძე – სამართლის დოქტორი, საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობათა უნივერსიტეტის სრული პროფესორი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს წევრი, შსს სასაზღვრო პოლიტიკის იურიდიული განყოფილების უფროსი. გამოქვეყნებული აქვს 40-მდე სამეცნიერო ნაშრომი საერთაშორისო სამართლის აქტუალურ პრობლემებზე.

აფთხაძე ზაზა – სამართლის დოქტორი, აფხაზეთის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი, დავით გურამიშვილის საერთაშორისო სასწავლო უნივერსიტეტი „იბერიის“ სრული პროფესორი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, გამოქვეყნებული აქვს 40-მდე სამეცნიერო ნაშრომი, მონოგრაფია და სახელმძღვანელო ადმინისტრაციული სამართლის აქტუალურ პრობლემებზე.

დავით გეგერია, ავთანდილ ხაჯალია

**საერთაშორისო
ორგანიზაციების სამართალი**

**გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2011**

**რედაქტორი ნელი ელიზბარაშვილი
ტექ. რედაქტორი ინგა ნავროზაშვილი
კორექტორი მარინე კილაძე**

**გამომცემლობა „მერიდიანი“,
აღ. ყაზბეგის გამზ. №45
E – mail: info@meridianpub.com ☎ 39-15-22**

განვითარების ხელშეწყობა, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების დაცვა.

ევროპის კავშირის ქვეყნებმა უნდა წარუდგინონ ერთმანეთს და კავშირის ინფორმაცია ყველა იმ აუცილებელ საკითხზე, რომელიც წარმოადგენს საერთო ინტერესს საგარეო პოლიტიკისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროებში. მათ უნდა მოახდინონ საკუთარი ქმედებების კოორდინირება საერთაშორისო კონფერენციებში. კერძოდ, ევროპის კავშირის ქვეყნები, რომლებიც ამავდროულად გაეროს უშიშროების საბჭოს წევრებად გვევლინებიან, ვალდებული არიან იმოქმედონ შეთანხმებულად და მთლიანად ჩააყენონ საქმის კურსში სხვა წევრი-სახელმწიფოები. გაეროს უშიშროების საბჭოს სხდომაზე განსახილველად გამოტანილ საკითხებზე მსჯელობისას ევროპის კავშირის წევრი-სახელმწიფოების წინაშე ამ კავშირის პოზიციებისა და ინტერესების დაცვა დგას.

ყველა წევრი-სახელმწიფო ვალდებულია აქტიურად და ღიად დაიცვას ევროპის კავშირის საგარეო პოლიტიკა და უსაფრთხოება, თავი შეიკავოს ყველა იმ ქმედებისაგან, რომელიც ეწინააღმდეგება ევროპის კავშირის ინტერესებს ან ასუსტებს მის ერთიანობასა და ქმედუნარიანობას საერთაშორისო ურთიერთობებში.

ევროპის კავშირის უსაფრთხოების საერთო საგარეო პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილია აგრეთვე თავდაცვის პოლიტიკის ფორმირება, რამაც გარკვეული დროის შემდეგ ევროპის კავშირის ერთიანი შეიარაღებული ძალების ჩამოყალიბება უნდა განაპირობოს.

სამართლისა და შინაგან საქმეთა სფეროებში თანამშრომლობა მიმართულია იმ საკითხების გაფართოებასთან, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს კანონიერებისა და მართლწესრიგის განმტკიცებისათვის, წევრი-სახელმწიფოების მოქალაქეთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვისათვის, სახელმწიფო ორგანოების, სახელმწიფო თუ არასახელმწიფო დაწესებულებების ნორმალური ფუნქციონირებისათვის.

თანამშრომლობის ძირითად მიმართულებებს წარმოადგენს: ა) თავშესაფრის მიცემის პოლიტიკა; ბ) მოქალაქეთა მიერ წევრი-სახელმწიფოების სანაპირო საზღვრების გადაკვეთის მარეგული-

1. საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის¹ მიზნებია: ა) სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის მექანიზმის უზრუნველყოფა ყველა იმ სამთავრობო რეგულაციისა და ღონისძიების სფეროში, რომელიც საერთაშორისო სავაჭრო ნაოსნობის ამა თუ იმ ტექნიკურ საკითხს შეეხება; ბ) ყველაზე მაღალი, პრაქტიკულად შესაძლებელი სტანდარტების მიღება იმ საკითხში, რომელიც კავშირშია ზღვაზე ნაოსნობის უსაფრთხოებასა და ეფექტურობასთან, გემებიდან ზღვის დაბინძურების აღკვეთასა და კონტროლთან; გ) იმ სამართლებრივი საკითხების გადაწყვეტა, რომლებიც გამომდინარეობს 1958 წლის კონვენციის მიზნებიდან; დ) იმ დისკრიმინაციული წესებისა და გადაჭარბებული აკრძალვის აღმოფხვრის ხელშეწყობა, რომელსაც მთავრობები იყენებენ საერთაშორისო სავაჭრო ნაოსნობასთან მიმართებაში; ე) ორგანიზაციის მიერ ნაოსნობასთან დაკავშირებული იმ საკითხების განხილვის უზრუნველყოფა, რომლებიც შესაძლოა გადაეცეს მას ნებისმიერი სხვა ორგანიზაციის ან გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულების მიერ.

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის ხელმძღვანელი და მუდმივდამხმარე ორგანოებია: ასამბლეა, საბჭო (შედგება 42 წევრისაგან), საზღვაო უსაფრთხოების კომიტეტი, იურიდიული კომიტეტი, საზღვაო გარემოს დაცვის კომიტეტი, ტექნიკური თანამშრომლობის კომიტეტი და საზღვაო ნაოსნობაში ფორმალობების გაუქმების ქვეკომიტეტი. საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციას ექვსი ძირითადი მიმართულება გააჩნია: ზღვაზე უსაფრთხოება, დაბინძურების თავიდან აცილება, საზღვაო ნაოსნობაში ფორმალობების გაუქმება, პროფესიული საზღვაო განათლება, კონვენციების შემუშავება და მოწონება და ტექნიკური დახმარება.

თავისი საქმიანობის პერიოდში საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციამ შეიმუშავა და მიიღო 40-ზე მეტი კონვენცია და მათი ჩასწორება და დაახლოებით 800 საერთაშორისო კოდექსი და რეკომენდაცია. ამ კონვენციებიდან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია: 1974 წლის ზღვაზე ადამიანის სიცოცხლის დაცვის საერთაშორისო კონვენცია (ძალაში შევიდა 1980 წელს); 1966 წლის საერთაშორისო

¹ ორგანიზაციის ოფიციალური საიტი www.imo.org